

دوست چهره بین الی ملی مرکز بین الی بینار

LIBRARY

LIBRARY

میرزاخان انصاری
رِیْوان

پیشو تولد
۱۳۵۴

دینستو ٲولنی دڅیرونو
پرله ٲسی نومبره (۲۱۲)

د میرزا خان انصاری دیوان

سرینزه ، سمون اولمنې
د

څېړنمل دوست

ٲښتو ٲولنه

۱۳۵۲

دحبیب الله رفیع په اهتمام

خطاطی او نقاشی د: نصیر احمد، پ

دچاپ ځای : دولتی مطبعه

دچاپ شمیر : زر ټو که

دمیرزا خان
پیژند گلوی
او
د دیوان نسخی

دمیرزاخان انصاری لنډه

پيژندنه

دبايزيد انصاری ملی نهضت نه یوازی دپښتون ولس دسیاسی بیداری رونی گهیځ رادبره کړ، بلکه دپښتو ادب یوه ځلانده دوره پرانیسته ډیر ستر لیکوال او شاعران لکه ملا ارزانی، دولت لوانی، میرزا خان انصاری او نور ددغه ملی نهضت زامن او په دغه زانگو کی وروزل شول. برسیره پردی که د روښانی ملی تحریک دمامه په پښتو نخوا کی نه وای وهل شوی، یقینا به مونږ دسیدعلی (پیر بابا) اودهغه داخون در ویزه له نامه سره هم دومره آشنا نه وای، ځکه چی د(هرڅه خپل ضد زیږوی) اصل له مخی ددرویزه تحریک دروښانی ملی نهضت زیږنده ده. په سیاسی لحاظ دپردیو په قوت اود وخت دشرايطو په برکت دروښانی نهضت په- ضعیفو لو کښی ددرویزه تحریک بریالی شو، خو په ادبی لحاظ کوم مقام چی روښانی نهضت په تاریخ کی نیولی دی ددرو یزه تحریک هیڅکله نه شی ور رسید لی.

میرزاخان انصاری درو ښانی نهضت دادبی افق یو ځلانده ستوری دی. دده دیوان په هره برخه او هر شعر کښی دروښان پیر فلسفی افکار منعکس او څرگند دی.

په دی باب ددولت لوانی داشهادت کفایت کوی چی وایی:

«لومړی»

دها دی په خوله چی پټو په ډیر کاله

دمیر زا خو له دهغه علم مظهر وه

خپله میرزا خان هم ځان دروښان دافکارو هنداره اود هغه ځلا ند نمر
په وړانگو کی ذره بولی :

دمیر زا گو مان فانی شو

هر چی وای میاروښان دی

عار ف ذره شو دنمرپه مخکښی

میر زا یی رنگ کړ روښان یی خوم دی

میرزا خان دنورالدین زوی دبی بی شمسو له لاری دبایزید روښان نمسی
دی. دزیزیدو نیټه یی نه ده معلو مه خو په ۱۰۴۰ هـ، ق، کال کی په دکن
کی په یوه جگړه کښی شهید شوی دی.
دمړینی نیټه یی دولت لوایی داسی ښوولی ده:

ددکن په جنگ شهید شو خو شنود او سه

په تاریخ د زر څلو یښت کښی یی گزرو

ددبستان مذاهب په روایت د شاهجهان په وخت کښی (ددکن) ددولت
آباد په جگړه کی وژل شوی دی.

ددغی جگړی صحنه خپله دمرزاخان انصاری په یو شعر کی هم ترسیم شوی
ده. دشعر لومړی بیت دادی:

په تاریخ دزر څلو یښت وی دا خبر

چی لیده شو په دکن گوجرات جبر

دمیرزا په باب ځینی له غرضه ډکی لیکنی هم شوی دی.

ددغو لیکنو په جمله کی دنامتوختیځ پوه میجر راورقی نوم دیادولو
وړدی. ده په «سلیکشن فرام دی پویتراف دی افغانز» کی لیکلی دی .

۱- دمیرزاخان انصاری نوم فتح خان و. (دغه روایت پښتانه
شعراء لومړی ټوک ۸۰ مخ هم اخیستی دی) .

۲- میرزا خان انصاری په قوم یوسفزی و.

۳- میرزا خان انصاری په ۱۰۴۰ کال کی په شعر ویلو پیل کړی دی
دغه کال دده دشعر پیل نه ، بلکی دمړینی کال دی.

۴- میرزاخان انصاری دخپل عمر په پای کی په خپلو کړو پښیمانه او
په ځوانی کی یی چی کومه عقیده (په روښانی مسلک) غوره کړی وه هغه

«دوهم»

بی پرینوده .

دغه ټولی خبری البته پوچی اوبی اساسه دی .

دهمدغو مو ضو عاتو غلطیو ته په خپله راورټی هم متوجه شوی و
او دهغو ځینی برخی بی په خپل پښتوگرامر لومړی چاپ ۱۸۵۵ کال په
۳۰ مخ کی تصحیح کړی وی .

دانساری په باب چی یو شی دیادونی وړدی هغه دادی چی دی داحداد
په وخت کی دروښانی تحریک نه په ځنگ شوی وخو بیا ورو سته په
خپل دغه حرکت پښیمان شوی دی . دده دغه حرکت او پښیمانی دده په
هغه شعر کی څرگند دی چی داحداد د شهادت په باب بی ویلی :

ما په حضور ډیر هښو ه کړه
اوس حساب شو م دهند وانو له کتازه
د روښان د کور سر وړ وی

دافغان دسر دستاره
اول می نه پیژندی ځکه بیل شوم
دو حدت له نو بهاره

دمیرزا دزړه اړ مان شو ه
دا حداد باد شاه دمخ ننداره

دا چی (اول نه می نه پیژندی ځکه بیل شوم) لیکي ددی نه په
څرگند ډول ښکاری چی دده دبیلتون علت به د (احداد) سره ونه د (روښانی
نهمت) سره دی دا نهمت بیا هم (دو حدت نو بهار) بولی . بله دا چی
که دی دروښانی نهمت نه بیل او په خپلو کړو پښیمان وای درو ښانی
نهمت ستر پیرو او شاعر دولت به دده په باب نه وولیکلی :

دمیرزا دنور الدین صفت به څو کړم
میا روښان دپوهی ښاردی یی درو
دها دی په زړه چی پټو په ډیر کاله
دمیرزا خو له دهغه علم مظهر و

خیرنمل دوست

« دریم »

هغه کتابونه چه د غي مجموعه ي په تر تيب کي ورنه کا راخيستل شوي دي

دميرزا خان انصاري دا شعارونقل شوي پاڼي ماته وسپارل شوي چه له بيلو، بيلو قلمي او چاپي نسخو سره هغه مقابله او تطبيق کړم او د چاپ له پاره يي برابري کړم نو د دغو اشعارو په سمون کي زه دي ته اړ شوم چيرته چه دميرزا خان انصاري دا شعارو خړکړاته ښکاريده هغه ولټوم، په دي لړ کښي اته نسخي زما لاس ته راغلي چه ما ور نه استفاده کړي او دلته وې اندي کيږي :

۱- د پښتو ټولني قلمي نسخه :

دغه نسخه چه د پښتو ټولني په کتا بخانه کښي موجوده ده په روښاني ليک دود ليکل شوي او په لومړي مخ يي (ديوان مرزا افغاني) ليکل شوي اود کتاب په پای کښي د نسخي ناقل خان داسي معرفي کوي (تمت ميرزا افغاني ... به دستخط فقير حقيير پراز تقصير ملاشاه محمد ولد مرحوم المغفور ملا داد محمد ولد ملاشاه مراد قوم خوگاني ساکن ارغستان تحرير يوم دوشنبه شهر ربيع الثاني سنه ۱۳۲۷ هجري)

دميرزا خان انصاري دا شعارو مجموعه چه د چاپ له پاره تياره شوي له همدغي نسخي ښاغلي خيبر نمل حبيب الله نقل کړي ده او په لمن ليک کي د (قلمي نسخي) په نامه ياده شوي ده .

۲- دميرزا خان انصاري دا شعارو لومړي ځل چاپ شوي مجموعه :

دغه نسخه چه د (ديوان ميرزا هد افغاني محشي) په نامه ياده شوي د کندهار د ښار د کتا بونو د تاجرانو ملاجان محمد او ملا بسم الله له خوا د لاهور په اسلاميه مطبع په ۱۳۳۴ کال کښي چاپ شوي ده دغه نسخه ځای په ځای حاشيي لري چه د ځينو ناخرگندو او نا آشنا لغتو نو په سپړلو کښي مرسته کوي .

په دغه نسخه کښي هم د روښاني ليک دود بشپړ مراعات شوي دي او په لمن ليک کي د کندهار نسخه په نامه ياديږي .

دغه دوه نسخي يو تر بله تقريباً هيڅ توپير سره نه لري او تر دي چه يوه د بلي کاپي ښکاري کوم لږ ډير توپيرونه چه سره لري هغه به

«څلورم»

هم يابه نقل يابه طباعت کی تو پیروی.

۳- دمیرزا خان انصاری دیواندهمیش خلیل له خوا خپرونه :

دغه کتاب په ۱۹۵۹ کال کی په پېښور کښی چاپ شوی دی او موږ یی دده په نامه یادوو .

۴- نیمگری نسخه :

دغه دیوی داسی قلمی نسخی یوه برخه ده چه ډیره پخوا لیکل شوی خو څرنګه چه سر او پای نه لری لیکونکی او نیټه یی نه ده معلومه خو دکاغذ او لیک دود له لرغونتیا څخه اټکل کوم چه نیژدی اتیا کاله پخوا به لیکل شوی وی اودا ټولی دوه ویشټ پانی دی چه ۴۴ مخه کیږی هغه هم مرتب او پر له پسې نه دی بلکی ګډوډ دی، دروېښانی الفبا مراعات پکی نه دی شوی .

دغه پانی ښاغلی رفیع زموږ د استفادی له پاره راکړی دی او په لمن لیک کی د (نیمگری نسخی) په نامه یادېږی .

۵- لرغونی نسخه :

دغه نسخه په دی تازه وختونو کی د پښتو ټولنی کتا بخانی ته رسیدلی ده دلیکلو د نیټی په لحاظ له موجوده ټولو نسخو څخه معتبره ده ځکه چه په ۱۰۸۳ هـ. ق کی لیکل شوی او بیخی بشپړه ده دروېښانی الفبا پوره مراعات پکښی شوی دی خود لیک دود غلطی زیاتی لری. چیرته چه دهمیش او ددغی نسخی ترمنځه سمون موجود ؤ موږ همغه په متن کی نیولی دی دغه نسخه موږ د لرغونی نسخی په نامه په لمن لیک کی یاده کړی ده په دغه نسخه کی دیا دولو مهم بل ټکی دادی چه دخیر البیان غوندی زیاتی کلمی لکه دنیامته هتیا تی او نوری) پښتو شوی دی .

۶- خرسو ماتی :

دادیوه لی کتاب نوم دی چه په ۱۸۴۷ کال کی د پښتو نامتو محقق برنارد دورن په پتر گرا دکی له انگلیسی مقدمی سره چاپ کړی . په دغه کتاب کښی دمیرزا خان انصاری څو نظمونه نیول شوی دی په لمن لیک کښی د (خرسو ماتی) په نامه یاده شوی ده . دانسخه دکتور گل محمد موږ ته په خاصه لورینه سپارلی وه چی دزپه له کومی مننه تری کوو .

۷- دکابل دعامی کتا بغا نی (بشپړه نسخه) :

دغه نسخه چه نسبتا ډیره پخوانی نه ښکاري په ۲۴۰ مخونو کې نیول شوی دسر له پلوه تر ۵۳ مخه پوری چنجیو خوړلی او استفاده تری نه شی کیدای خو وروسته بیخی بشپړه اوډیر داسی شعرونه لری چه په نورو نسخو کی نشته .

له یوی خوا ددغی نسخی لیک دود بیخی ناسم اود ډاډ وړنه دی خو له بلی خوا داسی خو شعرونه لری چه په نورو نسخو کی نشته .
ددغی نسخی لیکونکی ځان په یوه شعر کی ملا لعل محمد معرفی کړی دی چه د صاحب جان نو می سه پی چه په خټه نورزی دی په سپارښتنه یی لیکلی دی .

خود کتاب دلیکلو نیټه او ځای نه دی معلوم دغه نسخه د (کتابخانۍ بشپړه نسخه) په نامه په لمن لیک کی یاد یږی .

۸- دکابل دعامی کتا بغا نی دخطی نسخو په څانگه کی نیمگړی

نسخه:

دغه نسخه ډیره پخوا لیکل شوی اود لیک دود او کاغذ له څرنګوالی څخه یی اټکل کیدای شی چه لږ تر لږه سل او پنځوس کاله پخوا به لیکل شوی وی خر څرنګه چه پای او پیل نه لری دهغو دلیکلو او ناقل پټه نه لگیری دغه نسخه ۱۳۰ گڼو ډاوبی ترتیبه مخونه لری او په لمن لیک کی د کتابخانۍ (نیمگړی نسخه) یاد یږی .

دکتاب ترتیب:

څرنګه چه په پخوانی لیک دود کی څرګنده (ه) مجهول (واو) او مجهوله (بی) معمولانه دی لیکل شوی نو دهغه لیک دود په اساس ډیر اشعار چی اوس په دغو تورو لیکل کیږی اود همیش په نسخه کی په حرکا تو افاده شوی هغه موږ داوسنی لیک دود په اساس ترتیب کړه او په دغه لحاظ دزړی ردیف بندی له مراعاته تیر شوو .

څیرنمل دوست

بسم الله الرحمن الرحيم

نن به وکړم خو صفته	د موله ارا دته
هر يو (۱) فعل چه يی وينی	خالی نه دی له حکمته
پر احمد نزول قرآن شو	چه سل خوارلس یی سورته
چه شپږ زره په شماره دی	شپږ سوه شپږ شپيته آيته (۲)
ديرش یی سپاری دی	خوارلس یی سجدي دتلاوته
ديرش یی حرفه دهجا دی	ته یی زده کړه نیک خصلته
پر مخرج یی برا بر کړه	هم هر حرف پر خپل صفته (۳)
دری لکه نه دیرش زره دولس حرفه	بیا یی خوارلس روا یته (۴)
په پښتو به یی زه وایم	د هر حرف یا زده لغته
رهبری یی دتو حید که	په خولو نه عبار ته

۱- لرغونی نسخه (یو) نه لری .

۲- دکندهار اوپه قلمی نسخوکی: (اوشپږ سوه شپږ شپيته آيته)

۳- دغه دوه بیتونه له قلمی نسخی واخستل شول .

۴- دکندهار اوله قلمی نسخو دابیت واخستل شو .

کل صفت دی بیان شوی د تو حید له معرفت
لکه علم دتو حید دی نور دی واپه اشا رتسه

دمیر زا کلام شیرین شو
درو بنان له برکته (۱)

الف-اول څپه و حدت دی	نن را غلی پر کثرت دی
دنا سوت په کیل یی زپه و	څرگند کړی یی قدرت دی
هستی یی بی پایانه	په هر څه کښی یی صفت دی
په سپری باندی یی ایښی	دخپل علم اما ننت دی
مجاز یی غلاف کړی	پکښی ایښی یی حقیقت دی
په یوه کښی دویم نشته	بی هو ده گو مان غلت دی
هره چار کاندی په خپله	بانه کړی یی صورت دی
طالب یی پوپنا کړی (۲)	له مطلوبه یی غیرت دی
له وبا له نه ویر یی	له ثوابه فراغت دی
په هر کور کښی تجلی کا	عجب نور د معرفت دی

نن میرزا په پښتو کړی
د یوه مولا صفت دی

ب- باور په دا کلام کړی	ته دووم فکر حرام کړی
چه کلیات پکښی وویښی	نن طلب ددغه جام کړی
مقصود نه دی له تالیری	پسی سیل په خپل گرام کړی (۳)
شاه کعبه یی جلیلی ده	په اخلاص پسی احرام کړی
نحن اقرب الیه	ته یی فهم پر پیغام کړی
که گو مان کړی له زپه لیری	ننداره یی صبح وشام کړی
کار گه وبا سه له باغه	شاه توتی پکښی انعام کړی
بد گو مان دی زپه نیولی	نورانی یی په اسلام کړی
پر شاه وسو څه فانی شه	اواره دی تنگ ونام کړی

۱- (دروېشان) په ځای قلمی اودکندهار نسخه (پیرروېشان) دی .

۲- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی (هرطالب چه دی فانی کړی)

۳- داصل اونیمه کړی نسخه (سیل) او (گرام) په ځای په نوروکی (سمیر) ، (کام) دی.

نور باقی به جا ویدان شی ته یقین په دا الهام کړه (۱)
 که مقصود دی شی له لاسه
 پر میرزا با ندی سلام کړه

ت- تلوار کړه په دا مرسته	نن طلب وکړه دا قصه
د حاصل ووخت دی دا دی	خو اختیار دی دی له دسته
له وحدت شها را غله	په دا خپلو میو مسته
دا پر وا له هیچا نه کا	خود نما یه خود پر سته
تر کلیات ده جار وتلی	له هر چا سره پیوسته (۲)
کر شمی کا لون لون	له دی کثر تی بر بسته
حد پایان یی موندنه شی	دا بلنده ده هم پسته
هم په کون په مکان کښی	شاه له دواړو کو نو درسته
له بورا سره یی راز دی (۳)	دزپه راز یی وقنسته
عجب میل یی پیدا شو	د خپل معرفت دکسته

پر میرزا با ندی نزوله
 خپله برخه له السته

ث- ثنا کړه له توحید ه	نن خبر شه له دی خریده
شاه تر تاوتا ته نژدی ده	بل روخ مه درومه بعیده
نحن اقرب الیه	دا کلام دی له مجیده
په خپل وجود کښی یی وغواړه	شاه «من (۴) جبل الوریده»
دکثرت پر بازار را غله	پر دا چار عنصر سپیده (۵)
دانسان کمیسی و اغوست	په دوه کونه یی بازی ده
چه دنمر شعله پیدا شوه	خه ذره خه یی هستی ده

۱- په نورو نسخو کی : نور باقی ...- ته یقین په داکلام کړه (دی .

۲- داصل او زیغمیری نسخو (دهرچاسره) په خای (داله هر سړی) ده .

۳- په نورو نسخو کښی (له یوه سره یی نازدی).

۴- د(من) په خای په نورو نسخو کی (نژدی) دی .

۵- په نورو نسخو کښی د (سپیده) په خای (سپیده) دی .

ته تر خپله هستی تیر شه ای پر شاه با ندی شپیده
 یخ که هر خو محکمی کا څه مجال یی له خور شیده
 هر چه فقر یی تمام شی په معنا یی پاد شا هی ده
 دی میر زا په پښتو کړی
 کل صفت دی له حمیده

ج- جمال یی صبحکا ه دی ددی دوو زلفو په پناه دی
 پر هر لوری تجلی کا دغافل دلیل (۱) کوتاه دی
 دما هی هستی له آ به دسړی ژوندون په شاه دی
 وهر چا دی رسید لی لکه نو په هر گیاه دی
 کم دلیل یی لیدای نه شی په گو مان ځنی گمراه دی
 مقصود به رو زی نه که هر چه بند دنفس په چاه دی
 دعشق نور دی را ختلی نن دحقیقت صباه دی
 له غا فله په حجاب کښی یو عا رف ځنی اگاه دی
 چه یی معرفت رو زی شو اوس دکل جهان پادشاه دی
 چه فاینما تولوا ترو فثم وجه الله دی
 نن میر زا دلیل ویلی
 هر کلام یی دحال گواه دی

ح- حاضر دی که یی گوری در نژ دی دی په تا پوری
 یو عجب یی سپین جمال دی دوی یی زلفی دی دا توری
 مختلف قمیص یی وا غوست کر شمی یی ځنی نوری
 که حجاب له میا نه وا خلی بی اختیار به وښوری
 چه دعشق شغله پیدا شو ه لمر به وریشی تر (۲) سیوری
 ته اختیار کړه داور پښتی یخ به خو له لمره ژغوری
 شاه له تا سره یکتا دی اندیښنی مه کړه خمسوری (۳)

۱- په نورو نسخو کی د (دلیل) په ځای (نظر) دی .

۲- دکندهار او په قلمی نسخه کی (نهری و غوړید پر ...)

۳- په اصل نسخه کی د (خمسوری) په ځای (سملوری) دی چه معنایی څرگنده نه ده .

دکامل را نجه در وا خله که دزپه سترگی دی گوری (۱)
 که پر شاه با ندی نثار شی دباران په خیر به او ری
 دغه سیند گنه دوینو او خپی یی آدم خو ری
 دمیر زا خاطر یی لو ت کپی
 محبو با دزپونو چو ری

خ- خودی دی خپل گومان دی په گومان کی دی ډیر زیان دی
 په صورت غلتي مه کړه په بهار پسی خزان دی
 په مقصود پسی منزل کړه شو په حکم دی عنان دی
 مولانه دی له تا لیری درنژدی تر خپله ځان دی (۲)
 هم په ځمکه په آسمان کښی هم محیط تر دغه میان دی
 په وحدت کښی یگانه و په کثرت با ندی پریشان دی
 له لاهو ته یی را کوچ کړه نن یی سیل پر جهان دی
 حد پایان یی موندنه شی په سړی کښی یی مکان دی
 خود په خوده با زی کاندی با نه کړی یی انسان دی
 هر ولی چه آغاز و کا خر گند کړی یی بر هاندی
 دمیر زا گو مان فانی شو
 هر چه وایی میا روښان دی

د- دلیل دی خپل رفیق کړه ته طلب ددی شفیع کړه
 عقل نور دی په خاطر کښی حق باطل وبله تفریق کړه
 چه رسول پر با ندی تللی نن منزل په داطریق کړه
 شک شیطان دی مهی نفوذه اواره گو مان عمیق کړه
 نا امید مه شه له ربه اعتبار یی په توفیق کړه
 حقیقی توره در وا خله ته پر غوڅ حجاب رقیق کړه
 بد گومان دی زپه نیو لی په باور کښی یی غریق کړه
 مولانه دی له تا لیری خپل وجود کی یی تحقیق کړه
 ددنیا مینه زنار دی ته یی پر بل آتش حریق کړه

۱- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی (دزپه سترگی که په توری)

۲- دمیش نسخه : (درنژدی دی ترخپل ځان دی)

تا وینا کړه په زړه سنده چه هارون وته شفیق کړه (۱)
هر چه وایي په رښتیا دی
دمیر زا کلام تصدیق کړه

د ذکر د زړه راز دی	دا د حقیقت اغاز دی
چه دا ذکر شو له مذکور ه	په دوه کو نو سر افرازدی
دا دراز ډیوه شوه بله	داور پښتی پری گدان دی
دگو مان قفس یی مات کړی	اوس په شاه پسی پرواز دی (۲)
چه د عشق په اتش و سو	له دی سوزه سره ساز دی
ته سجده په ترک و جودکړی	دعا رف دغه نماز دی
محمود چه پادشا هی که (۳)	دی عاشق په خپل ایاز دی
حقیقت یی پکښی ایښی	غلاف کړی یی مجاز دی
د حیات پیا له یی را کړه	یو سا قی مسکین نواز دی
سا جد یو دی له مسجود ه	بیهوده گومان غما زد ی (۴)

دمیر زا گو مان فانی شو
له دریاه به دا اواز دی

ررویت د شها پاک دی	پاک له غیرو له خا شا کدی
یو پرتو یی له مخ و شو	بينا کړی یی املاک دی
چه یی زلفی کړی پر یشا نه	شرا شور یی پر افلاک دی
د آدم صورت یی روغ کړی	عنایت یی پر دا خاک دی
درسول در جه گوره	په قرآن (۵) کښی یی لولاک دی
حق نژ دی تر ښار گو نو	هم په ده دهر چا ژواک دی

۱- دقلمی اودکندهار په نسخوکی (دادنیا کړه په زړه پښنده - چه قارون غوندی عتیق کړه.)

۲- دکندهار اوبه قلمی نسخوکی د(گومان) په ځای (خالی) او د (پرواز) په ځای «گدان» دی .

۳- په قلمی نسخه کی د(که) په ځای «کړه» دی .

۴- په قلمی اودکندهار په نسخوکی د(غماز) په ځای (ناساز) دی .

۵- دکندهار اوقلمی نسخی (درسول مرتبه لویه - په حدیث...،)

ددیدن خو بنی یی چیره چه یی نه وینی غمناك دی
 چه حضور مو لانه وینی خه حجاب یی پر ادراك دی
 بنه دیدن له هسی مخه درنځو رو زړو (۱) تریاك دی
 هر چه دا دیدن یی وکړي که شهید شو خه یی باك دی

دو حدت جلوه پری وشو ه
 دمیر زا گو مان هلاك دی

ز- زنده په هوا آب یی په طلب ددی در یا ب یی
 بد گو مان دی زړه نیو لی چه له حقه په حجاب یی
 دحیات اوبه در خځه ته غو لیدلی په سراب یی
 نن طلب دمو لا وکړه خو شیخ نه یی لا شاب یی
 دی تر تا و تا نژدی دی ته پخپله خپل نقاب یی
 دغفلت پیاله دی نو ش کړه لاتر او سه پری خراب یی
 دنیا دم در با ندی وکړي خو به خوښ په دغه خواب یی (۲)
 له جهان به دی تله وی پیدا شوی په شتاب یی
 چه دیدن دی رو زی نه شی تل تر تله په عذاب یی
 عذاب دی جدا یی ده (۳) چه بیل شوی له احباب یی

دمیر زا وینا نه او ری (۴)

بیمو ده له دی اصحاب یی

س- سالك په روغله لار شه په اخلاص یی طلب گار شه
 دغفلت له خوبه ویني شه نن په مرسته دخپل یار شه (۵)
 مقصود دی نا پدید دی (۶) په طلب یی څپه سوار شه
 دغه یا فت په مشقت دی ته سر با زی ، اختیار شه

۱- دکندهار او قلمی نسخی (د پړندو سترگو)

۲- دابیت دکندهار اوله قلمی نسخو واخستل شوی په اصل نسخه کی نشته .

۳- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (دعذاب جزاء به مومي)

۴- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (ای میرزا دنیانه اوزی)

۵- دکندهار او قلمی نسخه : «دوینې شه» په ځای «پاخه» اود «مرسته» په ځای (مینه)

۶- دکندهار او قلمی نسخه : (کل مقصود دده دیدن دی)

چهد عشق دیوه یی بله	نن پتنگ غوندی تری څار شه
دحیات پیاله یی در کړه	پر سا قی باندي ښار شه
ته پر دی عیب مه غواړه	آینه دخپل کړ دار شه
خپل مقصود له تا څخه دی	په اخلاص یی تری کنار شه
ته له اصله یکتنها یی	نن گو یا په دا اسرار شه
خدای احد دی بی شریکه	ته له غیرو روزه دار شه (۱)

ای میرزا اختیار دی خپل دی

دسا کن په خوی قرار شه

ش- شها و تبا قرینه	بی پر وا ده ناز نینه
و هر چا ته رسید لی	ته یی نه وینی دوه پینه
خزانه دی په خپل کور کښی	در ویزه کړی خو شه چینه
نه دارو دزپ گي غواړی	نه پر وا لری له دینه
دسلیمان حالت دی نشته	شه حاصل دی له نګینه
چه دی مدح په دروغ کا	قتلوی دی بی سکینه
خدای بیزار له خر قه پو شه	دزپه پت یی له استینه
بر گزید یی پیدا شوی	ای په خپل گو مان کمینه
دگو مان لښکر به مات کړی	که خبر شی له یقینه
اسرا فیل چه بر غو پو کړی	بیا یی حد ترار بعینه

دمیرزا گو مان فانی که

حشر گاه یی له مسکینه

ص- صراط المستقیم دی	دا منزل یی په ډیر بیم دی
دشیطان مکرو نه ډیر دی	لا بتر دا نو س غلیم دی
دنو س پیر وی مه کړه	بد یی حال بد یی تعلیم دی
داولاد لو مه یی کینبو ه	حال (۲) یی رنگ په رنگ نعیم دی
یو حصار یی نام وننگ شو	بل ښایست یی زر وسیم دی

۱- دکندهار او قلمی نسخه : دوروستی بیت مصرع دمغنی او دمغنی دوروستی پوری

نښتی ده .

۲- د(حال) په ځای دهمیش نسخه (مال) او په کندهار او قلمی نسخه کی «خال» دی .

گوبنی خویی پو ری وکه (۱) هر چه نقش یی پر گلیم دی
 په دنیا به معمور نه شی چه په نفو ته د رجیم دی
 کل اقلیم یی شی په حکم زړه یی بند په بل اقلیم دی
 چه دنفس ورمونه (۲) نفو ږی ولهم عذاب الیم دی
 چه تردا از مو ینست تیر شو دکامل قوت سلیم دی (۳)

پر میرزا یی عنایت شو

هوالتواب الرحیم دی

ض- ضلل د ظلمات دی او ظلمات آب حیات دی
 یو ذاتی مزی یی روغ که پری پیل یی صفات دی
 رنگ پرنگه بازی کاندی غوړولی یی بسات دی (۴)
 بی ستونو یی محکم کړ چه قدرت یی پر ثبات دی
 چه الایعبدون شو (۵) معرفت دده برات دی
 دتو حید جلوه پری وشوه لکه یخ په او بو مات دی
 په وحدت کبنی یگا نه شر له اندوهه یی نجات دی
 دگو مان جا مه یی وکنبه اوس له ذاته سره ذات دی
 چه له مرگه پخوا ومری نور به نه مری تل حیات دی
 تحریر یی حقیقت که (۶) هره نخبه یی ایات دی
 دمیرزا گو مان فانی شو

لا نفی مولا اثبات دی

ط - طلب وکړه سایله په طلب کړه شها خپله
 چه دیدن دی روزی نه شی کل بندگی دی بی حاصله

۱- قلمی اودکندهار نسخه (کبیدی گوتی په وروکړی) اود همیش نسخه «گوبنی سوبی په وروکه»

۲- د (ورمونه) په ځای دهیمش نسخه (امروڼه) اودکندهار او قلمی نسخه «پندونه»

دی .

۳- همیش «دقوت سلیم» په ځای (قوت تسلیم) اودکندهار او قلمی (تسلیم دی).

۴- په قلمی اودکندهار په نسخوکی (مختلف یی مخلوقات دی)

۵- قلمی اودکندهار نسخی (تن چه الایعبد واشو)

۶- قلمی اود کندهار نسخی (دا تحریر د حقیقت کا)

په گو مان پسی مه خفله	دا تر تا وته نژ دی ده
رو بننا یی یی له محفله	هر خلوت یی منور کړ
عار فانو ولید له	نن په عرش با ندی ختلی
که دلیل وکړی عا قله	عرش الله دمؤمن زپه دی
ته حجاب واخله له دله	عجب مخ به در خرگند شی
او معنا یی ده مشکله	په بیوره (۱) می درته وویل
هم په هر چا ده دا خله	دهر چا په خو له کلام کا
ای له شاه سره وا صله	ته فا نی خپله هستی کړه

دمیر زا گو مان فا نی شو
خدای با قی دی تل تر تله

دی له تا سره بخیل دی	ظ ظالم نفس دی دخیل دی
چه دده په لاس قتیل دی	خلاص به نه شی له غذا به
غلط شوی له سبیل دی	چه جلب یی وده ور کړ
تل اخته په قال وقیل دی	چه بد مکر یی افسون کړ
بد پریند (۲) عزا زیل دی	ډیر عالم یی غلط کړی
چه ارزق لبا س یی نیل دی	در یا لومه یی کنبیننوه
چه یی نفوته کاډ لیل دی	دشیطان سزا عذاب شو ه
اود زړو پسرو قلیل دی (۳)	ددنیا طلبگار ډیر دی
چه عمل یی په تنز یل دی	یو، یو طلب دخدای کا
چه رهبر یی خپل دلیل دی	مقصود به یی روزی نه شی

حا جی سیل دجهان کا
میر زا کړی دجلیل دی

په گو مان عا لم حیران دی	ع- عیب بد گومان دی
چه په هیخ پسی پریشان دی	هغه زپه به جمعه نه شی
په کثرت کی ځان په ځان دی	دوحدت بهره یی نشته

-
- ۱- په قلمی اودکندهار په نسخوکی د (بیوره) په ځای (رموز) دی.
 - ۲- په قلمی اودکندهار په نسخه کید (بدپریند) په ځای (بدترین تر) دی.
 - ۳- په قلمی اودکندهار په نسخوکی (دنیوی طالبان ډیردی - اخروی طالب قلیل دی)

لکه ابر بی با ران دی	دپندار تا بیه پیره (۱)
چه نظری یی په نقصان دی	تر کما له به ور نه شی
چه دامانت ضمان دی	نا پوه ظلم په ځان کاندی
دآدم په دود حیوان دی (۲)	خود پرست له خو دی لنبلی
د صورت خو یی زندان دی	روح یوسف شو په صورت کی
دامین مقام امان دی	چه له دی زندانه خلاص شو
خوبی وتلی په چوگان دی (۳)	مست د عشق په براق سپور شو

میرزا شاه ننداره کړه
دغه گوی دغه میدان دی

روح پادشاه عقل وزیر کړه	غ- غیر خوی تغیر کړه
ته د انش پر فهم خیر کړه	نوس نادان دی مه یی نفوذه
هر افسون دده ځنځیر کړه	دشیطان مکرو نه پیر دی
واړه ځای په ځای اسیر کړه	ستا په کور کی پنځه غله دی
تو کل په زړه ځای گیر کړه	بدی طمع ځنی واخله (۴)
اواره لباس تزویر کړه	واخلاص وته نژدی شه
درست عمل په دا تدبیر کړه	په ښکاره (۵) می درته وویل
ترو صحبت له خپل امیر کړه (۶)	که په داصفت مو صوف شوی
خدای یاد باندی تحریر کړه	له خناسه خاطر ژغور ه

- ۱- دهمیش په نسخه کی (دپندار تابع یی پیره) په قلمی کی (دپندار هاهوی دپردی) د کندهار نسخه (دپندار هاهوی پیره).
- ۲- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (خود پرست په خودی تبتی - ظاهرآدم باطن...)
- ۳- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (چوگان) په ځای (یوان) دی.
- ۴- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (ته طعمه له زړې کی واخله)
- ۵- د (په ښکاره) په ځای دهمیش نسخه (بیوره) او دکندهار او په قلمی کی (په ښکاره) دی.
- ۶- دهمیش نسخه د (ترو) په ځای (نور) او د (امیر) په ځای (پیر) دی.

مجاز خوب دی په دنیا کښی نن یی حقیقت (۱) تعبیر کړه
د میرزا کلام نکتسی دی
ته یی فهم په تفسیر کړه (۲)

فـ فانی دتن صفت دی	بیو فارسم وعادت دی
نن یی غواړه په جود کښی	دخدای خو لو نه عزت دی
حیا تی یی بی نقصا نه	په کلام کښی یی حکمت دی
یو یی علم لدنی شو (۳)	هم توا نا په خپل قدرت دی
دی شنوا په کل غوږو نو (۴)	په دیدن کښی یی لذت دی
مستغنی شو له مخلوقه	هم دده کل ارادت دی (۵)
ډیر کونښن دی پسی بویه	دغه یافت په مشقت دی
پر سړی بانندی یی ایښی	او وه لو نه اما نت دی
چه له حقه (۶) خبر نه وی	ټول ژوندون یی معصیت دی
که صورت (۷) پکښی فانی کړی	مستقیم دی معرفت دی

خپل (۸) خان پخپله ستا یی
په میرزا یی عنایت دی

قـ قادر په خپله چا ردی	په هر څه کښی یی اختیار دی
په وحدت کښی یگا نه شو	په کثرت کښی یی شمار دی
دیوه دریاب له نوه	چیری گل شی چیری خار دی
یک تنها شو په خلوت کښی	هم شمېره په هر بازار دی
په کعبه له مسلمان نه	په کنیشت کښی له کفار دی

- ۱- دهمیش نسخه (نن دا حقیقت او قلمی اودکندهار نسخه (حقیقت ځنی) دی .
- ۲- د(تفسیر) په ځای دکندهار او قلمی نسخه کی (تقرر) دی اود (نکتی) په ځای دهمیش په نسخه کی (دقیق) دی .
- ۳- قلمی اودکندهار نسخی (بل یی علم لدنی دی) .
- ۴- قلمی اودکندهار نسخی (دی شنواله کل بی غوږو)
- ۵- قلمی اودکندهار نسخی (مستغنی دی له مخلوقه - کل دده په ارادت دی) .
- ۶- قلمی اودکندهار نسخی د(حق) په ځای (اصل)
- ۷- قلمی اودکندهار نسخی د(صورت) په ځای (خپل خان)
- ۷- قلمی اودکندهار نسخی (دی خپل...)

کر شمی کا لون، لون
ملکوت یی بنا یسته کپی
په هر چا کبښی یی بازی ده
یو ذا تی پر تو یی گو ره
مخلوقات یی کپی مری
دمیر زا په خو له کلام کپی
ډیر عالم یی (۱) بزه گاردی

۱- کریم په خپل اخلاق دی
چه ساقی دور گردان کا (۲)
ملا مت (۳) یی بی قیا سه
چه له شاه سره کنار شو
له غا فله مستغنی شو
دمحبوب دزلفو بحث
چهدیدن یی روزی نه شی (۴)
چه الا لیعبدون شو
چه مشقت یی په ریا کپی (۵)
په گو مان ځنی غلط یی
هر کلام له حقیقه
میر زا کښلی پر اوراق دی

له اصله به خبر شی (۶)
چه اختیار یی کمینی کپه
که پسر و دیغمبر شی
په معنی به منور شی (۷)

-
- ۱- په قلمی اود کند هار په نسخو کی (پی) په ځای (پری) دی .
 - ۲- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (دی ساقی دور گردان دی)
 - ۳- په قلمی اود کندهار په نسخو کی د (ملا مت) په ځای (ملاحت)
 - ۴- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (چه بی دادید روزی نه شی)
 - ۵- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (چه مشقت یی ټول بر باد شو)
 - ۶- دانظم دکندهار او په قلمی نسخه کی د «شو» په ردیف کی راغلی دی اولومری بیت داسی دی : (دل له اصله چه خبر شو) او هر ځای د (دی) په ځای (پی) دی .
 - ۷- دکندهار او په قلمی نسخه (د معنا په نورا نور شو)

قارون به دی گدای شی
 حقیقی سفر دی بو یه
 مقصود به روزی کپی
 که گو مان کپی له زپه لیری
 که ربتیا پیروی وکپی
 معراج به دی روزی شی
 له فردوسه به تو به کپی
 به رضا به دی چار کپی (۴)

که پاسبان دخپل گو هر شی
 چه په خپسر (۱) دیده ور شی
 که پرزمکه قلندر شی (۲)
 په دوه کو نه به سرور شی
 دربتینو به رهبر شی
 که دشاه تر خا یه ورشی (۳)
 بی پروا به له سقر شی
 که محیط په بحرو برشی

میر زا غو ندی فقیر یی
 که فارغ له نیک وشر شی

م- مهدی روح امین دی
 دصورت سیوری یی نشته
 په وحدت کنبی یگا نه شو
 دکثرت په با زار را غی
 که طلب کپی به یی مو می
 هر چه دادیدن یی وشو
 اسرا فیل چه بر غو پو کا
 چه له مرگه پخوا ومری
 دگو مان که له چاهه وو ت
 بهشت یی په رضا شو (۶)

خود راغلی مر سلین دی
 دی خورشیدغوندي مبین دی
 بی پروا له کفرودین دی
 په هر جای کنبی مساکین دی (۵)
 دی تر تا وته قرین دی
 نن شهید او لیکن دی
 بیا یی حد تر ار بعین دی
 دا ژو ندون یی آخرین دی
 پای تخت یی علیین دی
 او س یی حکم پر سجین دی

دارواح اصل له خدایه (۷)
 دمیر زا صورت یی کمین دی

- ۱- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی د(خپسر) په خای (پخپله) دی .
- ۲- دکندهار اوپه قلمی نسخه (دامقصود به یی روزی نه شی- مگرخان یی ...)
- ۳- دکندهار او په قلمی نسخه (دامعراج.... که پرفضل دی لاس برشو)
- ۴- دکندهار اوپه قلمی نسخه په (رضابه هرکار کیری)
- ۵- په قلمی اود کندهار په نسخه کی د-(مساکین) په خای (دی مکین) دی .
- ۶- په قلمی اود کندهار په نسخه کی (دابشت یی په فرمان شو)
- ۷- په قلمی او دکندهار په نسخه کی (دادروح ...)

ن- نفی په خپل گومان یی
 برگزید (۱) یی مو لا کړی
 له وحد ته یی را غلی
 بد حجاب دی شو له میا نه
 له لاهو ته مستغنی شوی
 دغفلت پیا له دی نو ش کړه
 اند یبښی شوی پر تا ډیری
 نن اول نامه وغواړه
 دخپل اصل طلب وکړه
 که گومان له میا نه واخلي
 دمیر زا خبری در دی

که رښتینی بازرگان یی
 و- وحدت بی مثل ذات دی
 او ارواح گوره دری لو نه
 دجا ری وعده تر خو به
 دمقیم وعده ژوندون شو
 امین روح یی اضافی شو
 اروا حان گوره خلور دی
 دامین لو یی و گوره
 گوینده شو په سپری کی
 او جسمی دگیا هو نو
 لکه غوړ په شو ده، پیو
 په میر زا کښی خپل صفت کا
 نن قا ضی دکل حاجات دی

- ۱- په قلمی اودکندهار نسخه: (که مختارته ...)
- ۲- داته قلمی اودکندهار نسخی په نظر کی و نیولی شوی په اصله نسخه کی د (تابان) په خای (سامان) دی .
- ۳- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (ته اول نوم وغواړه) ضمنا د دویم بیت وروستی مصرع دمخکنی او مخکنی دویمه مصرع د دویم بیت سره لیکل شوی دی .
- ۴- په قلمی اودکندهار نسخی: (ارواحان گوره دری لونه- که باوردی په ثقات دی.)
- ۵- په قلمی اودکندهار نسخی (ارواح نور گوره خلور دی - خپل هر دی...)

ه هادی دجهان میر دی
 تر اعلا، اسفله پو ری
 ور خر کند واره اشتا تا
 او مشکل یی واره حل شول
 یو کیمیا هنر یی وا خیست
 قناعت یی خزا نه کپ
 ارادت یی له در ویشو
 تر متاع دد واره کو نو
 الو لاک دده و گوره
 تجلی یی په هر لوری

جام دجم دده ضمیر دی
 دی په کل جهان بصیردی
 که صغیر دی یا کبیر دی
 هر کلام یی بنه تقریر دی (۱)
 کل حکمت یی بی نظیردی
 نن یی رحم پر فقیر دی
 که پاد شاه دی که وزیر دی
 عنایت دده کثیر دی
 پر کتاب با ندی تحریر دی
 دآفتاب په دود منیر دی

عاقلان یی پر نیو لی (۲)

دمیر زا کلام خنخیر دی

لا- نفی صورت یی
 دنا سوت پر بازار را غلی
 حقیقی اصل نه وینی
 نن الا لیعبدون شه
 دکا مل طلب دی بویه
 له دید نه بینوا شوی
 هیخ اثر دی په زړه نه شی
 دحوا نفو ته دی وکړه (۴)
 ظالم جا هل دی نوم شو
 دگومان وری دی وا خست

چه له حقه په غفلت یی (۳)
 کنبیو تلی په محنت یی
 په مجاز کنبی فراغت یی
 که مشتاق دمعر فت یی
 له طریق په یی غلت یی
 ته هر گوره کم همت یی
 لاتر او سه سلامت یی
 او س وتلی له جنت یی
 ته بر ده دامانت یی
 پسو خوښ په ضلالت یی (۵)

دمیر زا قدر دی نه زده

له رښتیا و په نفرت یی

۱- په قلمی اودکندهار په نسخوکی (چه مشکل یی واره حل شوه - هر کلام یی ...)

۲- په قلمی اودکندهار په نسخوکی (عاقل لاس پوری نیولی)

۳- دکندهار او قلمی نسخه (لاوای نفی صورت یی - که...)

۴- دکندهار او قلمی نسخه (دحوا په خوله دی وکړه)

۵- دکندهار او قلمی نسخه (دگومان پیتی دی واخیست - څکه ...)

أول و هم آخر دى	چه با طن او هم ظاهر دى
وا په كړى په رضا شى	دى په هر چاره قا در دى
چه يى زړه كن فيكون شى	هر عمل يى په كړه زر دى
دى شنوا په كل غو ږو نو	هم په هره خوله ذا كر دى
او ژوندون دكل هستى	هم بينا په هر نظر دى
دانا يى يى په هر څه كښى	دى په خپل علم حاضر دى (۱)
له وحد ته يى را كوچ كړ	نن يى وار په مهنـدر دى
امانت وړى يـى ر و غ كړ (۲)	وانسان ته يى خا طردى
چه له اصله خبر نه وى	دهغوى خوى دكچر دى
امانت دڅښتن وړ كړه	لوى تاوان دزور وړ دى

دمير زا اختيار يى خپل كړ

خدای په هر چاری قادردی

یـ یو شاه شجاع دى	په هر لور څپه شعاع دى (۳)
دکثرت لبا س يى واغوست	را څر گند په خو انواع دى
يو نخاس يى سر انجام كړ (۴)	دى دلال شو هم متاع دى
يو عجب سرود يى وا خست	نن آهنگ يى په سما ع دى
كه بعيد پرى نه پو هيز ي	چه قريـب په استماع دى
محتسب يى پسى شا كړ	څه پر وا يى له مناع دى
اوس له عشقه هم پيا له شو	دتو بى رفيق ودا ع دى
حقيقى جرعه ور څخه (۵)	په څمار كښى يى نفاع دى

۱- دکندهار په نسخه کې (باصـر) په قلمی نسخه کې (باصیر) او په اصل نسخه کې (هاخر)

لیکل شوی .

۲- دکندهار په نسخه کې د (غ کړ) په ځای (واخيست) دى .

۳- په قلمی او دکندهار په نسخه کې (یـ وایى یوشاه شجاع دى- په هر خیز باندی

شعاع دى)

۴- په قلمی او دکندهار په نسخه کې (یونخاص سرای انجام کړ).

۵- دلته قلمی او دکندهار نسخه په نظر کې ونیول شوی په اصل نسخه کې (حقیقی خراغ

دورځی).

۲

قصیدی

دساقی پیا له یی نوش کړه په دنیایی خه نزاع دی (۱)
له هیچا یی خپلوی نشته دجهان دغه او ضاع دی
د میرزا وینا نه او ری
نور حجت دی انقطاع دی (۲)

-
- ۱- په قلمی اود لاهور په نسخو کی (دساقی له پیالی نوش کړم- په دنیادی ...)
۲- په قلمی اود لاهور په نسخو کی (دمیرزا ویناچه ناوړی- دادلیل ...)

بسم الله الرحمن الرحيم

هره چار پخپل قوت کا	دی (۱) قادر دی چه قدرت کا
بیا له ځانه محبت کا	د رسول نور یی پیدا کړ
ننداره به دڅر ت کا	له وحد ته دی را غلی
واړه چاری بی آلت کا	له شریکه مستغنی دی
په جهان کښی سیاست کا	او له نورو شو بی مثله
گوره یون په څه سنت کا	له هوا پر اوړه را غی
چه پر گل با ندی غربت کا	په اوړه کښی او به گوره
په گیاه کښی ځان لذت کا	له دریا به څا څکی را شی
په انسان کښی یی شهوت کا	واړه کړه یی حقیقی دی
ځنی روغ تمام صورت کا	چه یوه قطره او به وی
جوړ په جوړ یی په حکمت کا (۲)	څینی غوښی څینی هلشی
په فرمان یی تر بیت کا	دمور په نس کښی یی ساتینه
ترو له موړه ولا دت کا	او چه نه میاشتی پوره شی

۱- اصل نسخه (دی) نه لری .

۲- دهمیش اود کتابغانی دنسغو دامصرع په نورو کی : (چه ټول جوړ دی په حکمت کا) دی.

که شیر خور وی طعام خورشی
 چه با لغ یا مرا هق شی
 بر گزید دی مولا کری
 له لاهو ته مستغنی (۱) شو
 له ازواجو سره جفت شی
 دځان زیرمه یی پری ایښی
 دنیا غوا پی لو نه لو نه
 ځینی ځینی پوو نده شی
 او بندگی دپاد شاها نو
 څوک اموخت شی په حرامو
 ځینی طمع که، څه غوا پی
 دشيطان ور مو نه نفو بی
 هر خووخت چه پری تیر پری
 او نا گاه چه تقدیر ور شی
 مال اولاد یی په ښه نه شی
 نور عالم یی نندار چی وی
 په کفن به یی ونغا پی
 له حیا ته به یی وا خلی
 په گور کښی به یی کښیږ دی
 دژوند یو زړه به ښه شی
 ترو به هر څوک لده ولاړشی

اخر زده رسم و عادت کا
 دی څر گند خپل خاصیت کا
 که دی فهم په آیت کا
 ځان اخته په څه محنت کا
 ترو روزگار په رعایت کا
 غم دکلی دمهل ککا
 څو یی عقل کفایت (۲) کا
 څوک حاصل له تجارت کا
 یا عمل د زراعت ککا (۳)
 له حلا لو ځان غلت کا
 ځینی پیل دسرت (۴) کا
 زړه بی غمه له قیامت کا
 شیرین عمر کماست کا
 له جها نه به رحلت کا
 هرڅه وهیر یی په سگرت کا (۵)
 زیات اندوه یی قرا بت کا
 چه یی غسل وطهارت کا
 و اموات یی نژد یکت کا
 پری به پاس خاوری حجرت کا (۶)
 چه یی قبر په زینت کا
 یکنه به یی رخصت کا

- ۱- دهمیش په نسخه کی د (مستغنی) په ځای (مستغنی) دی .
- ۲- په اصل نسخه کی د (کفایت) په ځای (کفایت) دی .
- ۳- دهمیش په نسخه کی ددغه بیت وروستی مصرع دمخکښی بیت سره دی ، اودمخکښی بیت دویمه مصرع او ددغه بیت لومړی مصرع نه شته .
- ۴- دکتا بځانی اودهمیش دمنسوخود (پیل دسرت) په ځای په نورو کی (پیل له شریعت) دی .
- ۵- دهمیش اوکتا بځانی دنسوخو دا مصرع په نورو کی (دهرڅه څخه سگرت) کا دی .
- ۶- په اصل نسخه کی دپټ به یی په خاورو په حجرت کا او دهمیش په نسخه کی د (حجرت) په ځای (مجرت) دی .

نه به عزیزان ور څخه و ی (۱)
 څلورلو ټمار به ور شی (۲)
 اول ملک الموت دی
 او دویم یی وار ثان دی
 او دریم چینجی دگور دی
 څلورم یی خا صمان دی
 فر بنستی چه وده ور شی
 له تو حید چه خبر نه وی
 په عرصات به وشر میری
 هیش حاصل به یی ترو نه وی
 بد عذاب به یی شی برخه
 خدای رسول دی نزول کړی
 ترو سړی لره با یده دی
 چه یی دا منزل دوړا ندی
 له کا مله دی لار غوا پی
 د نبی خلیفه دادی
 له نا قصه حذر بویه
 ارادت د طالب (۴) دادی
 او طالب لره با یده دی
 او خدمت دپیر دغه دی
 اول امری هم دادی (۵)
 شریعت رښتیا وینا دی
 داسلام پنځه بنا دی
 نا روا دروغ دی پریږدی
 چه په شریعت نا بت شی

نه به مجبان له ده مدت کا
 یو یو څیز به یی غارت کا
 چه ارواح یی په هیبت (۳) کا
 مال و ملک به یی قسمت کا
 چه یی غو بنی اکالت کا
 پر عمل یی خصوصت کا
 له تو حید یی مسالت کا
 په خواب به دپیر هیبت کا
 او په ده به ملامت کا
 که دی هر څو ندا مت کا
 ورځ په ورځ به یی زیادت کا
 چه کو تاه به یی حجت کا
 چه طلب دهدا یت کا
 زړه یی څښکل فراغت کا
 په اخلاص دی مشقت کا
 چه زنده دده سنت کا
 پر کا مل دی ارا دت کا
 چه فانی رسم وعادت کا
 چه رښتیا دپیر خدمت کا
 چه توبه له معصیت کا
 چه عمل په شریعت کا
 صادقان دی اطاعت کا
 مؤمنان دی تابعت کا
 او پر هیز دی له غیبت کا
 ترو دی یون په طریقت کا

۱- د کتابخانې په نسخه کې (نه به عزیزان ورڅخه اوسی)

۲- د کتابخانې په نسخه کې (څلور لویه به پری ورشی)

۳- اصل نسخه د (هیبت) په ځای (مېشت) دی .

۴- په ځینو نسخو کې د «طالب» په ځای (کامل) دی .

۵- د اصل نسخې سره سم ولیکل شو، په نورو کې «درېستنی لار دغه ده»

مگر تڱ ٻه ڏير همت (۱) ڪا	ددی لاری خطر ڇیردی
چه بند گی ٻههر ساعت ڪا	طر یقت خوی دیر بنتو دی
چه دوه .خیز پری عداوت ڪا	دغه زړه ٻه مثال تخت دی
بل فر مان دشقاوت ڪا	یو گر وه دنیکیختی
پری اثر گند به علامت ڪا	هره گر وه چه زور ورشی
دی به خوار ٻه ضلالت ڪا	که ٻه نفو ته دشيطان شی
چه دی بل اور دغیرت ڪا	هر عمل به یی سیزینه
ٻه پا کی به عبادت ڪا	چه ٻه نفو ته دفر بنتو شی
هر چه وزن یی ثقلت ڪا	خای یی را ضیه دی (۲)
هر چه خدای پری عنایت ڪا	مستقیم به پر دالار شی
او طلب دحقیقت ڪا	چه ثابت ٻه طریقت شی
ترو خاطر دی تصفیت (۳) ڪا	هر چه تن یی پاکیزه شی
دخدای یادی مصقلت (۴) ڪا	دگومان مور چی دی واخلی
او پر هیز دی له غفلت ڪا	هم دایم دی ٻه یاد او سی
که پر خای وی یا سیرت (۵) ڪا	ٻه خشکی او ٻه تری کنبی
ترو دی مینه پر خلوت ڪا	بیسو ده عمل دی پر ین دی
خامو شی دی ٻه عزلت ڪا	له کل خلکو دی گو بنه شی
چه رنخور خا طر صحت ڪا	دکا مل دا رو دغه دی
او ارواح یی تجلیت ڪا	چه گو مان که له زړه لیری
چه دیدن دمعرفت ڪا	د ارواح تجلوه دا ده
که دزړه ٻه دید عزالت ڪا	خدای بی مثله پاک دریابدی
چه بی مثله اشارت ڪا	نه یی رنگ نه یی مکان شته

- ۱- دهمیش دنسخی د (همت) ٻه خای (هیبت) دی .
- ۲- داصل او دهمیش دنسگو دا مصرع به نورو کنبی (ڏیر به خوبی اوراضی وی)
- ۳- دهمیش په نسخه کی د (تصفیت) ٻه خای (تضیقت) دی .
- ۴- دهمیش نسخه د (صیقلت) ٻه خای (مثقلت) دی .
- ۵- د (تیر، تڱ) معناری .

ترو چه روح دده روبنان شی
 عار فان دی پنځه لو نه
 او واجد سامع واصل دی
 دوا جد فکر دغه دی
 ابتدا یی دی نه غوا پی
 چه یقین یی په در یاب شی
 چه دخدای هستی وو ینی
 معشو که چه حجاب واخلی
 اواز واپه له یوه دی
 چه پر ځمکه په اسمان کی
 که بعید پری نه پو هیږی
 په هر صوت سامع پو هیږی
 عار فان به په خو ښیږی
 په اواز چه وپو هیږی (۴)
 دگو مان نقاب دی واخلی
 او حساب به په گناه شی
 هر طاعت به یی گناه شی
 چه تر خپله هستی تیر شی
 چه له مرگه پخړا ومری (۷)
 هر واصل چه یگا نه شی
 موحد خلاص دی له بندگی
 په یوه کښی دویم نشته

ور څرگند به معرفت کا (۱)
 چه میر زایی عبارت کا (۲)
 موحد چه مسکنت کا (۳)
 چه په هر لوری رویت کا
 نه اټکل دنهایت کا
 او طلب یی دقربت کا
 پر مخلوق دی شفقت کا
 ترو عاشق به نزدیکت کا
 گهی قهر گهی رحمت کا
 دیوه مولا صفت کا
 ثنا واپه په لغت کا
 او سرودی زیادت کا
 کم دلیل ځنی وحشت کا
 ترو منزل دی دوصلت کا
 خپل وجود دی آخرت کا
 هغه ښه چه په فصلت کا
 چه څوک فخر په فصلت کا (۵)
 پرده زیری شهادت کا (۶)
 گردن خلاص له امانت کا
 ننداره به دوحدت کا
 او نه جرم وجنایت کا
 نه زیاتسی نه کمات کا

۱- په اصل نسخه کی دابیت نشته .

۲- په اصل نسخه کی دابیت نشته .

۳- دابیت په اصل نسخه کی داسی دی: «واجد سامع فکر دغه دی

موجد دی اوساکن چه مسکنت کا

۴- دابیت داسی هم دی: «چه ادراک یی په آوازی - ترو...»

۵- دغه بیت په اصل نسخه کی نشته .

۶- دابیت دکندهار اود همیش نسخی نه لری .

۷- د اصل نسخی دا مصرع په نوروکی (چه په شاه باندی شپید شی).

دمو حد گناه دغه ده چه عمل دی په دوه نیت کا
 ترو له شر که دهتیا تشی هر کلام دی سلا مت کا
 یگا نه له یوه یو دی په خدا یی خوی اقا مت کا
 دبند گی حد یی پوره شو چه یقین یی تما مت کا
 له مشر که دی خان ژغوری که سا تنه دخپل پت کا
 او باقی به جا ودان شی چه نزول پر سکو نت (۱) کا
 دمسکین امر دغه دی چه له خواسته فرا رت کا (۲)
 دصورت صفت عذاب دی او دروح په خوی را حت کا
 دی لایق دپاد شا هی اوس به حکم په رعیت کا
 دا عالم همت کا مل شی هر چه خدای پر عنایت کا
 بڼه نعمت دعا ملا نو چه عمل په تلاوت (۳) کا
 دا مقام هر گوره گران دی چه په خوی استقامت کا

میرزا بڼه خوی له پا کا نو
 که طالب یی آخذت کا (۴)

هر قا صد چه دمقصد په لوری یون کا (۵)
 رسمی مل به دنیمرگی لاری ستون کا
 او توبڼه دی دپرهیز ورسره واخلی
 قروهادی دی ددی لاری رهنمون کا
 اود کفر له تیاری دی راروان شی
 دزړه رخت دی وا سلام وته بیر ون کا
 ثابتی به یی وژبی وته ورشی
 چه کلام به له معنا سره مو زون کا

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی د(مسکنت په خای) (قرات) دی .
 - ۲- دابیت دهمیش نسخه نه لری .
 - ۳- دهمیش نسخه د (تلاوت) په خای (سنومت) دی .
 - ۴- دابیت دهمیش نسخه نه لری .
- اوپه اصل نسخه کی ددغه بیت په خای (عارفان دی پنځه لونه - چه میرزا دنورو وینی عبادت کا) .
- ۵- دا قصیده دهمیش په نسخه کی نشته .

طر یقت لره به وریه شی پخپله
 چه پنځه غلگي پنځه ځایه زبون کا
 له گناهه دی صورت په طا عت وینځی
 چه خیرنه جا مه سپینه په صا بون کا
 هره ورځ دی عدا لت کا ندی دښمهر
 او په شپه دی په غلگیو شوا خون کا
 تز کیه چه یی حا صله د صورت شی
 ترو دی غیری اند یښنی له زړه للون کا
 دا مجاز به یی بدل په حقیقت شی
 چه دایم یوازی یو با ندی زر غون کا
 او مرکب دی دنفی اثبات که ذکر
 د مادم دی نو شا نو ش دغه معجون کا
 په نفی به نفی نفی ، اثبات اثبات شی
 مسیحا پرموده هسی (۱) رنگ افسون کا
 له هغو جا هلو څه وا یم عالمه
 چه د نن چاری په گا نده په پرون کا
 تصفیه به یی دزړه شینه حاصله
 چه خراغ پری بانندی بل دخپل ژو ندون کا
 دعارف نظر له قافه دی تر قافه
 په محیط در یاب به گډ دغه جیجون کا
 عجب زیب د معرفت دزړه په سترگو
 چه په مثل ننداره ددی بسی چون کا (۲)
 زور ور له شش جهته منزه دی
 دبی چون تعریف به څر نگه چگون کا
 دلیلی دسا دگی نهایت نشته
 دښایست صفت به یی څر نگه معجون کا

۱- دکندهار په نسخه کې د(هسی) په ځای (هر) دی .

۲- په لرغوني نسخه کې همدا سې دی. په نورو کې (عجب نوردي معرفت چه دزړه سترگی- دوی بی مثله ..)

سا معان چه درموز په معنا پوه شول
 چه اشیا د حق ثنا په خپل قا نون کا
 کم دلیل عالم یی نه اروی له لیری
 دخپل راز خبری واپه دمقرر و نکا
 تر دغی بنا دی به زیاته بنیادی څه وی
 چه قریب یی اراده دپیو ستون کا
 د صورت خو دی دی لیری که یکبار
 په معناته له معنا سره گډون کا
 تجله به د وحدت پری باندي وشی
 چه له هسی بنده خلاص دغه مر هون کا
 دا یقین به یی دیوال د عمارت شی
 په اخلاص به یی بلند لکه ستون کا
 د جهان راحت به واپه پری تمام شی
 چه کراره کراری با ندی سکون کا
 که نور، نور عالم هوس که لون، لون
 مسکینان به په دا خپل صفت ممنون کا
 ښه صورت دعبا دت دپاره روغ دی
 اودا روح دی تل رضا کن فیکون کا
 دا میرزا پخپل مقدار خبری وایی
 په کالی کښی چه څه وی ځنی ریژون کا

دی کریم دی چه کرم کا	وا په صنع بی قلم کا
چه یو لوی حکمت یی دادی	چه کو نین یی له عدم کا
لذ تو نه شی پر ځمکه	له آسما نه بانه نم کا
له لذته محبت شی	په شهوت یی متمم کا
په پدر کښی نا قرار شی	پسو خو ښ دمور رحم کا
ځینی غوښی ځینی هلو شی	په قدرت یی وبل تم کا (۱)
لکه امر دخدای و شی	دی نا گاه ژوندی په دم کا
شیر له غیبه ور کوینه	پخپل ځای کښی یی خرم کا

۱- لرغونی نسخه (په قدرت یی پیل تم کا)

بل مکان پری نا پدید دی	چه روز گار په دا تورتم کا
چه وعده یی ور سیږی	ترو منزل به دا عالم کا
که شیرخوړوی طعام خوړ شی	اخر زده لاو نعم کا
چه د خدای رحم پری وشي	حکمدار یی دحشم کا
دی پیشوا شی په امت کښی	پر میراث یی دآدم کا
دپاد شاه عبادت عدل	او مردود ظلم و تهم کا (۱)
او طاعت یی نا روا وی	چه نا حق په چا ستم کا
او ښه خوی دمو منا نو	په بد خوی شیوه لږم کا
چه اوصاف یی ذمیمه شی	پر ایمان دی او س ما تم کا
عاقلان هغه کسان دی	چه دلی دوی ددین غم کا
حا کمی دمو لا خوی دی	که پر ځان (۲) یی مسلم کا
حق پاد شاه دکل جهان دی	کړی حکم (۳) به محکم کا
لکه وخت دحشر گاه شی	ور څر گند به خپل رقم کا
بی عمله نعمت نشته	نه به څوک په ده کرم کا
نه ذره پر عمل کښیږ دی	نه مثال له بدو کم کا
ښه پاد شاه دی ښه یی عدل	دهر چا تفحص سم کا

ای میر زا ثنا یی تل کړه
چه رفتن په دا قدم کا

دا څښتن چه پر بنده باندي کرم کا
له انکاره یی باور وته محکم کا (۴)

اود کفر توره شپه به ځنی پاڅی
چه په زړه یی له اسلامه صبحدم کا
ذمیمه به یی بدل په حمیده شی
تروسفر به د مقصود په لوری سم کا

۱- لرغونی نسخه (مردود ظلم غم کا)

۲- په قلمي نسخه کی د(خان) په ځای (ځایه) لیکل شوی دی .

۳- په لرغونی او دکندهار په نسخه کی د(حکم) په ځای (قول) دی .

۴- قلمي نسخه : (له انکاره یی ویاړوته محکم کا) .

له مجازه به قدم پر حقيقت ږدي
 او وختي به له دايمه سره ضم کا
 هر يو زړه دمولا عرش دی بی گومان
 که له غیرو پا کیزه دغه حرم کا
 درست جهان به یی له خا نه سره هیر شی
 یو په یو به یو الف با ندی رقم کا
 تجله به دارواح پری با ندی وشی
 ور خرگنده یو بی مثله جام دجم کا
 چه نه حد نه یی پایان شته نه یی مثل
 بی جهت به ننډا ره ددغه ییم کا
 په جهان کښی مخلوقات چه خرگند یزی
 دغه واپړه زندگی په هسی نم کا
 حقیقی علم دانش او معرفت دی
 نه چه بحث همیشه په لاو لم کا
 هیڅ اواز له خیزه نه شی بی جنبه
 چه څه کوږوی دا دریایی راست وځم کا (۱)
 دا فلك لکه سرود اشیا تارونه
 څه عجب بی مثل آواز په زیر وبم کا
 زور ور له شش جهته منزه دی
 دانستی به دی واصل دزړه ملهم کا
 لکه لمر دوخته لوی په نظر کښیو زی
 چه شعله یی په کمال شی صورت کم کا
 هر یو خیزی په بیل بیله نامه بولی
 چه دا کل نمونه یو نوم یی په اعظم کا
 دا هر یو له یوه خوا ست کا گوښی گوښی
 بیا دایو وهر یوه وته نعم کا
 که بنده له خپلی چاری درمانده وی
 روحانی پاد شاه بی زیرمه دحشم کا
 نور عالم وپر دی غم ته پښی وهینه
 او مسکین دځان ښادی ، دنورو غم کا

۱- قلمی نسخه اودکندهار نسخه: «چه څو لږ څی داداریایی راست وځم کا».

چه پر تخت دسلیمان باندي دیو کښینا ست (۱)
 او په حکم یی عمل مار ولېم کا
 آواز یی دمعا آ ب حیات که
 همیشه دخاطر غسل په زمزم کا
 ای میر زا رضا دیار په رضا کښیږده
 چه قدیم دی تل تر تله یی مقدم کا (۲)
 چه سجده څوک وبنا ته دخلیل کا
 په اخلاص سجده به ذات ته دجلیل کا (۳)
 اوله عقله دی خراغ ور سره واخلي
 ترور هېر دی ددی لاری خپل دلیل کا
 له پرهیزه دی تو ښه کا ندي موجوده
 ښه کاروان دی په مقصود پسی رحیل کا
 ددی هسی لاری تگ څه آسان نه دی
 په احتیاط احتیاط دی یون په داسبیل کا
 دا خانه دی دځاوند دپاره غواړی
 عبادت دی د معرفت کفیل کا
 له مجازه دی قدم په حقیقت ږدی
 مدام یاددی ودیدن وته وکیل کا
 که په ځیر یی ومعا وته وگوری
 له یوه الفه څو علمه تحصیل کا
 دا خفی ذکر دارو دی درنځورو
 د ذاکر له زړه به لیری کل علیل کا
 او دیدن دمعرفت به یی روزی شی
 دریاقمیص به غرق په رود نیل کا

۱- اصل نسخه : (تخت یی د سلیمان پردیو وکښینو).

۲- اصل نسخه : (چه قدیم و تر قدیم دی مقدم کا).

۳- لرغونی نسخه :

(چه سجود می وې تاوته خلیل که داخلص سجده به عین پر جلیل که)

چه نه یی حد نه یی پایان نه یی لوری
 په باطن به ننداره ددی جمیل کا
 یو په یو بهد هر چا په ژبه پوه شی
 چه اشیا دحق ثنا په بم زیل کا
 له پندو کېو به څه وا یسم عالمه
 چه دا هسی نعمت شته خپسر ذلیل کا
 په هر چا کښی خپله مینه (۱) ز رغونیری
 چه شنوا په اواز خو بنس کینه بخیل کا
 دا قریب چه تر وصلته پوری راغی
 له واصله به پو بنسینه د سچیل کا
 او وا صل چه دگو مان له خویه مرینه
 په دامرگ کښی حر کت لکه قتیل کا
 دا وصلت څه داستوگی مقام نه دی
 بنه قاتل ددم په ویا سته تعجیل کا
 دی میرزا په عبادت کی مقصود بیا موند
 چه ظاهر صو رت بنده روح به اصیل کا

د محبوب خود رنگه نته	پسو ځانگی پو رته کښته
نه یی وینی څو کجو ته	نه غا یبه ده له واپو
بی بهاده له قیمتته	عجب در یی پری پیلۍ
دین دنیا یی له زینتته	په دوه کونه یی بر یښنا ده
لار به نه کا ندی غلتته	چه ددی در په رڼا څی
زپه یی خلاص که له غفلته	چه له شاه یی اشنایی شوه
بی پر وا شه له جنتته	په ژوندی زپه کښی وگوره
په سوو خو بنس له معرفته	د بینا ز و ناز سپینه
چه یی وینی بی جهتته	یو دم لیری نه سپیری
شیدا را غی تر قر بته	پر دیدن با ندی شیدا شه
زپه می چوی له رقتته	له فرا قه یی نعره کړه
گوره (۲) څه کړی کم همته	په رموز یی ور ته وویل

۱- لرغونی نسخه : (تومنه)

۲- لرغونی نسخه : (دوری).

اواز کل زما سرود دی	تا سا خه کړې له وحشته
ځان پسو درباندي خوږشو (۱)	بيا اميد کړې له وصلتته
دفر صت ورځ دی دغه ده	که ستي شوی يانسته (۲)
هست که نيست کړې ته به مومي	ډير حا صل له شپا دته
دژو ندون طمع به خو کړې	دمقتول له حر کته
چه قوت در څخه پاڅی (۳)	مگر خلاص شي له محنته
محنت واړه په دو يی کښی	ځکه شوم شوی له شر کته (۴)
غم غيرت ووت له ميا نه	مدام سيخ څپه وحد ته
وحدت ځای دمخلصا نو	خا صان نه دی بی عز ته
نور بندگی کاندی له ویر ی	خاص یی خا ص له محبتته
دمسکین دروح را حت یی	په تو حید کښی مسکنته

میر زا وقت دنو بهار شو
دا دوره ده له رحمتته

که خبر شی آدم زاده (۵)	ددی مستی شاه له مرا ده
دا په اصل یوه یکه ده	شر یك نه لری تنها ده
حیا تی یی بی نقصا نه	هم په هر چار توا نا ده
یو یی (۶) علم لدو نی شو	شا ها بی ژبی گویا ده
او بی غوړو هر څه اوری	هسی بی ستر گو بینا ده
چه یی کړه هغه یی وکړه	هم به کا چه یی رضا ده
دکثرت په کیل (۷) بی زړه وو	کل دنیا یی کړه بنیا ده
لاندی ځمکه غوړو لسی	پاس اسمان دی بی عماده

- ۱- دکتا بځانی په نیمگړی نسخه کی (ځان په خو درباندي خوږدی) اوپه قلمی اودکندهار په نسخه کی (دځان سوه درته ترڅه شوه) .
- ۲- لرغونی نسخه (دفرصت ورځی دی دادی - که ستي شي ياني سته).
- ۳- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (ترخپل حول قوت تیرشه) .
- ۴- لر غونی نسخه (ځکه شوم یادی شرکته) .
- ۵- دهمیش نسخه داغزل نه لری.
- ۶- دکندهار نسخه: (یوه).
- ۷- اصل نسخه : «کل»

مخلوقات يی رنگا رنگ که
 له یمینه تر یسا ره
 هیڅ مکان یی لیده نه‌شی
 ذاتی تل پر یوه حال دی
 په دا واره مخلوقات کی
 بهترین سړی هغه دی
 که طلب کړی به یی مو می
 نن الا لیعبدوا، شه
 دجنت مو نده په زهد
 هر چه کړی هغه به مو می
 هر یو کښت چه دی نن وکه
 له الستة رسید لسی
 څوک طلب دآخرت که
 هلکان (۱) باندی شیدا شول
 گوره کله شو لا کله
 کل عا لم که ددی چاری
 دا لو مړی وه تر واپو
 ځینی تیر شو، څوک دلی دی
 دگدای له مخه رین دی
 دسړی بنا دی په څه وی
 که روزگار که لون لون
 دمنعم چار ده حرامه
 دمقسوم قسمت باور کړه
 هر چه نه وی هغه نشته
 چه راضی پخپل قسمت شو
 معنا پته په صورت شوه
 دمجنون اخلاص پوره شو
 روح یی پاک دی پادشا هی که

دا محیطه له هر چا ده
 په اسفل او په اعلی ده
 شاه له دوو کو نو آزا ده
 لکه نن هسی فردا ده
 پر سړی با ندی شیدا ده
 چه یی کړی دا سو دا ده
 دا تر تا نژدی وتا ده
 که دی مینه په رښتیا ده
 معرفت یی له عبا ده
 دهر چا عمل سزا ده
 ته به یی یو سی تر میعا ده
 دهر چا برخه جدا ده
 دچا مینه له دنیا ده
 دنیا څرنگه زیاده
 دعا لم دغه غوغا ده
 چاری واپه بیوفا ده
 پا ته شوی له هر چاده
 لا چه را شی چاری داده
 دتوا نگر په زړه بلاده
 چه په را غله یی ژړاده
 بیا اخر چاری فنا ده
 دمملو کزیر مه روا ده
 دا مو عود وعده رښتیا ده
 باقی درسته مهیا ده
 هسی (۲) چار داغیا ده
 دوحده کثرت ردا ده
 اوس چه حکم که لیلا ده
 چه وژلی یی هوا ده

۱- اصل نسخه : (ملوکان)

۲- ددکندهار نسخه (هره) .

دفا نی معنا انا ده	که په قصد خپسر فنا کړی
که حجا ب نیسم ریا ده	په ویل کښی ملا متشوم
چه پر یشا نه شوه دریا ده	خو موجوده وه غو ټی وه
اوس یی کو مه تما شاده	ترو یی اصل چر ته غوا هم
دآدم جا مه زما ده	که دحال په ژبه وا یم
دا خر گنده معما ده	چه احمد ویل بی میمه
له گو ما نه ماسوا ده	دیقین په رڼا گو ره
پر یا را نو یی رڼا ده	دکا مل په زړه خراغ شوه
یوه بی مثله په رښتیا ده (۱)	رنګ یی چا لید لی نه دی
په هر څه کښی یی ټناده	دا دهر قفس بلبله
په غایب کښی را پیدا ده	په خرگند کښی شوه غا یبه
دحباب هستی هوا ده	که دیخ مایه سا په دی
پیو ند نه لری یکتا ده	دا محیطه شوه له وا ږو
دیوه معنا بیا بیاده	که په ډیر لونه ویل شی

دمیر زا په ژبه وا یی

ټنا کل د پا ک میا ده (۲)

پر خاکی باندی کرم چه دکریم شو

په کرم یی مقدم تر کل قدیم شو

له اوله یی خپله روح په ده کښی ږوکه

په دغه قوت توانا و، هم علیم شو

پخپل خوا ست به ارا دت له ده سره که

چه په دا اواز شنوا و، هم کلیم شو

بیا یی سترگی نو را نی په بینایی کړی

ښایسته صفت یی ځای په ځای مقیم شو

او نامه یی دصفی پری باندی کښیښو

ترو ظاهربا طن یی دوا په سره همیم شو

خلاقیت یی د خا صا نو وده ورکه

دا خاکی (۳) آدم فی احسن تقویم شو

۱- ځینی نسخی : (پی برینستا)

۲- ځینی نسخی : (مولا)

۳- دکندهار په نسخه کی (خاکی) دهیښ په نسخه کی (او خاکی آدم فی احسن تقویم) دی.

درحمت جامه یی وا غو سته خرگنده
 دجنت په نعمتو نو کښی مقیم شو
 له دغ پسی یی مسجود دملایک که
 په پرنبتوبا ندی یی حکم دتعظیم شو
 یک جنس (۱) واپو سجده وده ته وکړه
 اوشیطاز، یی امر نه ما نه رجیم شو
 دا سو زان آتش په اصل شیوه وکړه
 اودخاوو نور یی نه کوت چه حلیم شو (۲)
 کبر جن له خپله کبره خواری مومی
 داخل سربیی وخیل سر وته غلیم شو (۳)
 تروی قصه دگمراهی یی باندی وکه (۴)
 په علاج یی دایستو له دی حریم شو
 آشنا یی یی په نفاق ور سره وکړه
 په تهمت دغلیمی ځنی ندیم شو (۵)
 ډیر تعریف یی دغتم وده ته وکړه
 په وینادنیک وبدو یی (۶) سپیم شو

-
- ۱- داصلی نسخی اودهیمش دنسخی سره سم ولیکل شو په نورو کی د(یک ژنس) په خای (ملانکو) دی په اصل نسخه کی د(جنس) په خای (ژنس) لیکل شوی .
 - ۲- دهیمش په نسخه کی : دسوزان آتش په اصل یی ښیوه کړه اودخاوو نوری نه کوت چه حلیم شو.
 - ۳- دامصرع دهیمش په نسخه کی داسی ده: اویخپله دسری سره غلیم شو
 - ۴- دهیمش په نسخه کی داییت داسی دی
 - تردی قصه دگمراهی دباندی وکا
 - ۵- دهیمش په نسخه کی داسی دی. په علاج یی دویښتو له دی حریم شو
 - آشنایی دی په نفاق ورسره وکړه
 - په تهمت دذلیل مری ندیم شو
 - ۶- دهیمش په نسخه کی (بی) نه لری.

ترو دنگو تو ځواب يی ورته ووی (۱)
 باریک زړه يی په وسوا س دده سقیم شو
 په دروغو يی سوگند وده ته وکه
 دځناس وینایي ونغوته ائیم شو (۲)
 چه قهار پرده اواز وکـــه دقهر
 ترو په دواړو غوړو کو ې دده له بیم شو
 دا زما امر تنها در لـــره بهه و
 یا غنم چه په یوه صورت دوه نیم شو (۳)
 په جهان کښی یی بل ځای دپنا نه و
 لاعلاج ورته حیران یسیر یتیم شو
 چه څښتن په بی کسی دده نظر که
 پر بی کس با ندی پخپله خدای رحیم شو
 پر گناه با ندی اقرار ده توبه وکړه
 دی پخپله ددی خپل علاج حکیم شو
 عنایت دښه مولا دده باوروو
 دا پاور دده صراط المستقیم شو
 چه دا هسی برابر په مقام راغی
 ترو (۴) میر زاد زړه په حال ور ته تسلیم شو
 یو یوا زی ذات اول و (۵) ذات په ذات له ذا ته مل و
 صفات تل دذات جا مه ده کوم صفت له ذا ته بیل و
 دگناه ژو ند ون او به دی اور په غیرو باندی بل و (۶)
 د صورت حیا تی روح شو درست صورت دروح محل و
 دی خو ښی کا په صورت کی ښه صورت په روح افضل و
 روح چه ور غی تر تخته دزړه تخت اول اول و

- ۱- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (ترو دنگوتی جواب يی ورته ووی.)
- ۲- دامصرع دهمیش په نسخه کی داسی وه (اخیایی وینا يی ونغوته ائیم شو.)
- ۳- دامصرع دهمیش دنسخی له مخی ولیکل شوه په قلمی اودکندهار په نسخه کی داسی ده (یا غنم په داصورت دی په سیم شو)
- ۴- دهمیش په نسخه کی د(ترو) په ځای (نه) دی .
- ۵- دانظم دهمیش په نسخه کی نشته.
- ۶- قلمی اودکندهار نسخه (اور په کانی کښی کبلو)

چه یی دا خراغ روښان شو
 زړه تو تی په میوه گرځی
 شیطان جنگ په مکارۍ که
 دده قصد مدام پر بد شو
 نفس خرگندشدید غلیم شو
 خناس یون په بار یکی کا
 چه چا وپیژاند رنخور شو
 دواړو گوښی پادشا هی کړه
 په هر ملک چه میران ډیر شول
 حق باطل یی وبله بیل کړه (۳)
 دنا مه فرق به یی سو کړی (۴)
 حب محبوب دی په هر چاکی
 چه یی مینه پر کوم قام شوه
 اختیار هر چه یی ویشلی
 خوند په اصل پسی ستون شو
 لذت زهر شو په مچ کښی
 که خوږ خو ند له نی شکره
 دانسان دا نایي گوره
 کا مل واپه جمع بیا مو ند
 چه دزړه سترگی بینا شوی
 هر چه دا علم یی نه زده

هر مشکل پر با ندی حل و
 دتن خوی تا ریک ځنگل و
 په غفلت کښی یی مور چلو (۱)
 نا دان نفس ور سره مل و
 شیطان پټ په لار کښی غلو
 در ست تمام مکرو حیل و
 او د ده نغو ته اجل و
 پر ملک ځکه لوی خلل و
 تل پردا (۲) جنگ و جدل و
 عقل لوی کا مل مشعل و
 سړی در ست څپه عمل و
 عمل درست پر مینه تل و
 خوی یی هم پسی بدل و
 ځای ځای سود، چر ته زلل و
 په هر لور داوبو چل و (۵)
 هم په غلو زو کښی عمل و
 ښه شیرین اواز له نل و
 چه مو ند لی یی پټ پل و
 درست جهان چه مفصل و
 مفصل پر ده مجمل و
 په جا هلو کښی اجل و

- ۱- دکندهار اوقلمی نسخی د(مورچل) په ځای (بورچل) دی .
- ۲- دکتابعانی اودبشپړی نسخود(تل په دا) په ځای په نوروکی (پردغه) دی او په لرغونی کی (تل بی دا)
- ۳- دکتابعانی اودبشپړی نسخو دامصرع په نوروکی (حق باطل په خپله بیل کړه) دی .
- ۴- دکتابعانی دبشپړی اودنیمکړی نسخو دا مصرع په نوروکی (دنامه فرق یی تموکړه) دی.
- ۵- دنیگرو نسخو د(او بورچل) په ځای (دابو جمل) دی .

چه بی علمه زا هدی کا
 بزرگی، علم لدن شوه
 کبنت یی هیخ برکت نه دره
 په هیخ لوری وتای نهشی
 دا سفر دقدم نه دی
 ډیر دانا په هتیا تی خسی
 ددو بین نظر پریشان شو
 چه پریشان یی جمع بیاموند
 دپا کانو زړه پری پاک شو
 دعا رف سترگی بینا شوی
 تر هر څه یی نظر پریووت
 له دوو کونو یی لاس وکینس
 حال یی بیا مونده په حال کی
 په ابد چه څوک طلب کا
 یکتنها څپه والو و ت
 وحدت ځای دقرا ری دی
 روح قرار په سکو نت شو

کنبیو تلی په وحل و (۱)
 څه حاجت په عطل و
 غافل سخت پتهی شدل و
 بد گو مان یی لوی دلدل و
 پنبی به سوکا، که زړه شل و (۲)
 چه دایر باریک منزل و (۳)
 پریشان څه لیده احوال و
 ښه گفتار یی ول په ول و (۴)
 دکامل تلقین صیقل و
 چه د زړه خراغ یی بل و
 که اعلا و یا اسفل و
 ځان و ځان ته مؤکل و
 کوم ماضی کوم مستقبل و
 نیک بخت کړی یی په ازل و
 مرگ (۵) حیران پر ځای معطل و
 په قرار (۶) کامل اکمل و
 سکو نت دروچ بور جل و

میرزا یو یوازی یاد کړی

خدای باقی او لم یزل و (۷)

چه گویا ژبه گویا په ښه گفتار شی (۸)

ابتدایي په نامه دکردگار شی

- ۱- دټولو نسخو (وحل) په نیمگری نسخه کی (یوحل) اود کتابخانی په نیمگری نسخه کی (دحل) دی .
- ۲- د کتابخانی په نسخو کی د (پنبی به سوکا په زړه شل و) دی .
- ۳- په لرغونی نسخه کی (هرگور سخت ..)
- ۴- دکندهار او قلمی نسخه (ښه گفتاری ورله پل و) .
- ۵- دکندهار او په قلمی نسخو کی (یکتنها جریده والوت وړک ...)
- ۶- د کتابخانی بشپړی اونیمگری نسخی د (پرکار) په ځای (لوی قرار) دی .
- ۷- د کتابخانی بشپړه نسخه یی نه لری.
- ۸- دا قصیده دهمیش نسخه نه لری.

یو بی رنگه بی پا یانه بی جهته
 دبی حدصفت که لږ وایم بسیار شی
 هره چاره په رضا کن فیکونده
 په قدرت یی واره نقش بی پرکار (۱) شی
 کل حیات له خپله امره ورکونه
 په حکمت یی وچه ونه موسیقارشی
 که څوک فهم و خپل فهم وته وکا
 په هر څه کښی اور یده دده گفتار شی
 په اختیار یی بی اختیاره چاری کیری
 دنظر حجاب یی نشته چه حصار شی
 هیڅ اټکل دعام و خا ص نه رسیږی
 چه پخپله دی دخپل تعمیر معمار شی
 یو عجب دلا ندی ځمکه زلیچه ده
 پری دپاسه شین آسمان لکه پر کار شی
 شمس قمر ستاره گان دده ډیوی دی
 په گردش یی گه لیل گه نهار شی
 گه اوره، بریښنا، تنها چه باران ووری
 گه اوږی، منی، ژمی او بهار شی
 دښه خدای دثنا حد نهایت نشته
 یو صفت یی چیری چیری له هزار شی (۲)
 داغه یو یوازی گنج گنج مخفی دی
 دا پست گنج پر محب (۳) باندي اظهار شی
 درسول نور یی له خپله نوره ورکړ
 کل ښایست یی (۴) ښایسته په دا انوار شی

- ۱- خریستو ماتی د(بی پرکار) په ځای (په نگار) دی.
- ۲- دلرغونی نسخی دامصرع په نوروکی (چه دایوصفت یی گووی صد هزار شی).
- ۳- خریستو ماتی د(محب) په ځای (محبت) دی.
- ۴- دکندهار په نسخه کی د(بی) په ځای (چه) لیکل شوی دی.

دلو لاک معنی دلی وته سیدی ده
 کل هستی بی دهستی پر مدار شی
 دوحده ونه یوه ده تل ترتله
 او کثر ت بی په بنا خو نو تار په تارشی
 له یوه اصله او به له یوه خاوری
 له یوه اصله می باد له یوه نار شی
 همیشه په اتفاق بی ودانی وی
 گونبی گونبی زور دهر یوه دشوار شی
 چه دا واره برابر نوم یی صحت دی
 هرچه یویی زیات وکم ځینی بیمار شی
 درسول (ص) یاران ډیوی دی گونبی گونبی
 خلافت په لایقت دهر چهار شی
 ابو بکر (رض) بی په صدق زورور دی
 په دا صدق بنه باور او اعتبار شی
 یکتها دزړه په مینه ورسره و
 چه خطاب له حضر ته یار وغار شی
 محبت لره تل هسی سپری (۱) بویه
 چه عا لم بی تر رښتینی (۲) مین جارشی
 د عمر (رض) رښتینی عدل په رښتیا دی
 د عا دل حکم پرهر چا باندی بار (۳) شی
 دفر زند تر مینی تیر شو حق بی وغوښت
 دهرچا له لاسه چیری هسی چا ر شی
 څه عجب دعدل خراغ بی پرلار کینو
 طا لبان دی پر دغه ډیوه نثار شی
 او عثمان (رض) په حلم شرم بنایسته دی
 پخپل شرم بی له بدو چا رو ډار شی (۴)

-
- ۱- په قلمی اودکندهار په نسخه کې د (سپری) په ځای (سره) دی .
 - ۲- په قلمی نسخه کې د (رښتینی) په ځای (وروستنی) لیکل شوی دی .
 - ۳- دکندهار په نسخه کې د (بار) په ځای (جار) دی .
 - ۴- خریستوماتی د (ډار) په ځای (عار) دی

وحلال و ته قدم په اهتیار تېږدی
 داپرهیز په دغه هسی پرهیزگار شی (۱)
 چه توانگر دقناعت په خزانه وی
 شه پروا یی دگنجو نو په انبار شی
 دعلی (رض) پر مخ کرم دالمی دی
 دکرم له مخه هسی کار وزار شی
 دباور وسله چه واغو ندی خرگنده
 بیا عجب دمحببت پر دلدل سوارشی
 چه تنها می دقیقین پر میدان ووخی
 په دیدن یی ماتی گپه (۲) په کفار شی
 په هیخ دود به له ژوند ونه طمع نه که
 پر هغوچه رسیده دذوالفقار شی
 ذوالفقار یی تیره توره دوسره وه
 مشرکان یی قتل قتل په گو زار شی
 دی غازی ددواړو کونوپهلوان دی
 دستارچاری هغه که چه ستار شی
 په معنی یی جدا یی وبله نشته
 دامیر به امر یو لیده چهار شی
 ملایک به یی په عرش سندرې وایی
 چه مجلس دمها جرو دانصار شی
 رافضی او خا رجبی هغه کسان دی
 چه پر چاباندی اقرار له چا انکار شی
 چه قبول دنا قبول په نامه بولی
 په ښه خدای او په رسول به بزه کار شی
 جا هلان له بده خوی به نه جاروخی
 دا نایان له ناپو هی استغفار شی
 په گفتار یی اتفاق په شریعت دی
 چه دواړو مسلما نو پری روزگار شی

-
- ۱- په قلمی نسخه کی (داپرهیزی دغه هسی پرهیزگارشی) دی .
 - ۲- په لرغونی نسخه کی د (گپه) په جای (گپه) لیکل شوی ده .

یو عجب دعامو خاصو انبوهی ده
 دمو من دهنډو فرق په دا بسا زار شی
 دمسلم نښانه داده که یی وینی
 چه اول په شر یعت بانډی استوار شی
 کل عمل یی دصورت په طریقت دی
 ددی سالکانو تگ په دغه لار شی
 چه له هسی سمی لاری جاروتلی
 کل بندگی یی دطبا خون لکه حمار شی
 له گناهه دصورت پا کیزه دین
 دپاکی خوی چه ونیسی ابرار شی
 دزړه حال دهر یوه په حقیقت وی
 چه هر دم پخپل مقصود پسی تیار شی
 دغفلت له بده زنگه به زړه خلاص که
 چه هر دم له خپلی شهی پهره دار شی
 چه په لاله نفی له زړه واخلی
 الا الله به یی اثبات په زړه هوا رشی
 تجلی به یی دروح په معرفت وی
 چه بی مثله ننداره یی دیدار شی
 چه ظاهری دظاهر په سترگو گوری
 او باطن یی په باطن لیده اسرار شی
 ددنیا عاقلان ډیر دی لولون
 چه یی دافهم رسی او لولوا بصار شی
 تر هغی بنیادی به زیاته بنیادی شه وی
 چه نظریی ونظر ته انتظار شی
 دا نایان به په ژو ندون هله نازیږی
 چه دابخت یی له اوده خو به بیدار شی
 دا بی مثله زړه می جام لکه دجم دی
 چه داهسی زړه لری هغه دلدار شی
 تر هر چایی یو بی مثله مزی وکینښ
 یگانگی دعام و خاص په دغه تار شی

دغه تار له سا دگي نا پد يددی
 او مری یی رنگا رنگ نوم یی هار شی
 درموز معنا له کومه وی ترکومه
 اوس دچا مقصود تسبیح دچا زنا رشی
 چه دروح له معرفت خبر نه وی
 د صورت مثال یی نقش ددیوار شی
 نا آشنا په نا قبول طاعت غره دی
 لکه ستور چه سر گرزی په عصا رشی
 درست حجاب دسپری خپله ناپوهی ده
 دهر چا راټکل دهم په مقدار شمی
 کل اواز درحم قهر له یوه دی
 اوریده چیری رحیم چیری قهار شی (۱)
 سا معان چه محبت که له سروده
 د تسبیح په پوهیده یی افتخار شی
 پر بعید باندی جمله اواز ساخه دی
 د قریب تر فهم کل د فومز ما رشی
 هیش اواز یی خالی نه دی له تسبیحه
 چه له کانی، له حیوانه له اشجار شی
 که څوک فهم پر تسبیح د اواز وکه
 په هر څه کنبی اوریده اواز دیار شی
 نزد یکان به په دغه معنا پوهیږی
 چه په هر لوری اواز لکه اشبار شی (۲)
 یگانه بلبل په هسی ئا کنبی ووت
 چه صفت یی او ریده په هر گلزار شی
 هر سپری دی دخپل عمر حساب وکه
 د فراق ژوندون به څرنگه په شمار شی
 د بلبل په زړه یی نوی آتش بل که
 چه خزان یی سر دسره نو بهار شی

۱- په قلمی نسخه کی (اوریده چیری درحم چیری قهار شی) دی .

۲- په ځینو نسخو کی (ایشار) دکندهار په نسخه کی (ایشار) او په لرغونی نسخی کی (اشبار)

دی چه معنی یی (برغو) ده .

دگو مان دویي چه لیری که له میانه
 په معنابه (۱) له معنا سره کنار شی
 په اختیار به جدایی خنی ونه که
 بی اختیار به چه وصلت با ندی دو خاړشی
 په قر بت کښی جدایی پری باندي گرانه
 په وصلت کښی خپل وجود دزپه غبارشی
 په یقین په هر دیار دده وطن دی
 چه گومان یی بی وطنه بی دیار شی
 چه قدم می له مقامه پر مقام ږدی
 وتوحید وته رسد په دا رفتـــــــــــــــــارشی
 له اخلاصه هره چار په محبت وی
 در یابندگی په طمع یاپه ډار شی
 هر دریاب په سهم درو می گوښی گوښی
 په دالوی محیط کښی وړک واپه بحار شی
 دمخلص په برخه سخ دی تل تر تله
 چه یوازی خپل اخلاص یی غمگسار شی
 هر بنده چه دصاحب په رضا و مری
 باقی ننگ شرم یی واپه دسر کار شی
 چه رضا دزور ور په رضا کښی ږدی
 په جهان (۲) کښی واپه کړه دده اختیار شی
 په ظاهر باطن په واپو رسیده وی
 چه مخلص دمسکینا نو په قطار شی
 یومسکین تخلقوا با خلا قی دی
 چه یی روح پر قرا ری با ندی قرار شی
 مسکینا ن له واپو بدو فرازشوی
 دبښگنی خوی به کاندی څو یی پار شی

۱- دکندهار په نسخه کی د (به) په ځای (بی) دی .

۲- دکندهار په نسخه کی (دجهان) په ځای (جهات) دی .

په ظاهر صورت بنده بند گي به کاندې
 او په روح به د دوو کونو حکم دار شي
 همیشه به زندگي په خدا يي خوي که
 چه ايمان يي پر ايمان با ندي استوار شي
 دمير زا خزانه چيري وه لسه کومه
 چه په هر نفس يي خريد په دابازار شي
 ما چه وکوت په باطن دمعناولي
 دوحده ت پرانگړ ميشت د کثرت کلي
 دلطف دبي حدی صفت په خو کړم
 چه تمام کيف يي رش پر مخ نيولي
 پر اوبو باندي د خاوري جهازوينم
 لور په لور دکاني ميخ دي تري ختلي
 په هوا گردان پسو پر بله گري (۱)
 لوی حکيم په کوم حکمت پوري تړلي
 دعاقل د عقل قيا س رسيداي نه شي
 چه د کنفيکون لاس دي رسيد لي
 دا ساده اسمان په نقش وپه نگار شو
 د قدرت په الما سونو دي کيند لي
 د آفتاب دمها تبا خراغ ور باندي بل شو
 دغه خپل هنر يي نه پر يينو پو بنلي
 له اوړو يي بنه با را ن پر خمه کيني کړ
 خاي په خاي يي نبا تات باندي کرلي
 د بهار دخزان مخ پر بنيسته شو
 د غر مودسرو رنگ پر پوښ وهللي
 گل دبي رنگي يي رنگ دي خرگند پري
 رنگا رنگ د خمي مخ پري اخلي (۲)
 په هر لوري چه نظر کړم لون لون
 د عظيم فراش بساط دي غوړ ولي

۱- دهميش په نسخه کي (چه هوا گردان په خو ...)

۲- دکندهار اوپه قلمي نسخه کي (دارنگ گل له بي رنگي خرگند پري ... پري اغيلي)

بی حسابہ مخلوقات چه لیده کیږی
 ددی لوی شطر نج لښکر دی بو لولی (۱)
 وهر چا وته به خپل قسمت رسیږی
 له ازله یی سپور سپور کړی پلی پلی
 او آدم په اصل واپه سره وصل (۲)
 ځینی ځینی پاد شا هی کا څوک ننلی
 حیوانات چه ژوندی گر زی بی تکلیفه
 کل دکړودنه کړو بارپر سپری لښلی
 هر سپری دخپلی چا ری بسنده دی
 تن په تن دجا کم حکم پر ویشلی
 مخلوقات دآدم زاد دپاره وشول
 او سپری دی معرفت لره سا زلی
 دالست رحم پر هر چا بری
 په اختیار ځنی منکر شو چا منلی
 چه په داحیات له ذاته خبر نه شو
 هر حیوان څه انسان نه بنا یی بللی (۳)
 چه دنفس اماره په نغو ته کښیو ت
 که ظاهر صورت حیات روح یی وژلی
 دمجاز په ژوندون څه لره نازیږی
 بی طلب پر لارو لاړ دی لکه څلی
 تل په غټو ستر گو خوب کالکه سویه
 پسو وینس د خو بو لی په دود زغلی (۴)

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی (دبولولی) په خای (پسولولی) دی .
 - ۲- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (آدم زاد په اصل واپه برابر دی).
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (چه په داحیات خبر نه شی له ذاته- هر حیوان څه انسان نه بویه بللی) دی.
 - ۴- دکتابخانی بشپړی اودنیمگړی نسخو سره سم نقل شو دهمیش په نسخه کی (په خو وینس د خوب بولی په دود راغلی) او په نورو کی (نه شو وینس له خوبه شوی دی غلی شوی).

دخناس په نصيحت له لارې ووت
 دريا په ډير مکنونو ځان ټکلی
 خوار جا هل دډيوو، ددو په حسا ب دی
 لاېتر له خوشی مړو سره شمير لسی
 تن تاریک زپه یی لحد ، روح یی مرده شو
 آراسته صورت یی گور باندی در بلی
 او پر یشا نی اند یبښنی مثال چنچي دی
 گور لحد یی سلامت روح یی خو ډلی
 هیڅ راحت پری باندی نشته بی عذابه
 دم په دم په خواری خوار ناپاک (۱) رټلی
 دیوه صورت دوږو قوت یی نه در
 اما نتي یی په سرواڅست بی تللی (۲)
 دکچر په دود یی اصل برطرف شو
 چه یی یو اصل په بل اصل گټه لسی
 دظالم دجا هل هسی رنگه بایده دی
 چه تیری ناری به کړی سر یی وهلی
 هسی بار چه آسمان ځمکی وږی نه شو
 بی قوت نادان په کوم قوت زغملی
 په تلوار دکا ملانو طلب بویه
 چه دابارشی (۳) وڅښتن وته سپا رلی
 هر دانا چه له داتاوانه خلاص شو (۴)
 ترو صیح علم لدن پر ده را غلی
 ددی هسی علم قدر او لیا زده
 چه په ځان یی درست جهان دی پلټلی

۱- دهمیش په نسخه کی د (ناپاک) په ځای (خوی) دی .

۲- دهمیش دنسخی سره سم نقل شو په قلمی نسخه کی (بیجلی) او په لرغونی نسخه

کی (بی خللی) دی .

۳- دهمیش دنسخی سره سم نقل شو په قلمی نسخه کی د (شی) په ځای (دی وی) دی .

۴- لرغونی نسخه : (هر نادان چه ...)

دده امر په هر څه کښی روانیږی
 داومو خاورو دیوار یی دی تیز لی (۱)
 مرد گان یی د ژوند یو په حساب کړه
 چه کامل پخپله دم په کښی دملی
 تل ترتله به حیات وی مرگ یی نشته
 چه حیات دحیات مزی تری وکښلی (۲)
 کوم نیکبخت له دو گانگی (۳) پاکیزه شو
 چه ولی دولايت په او بو وللی
 په اوبو باندی دده څراغ بلیری
 شرک گومان یی په کی سوخی لکه خلی
 په طلب یی نحسیت (۴) له ستوریو واخیست
 په ښه خوی یی هیڅ ساعت نه دی کړ لی
 لکه حق داویاو دصفـت دی
 ای میرزاه دیرو لږ دی ما ویلی
 دشر یعت مقام بهتر دی (۵)
 طا لبان دی په طلب کښی
 دسا لک بر څه سفر دی
 ذاکران یی یا دوی نه
 دعا رف پر مخ نظر دی
 له سامعه سره راز که
 کم دلیل په غوږو کړ دی
 جدا یی به ځنی نه که
 چه له وصله یی خبر دی
 په یوه کښی ځان فانی کړه
 که یقین دی زور ور دی
 نا امید له ځانه مه شه
 دوحـدت عمل با ور دی
 که قرار په سکو نت شی
 دوحـدت عمل با ور دی
 سا کن یو دی په یوه کښی
 مسکین هر کله داور دی
 بیا دهر یوه مصدر دی

- ۱- دکتا بځانی په بشپړه نسخه کی (پېڅلی) دی.
- ۲- دهمیش اودکتا بځانی د بشپړی نسخی سره سم نقل شوپه قلمی اودکندهار په نسخو کی (چه دی ځی دی دحیات مزی تری کښلی).
- ۳- دهمیش په نسخه کی (دوگانگی) په ځای (بیگانگی) دی .
- ۴- (دنحسیت) په ځای دهمیش په نسخه کی (نعوست) دی .
- ۵- دهمیش په نسخه کی دانظم نشته.

ور څر گند دی دواړه کو نه
 دا معنا به هغه وینی
 کل عالم یی آیینه‌شی
 دا جهان یی رڼا ورځ کړ
 علم زیب دی دبا طنو
 هره شپه، شپه د براه تده
 چه معراج یی نه فلک شو
 روح پادشاه دی په صورت کی
 هم هر رنگ دده له رنگه
 دهر چا په زړه پو هیږی
 خپل اواز په خپله اوری
 وایه چاری په رضا شی
 دحیات او به ور څخه
 دانسان په جامه پټ شو
 ځینی پانی خو ګلو نه
 میوه ورځ په ورځ لذت که
 په عمل به څر گند یږی
 په سینه کښی چه هر څه وی
 له ترخو یی مړ غو نی
 دیوه دریاب له موج به
 حقیقت له ابراهیمه
 روح عیسی شیطان د جال شو
 کرشمه که لو نه لونه
 څه عجب یی خپل منځ جوړ کړ
 او مونده په عنایت شی
 به اوراق به یی نه مومی
 فقیر ډیر ملکونه گوری
 به زړه سیر دجهان که
 ددرو یش فکر خطیب شو

له جمله حاله خبر دی
 هر چه سری منور دی
 چه دنور تاج یی پر سردی
 دهغه جهان سحر دی
 دظا هر بنا یسته نمر دی
 هره ورځ، ورځ داختر دی
 پر ده هر زمان اختر دی
 هر صورت دده نفر دی
 دهر رنگ رنگ یی دیگر دی
 دهمه ستر گو نظر دی
 گوینده دبحرو بر دی
 کښنده دهر بشر دی
 خود ساقی جام دکو لردی
 دتو حید دباغ شجر دی
 چیری خار چیری ثمر دی
 خار چه پوخ شی لا بتر دی
 دهر چا اصل جوهر دی
 تری څر گند هغه اثر دی
 له خوږو یی نی شکر دی
 هم مسلم شی هم کافر دی
 او مجازی له اذر دی
 زړه مهدی او نفس یی خر دی
 گهی سیوری گهی نمر دی
 کل اشیا دشاه زیور دی
 دلدن علم هنر دی
 نه چا کښلی په دفتر دی
 په وطن کښی یی سفر دی
 خوا طریی بال وپر دی
 نن ختلی پر منبر دی

داحد صفت بی حده
 میرزا کړی مختصر دی

یوعجب خا کی (۱) بشر دی	چه احسن او مختصر دی
اختیار صورت ته گوره	چه تر هر صورت بهتر دی
دی بهتر په دا دلیل شو	چه د معر فت دفتر دی
هم په دا دفتر کښی جمع	چه پر یشان په بحرو بر دی
هر چه دا دفتر یی ولو ست	حجاب نه لری انور دی
شر گند مخ په کښی لیده شی	دی دلوی جمال مظهر دی
په هر چا کښی جلوه کاندی	بیا دکل عالم مصدر دی
اصل ډیر شو په بنا خو نو	خه عجب پر یشان شجر دی
دا پر یشان شجر وگوره	شرنگ نغښتی په ثمر دی
یی ، الف یی تفلا وت شو	دا کبیر هغه اکبر دی
عاقلان پری بنا یسته شوه	عقل نورانی جو هر دی (۲)
روح پاد شاه دسرد پا سه (۳)	دی وکیل شو خای یی سردی
قلم ژبه د حال کښو نی	سم گفتار یی ښه رهبر دی
غوږ مکان دارو یی دو شو	همیشه پرا ننتی در دی
له نیکا نو فایده مو می	له نا اهل یی ضرر دی

۱- دهمیش په نسخه کی د(خاکی) په خای(خالی) دی .

۲- په قلمی او دکندهار په نسخه کی(عقل نورانی دفتر دی).

۳- په کندهار او قلمی نسخه کی (روح پادشاه پر عقل پاس دی) .

نفس بوی شکوی په پو زه	درست بدن (۱) پری معطر دی
ددیدن مکان یی ستر گی	هم دشرم خای بصر دی
دا یم یاد یی په زړه کنبلی	لکه نقش فی الحجر دی
ښه سینه مثال کرسی شوه	خای دفکر مقرر دی
زړه یی عرش مکان دعلم	خاص په ذکر منور دی
دی بی مثله پا ل لطیف شو	له کل رنگه مقشر دی
په خرگند واپه پو هیږ ی	هم له کل غیبه خبر دی
نیک وېد پرده معلوم دی	د تمام عالم محضر دی (۲)
جام دجم وړ ته څه وایی	آینه دسکندر دی
نوس مقیل دی خای دصبر	چه صبور وی معتبر دی (۳)
په خلقت دی نژ دی شو ی	تر شیطان یی شر بتدی
درست صورت یی ولایت شو	هر اندام دروح نقر دی
دی خو ښی کا په صورت کی	د صورت خو ی یی خطر (۴) دی
چه رسول ځنی حذر کړ	لا ولا ېغه کمر دی

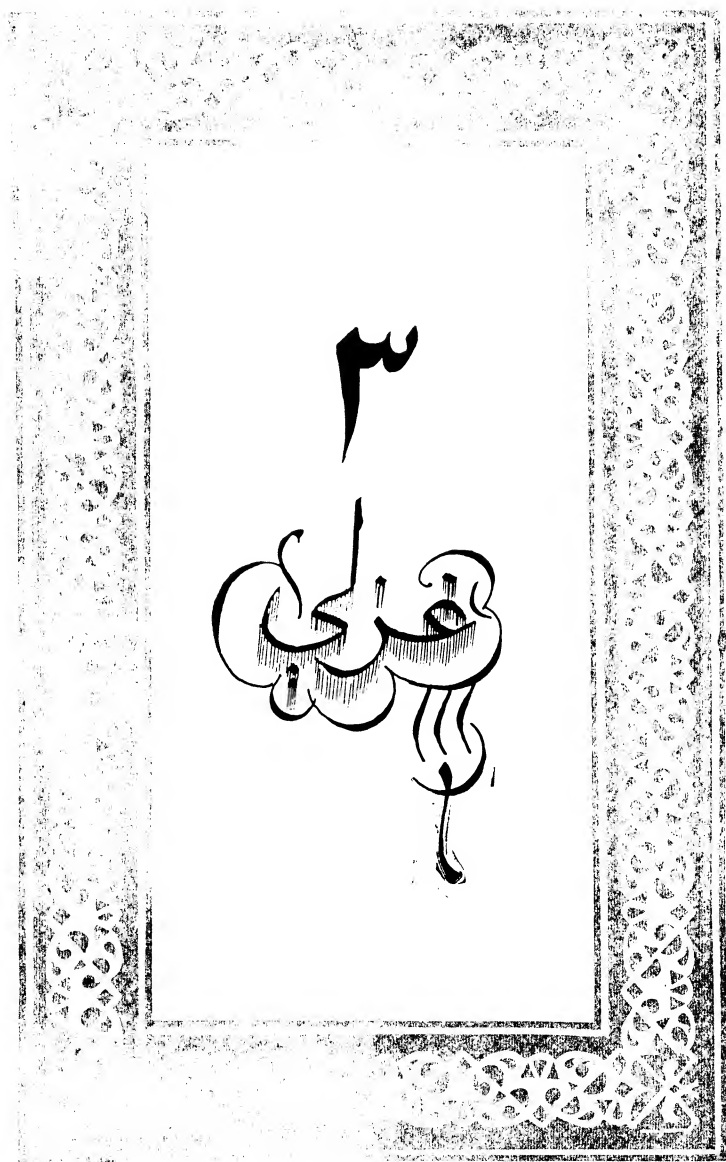
- ۱- دهمیش په نسخه کی د(درست بدن) په خای (چه دماغ) دی.
- ۲- دکتابخانی اود همیش دنسخو ددغی مصرع په خای په نوروکی (دوی تمام وده محضردی) دی .
- ۳- دکندهار اود همیش دنسخو دابیت په نوروکی (نفس مقید که خای دصبر - خوصا بر وی معتبر وی) ، په لرغونی اوپه نیمگی نسخه کی د (مقیل) په خای (مقبل) دی .
- ۴- دهمیش په نسخه کی (خطر) اوپه نوروکی (هنر) دی اود کتابخانی په نسخه کی (خبر) دی .

وجود څه کثیف غبار شو	چه لطیف پری مکدر دی
عشق یی اور په زړه کی کښیوت	که لمبه گمې اخگر دی
خوی و بوی یی څر گند پری	هر سړی مثال مجمردی
غار فا نو دلی بیا مو ند	هغه حال چه په محشر دی
نه مو نده شی بی طلبه	نه پر هیڅ لوری سفر دی
اوس قرار په سکو نت شو	خو ښ را غلی وحضر دی
عدد وړک شی په احد کښی	که څوک یو وینی بهتر دی

ای میر زا طلب تمام شو

خپل قسمت دی مقدردی

څوک یی څه پیژنی کوم دی (۱)	ذات یی ذات اونوم یی نوم دی
دا میوی دی هم له لو نه	بوخ یی پوخ دی اوم یی اوم دی
دی بی مثله شو له مثله	هم مجهول دی هم معلوم دی
له ذری دی هم له نمره	بیا له اوز می له نجوم دی
له سر دی څخه خزان شو	له گر می څخه سموم دی
په نیستی کښی یی هستی ده	په هستی کښی یی معدوم دی
مدرس پری نه پو هیږی	دا دسپین علم رقوم دی
په جاهلو کښی اجهل شو	چه له دی علمه محر وم دی

چه پخپله فزو لی که
 امانت یی پرخان وا خست
 دخپل خان ترسیوری کښناست
 چه له پټه شر که خلاصشی
 عام و خاص یی خادمان دی
 دپندار په نوک یی گروی (۱)
 رو ښنایی دکل عالې شو
 حیاتی دی له حیاتو
 ارا ده یی ده له واړو
 گو یا یی له گویا و
 چه تن له خوی و مری
 رنگ په رنگ لښکری جوړکړي
 چه فقر په اور وسو
 ته یی باقی صفت وگوره
 زړه یی تور شو رنگ یی شوم دی
 دی جاهل په خان ظلوم دی
 دگو مان په ساړه موم دی
 گناه نه لری معصوم دی
 دی دکل عالې مخدوم دی
 شرک یی عین دزړه یوم دی
 په هرڅه کښی دی (۲) مکتوم دی
 دا نا یی دهر علوم دی (۳)
 دی حاکم دهر محکوم دی
 شنوا یی دهر مفهوم دی
 دی په خاص رحم مرحوم دی
 اوس یی وځوړو ته هجو دی (۴)
 دغه سوخت یی مرز بوم دی
 پر فانی با ندی مقسوم دی

دمیرزا جامه یی رنگ کړه
 یو عجب بی مثله خوم دی

- ۱- دکندهار په نسخه کې (دپندارپنوک یی کویڼی - شرک یی عین دزړه پوم دی).
- او د کتابخانې په نیمگړې نسخه کې د (کویڼی) په ځای (کویڼی) دی .
- ۲- د کتابخانې نیمگړې نسخه (هرڅه کښی دی) په ځای (په هرکس کښی) دی .
- ۳- د کتابخانې نیمگړې نسخې د (علوم) په ځای په قلمی او دکندهار په نسخو کې (معلوم) دی .
- ۴- د کتابخانې په نیمگړې نسخه کې (اوس خاکی ته ...) دی

بسم الله الرحمن الرحيم

ابتداشوه په پښتو د حق ثنا
ښه ثنا په عنایت د ربنا
که توفیق دکننده یی رفیق نه وی
د باقی تعریف پسو وا یی فنا
ټول حباب چه له دریاب سره خور شی (۱)
عجب غزشی ربنا افتح بیننا
لام الف دواړو خلقو هستی یوه وه (۲)
بیا دایو یگا نه نون شو دلنا
چه فانی می دفنا له ملکه ولینښ
ترو باقی شو دفا نی معنا انا
دده امر په هر څه کښی روانیږی
په محیط در یاب کښی ذوق کابی شننا
دا د فقر حال یی ور غی ترفخره
پر تمام عالم یی برق دی دلنا

-
- ۱- د کتابخانی په بشپړی او دهمیش په نسخو کی (خور) او په قلمی اودکندهار په نسخو کی (خوښ) دی .
- ۲- دکندهار په نسخه کی د(لام الف دواړو خلق هستی یووو) اود کتابخانی په بشپړی او په قلمی نسخه کی د (خلقو) په ځای (خلق) اود هستی په ځای (هستی) دی .

ښه باران يې درحمت په اهل اوري
 رسیده عقل بر ښښا دی عشق تنـا
 کل اشیا د ده له ذوقه شورقاص
 پر هرلوري یو اواز دتن تنـا
 کم دلیل دزپه په ستر گونابینا دی
 در ست بشر گڼی پسوید و ننـا
 ای میرزا گو مان دی لری کړه له میانه
 بی گومانه زه هم ستا یم ته لنـا
 په هر تن کښی چه امیره شوه عوا
 دهوا اسیر له عقابه بینـوا
 چه په زپه با ندی خراغ د عقل نه وی
 دنادا نونـا پـو هی دځان غوا
 سپری زیات له امرو نهی خبرشوی
 دا نسته چاره به سو کا نا روا
 دغه زپه دسپری ځای دی دکرنی
 پری کری ځینی سموم ځینی دوا
 دا رانده خناس دهر اناس په قصد دی
 چه آدم یی غلط کړی هم حوا
 دبینا په حضور چاری څه پټ نه شی
 لاس وپښی یی دی څلور عدل گوا (۱)
 هر عالم چه په خپل علم عمل نه کا
 په تحقیق له جا هلا نو دی سوا
 په رو حانو کښی ناطق بللی شوی
 که سامع دی چه پوهیږی په نو (۲)
 حیاتی دصور تونو په اروا حده
 دلطف ارواح به څه کیږی قوا

۱- دهمیش اودکتابخانې په نسخه کی دامصرع داسی ده:

(بیاجه لاس وپښی عدل څلورگوا)

۲- دهمیش اودکتابخانې په نیمگری نسخه کی (که سامع وی به پوهیږی په غوا)

دا غوټی رنگ یی هوا په پورته واخست
 چه هواور څخه ولاړ شی تشه خوا (۱)
 ای میر زا په جمع زړه ترځان تیر وړه
 په لغت دتیر یډو معنا روا
 خو صفت کړم د دلدا رو له وفا
 دا دلدار په وفادار و کښی او فا
 دباور په میدان سم را غله رښتینی
 په تحقیق دی امتی دمطفی
 په ظاهر باطن له نهی چاروتلی
 یوتنې امر جلی کا هم خفا
 بی دیدنه فراغت پری باندي نشته
 په طلب کښی ویره نه کا له جفا
 په بندگی به نه نازپزی بی اخلاصه
 په قدرت به یی نظر وی پر عفا
 امانت به په امان تر ځایه وړینه (۲)
 کدورت به یی بدل شی په صفا
 سخاوت به یی دبخل په ځای کښی
 چه غضب یی شی په حلم انظفا
 دعارف زړه کی بی مثله آینه شو
 تل دبد گومان له زنگه مصفا
 دنفاق داهل برخه ریا یی ده
 داخلاص څښتن به ښه کړی په اخفا (۳)
 دهر چا تر فهمه خپل هنر، هنردی
 پرهر چادی خپلی چا ری اکتفا
 پر میرزا دکا ملا نو نظر وشو
 چه ایمان یی په دلیل مو می شفا (۴)

-
- ۱- په لرغونی نسخه کی (چه هوا ورڅخه ځی اوبه خوا) .
 - ۲- دهمیش په نسخه کی د(وړینه) په ځای (وړوړی) دی او د کتابغاني په نیمگړی نسخه کی (ورشی) دی .
 - ۳- دهمیش په نسخه کی دابیت داسی دی (دنفاق داهل برخه یی ویاکړه - داخلاص څښتن ښیگنه کا اخفا).
 - ۴- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (چه ایمان یی پری دلیل مومی شفا)

پر دا صاف صو فی جا یزه ده سما
 چه یی خاصه بی ریا که بی طما
 اهل دل بهد صورت نو مو نه سوکه
 چه مذکور شی په هر اسم مسما
 دا ددین ددنیا مینه یی فا نی کړه
 خکه دواپه لاس له تا خنډی له ما
 چه تر عر شه تر کرسی یی نظرتیر شی
 ترو حایل به یی نه ارض وی نه سما
 عاقبت بهد افتاب په مخ اوبه شی
 یخ هرڅو دی دسپرو په زور جما
 په باور کنبی دگومان فکرونه نه شی
 منا فقدی جو فرو ش گندم نما
 رنځو ران چه له طبیبه عیب (۱) نغا پی
 په علاج بی کو ښښ نه کا حکما
 ظا هری علم یو جز و دهنر دی (۲)
 ترو په کوم دانش کامل شول علما
 دا سپری په اصل واپه برابر دی
 دلدن په یو هی زیات دی قد ما
 مخلصان په دوا رو کونو پادشاهی کا
 خاص له شرکه له گو ما نه سلما (۳)
 ای میرزا ښیگره پته کړه له بدو (۴)
 بیا پرځای چه ښه یا ران وی ند ما
 دا گویا هد هد چه را غی له سبا
 ومشتاقو ته یی وویل عجبا
 ده عجب دحال په ژبه خوا بور کړ
 راشه را شه بلی بلی مر جبا

۱- دکتا بغانی په نسخه کی دعیب په ځای (رنځ) دی .

۲- دکتا بغانی په نسخه کی (ظاهری علم بی اوجزاو هنر دی).

۳- د(سلما) پرځای (سلیمه) دی

۴- دامصرع داسی هم ده: (ای میرزا ښیگره پته کړه له بدو).

کل جهان له محبته پیداشوی
 دا رښتینې عشق دکل عالم آبا
 واحد په یکا نگي کښی دوی نشته
 دگو مان په حجاب بیل شول غر با
 له اشراکه دشر کت شومی پیداشوه
 خکه یاد په عقا رب دی اقر با
 یعقوب ویر دیوسف پر پرهن وکړ
 چه حاسد وروڼه یی نه کاندی قبا
 دتو حید په امنیت یی باور نه کړ
 دمشرک په ایمان کښیو ته وبا
 هر چه مغز داخل وړ سره نه وی
 دتشمی رسم چاری واپه دی تبا
 دغا فل دنا پو هی توره تیازه شوه
 ددی عارفا نو فهم سپین سبا (۱)
 یو بی مثله مخ دزړه په سترگو کوری
 دامعنا پر نا آشنا وعجا
 ای میرزا په مرد وزن امر دغه دی
 چه په قصد د نهی نه شی تقر با
 چه مو جود ته تر یا دی له ترا
 دتښتن له حکمه نه دی ما ورا
 له وحد ته د کثرت په ننداره شو
 محبت یی تر میان راوړه ما جـرا
 دلاهورت په تنه یی کښی قرار دی ده (۲)
 دنا سوت په بازار غبردی چون و چرا (۳)
 عجب تن په تن یی خپله تما شاده
 په هر لوری دده بیع هم شرا

- ۱- دکندهار اوپه قلمی نسخو کی وروستی لاندی مصرع دپاس بیت او دپاس بیت وروسته مصرع دلاندی بیت جزء ده.
- ۲- دلوغونی نسخی دامصرع په نورو کی (دلاهورت په قرار دی کښی تنه یی وه)
- ۳- دکتا بخانی دیمگری نسخی سره سم نقل شو - په نووو نسخو کی دامصرع (په) او (دی) نه لري.

«انه مع کما» یی اشارت دی
 ته نظریه «اسمع» و کپره و «ازا»
 دخالق په خلائق کنبی تفاوت دی
 دا چه «فا رجع البصر هل ترا»
 به رضا یی واپه چاری پوره کیری
 هر صورت یی نوی نوی اخترا
 دغه اسم چه اعظم جامع الاسمادی
 که دانایی په دالوی مصدر درا
 که دی مینه دکرار په کراری شی
 له هر لوری ته وده و ته برا (۱)
 د هزار حساب یی را وې ترالفه
 یو الف دی په او لوف حساب غرا
 ای میرزا خبره پته په رموز کړه
 در موز معناخر گنده «من یرا»
 چه دیار په مینه ډیره چا رققنس کا (۲)
 اول بویه چه دا هسی اختیار کس کا
 محبت یی بی حساب زور ورشو
 له هوسه سره جمع خا رو خس کا
 دهجران له دوکه پاس پو باندی کنبینی
 اوله آهه یی اور پوری په نفس کا (۳)
 په بار بار شوه جدایی پری باندی گرانه (۴)
 چه علاج یی داروا ح شیرین قفس کا

-
- ۱- لرغونی نسخه له هرڅه لودی دی د هوته سرا
 - ۲- دغه نظم د لرغونی نسخی په حاشیه او د کتابخانې په بشپړه نسخه کی لیکل شوی دی .
 - ۳- بشپړه نسخه د «کنبینی» په خای (کنبیناست) دی او «اوله آهه یی اور پوری په نفس کا» په خای (اولی یی اور پی پوری د نفس کا) دی .
 - ۴- دامصرع په بشپړه نسخه کی: (په بار بار شوه گرانی جدایی پر باندی)

هر گوره دجدايي په اوروسوم
 په دنيا کښي مي همدا جدايي بس کا
 په جهان کښي آشنايي حاصل نشته
 چه داهسي په کوکار ناري جر س کا
 او بلبل چه په وصلت دگل غره شي
 تروضا من به په قسمت کوم عسس کا
 د قضا شاهين يي چا ليدلي نه دی
 په دنيا کي استوگي پر جو س کا (۱)
 دميراز په ديدن هسي پيرنازيږي
 لکه گداچه دقارون په گنج هوس کا
 چه اميد په درو غجنی مکاره کا
 په داهيخ هنر به هر څوک انگاره کا (۲)
 دنا دانو ناداني تر فهم وعقل
 چه په سخت اهاړ دوا ورو مناره کا
 وداني يي مشقت پري ز هير پري
 ویراني يي نوی غم پر دو باره کا
 هر سړي چه له دنيا وفايي غواړي
 بي عقلي به يي (۳) پير غمونه اجاره کا
 سعد ونحس په کرده پوړي تر لسي
 کم دليل دچار قيا س په ستاره کا
 زه عجب يم ودا هسي رنگ عالم ته
 چه اميدي د حباب په نواره کا (۴)
 يوه ورځ به درياب موج وهي بربله
 په تعجيل به د حباب جا مه پاره کا

۱- دايت د کتابخاني په بشپړه نسخه کي (د قضا شاهين يي لاليدلي نه دی - په سات کي چي استوگه په اجنس کا)

- ۲- هميش: څه اميد به دروغز نه مکاری که - په داهيخ فردي هيڅ وانگاره که.
 ۳- هميش: د (بي عقلي به يي) په جای (بي وفا به) دی .
 ۴- هميش: - (چه اميدي د حباب په نواره که)

سا لکان چه دا روانی او به گوری
 په داتله کښی دخپل عمر ننډا ره کا
 مسا فر به له خواږه خو به بیدار شی
 چه سحر جرس دتلو په وخت نا ره کا
 دا نایان دخپل مقصود په طلب گړزی
 حیوا نان ښیرمه دنماستو چاره کا (۱)
 ذا کران چه د غفلت له خوبه وینس شو
 دنفس وچلیده ته نظا ره کا
 دفقیر خو ښی له سو زه له کتابه
 امرابه یی په توغ په نغا ره کا
 هغه ملک به له خلله نه خلاصیږی
 چه لښکریی لوا مه واما ره کا (۲)
 که اشنا دنا اشنا خبره نفوږی
 اشنايان به خپلی چا ری اواره کا
 که فرمان دزور ور ور باندی وشي
 دمیرزا قوت له کومه چه چاره کا
 له اول چه محبت دځان آغاز کا (۳)
 دا کثرت یی له وحدت سره انباز کا
 او جمال یی ښا یسته که په خالونه
 او دپاسه یی پر سر داوڼ دنا ز کا
 توری (۴) سترگی یی دریاب پر بله اوږی
 دغه کسی یی ددی دریاب جهاز کا
 دا نظر یی معلم دی په کښی اوسې
 په دیدن یی لور په لور له هر چا راز کا

۱- دقلمی اودکندهار په نسخه کی د(چاره) په ځای (خواږه) دی دهیښ دنسخی له مخی
 (چاره) ولیکل شو .

۲- په قلمی نسخه کی د(لوامه) په ځای (شیطنت) دی .

۳- دغه او ورپسی نظم په دیوانو کی د(په پوهیږی) کی قید دی .

۴- دهیښ (توری) نه لری .

نابينا غافل په مثل شاه نه ويني
 وعارف ته يې بې مثله ناتار ساز کا (۱)
 رموز واپه حقيقت دی که يې ويني
 کم دليل گو مان لیده نوم يې مجاز کا
 محمود شتر نگه مشتاق پسې جار وزي
 چه خېنتن دمعر فت خېنتن اياز کا
 په معنا به سر بلند تر کل اشيا (۲) شی
 چه يې يو قدم په کبر بل په آز کا
 په رېستيا چه يې هوا حرص بندې کړه
 هغه کس يې په دوو کو نو سر فراز کا
 هم ارواح يې په لاهوت کښې پاد شاهي کا
 چه دتن له بدم خويه يې پرواز کا
 دی (۳) ميرزا پخپله هيڅ ويلی نه دی
 په قفس کښې دوحدت طوطی اواز کا
 په رېستيا مينه پر گل با ندې بلبل کا
 چه په خو جفا وخوا رته تحمل کا
 که عاشق يې په رېستيا تر خېل سر تير شه (۴)
 محبوباسو دا دسرو په با زل کا
 چه قدم په تيره خار ږدي څي ويار ته (۵)
 داشپا به يې له ځان سره وا صل کا
 او هاله به يې دمراد تخم زرغون شی
 چه دنيو په په اوبو جمال کا گل کا (۶)

-
- ۱- هميش: (نابينا غافل مثله شاه نه ويني-وعارف ته يې بې مثله بازاد سازکه)
 - ۲- هميش د(اشيا) په ځای «عالم» دی.
 - ۳- هميش (دی) نه لری.
 - ۴- دهميش په نسخه کې (که عاشق يې تر سر تير شي) اود کتابخانه يې په نسخه کې (که عاشق يې تر سر تير شه) دی .
 - ۵- دهميش او کتابخانه يې په نسخه کې (څي ويار ته) نه لری .
 - ۶- دهميش او کتابخانه يې په نسخه کې (دنيو) په ځای (وينو) اود جمال په ځای (وجود) دی .

له اوله يې سبق وهر چا اوزگه
 بيا پخپل اختيار هر څوك دځان حاصل کا
 چه يې اوس کړه آساني په ځان قبوله
 په آخر به دا اسان سفر مشکل کيا
 چه دخلکو اميد اوږد شو په دنيا کښي
 او قضا به يې فاني عمل باطل کا
 خو (۱) هر چا دواړندي کړي پوهنر دی
 ترونازک خاطر وچا وته مايل کا
 نيك وېد واپه راغلي دي له خدايه
 اوس دکړو ملامت ولي يو پر بل کا
 برخي ټولي په قسمت ازلي دي (۲)
 په هر چا باندی به خپل قسمت نازل کا
 دنيا توا نگرو پر يښووي ماني
 او ميرزا عمار تو نه په ويل کا (۳)
 دی باد شاه دهر چا رب حکمنو نه يی عجب (۴)
 واپه کړه يی په رضا شی حکمران په هر سبب
 جهان يی منځ وخت کړي گا هي ورځ شی گا هي شب
 ودانی يی شی په رحم ويرا نی يی په غضب
 نه په ذات دی له چا ليری نه له چا سره نسب

۱- دهميش اودکتابغاني نسخه (خو) نه لری.

۲- دهميش اودکتابغاني په نسخه کې (هرچه په ازل وړلره شوی).

۳- هميش (درويش ميرزا عمارتونه يوپه بل کا).

۴- دکتابغاني بشپړه اودهميش دنسخو سره سم نقل شو دهميش په نسخه کې د (دی).

په ځای (ب) دی خو څرنگه چه په الفنامه کښي د (ب) رویت نشته نو داغلطی ښکاری : په قلمي

اودکندهار په نسخه کې : دی خالق دهر سبب حکمت ويني ډير عجب

دمخلوق ژړو ند بڼه ده دی
 شپه او ورځ دی په او بو کښی
 که مشتاق یی لری مه ځه
 رنگ یی هیچا صحیح نه که
 که په دا طلب دی زړه دی
 که دی زړه دی با ادب

دمیر زا کلام پښتو دی

کل معنا یی له عرب (۳)

زما زړه کا ډیر شتاب
 عجب وقت دنو بهار دی
 معشوقه حسن آرایه (۵)
 ساقی مست په غمزه راغی
 دم په دم یی گر زوینه
 هر چه دا پیاله یی نوش کړه
 چه د عشق په آتش وسوه
 درضوان رو ضه وگوره

په دیدن د خپل احباب (۴)
 بڼه گل بانگ ددی دریا ب
 اوهم عهدو د شتاب (۶)
 لکه سری سترگی له خواب
 داد حقیقت شراب (۷)
 تل تر تله وی خراب
 څه دو زخ څه یی عقاب (۸)
 پروش یی پنه دا آب

۱- د کتابخانی بشپړه اودهمیش دنسوخو په اساس ولیکل شو په قلمی اودکندهار په نسخه کی (که طلب گری داطلب) دی .

۲- په قلمی اودکندهار په نسخو کی دایت نهسته .

۳- د کتابخانی بشپړه اودهمیش دنسخو دایت په قلمی اودکندهار په نسخو کی داسی دی .
 (مرزاگری دی کلام- پښتو ژبه له عرب)

۴- د کتابخانی د نیمگری اودهمیش په نسخو کی د (احباب) په ځای (اصحاب) دی .

۵- په لرغونی نسخه کی (معشوقه او حسن انروی).

۶- د کتابخانی د بشپړی نسخی سره سم نقل شو دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده

(اوهم احد یی شتاب) او په قلمی اودکندهار په نسخو کی (اوهم داویره شتاب) دی .

۷- دامصرع په قلمی اودکندهار په نسخو کی (حقیقی قوی شراب) دی .

۸- د لرغونی د (عقاب) په ځای په ځینو نسخو کی د (عتاب) او په ځینو یی «څه یی تاب»

دی .

عیش یی واپه مهیا شو
 بنا دی واپه په دیدن کنبی
 دا حضور زمان او لجه ده
 گل هوس کا په بنا خو نه
 چه خزان یی په زړه ور شی
 وفایی دجهان نشته
 نن په بزم داحباب
 کل غمو نه له حجاب
 وبال پر پرده کره ثواب (۱)
 تل به نه وی په دا با ب
 په گل غر یو وکا سحاب (۲)
 عمر لن دی په حساب

دا دراز کلام وگوره
 میرزا کنبلی په کتاب

نن ناره و کره حبیب (۳)
 دزړه مهر یی پیدا شو
 فراغت پری با ندی نشته
 تل تر تله سر گشته وی
 په دا روی حاصل نه شی
 مخ یی هیچا سهی نه که
 دغه یو صفت یی نه دی
 هره بخره از لسی ده
 ښه اواز یی دی عجیب (۴)
 که می ولیده حبیب
 چه په یار پسی منیب
 دوطن وته غریب
 چه علاج کا ندی طیب
 بی حساب به یی رقیب
 لور په لوری غند لیب
 او س رسیږی په نصیب

په مرزا یی عنایت که (۵)

دخدای رحم عنقریب

دعشق درد دی بی پایا نه الغیاث

بی علاج بهی در ما نه الغیاث

گل هرگز بی خا ره نه وی

اشنا یی ده له هجرا نه الغیاث

۱- په خریستو مانی اوهمیش په نسخه کی داصصرع داسی ده (ته که سوال گری یا خواب).

۲- دکتابخانی دبشپړی نسخی داصصرع دههمیش په نسخه کی (په گل غرنه کا سحاب) ده.

۳- دههمیش په نسخه کی (حبیب) او دکتابخانی په نیمگری نسخه کی (خطیب) دی.

۴- دانظم یوازی د همیش او دکتابخانی په نیمگری نسخو کی و موندل شو.

۵- دکتابخانی نیمگری نسخه (په میرزا که عنایت کا)

شاه له خپله خانه خو ښه
 بی پروادی دلستا نه الغیاث
 داشنا په یاد ژو ندی یم
 رښتیانه پا یم بی جانه (۱) الغیاث
 د عشق درد هغه نه وینی
 چه خبر نه وی له خا نه الغیاث
 دمیر زا فر یاد د غه دی
 چه مقصودی (۲) بی نشا نه الغیاث
 کل عا لم وشاه وتنه محتاج (۳)
 یو دیدن دعا رف دخا طر راج
 روغ یی نو را نی په خپل جمال کړه
 شپه یی هم دوو (۴) زلفو دوا ج
 په ذات کښی یگا نه را څرگند پری
 د صفات عا لم یی کړی دی از واج
 زا هد یی په ډیر زهد ښایسته کړ
 پر عارف باندی یی کښینود عشق تاج (۵)
 قسمت یی په ازل جلا جلا کړ
 هر چا په هوس ونیو خپل خراج
 فر هاد چه هسی گو ښی شولنه خلقه
 دی شرینی زړگی وړی دی تاراج
 میرزا چه ستا له مینی دیوانه شو
 طبیبان یی نه پو هیږی په علاج

۱- د کتابخانې په بشپړه نسخه کې (بی جانه) په قلمی اود کندهار په نسخه کې (خانه) اود همیش
 په نسخه کې (جانانه) دی .

۲- د کتابخانې په بشپړه او د همیش په نسخه کې (بی) په قلمی اود کندهار په نسخه
 کې (می) دی .

۳- داشعر له لرغونی اود کتابخانې له بشپړی نسخی واخیستل شو .

۴- لرغونی نسخه «دیو» د دوو په ځای .

۵- لرغونی نسخه (تاج) او بشپړه نسخه «باج» .

څه عجب و دعا شق (۱) دخاطر اوج
 چه وتخت و ته یی لار نه وه (۲) دعو ج
 دا منزل یی دصراط تر غا بنی (۳) سخت و
 تروپسو پری با ندی وخوت د عشق فوج
 محبت یی یو بی حده لوی دریاب شی (۴)
 په لومړی اثر یی لاندی کا تر موج
 د وحدت توره یی وا خسته له میانه
 په کثرت یی نامه کنبینپوه دزو ج
 ای میر زا محیط وهر چا رسیدلی
 او گنگا په شمس آباد ځی پرکنوج (۵)
 ددا نا کلام سا ده وی مختصر
 د معنایه اشنا یا نو معتبر
 لکه قدر دجو هرو جو هری زده
 یاد زرو اصل پیژ نی زر گر
 عار فان پر عار فا نو قیمتی دی
 چه دانش یی وبله ور شی سر په سر
 چه په کسی کنبی یی تاب د دیدن نه وی
 د پروندو دستر گو څه فایده له نمر
 نمر یکسان پر عام و خا صوباندی بریښی
 دهر رنگ به رنگ یی پو هیږی مبصر
 شو پرک چه په حجاب گزی له ورځی
 د دیدن طاقت یی نه لری نظر

- ۱- دکندهار نسخه : (دعاقل) اود کتابخانی بشپړه نسخه : «عارف».
- ۲- د کتابخانی د بشپړی او د همیشه له نسخو سره سم نقل شو په قلمی او دکندهار په نسخه کی (...لار نه وشوه) دی.
- ۳- په قلمی اود کندهار په نسخو کی د (غابنی) په ځای (لار) ده.
- ۴- د کتابخانی په بشپړه او د همیشه په نسخو کی د (بی) په ځای (می) اود (شی) په ځای (شو) دی.
- ۵- همیشه او د بشپړی نسخی دامصرع په قلمی اود کندهار په نسخو کی داسی ده.
(او گنگا چه شمس آباد یی پرکنوج)

کم دلیل له حقیقته خبر نه دی
 دمجازعا لم یی وینی ستر گور
 که صورت یی دسپری سپری باله شی
 په معنا کښی تر حیوا نو لابتړ
 که غافل په خا موشی کښی لکه څلی
 گمې بد بی ځایه ناپی لکه څر
 ترو ځواب به دمنکر نکیر پوکړی
 چه په قهر پو ښتیده شی په سفر (۱)
 د دنیا په زیر مه څرنګ ښه پو هیږی
 له دی هسی حا له گر زی کور وکر
 که دلی دی له باقی عا لمه بویه (۲)
 دمر شد په لوری زر وکړه سفر
 دکامل د صحبت هسی رنگ تاثیر دی
 چه دلی شی له هغه جهان خبر
 که آسمان یی نورانی په مهر و ماه دی
 دا د ځمکی مخ په چا دی منور
 دا مثال به ودانا وته څرګند شی
 چه خپل زړه کا له گو ما نه مقش
 بی خبره به څو خوب په بی غمی کا
 دمقصود په طلب گزری در په در (۳)
 په آدم کښی یی له خپله روحه پوکړ
 هم دغه روح یی صا حب میرزا نفر
 یو عجب خال دی دور ځیو په پیوند (۴)
 بیایه څو دی وعاشق وته څرګندر

- ۱- په قلمی اودکندهار په نسخو کی د(سفر) په ځای (قبر) دی .
- ۲- دهمیش اودکندهار نسخی (که دلی ته باقی عالم حال غوری)
- ۳- دکتابخانی ددواړو نسخو اودهیمیش دنسخی دابیت په قلمی اودکندهار په نسخه کی (بی خبر څلک به څو بیغمی گانندی - دمقصود طلب دی وکا در په در) او په لرغونی نسخه کی (په تخیر به خوب پسو په بیغمی کړی).
- ۴- دهمیش له نسخی نقل شو- په نورو کی نشته .

په رښتیا عا شق دی بند کړ نه خلاصیږي
 تو ری زلفی دچې پرمخ کمند ر
 دواړه ستر گي دی همیش دزړونو ښکار کا
 دنظر غشی دی لگی لکه تندر
 په دی هسی تیر گایل شی نه رغیږي
 دا یو حال دی طبیعا نو ته څر کند ر
 د عالم د ملا مته نه خلاصیږم
 چه عاشق د شاه له حاله ځان قلندر
 د غبار لړی به کله نه ټولیري
 چه پښتی څړه بریښنا شوه پیزوان تندر
 نه می غشی نه لینده شته
 زر غونه طویان پریبا سمه له مهند ر
 یو می خوا ست بله زا ری دی
 د سروتنه و تر داوڼ که را څرگند ر
 مر زا مدح دکامل کا
 په هر دم می دالله په لور چلند ر

زه به څه وایم په جهر	له وفا دفا نی دهر (۱)
نو ش یی مه گڼه بی نیشه	له دا رو سره یی زهر
کل هو س یی له اندو هه	بیا په رحم پسی قهر
ځمکه څرنک مر غزار شوه	په کنار ددغه نهر
چه بهار شو دښا دی	زړېری وخوت دغم لهر
څو شا ها نو پا یتخت کړ	بیا یی پر یښو دغه ښهر
هر چه عقد له دنیا کا	فرا غت دی ددی مهر
که ته فهم پر گړ یال کړی	عمر درو می پهر پهر
ورځ وشپه دی پرېل اوړی	نوم یی کښیښو سن وشهر
څو کښی وېشل په پوهه	دچا علم په ځان قهر (۲)

میر زا خلاص دی له نفاقه

خدای درون وینی هم بهر

۱- د کتابخانی بشپړه نسخه (زه به څه ... له فادفانی)

۲- د کتابخانی په بشپړه او دهمیش په نسخو د(قهر) په ځای (مهر) دی .

گه می زړه په دا فکر ت شمی متحیر
 چه دا کل اشیا په ذات وینم یا غیر (۱)
 کل صفات نه عین ذات نه غیر ذات دی
 دانکار معنا بلا شوه بلا ایر (۲)
 دیکتا دستور چه دی هسی به تل وی
 دبی رنگ رنگونه نه شمی متغیر (۳)
 لکه آینه یوه مخو نه دوه شول
 دیوه باور دوستی شو گومان بیر (۴)
 بی جهت چه په مکان کبسی نه ځایمیری
 څه مونده په خانقاه شمی یا په دیر (۵)
 دمولا طلب له فرضو پخوا فرض دی
 په حجاب بی دیر گناه دی حضور خیر
 دمحیط حد ویا یا ن معین نه دی
 چه سفری بی په لامبو شمی یا په سیر
 دغه کار دهو سنا کو سورونه دی (۶)
 دهوا طاق بی نه لری هیڅ طیر
 دتحقیق فهم به یو یو سا لک مومی
 چه دپیر په امر ځی دزړه په سیر

۱- دهمیش اودکتا بخانی دنسغو دامصرع په نورو کی (چه آشنا دخدای په ذات دی که په غیر)

۲- دکندهار نسخه : (رنگارنگت معنی بلاشوه بلاهیر).

۳- دهمیش اودکتا بخانی دنسغو په ځای په نورو کی (کله شمی تغیر).

۴- دهمیش په نسخه کی (یگانه باوردوستی شمی گومان پیر) اودکتا بخانی په نسخه کی

(دیکتا،...)

۵- په قلمی نسخه کی دابیت داسی دی:

بی جهت چه په گومان کی نه ځایمیری څه موده په خانقاهی یا په میر

۶- دهمیش اودکتا بخانی د(سورو) په ځای دکندهار په نسخه کی (خلق).

هسی تگ یی عام و خا ص و کرای نه شی (۱)
په آغاز کښی یی ور کیری غیر زیر

دمیرزا دقوت نخبه پا تی نه شوه
بیا عاجزبنده فاعل دی هم مخیر

ښه و قوف یی د دانش په تنسته در (۲)
چه په پیر هنر یی یو دلیل سره در

دزپه حال یی دمقال له اهله گوښی
محبت یی له محبو به پیو سته در

دمحسوب صفت تمام ویلی نه شم
ملاحت یی واپه حسن په مزه در

دجمال جلوه یی زیبا ته ده له روځی
بیا دنورو زلفو زیب یی توره شپه در

دا ابروی یی په مثال گره کشاکړه
او شینکو ټی خال یی لا نو ره فتنه در

عجب قد یی ښا یسته ترسپی سړوی
په دابنه صورت یی یون په کر شمه در

دافتاب ویل ، لیدل اور یدل چیری
یا قمر په نفس کوم مرده زنده در

دوصال په هوا الو تلای نه شی
گو مان کله دبقین په اندازه در (۳)

وجاهل و ته دجهل حصارنیسی
او عالم یی دخپل علم په پرده در (۴)

۱- دهمیش اودکتابخانی په نسخوکی (هسی تگ په عام و خاص به وکرای نه شی) .

۲- دهمیش اودکتابخانی دنسغود(تنسته) په ځی (طنطنه) دی .

۳- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (چه گومان یی په یقین باندی اره در)

۴- دهمیش اودکتابخانی دنسغو در(پرده) په ځای (اندازه) دی .

آشنایی به دی تر هسی ځایه وروړی
 چه په لوی باور یی محوه داهمه در (۱)
 که میر زا کادمسکین په نامه (۲) غځر
 جمعیت یی د کثرت په تفرقه در
 ډیر په بال او پر غرور وینم دمیور (۳)
 چه داهسی په شیوه گړزی په دور
 دا عجب په کر شمه ن دی قدمونه
 بنایسته وزر یی زیب که طور طور
 په ډیر حسن یی نظر خپسروشو
 چه د ځان په دود څوک نه که متصور
 د عنقا طلب یی نه و کړ دوخته
 دنو سک په نغو ته پاته شو پر تمهور (۴)
 لور په لور پخپله مینه پسی گړزی
 دکعبی په طلب چیری درو می گور
 د حباب په دود یی باد په خولی (۵) کنبیووت
 دنبا یست تکبر و نیوه په خو ز (۶)
 هو سنا کوسور و غځ پر ی باندی وکړ
 چه له پخنبو (۷) ځایه پاخواوه با ل فور

- ۱- دهمیش او کتابخانې په نسخو کی د ابیت داسی دی. (آشنایی دیکتاتور ځایه وروړه چه په لوی باور یی محوه دا دغه در)
- ۲- دهمیش او کتابخانې (دنامه) په ځای په نورو کی (صفت) دی .
- ۳- دهمیش او کتابخانې له نسخو د امصرع نقل شوه په قلمی او دکندهار په نسخو کی په دی ډول ده:
- (ډیر په باد او پر غرور وینم دابور)
- ۴- دهمیش او کتابخانې د نسخو د (تمهور) په ځای په قلمی نسخو کی (مخ تور) دی .
- ۵- دکندهار او په قلمی نسخه کی دخولی په ځای (باطن) او د کتابخانې په نسخه کی (خلی) دی .
- ۶- د کتابخانې په نسخه کی (دور) دی.
- ۷- دکندهار نسخه : (چه له خپله ...).

نازك تن يی پرو زرو با ندى دروند شو
 جیره باز پری باندى کښیناست لکه بور
 ترو اختیار یی دھونبیارو په لاس کښیووت
 دده غوښی یی په اور کړی وزر چور
 دنا دان سزا تر هسی حال بتره
 چه په زړه کښی نه خراغ لری نه غور (۱)
 دمجاز دا هل څه له حقیقته
 دمیرزا کلام پښتو معنا یی اور (۲)
 په تاریخ دزر څلو ښت وایم دا خبر (۳)
 چه لیده شوه پر د کن گجرات جبر (۴)
 پخپل عمر چه خبر په نېک وېد شوم
 په دا دود می قتل نه لید په ډېر
 مسلمان کافران گه سره پراته دی
 چه یی ستر نه په اور شی نه په قبر
 یو عجب دوینو تېری زما نه ده
 درحمت په او ښکو نه وژېل ا بر
 په ضرور ضرور پر یشا ن شوله وطنه
 دځینو ځینو شو تلف تمام ټبر
 حیرانان زهیران پاته پخپل ځای شول
 ظا لمان ور ته په قهر لکه بېر (۵)

-
- ۱- دهمیش او کتابخانی دنسغو د(غور) په ځای په نوروکي (اور) دی .
 - ۲- دهمیش او کتابخانی (داور) په ځای په نوروکي (غور) دی .
 - ۳- داشعر دهمیش په نسخه کی نشته او د کتابخانی دنسخی دا (وایم) په ځای په نوروکي (ده) دی .
 - ۴- په قلمی نسخه کی د(جبر) په ځای (ضرر) دی او د کندهار محشي ورته ظلم او جبر معنا لیکلی ده .
 - ۵- لرغونی نسخه (حیران فقیران،، ورته قهر یزی لکه بېر)،

ددی دور زور ورهسی د لیرشو
 چه د ظلم نوك وهی لکه هژ بر
 په یقین کښی تردا زیاته فایده نشته
 چه دخدای په کره را ضی په بلا صبر
 ای میرزا له هسی قومه پناه غواړه
 چه به ژبه مسلمان خوی یی دگبر
 خوك بی چا وچا ته څه گوری مخلص
 چه په ما و ما ته نه گوری مخلص (۱)
 پر بی مثله آینه به دی نظرشی
 که د زړه اهل په زړه گوری مخلص
 اود دوو کونو غلاف به ځنی واخلی
 تروبه مخ په مخ کښی وگوری مخلص
 تل ښادی به یی په ښادی باندی تازه شی (۲)
 مدام ښه دیدن که ښه گوری مخلص
 دیقین په نور به هسی دیده ورشی
 چه ظاهر عالم لیده گوری مخلص (۳)
 پر بنده دڅښتن هسی عنایت دی
 چه دده دیدن په ده گوری مخلص
 بیر نگي دبیر نگي په ننداره کړا
 و او بوته په او به گوری مخلص
 دڅره رحمت باران با ندی اور پزی
 چه یی درست عقل اوره (۴) گوری مخلص

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی (ته به چا وچاته څه گوری مخلصه) اودویه مصرع دهمیش او کتابخانی له نسخو واخیستل شوه په نورو کی (چه یی یار ویاړته ...)
 - ۲- دهمیش په نسخه کی (تل ښادی به پرښادی باندی زیاتیری)
 - ۳- دهمیش په نسخه کی د (نور) په ځای (دید) او په دویه مصرع کی (لیده گوری) په ځای (نه گوری) دی او په لرغونی اود کتابخانی په نسخه کی د (لیده گوری) په ځای (لیمه گوری) دی .
 - ۴- دهمیش په نسخه کی د (اوره) په ځای (اوده) دی .

شیرین عمر دم په دم درڅخه درومی
 شو درود (۱) داوبه تله گوری مخلص
 له اوله دی را تله له کو مه خایه
 خان دکوم مکان مرغه گوری مخلص (۲)
 له میرزا سره به پته و فایي کا
 داچه خان دکړونی کړه گوری مخلص (۳)
 تل به نه وی ددنیا فا نی رباط
 سراسر دغه امید وینم افراط
 کم دلیل له خوا به عمره خبر نه دی
 دانا یان په هر نفس کا احتیاط
 ابراهیم غوندی نبی (۴) ترجهان تیر شو
 لا بهتر پیغمبر ان لکه اسباط
 که په دا ژو ندون خلاصی له غمه غواړی
 له نااهله سره مکره اختلاط
 دروند وری دامانت در با ندی ایښی
 اوس بی وخته تلوار مه کړه پر اسقاط
 عبادت چه له عادت څخه سر نه شی (۵)
 رنځوری دبد خوړو نو دی اختلاط
 سر په سر جامه هله وبله ورشی
 چه زیاتی کمی یی وسکني خیاط

۱- دلرغونی اودهمیش دنسخی سره سم ولیکل شو په نورو نسخوکی د(رود) په خای (اور) دی.

۲- دهمیش نسخه دابیت نه لری.

۳- دهمیش او دکتابخانی په نسخوکی د(مرزا په څیر به قطع وفای کړی - بیاچه خان دکړونی که گوری مخلص) په لرغونی نسخه کی د(به پته) په خای (به قتی) دی.

۴- دهمیش اود کتابخانی په نسخوکی د«نبی» په خای (ولی) دی.

۵- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی (عبادت څه له عاده سره نه شي - رنځوری ده دبدخوړو

وهر حرف ته یی پیچ ور که لون لون
 او الف یی پسو سم وکینس خطا ط (۱)
 چه نه پیچ لری نه جزم نه بناخونه
 بیا خالص یوا زی یو دی بی تقا ط
 یو بی نیازه له تعلقه منز ه دی
 کل اشیا نخینبی دده دی پر بسا ط
 ای میر زا داخرت زیر مه دلی کړه
 دا دلی (۲) کرده دی تله دی پر صرا ط
 الف یو یوازی سم دی بی نقط
 دگو مان خو یو نه کل ځنی سقط
 چه اول وهسی دی هسی به تل وی
 دده خوی بد لیده نه لری فقط
 له هر چا سره محیط دی په هر څه کینبی
 دی عجب بی مثل ورنکه بی حد شط
 که لاهوت می بنا یسته په سادگی دی
 بیا نا سوت پری باندی رنگ شو مخطط
 مشر کان چه خبر نه شو له مقصوده
 دکثرت په ډیر حساب کینبی دی غلط
 دقلم نامه هاله پر جهان وشوه
 چه یی سرشو داستاد له لاسه قط
 دا شهید چه په پریکړی سرجار وزی
 پر جهان نخینه دده دو ینو خط
 وخت په وخت یی نوی نوی سر پریکړی
 بیا بیانوی نوی سر ږدی پر مقط
 چه مو توا قبل ان تمو توا پری پوهیږی
 دا چه پس له مر که څه وایی بربط

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی (و حرفونوی پیچ ورکه لون لون - اوالف یی په څه سم وکینس خطا ط) او دکندهار نسخه: (په قدسم وکینس...)
 ۲- دهمیش په نسخه کی د(د دلی) په ځای (داویل) دی.

هر دانا چه په داهسي حال گویا شي
 تروناپوه عالم یی بولی محبط
 ای میرزا په حقیقت دحق ثناکړه
 ښه پښتو وینا عجب په دا نمط
 دا خطیب چه کر شمه کاندې په وعظ
 دی په کوم هنر شیوه کا ندی په وعظ
 چه پخپله (۱) خبر وایسی عمل نه کا
 چیری ځان به مسخره کاندې په وعظ
 چه یی لارلیدلی نه وی رهبری کا
 رڼا ورځ به توره شپه کا ندی په وعظ
 نصیحت به یی هاله په نوروخوږ شي
 که پخپل صو رت کرده کا ندی په وعظ
 چه ویل عمل یی دواړه برا بروی
 ترو به توره شپه ډیوه کا ندی په وعظ
 عالمان به په دغه رڼا روز گار کا
 جاهلان به سره لمبه کا ندی په وعظ
 کاملان دوروستی ورځی زیرمه کاندې
 بل به نیک وېد ښکاره کاندې په وعظ (۲)
 پر هادی دځاوند هسی عنایت دی
 چه دلی (۳) څر گند هغه کاندې په وعظ
 عار فان یی دباطن په سترگوگوری
 دین دنیاچه ښا یسته کا ندی په وعظ
 دگو مان له حجا بونو به یی خلاص کا
 پر لطیف زړه چه جلوه کا ندی په وعظ

- ۱- همیش: د (پخپله خبر) په ځای (په خوښه خبره) دی .
 ۲- لرغونی اودهیمیش نسخی (کاملان دی دوروستی ورځی ځمکه - نیکو بدبه برهنه
 کاندې په وعظ)
 ۳- همیش داشعر تکرار اخیستی په یوه ځای د (دلی) په ځای (ولی) او په بل ځای
 کی عمل دی .

ای میرزا که خان دیپر په امر نیست کړی
 دغه نیست به خان همه کا ندی په وعظ
 هر طا لب به له کامله مو می حظ
 په توبه به له باطله مومی حظ
 دغفلت له اند یبښنو که فراغت شی
 دم په دم به تل تر تله مومی حظ
 اود ژبی یاد به وړولی تر نفسه
 چه په پټ ذکر له دله مومی خط
 چه دا هسی شغل بیا مو می له یاره
 ترو پسو به اوس له بله مومی حظ
 پاک خلوت د ذاکرانو به وطن کا
 په عزت به له غافله مو می حظ
 هر یو زړه مثال پټی، محبت تخم
 دانا یان په داکر له مو می حظ
 چه د ذکر محبت یی په زړه پریملی (۱)
 اشنا یان به یو په سله مو می حظ
 په حیات چه له حیاته خبر نه شی
 کم دلیل عالم به کله مومی خط
 هر یو رنگ چه دبیر نگ په نظر گوری
 پر گلزار به له بلبله مو می حظ
 چه دی تن له فانی خویه خان فانی کا
 وا صلان به له واصله مو می حظ
 روح به دی میرزا دهر صورت دی (۲)
 خان په خان کښی به پخپله مومی خط

-
- ۱- دهمیش او دکتا بغانی دسغود (پریملی) په خای په نوروکی (پریوخی) دی .
 ۲- دهمیش :- (روح مرزا دهر صورت دی) اودکتا بغانی په نسخه کی (به روح بهد مرزا دهر صورت وی) اودکندهار اوپه قلمی نسخه کی (اوداروح به یی میرزا دکل بدن شی).

رسیده غارف تمام لری وقوف
 حکه چارکا ندی په امر دمعر وف
 حقیقت دکل اشیاو ده ، ترگندشی (۱)
 دهر چاخوی یی وطن مو نده ما لوف
 دعا لم قسمت ویشلی په ازل دی (۲)
 اوس هر څوک پخپله بخړه دی مصروف
 دهر چا تر فهمه خپل وطن کشمیر دی
 خان په خان پخپل بخړه دی مشغوف (۳)
 دیوه له یگا نگي یی ذوق پیدا شو
 ترو کثرت شو له وحدت سره معطوف (۴)
 له لاهو ته یی ناسوت په نظر کنییووت
 له یوه حرفه پیدا شول ډیر حروف (۵)
 محبت په معرفت باندی شیدا شو
 له یوه الفه وینم څو الوف (۶)
 دصفات استو گه چیری شی بی ذاته
 یو الف دی په الوفو کنبی مغلوف (۷)
 منافق به له نفاقه وتی نه شی
 دنا قصایمان په دوه لوری مو قوف
 دنا پوه دهر هیڅ حلاوت نشته
 دباور افتاب یی کنبیو وت په کسوف

- ۱- دهمیش په نسخه کی د (وده څرگندشی) په ځای (ورڅرگندبیری) دی .
- ۲- همیش د (ازل) په ځای (میناق) لیکلی دی .
- ۳- لرغونی نسخه د (مشغوف) په ځای (مکشوف) دی .
- ۴- دهمیش په نسخه کی (تروکثرت شوله وحدته په معطوف) دی .
- ۵- دهمیش په نسخه کی په لومړی مصرع کی د(بی) په ځای (می) او بله مصرع داسی ده (دله یوه حرفه جدا شول ډیر حروف).
- ۶- دهمیش په نسخه کی (له یوه الفه وینم خوالوف).
- ۷- دهمیش په نسخه کی (یوالف دی په الوفو مغلوف).

له دی هسی رڼا ورځی بی نصیب شو
 بیا دشیپو سپو ږمی چه لاندی که خسوف
 که صورت پی دسپری ،خوی د حیوان دی
 چه د علم عمل (۱) نه دی پر مکشوف
 مسلمان په اصل یو، په قدر گوښی
 ځینی ځینی بخیلان شول ، څوک عطوف
 مؤمنان له مؤمنانو یگا نه دی
 عارفان په خلق الله بانندی رؤف
 ای میرزا دمؤمنانو ثنا گوی شه
 مؤمنان دی په خدای صفت موصوف (۲)
 پر بنده بانندی چه رحم دامین کرم
 په دارحم یی لایق دخپل یقین کرم
 د بدن په تاریکی کښی نا بینادی
 د ارواح پیوه یی بله پر بالین کرم
 دگو مان اوره به وسوزی یکباره
 پر اشنا بانندی چه هسی آسمان شین کرم (۳)
 لکه نمر دمعرفت پری بانندی وخوت
 تر وپه رنگت دبیرنکی به یی رنگین کرم
 کل مجاز به یی بدل په حقیقت شی
 هرچه زپه یی دغفلت له زنګه سپین کرم
 دا تمام وجود یی کسی دباورشی
 بی جهت به خپل جمال ورته رنگین (۴) کرم
 دا سپری می بهتر کړی تر عالم دی
 دکم دید و خپل گو مان به تمترین کرم
 دو بینان وتحت الشرا ته تیاری کا
 دیکتاؤ پای تخت به علین کرم

-
- ۱- دکتا بغانی دنسخی (د علم عمل) په ځای دهمیش په نسخه کی (دیرغ توغ) او په نورو کی (د علم علم) دی .
 - ۲- دهمیش په نسخه کی (که مرزاد مسکینانو ثنا گوی شو - مسکینان دی) ...
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (داوربه) په ځای (اوری دی) اود (هسی) په ځای (گوښی) دي.
 - ۴- دهمیش په نسخه کی (د رنگین) په ځای (کمین) دی .

چه بی ما په دواړو کو نوغرض نه کا
 هغه کس به په قطار دمسا کین کړم
 لکه یار زما په مینه ملا متشو
 داغیار کفر به واره دده دین کړم
 دا نژدی لیری می خوګ پری ایښی نه دی
 دافقیر میر زابه نقش پر جبین کړم
 زه چه ډیره ډیره مینه په گلزار کړم
 په هر رنگ کښی ننداره ودخپل یار کړم
 که طالب په اند یښنو کښی تفکر دی
 زه به یی اوس دمحبت په غږ بیدار کړم
 یو زمان به فراغت پری باندی نه وی
 کهزه ځان ورته پخپل دستورسینگار کړم (۱)
 په هر لور به لاعلاج را پسی گزی
 چه د خوږ زړگو ټی مینه یی مهار کړم
 که مجاز دحقیقت له مخه واخلم
 دا اورپښتی به تر بلی ډیوی جار کړم
 او باطن به په ظاهر کښی ورڅرگند شی
 چه صورت یی خا نقاه زړه یی بازار کړم
 په هر لور چه دمعنا په سترگو گوری
 ور څر گند به په هر څه کی خپل دیدار کړم
 که نور ، نور عالم بندى دی په خواری
 خپل اشنا به و دیدن وته وز گار کړم
 چه داهسی حقیقی سفر یی وکړ
 مخلصان به په لیده باندی قرار کړم
 هر عارف چه دصورت له خوږه ووزی
 ترو به یی زه دمسکینا نو په قطار کړم

۱- لرغونی نسخه : کهزه ځان په خپل دستور ورته اشکار کړم .

دمیر زا خبری ږمنځی دمعدادی (۱)
 چه غونچه ملوکی زلفی پری تار تار کړم
 زه چه ډیره ډیره مینه په چمن کړم
 په داباغ کښی ننداره دیا سمن کړم
 چه زما د خاطر سود وځنی طمع
 دو باره یی دمحبوب په مخ مین کړم
 رنگیا خپسر یی بی رنگه بی نښان که (۲)
 زه یی ځکه په کلیات کښی بی وطن کړم
 مسته شاه ده یکننېا په ډیر عالم کښی
 زه یی ولی په خلوت کښی انجمن کړم
 له نژدی یی جدا یی سهلا ی نشم
 ترو به لیری ځنی څښکله مسکن کړم
 کم دلیل چه له قر بته زهیر یی
 په دا وصل به یی لازرگی غمجن کړم
 او زما چه دقیقین قوت په لاس شو
 تار په تار به زه لښکرو نه دمجن کړم (۳)
 دغه دیو که د دښنه په هوا پاڅی
 ور خبر به باوره تهمتن (۴) کړم
 او خناس چه د یقین له لاسه ومری
 دمشرکدا بد گو مان به یی کفن کړم
 چه می هسی رنگ نژدی فتحه روزی شوه
 بنیادنامه (۵) به په یسار او په یمن کړم

- ۱- دلرغونی، دههیش اود کتا بغانی د نسغو دامصرع په نوروکی پدی ډول ده
(دمیرزا خبری ټول دمعدا ږمنځ ده).
- ۲- دههیش اود کتا بغانی دامصرع په نوروکی (رنگیا هرچیری بی رنگه بی نښان شو)
د کند هار په نسخه کی (رنگیا) ته (درنگ ورکونکی) معنا لیکلی ده .
- ۳- د کندهار اوقلمی نسخه دمجن په ځای (انس وچن) دی.
- ۴- (تهمتن) ته یی د کندهار په نسخه کی د (قوی پهلوان) معنی لیکلی ده په لرغونی
نسخه کی د (تهمتن) په ځای (ستمتن) دی.
- ۵- لرغونی نسخه (بنیاد یانه) دی.

او میرزا چه په دا حال راسره پوه شو
 بی گومانه دی می ځان دی ، ځان به یی تن کړم
 که یو ځل دزپه له حاله وویږم
 په رښتیا به په عالم کښی نه ځای یم
 که می وای دحقیقت ژو ندو نلیدلی (۱)
 یو زمان به بی دید نه نه پای یم
 دزپه حال می واشناو ته څرگند دی
 او په خلکو ملامت یم نه قبلیم
 زه که هر څو ډیره ډیره همتیاتی کړم
 دڅود بین له ملامته نه خلاص یم
 ملا مت دخلاق په خدای قبول دی
 په دا خپله بخره خو ښ یم هو سیم
 دعارف دیدن راحت دی که یی وینی
 دغا فل صحبت تیاره په در بلیسم
 اشنا یی عجب بهار په مخه راغی
 جدا یی لکه خزان ځنی تر هیسم
 لکه گل زما او وه ورځی میلمه دی (۲)
 زه بلبل باندی ناری کړم تر جار یم
 دلاله دزپه گي داغ چه په زپه راوړم
 زه او ورځ دنو بهار بانندی وریم (۳)
 کم دلیل دخپل گو مان په ساره یخ دی
 زه هر دم له خپل وجوده روا نیم
 په وحدت کښی له وجوده یگانه یم
 په کثرت کښی دمیرزا په خوله وئیم

۱- دهمیش نسخه یی نه لری اولومری مصرع په لرغونی او دکتا بخانی په نسخو کی
 (زما دحقیقت ژوندون لیده دی) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی (هوگل زما یو څو ورځو میلمه دی) دی .

۳- دهمیش په نسخه کی (دی لاله دمینی داغ په زړگی راوړ - زه ورځ دنو بهار یم
 پری وریم) اود دکتا بخانی دنسخی لومړی مصرع (دی لاله په زړگی داغ پر پانی راوړ) دی.

زه به څه وایم چه څه یم
 نیست وهست واره په ده یم
 هر چه نیست شی لستهستی
 د نیستی معنا یی زه یم
 که ذره د لمر په منځ کښی
 که غو ټی (۱) پر او به یم
 دو سال په هـ واور زم
 ددی لامکان مرغه یم
 خان د یخ په نامه بولم
 جمع شوی په ساره یم
 یو څلور عنصر می واغوست
 داسمان پر مخ اوره یم
 له وحدته په کثرت شوم
 هغه نشته چه زه نه یم
 حیاتی می لسته حیاتو
 او گویا په هره خو له یم
 زه شنوا په کل غو ټو نو
 بینا یی دهر لیمه یم
 توا نایی می په هر چا کښی
 دانا یی دهر یوه یم
 ارا دت می دی له واره
 بیاراضی په دا خپل کړه یم
 له بدا نو می بدی ده
 له نیکا نو سره ښه یم
 د نیک بخت په بخره شهید
 دکم بخت په خان لاشه یم

له هر چا يـم په هر څه کښی
 خیري نه لـر م نـاـزـه يـم (۱)
 د میرزا په خو لـه وینـ م
 درو بنان بی مثله زړه يـم (۲)
 زه هرڅو چه دعا دت په رسم تللم
 دتحقیق تر فهم نه ورسیدلـم (۳)
 یومی سخت پـرنالیدلی لا رسفر که
 اما نـتـمی سرباری (۴) وپه ځان ظلم
 رهنمایی له یوه لوری را پیدا شو
 دی دلسوز په نا پوهی و پوهو لم
 د غه دروند وری یی درست را څخه وا خست
 زه یی هم وزیر مه کارته وسپار لم
 دگو مان له علتونه یی فارغ کړم
 دیقین په پر هیز و نو یی ساتلم
 دهعنا قوت می هسی مدد بیامو ند
 په یوه نفس کی قاف تر قافه ځغلم
 نا مه یی د صفی راباندی کښیښوه
 لکه بخت په بختور یی وو یشلـم
 چه دا هسی زورور ا ختیارمی خپل شو
 همیشه پر پا کیـزه ملکـو نو ملـم
 دا وینا د حقیقت په ژبه وایم
 اوس یی زه پر خلکو بدم هم یی اخلم (۵)

-
- ۱- دکندهار او قلمی نسخه: (خزانـه لرم تازه يم).
 - ۲- دکندهار او قلمی نسخه (یوبی رنگ بی مثله زه يم)
 - ۳- لرغونی نسخه (دتحقیق و فهم نه پوهیدلم)
 - ۴- دهمیش په نسخه کی (دسرباری) په ځای (په سر واخیست) او په لرغونی کی (سربازی) دی .
 - ۵- لرغونی نسخه (اوس خوبی پر...

نور څه ځای می ډویلو پاته نه شو
 تر دازیات گوا هی کو مه چی بی نه لم
 ومیرزا وته می درست له حاله وو ی
 چه په کوم پته زرغون شوم، چاکرلم (۱)
 هر بنده چه د رحمت په نامه یاد کړم
 په دارحم یی بهتر تر کل عباد کړم
 چه هر دم به یی دولت په فزونی وی
 چه سعیدی له اوله مادر زاد کړم
 په ازل چه می کړم پری باندی وکه
 تر ایده وفا یی پخپل معاد کړم
 زما یاد به یی څراغ دمعر فتشی
 اویقین به یی اسا س لکه عماد کړم
 غا فلان له هسی حا له خبر نه دی
 چه په زړه دذاکرانو اعتقاد کړم
 داندوه نخبه به ځای پری باندی نه کا
 هغه زړه چه په داخله خوښی بناد کړم
 چه هریو به په کرده سزا بیامومی (۲)
 له نیکانوسره ښه پر خلکو داد کړم
 چه اختیار می تن په تن باندی ویشلی
 دهر چاپخپله مینه استعداد کړم
 عرش الله دمؤ من زړه په دا معنادی
 چه خپل مهر ومحبت باندی بنیاد کړم
 هر مسکین چه د صورت تر خوښی تیر شی
 دا زما رضا به واره دده مراد کړم
 جدا یی پیو ند زما په نظر نشته
 ترو له چا سره آشتی له چا جهاد کړم

۱- دابیت به لرغونی نسخه کی: دمیرزا په ترك وجود هسی گواهی.

چه له دی هستیه نیست شم هست به شم

۲- دهمیش په نسخه کی (هریو بدیی دگړو سزا بیامومی .)

چه طالب تر سگو نته پوری راغی
دشاگردپه خوله خبره داستا د کړه

که درس حجاب لیری کړم له میانه
دمیرزا په دودبه خوبنده آزاد کړم (۱)

دا کلام د حقیقت په ژبه وایم
لکه ذات په هر صفات کښی خپرستایم
زه کښی دنیا تات ، واپه ساتمه
هم ژغروی (۲) د زنده سر وواپه پیا ییم

یکتنها لکه الف یمه بی ټکيه (۳)
په یوه وجود محیط دکل اشیا ییم
له هر چا سره په علم په هستی کښی
یو په یوور رسید لی سر تر پا ییم

مدام یو له یوه وجو ده تماشا کړم
تل تر تله بی شر یکه بی همتا ییم
که زما ویگا نگی وته نظر کړی
په وحدت کښی دویی نشته یکتنها ییم
په رښتینی دین به نن وو زی فوځونه (۴)
په دغه معنا اقرار په اذا جا ییم

د کثرت په عددو نو می ځان پټ کړ
اوس گهی گهی دغه شم گهی دایم
په یقین یقین نژدی په گومان لیری (۵)
په دیدن له دواړو کونو ما ورا ییم

له نیکا نو سره ښه بد می له بدو
وهر چاو ته د خپل عمل و فا ییم

۱- په لرغونی نسخه کی د (بنده) په ځای (بندي) دی .

۲- د (ژغروی) په ځای په نورو نسخو کی (پرکي) دی .

۳- د (ټکيه) په ځای په نورو کی (نقطه) دی .

۴- په قلمي نسخه کی (په رښتینی دی به نن فوځونه ووځي)

۵- دهمیش په نسخه کی (په یقین نژدی نژدی په گومان لری)

په دا بزرگ نامه می څوکه بللی نه شی
 زه مدام له هره اسمه مسما ییم
 حیا تی می تل تر تله برقرارده
 په توحید کښی فنا شوی له فنا ییم
 دا ثبات قدم می پاس په نفی کښیښود
 اود ذات زوال می نشته تل بقا ییم
 وعارف ته څخه مخ یم په هر اوری
 ددو بین پرمخ گو مان، زه یی تر شایم
 لکه کب دی له اوبو، او به له کبه
 دغه هسی رسیدلی و هر چا (۱) ییم
 نا تمام مشرک له څا نه په عذاب دی
 دانسان کامل دزړه په مدعا ییم
 زما ذات په دواړو کونو نه ځایږی
 په قفس کښی ویدلی دمیر زا ییم
 صفت به دمولا له ښه اخلاق کرم (۲)
 چه یی وخیل ځان و ته مشتاق کرم
 مدام می د خاطر اند یښنه داوه
 چه استوگه یی په وصل دعشاق کرم
 نا گاه له غیبه هسی اشا رت شو
 چه په عکس به دا هسی اتفاق کرم
 په بار بار می په دیدن دیار هوس کړ
 مبتلا یی دهجران په ډیر فراق کرم
 گردش د فلک اوس واژ گون شو (۳)
 شکایت به له قسمته دمیثاق کرم

۱- لرغونی نسخه : (هرجا) .

۲- داغلرد کتابغانی له بشپړی نسخی څخه واخستل شو .

۳- (واچگون) لیکل شوی دی.

د فراق بیان به واپه پوره نه‌شی
 بی تمام که دجهان وا په اوراق کړم
 میر زا دی په دیدن عسی هوس کا
 چه خاطر به یی دیارغم اورتاق کړم
 ستا دپیری مینی زه به څه تدبیر کړم
 تر دا خوبه په دا هسی غم شبگیر کړم
 نن می زړه له نصیحت‌ه مستغنی شو
 مگر بندیی ستا دزلفو په ځنځیر کړم
 دا ستا زلفو می داجمع زړه پریشان کړ
 څه مجال دی چه یی یوپه یو تقریر کړم
 دجدایی غم چه پر ما با ندی تیریری
 په یوه نامه محال چه یی تحریر کړم (۱)
 هر زمان چه می پخپل دیدن رضا شی
 په نظر به ستا خو با جمال تصویر کړم
 که می زده وای چه په دابه وصال موم
 دین دنیا به باندی وبازم توپیر کړم (۲)
 زه یی چه له میثاقه عا شق راغلم
 اوس به څه لره زه مکر او تر ویسر کړم
 ددی عشق غمونه واپه پر ماتیر شوه
 تروبه اوس دسوز له سازه څه گزیر کړم
 له او له ملامت دمیر زا بخـــره
 دازل قسمت به څرنگه تغیر کړم

- ۱- دهمیش په نسخه کی (داجدایی غم چه پر ما تیر شو - بیوفا نامه محال دی څه تحریر کړم)
 دکندهار په نسخه کی دبیت په سرکښی (دا) هم شته.
 ۲- دهمیش له نسخه نقل شو په نورو کی (که می زده وای چه به یی بیایه وصال موم)
 (بیا به دین دنیا بازم توفیر کړم)

له اوله به کلام کړم
او فر قان می دی منلی
امتی دیغمبر یم
پر دیسی یم په جهان کبسی
نو شیروان تر جهان تیر شو
دجمشید حکمت فانی شو
دسکندر آینه خه شوه
ددا را له حاله وایم
چه سلیمان له تخته پریووت
داموا تو حال می را وړ
دنیا ټکه ده طرا ره
دا زړه ده خیال بی مه کړه
عجب گنج می قناعت دی
له تیرا یمه را غلی

زه به یاد دمولا نام کړم
زه به خپل پیشوا امام کړم
او خدمت دپیر تمام کړم
نن به سیل پر دا گرام کړم
خو خبری دبهرام کړم
دپیر تعریف به یی له جام کړم
چه دپیر پټ به کبسی اعلام کړم
که یادکرد دسیتا رام (۱) کړم
خه امید به په ایام کړم
پر حیا تو به پیغام کړم
محبت به یی حرام کړم
هتیا تی به یی له دام کړم
پری پریشان خاطر آرام کړم
نن صفت پر کړیو ام (۲) کړم

خپل اختیار می دی پخپله

میرزا خه لره بدنام کړم

زه بحر گند دمحبت په بنه بنیادیم
له نیستی هم په دا هستی آباد یم
په ازل می دقرار په ژبه ووی
تر ابد و وفادار په خپل میعاد یم
اما نت چه اسمان ځمکی وړای نه شو
اوس یی زه په دا عاجز صورت عمادیم
په اختیار می هسی ظلم په ځان وکړ
له دی قصده دجهول په نامه یاد یم
که دجهل بار می لری شی له سره
بی گومانه دصافی آدم او لاد یم

۱- دکندهار نسخی محشی ورته (حاکم شهره ند) لیکلی دی .

۲- دهمیش په نسخه کی (گریوام) او په قلمی او دکندهار په نسخو کی (وگرعام) دلته دسرغونی او دکتابخانی دسخی سره سم ولیکل شو .

اما نت که په امان وتښتن ورکړم
ترو امین له نیکه نیته نیک نهاد یم
تل تو به می دگناه (۱) په مخ نیو لی
اوس په صلح جار وتلی له فساد یم
په اختیار می له کل نهیولاس وکښلی
په اختیار دواړو امرو انقیاد یم
که طا لب گهی سالک گهی ذاکر شم
که عارف په معرفت با ندی اشهاد یم
گهی قطب قراری کړم په خای اوسم
گهی غوث گهی ابدال گهی او تاد یم
بی گومانه دگو مان اهل بندی شو
په باور کښی له جمله چارو کشادیم (۲)
په خپل قصد به له دی قیده وتای نه شم
که پر مادی نظرو ش می ان یکا دیم
دا شرین آشنا می کسی په لیمه کښی
دا په کسی کښی لیده زه یی مداد یم
په ظاهر صورت دیار له یاری گونښی
په باطن له یاره یو په اعتقاد یم
کل عالم می په نظر کښی واړه وینم
اوهر چیر ی داشنا په دیدن بناد یم
چه تښتن می د خدمت حلقه په غوږ کړه
په بنیادی کښی له جمله غمو ازاد یم
په بندگی کښی عنایت راباندی وشو
له دی مهره دمیرزا په نامه یاد یم
چه دیار په نامه مینه دم په دم کړم
دغه یاد به یی دخوږ خاطر مرهم کړم

۱- د کتابخانې اود همیش په نسخو کی د (گناه) په خای (گومان) دی .

۲- د همیش په نسخه کی (په باور کی جمله وکار کشادیم).

دجهان وهو سونو ته می شاشوه
 مشغولا په هر زمان دیار په غم کړم
 په سپین مخ به سپینی اوښی غلومه
 پر دامخ به دحباب صورت رقم کړم
 ښه پتنگ چه دی په بله لمبه پریووت
 اوس دسوی زیاتی څه دی چه یی کم کړم
 دا حباب چه د دریاب په مخ کښی مات شو
 رنگ ونومی له دریا به سره سم کړم (۱)
 عام و خاص په هسی حال را خبر نه دی
 چه په کومه تخته کښل په کوم قلم کړم (۲)
 په نیستی کښی له هستی تعجب دی
 چه داڅا څکی له محیطه سره ضم کړم
 د کثرت په عددونه قطرات دی
 چه فانی خوی یی فانی شی نوم یی یم کړم
 دگو مان له بیگا نگی به فارغ شی
 هر مخلص چه په داهسی حال محرم کړم
 په یکتا نظر به واپه عالم وینی
 کل اشیا به ورته جام لکه دجم کړم
 په وروستی ورځ د قام پوښتنه نشته
 آخرین به تر قدیمه مقدم کړم
 په یقین دیوه قطب لوی غوره
 چه په ذات یی زندگی دکل حشم کړم
 مدام یو وهر یوه ته رسیدلی
 دا فقیر میرزا ماهی مینه یی یم کړم
 چه واقف دخپل وجود په کائنات شوم (۳)
 د نفی رموز می ولیده اثبات شو م

۱- دهمیش په نسخه کی د(مات) په ځای (ماه) اود (سم) په ځای (سمن) دی .

۲- د کتابخانی په نسخه کی د (قلم) په ځای (رقم) دی .

۳- دهمیش نسخه یی نه لری.

په گومان می خپل سر یخ گانه اوبه وم
 دیقین له تاوه و بهیښم ذات شوم
 د صورت عالم به څه لره ماتم کما
 د دریاب له موجه روغ دریاب وم مات شوم
 د قیامت هول و هیبت را باندی تیر شو
 د اجل پیاله یی را کره پر حیات شوم
 هر زمان می د حساب تله په لاس ده
 پر ځای باندی حسا بیرم عرصات شوم
 معرفت می په لاهوت کښی نه ځاییری
 اوس د عقل میدان تنگزه ځنی زیات شوم
 د صفات حساب می ورغی ترذاته
 دو باره پر موجودات بانندی برات شوم
 ارادت می د لاهوت په تما شادی
 په اخفا کښی حکمدار د کل صفات شوم
 ځای پر ځای په محبت سرودو هلی
 لکه یار زما قربان زه یی دعوات شوم
 د ظلمات حجاب یی درست راڅخه واخست
 په رحمت یی اسا نی د مشکلات شوم
 په جهان یی گر زوم راسره خوښ دی
 سودا گر زما میرزا ، زه یی سموغات شوم
 چه دیار دمینی خوږ په خراب زړه وړم
 بیسوده به د نور چا منت په څه وړم
 خپل اشنا دیادو داغ را باندی کښیښو
 ددی داغ نڅښه یی عین په لیمه وړم
 دواړه کسی می له دغه سیاهی روغ دی
 اوس یی ځکه په سیاهی پسی لیده وړم
 هر دیدن د زړه په مینه بنایسته دی
 بیا د زړه صورت هوری دی چه کاته وړم

دی یوه کتوله هر لوری پیل راوړ (۱)
 دا دجنگ ناوکی ډوب په لږمانه وړم
 دفرار له حاله هیڅ ویلی نه شم
 مدام اوښی او یزا نی پر بانځه وړم
 ناز پرور له هسی حاله خبر نه دی
 دهجران دغه درانه با رونه زه وړم
 یخ صورت می دم تر دمه ویلی کیږی
 په علاج یی گهی اور گهی او بـه وړم
 محبت می په مثال زنبور خانه شوه
 چه خواږه یی پر یکوم په ځان لا شه وړم
 غم ښادی دعا شقانو همخا نه دی
 چه هوس یی قبلوم اندوه یی ښه وړم
 لکه روح می دخپل یار په هوا، الوت
 داخسته صورت به هم پسی هاله وړم
 داشنا له لاسه اور را با ندی بل شو
 دغه سپین هپو نه تور لکه سکاره وړم
 په میرزا دمحبت لمبی چوپیر شوی
 په دغه آتش به ډیر او مه پاڅه وړم
 حق په ذات یوا زی یو یوبی مثله پاک پر تو
 یکتنها او بی شریکه مخلوقات په نیستی گرو
 چه دکن امر یی وکړ په صفات په څپه شو
 په زمان وبله و غفا ست په څه پټ ساتلی خو
 له وحد ته په کثرت شو لور په لوری دوا دو
 دی لا هوت پرمخ نیولی (۲) دنا سوت خو شر نک پلو
 احد پټ شو په عدد کښی په صفات کښی دذات رو

۱- دکندهار او قلمی نسخی (دی یوه کته له هره لوری بیل کړم).

۲- په لرغونی او د همیش په نسخو کی (دلا هوت پرمخ غوړېدلی) دی .

هر خو ډیر دی گیا هو نه لوی حیات دوا ډو نو
 گه بهار گهی خزان شی گهی کښت شی گهی لو
 گهی نون په دوه الف کښی گه دد وړا ندی وو (۱)

ای میر زا مقصود دی بیاموند

چه سم کړی دی دا کو (۲)

چه زما په زړه قرار متا بعثت و

یگانه روح می په مهر و محبت و

داعنقا چه دوصال په هوارالوت

دا زما ارواح دده د زړه خلوت و (۳)

په اسمان کښی معلم دملکوت وم

اودخمکی مخ می در مند دطاعت و

چه تبستن زما په لار کښی لومه کښیښوه

چه دانه یی ددغه آدم خلقت و

دآدم صورت له خاورو زه له اور ه

دا دحلم نور دخا ورو لایقست و

دخواند په نژد یکا نو کښی می وکوت

چه پرلوح بی نوم کښی دلعت و

دا زما دزړه گومان پری هسی و شو (۴)

چه له خانه با لکلیه می فراغت و (۵)

دا نسته یی زما نوم په بدی و کښی

پر خاکی آدم یی خه لر ه تهمت و

۱- (لومړی) (انا=زه) دویم « هو - دی ، هغه . »

۲- دکندهار په نسخه کی (کو) ته د(ناره) معنا لیکل شوی .

۳- په نیمگړی نسخه کی (دازما دارواح زړه دده خلوت و)

۴- دهمیش په نسخه کی (دازما دزړه گومان په هر یوه شی) (اوله خانه رخ قطعی فراغت و)

۵- دکتابخانی اوپه لرغونی نسخه کی (اودخان روح قتی فراغت و)

نور دی (۱) څوځ وپه طاعت غرگی نه کا
دغه کبردشیطان دخان عبرت و (۲)
دتمام عمر بندگی یی هېته کړه
دپندارگناه درو ند تر مشقت و
دجاهل وغوږ سوری دی پوری ووری
دا گفتار می ودا نا ته نصیحت و
چه په خوف وپه رجا کښی کا استوگه
په تحقیق یی په بندگی کښی معرفت و
دمیر زا عقل ترکومه خایه ر سی
دا کلام می له استاده اشا رت و
زما کله (چه) نظر په دادر یاب شو (۳)
داو بو پرمخ می فهم پر حباب شو
په رموز می یی له ذاته کړه پوښتنه
په ځواب کښی ترمی ترمی په شتاب شو (۴)
نا پدید تومن به څرنګ پسی غواړم
لکه یخ چه په تاو ویلی دآفتاب شو
دا شبنم په گیا هونو تار پتارو
چه هوا وبله وځیښنه سحاب شو
سړو غر مو مدد ور سره وکړ (۵)
یو چندگاهه داسمان په مخ نقاب شو

- ۱- دهمیش: (نور) اودکتابخانی په نسخه کی (اوڅو) دی.
- ۲- دهمیش په نسخه کی (عبرت) دکتابخانی په نسخه کی (عبرت) او په نورو نسخو کی (منعت) دی .
- ۳- دهمیش اودکتابخانی دنسڅو دامصرع په نورو کی داسی ده (چه زما نظر واقع پر دریاب شو).
- ۴- دهمیش اودکتابخانی په نسخو کی (ترم) (ترم) او په نورو کی «نرم» «نرم» راغلی دی.
- ۵- دهمیش اودکتابخانی دنسڅو سره سم ولیکل شو په نورو کی (چه گرمی اوس د هوا شوله معینه) دی .

- له هوسه یی اواز پر بله وکړ
- چه هر یودهر یوه دځان مضراب شو (۱)
- یو عجب دمحببت باران ورپری
- چه دانسل وخیل اصل ته مآ ب شو
- دغه څاڅکی رو نده دپا سه راغی
- په داځمکه کښی گله لی له تراب شو
- دگیا هودانی ولی زر غو نی شوی
- بیا دااوم وپوخ په زیرمه ددواب شو (۲)
- لکه نم په گیا هو نو کښی غزیږی
- په دادودسږی هلك ور پسی شا ب شو
- له اول په حیوا نی له غمه خلاص و
- په کمال یی امر فرض دده کتاب شو (۳)
- مجنو بان له سود وزیا نه خبر نه دی
- دهر چا دانش راحت دی هم عذاب شو
- دا صد برگ دزړه په وینو کښی یشیر ی
- د فراق او ښکی بی ځی نوم یی گلاب شو
- چه پتنگ دمحببت په لمبه وسو
- دا زما زړگی ږده باندی کباب شو (۴)
- چه هر څوک به دکرلی غلی لوکا
- دا دلی ویل کرله لوی حساب شو (۵)

- ۱- دابیت همیش داسی اخیستی دی: «له هوسه یی پرواز پر بله وکه - هر یوه دهر یوه دخاص مضراب شو».
- ۲- دابیت همیش داسی اخیستی دی (دگیا هودانه ونه زرغونه شوه - بیاوم وپوخ...)
- ۳- دهمیش او کتابخانی له نسخو نقل شو په نورو کی داسی دی: «چه اول په حیوانی له دهمه خلاص و - په کمال د عقل فرض په ده کتاب شو».
- ۴- د کتابخانی اوده همیش د نسخو سره سم ولیکل شو په نورو نسخو کی (زما زړگی دده له غمه پر کباب شو)
- ۵- د کتابخانی اوده همیش په نسخو کی دابیت داسی دی: «هر څوک به دا کرلی غله لوکا دادلی ویل کړده یی خپل حساب شو».

دعارف چه د باطن سترگی پیناشوی
دمعنا له مخه لیری کل حجاب شو
دوحدت په ځان له ځان سره بازی ده
دکثرت نوم یی اړهت کړي یا گرداب شو
دایمان صحت دلیل دی دښادی
دا تاثیر یی دمؤمن په زړه خطاب شو
لوی نښان دسعادت متا بعث دی
هسی رحم دمولا کر یم وهاب شو
چیر خدمت (۱) دکاملا نوکړی بو یه
چه هر خواستی یی له خاونده مستجاب شو
دی میرزا! پخپل مقدار کلام و یلی
دا شننا په نظر څرنگ انتخاب شو
چه زما لکه نظر پخپل حبیب شو (۲)
دا خاطر می په اشنا پسی غریب شو
دغه فکر چه د عشق پر منبر و خوت
په اواز یی تحسر گوره خطیب شو
دغه زمکه چه د عشق په آتش وسوه
په اوازیی په حقیر گوره خطیب شو (۳)
دابعد له لیری ولی ملا مت کا
په فریادیی له قریبه خپل قریب شو
دغه گل چه حجاب ونیوه دوړا ندی
په فغان یی له فراقه عند لیب شو

۱- دکتابغانی په نسخه کی د (خدمت) په ځای «میت» دی .

۲- دهمیش په دیوان کېښی داشعر نشته.

۳- دغه بیت یوازی دکتابغانی په نسخه کی هوجود دی څرنگه چه دمخکنی بیت سره زیات

توپیر لری ځکه نو په متن کی ونیول شو .

دصد برگ له رنگ وېو یه کمی نشته
 بیاله څنگه یی تیره اغزی رقیب شو
 دهو س غمونه واپه لور په لور دی
 له اوله دجهان دغه تر تیب شو

ددی دور بنا یست لافی دواکا
 دخزان په وخت یی بیا گفتار تکز یې شو
 دا هر درد چه له قسمته رسیدلی

په علاج یی درما نده دا نا طیب شو (۱)
 نامیرزا په خپل اختیار ملامت نه دی
 هیڅ د عقل مجال نشته چه نصیب شو

لهر لهر قطرات شو	عجب وخت دبر سات شو
له پر توه یی صفات شو	ذات یی مثله جلوه وکړه
دا صفات دلیل دذات شو	شاخ به خو پایی بی بیخه (۲)
چه دامخ دغه مرآت شو	یو عجب حکمت لیده شی
پرو همیو ظلمات (۳) شو	کثرت نه دی بی وحد ته
چه فانی یی دقنات شو	ددیدن بهره به مومی
نور به نه مری تل حیات شو	چه له مرگه پخوا و مړ
بنه یقین یی عرفات شو	دخیل طواف چه وکا
معرفت یی عرفات شو	نیک و بد په ځان کښی وینی
چه له زړه یی ملاقات شو	ددو و کو نو ننداره کا
ای میرزا وجود فانی کړه	
دایمان دغه زکات شو	

۱- دابیت دکتابخانی په نسخه کی نشته.

۲- لرغونی نسخه د«بیخ» په ځای (ولی) دی .

۳- دهمیش په نسخه کی د(ظلمات) په ځای «ظلمات» دی .

دغه گل چه له نیستی په وجود شو
 بنفشه یی په قدم کنبی په سجود شو
 دکامل (۱) پیا له به نو ش کړی
 که دی فهم پر نغمه دنی وعود شو
 ته خپل زړه دخیل با غ کړه (۲)
 لکه بل اور دنمر ود شو
 وفا یی دجهان گوره
 چه پسو خالی له عاده له ثمود شو
 گل چه راغی هسی درو می
 لکه عمر یی دباد په دود معدود شو (۳)
 چیری گل چیری اغزی دی
 په هر چا کنبی یو مقصود شو
 دثا نی گو مان فا نی دی
 یگانه احد مو جود شو
 دکثرت په بازار را غی
 دی شا هد دی هم مشهود شو
 شاه حجاب له مخه واخست
 دمیر زا طالع مسعود شو
 لکه عشق زما رهبر شو
 ستا په لوزی می سفر شو
 چه می یار په نظر کنبی ووت
 فراموش می بحرو بر شو
 فراغت پری با ندی نشته
 چه وتا ته یی نظر شو

۱- دکتابخانی په نسخه کی د«کامل» په خای (کل مل) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (پرخلیل بانندی دی باغ که)

۳- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (لکه عمر یی دباد په دود معدود شی) او په لرغونی

اود کتابخانی په نسخه کی د«باد» په خای (زها) دی .

چه دستر گوو پسر وی (۱) نا
 دزپه خون یی مخطر شو (۲)
 تل به زیپر زبینلی گیزی
 چه دا درد پری برا بر شو
 رخصتی پر ده حرامه
 محبت یو لوی خطر شو
 هو سناك په اشنا یی و
 خککه غم پری مکرر شو
 دبنادی اصل (۳) غم دی
 خپل قسمت یی مقدر شو
 مدام ژا پی د زپه وینی (۴)
 او س فراق پری زور ور شو
 بی دید نه به روغ نه شی
 چه په شاه پسی او تر شو
 کل مقصود یی خان بازی ده (۵)
 پرده درو ند دا خپل بشر شو
 د اشنا له پیری مینی
 هوی (۶) مرگ پر ده اختر شو
 په آتش به هغه سو زی
 چه له دی حاله خبر شو
 خوشبو یی لور په لور
 په مثال لکه عنبر شو

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی د «پسروی» په خای «په سروی» لیکل شوی دی .
 - ۲- د کتابخانی په نسخه کی د (مخطر) په خای (محضر) دی .
 - ۳- د کتابخانی او په دغه نسخه کی د «اصل» په خای «حاصل» دی .
 - ۴- د کتابخانی او په دغه نسخه کی د (زپه) په خای «اوښی» دی .
 - ۵- د کتابخانی او په دغه نسخه کی د (کل) په خای «او» دی .
 - ۶- دهمیش او کتابخانی دنسوخو څخه د (هوی) په خای په نورو کی «دلی» دی .

کل تا ټیر یی په ویناکښی
 درست مجلس پری معطر شو
 چه د شاه دخو لی صفا تکا
 هرکلام یی نیشکر شو
 میرزا وا یی لون لون
 چه یاد گار یی دا (۱) هنرشو
 په هر زړه چه داشنا دیادگوزر شو
 په یقین له غیره پوسته مقشر شو (۲)
 دغفلت په نا پوهی توره تیاره وه
 دتو حید ډیوه چه بله شوه سحر شو
 کل ذری یی و دیدن ته آینه شوی
 په هرڅه کښی یی دیار په مخ نظر شو
 ددانا دزړه عجب روښنا یی ده
 داسمان دځمکی مخ پری منور شو
 اوظاهر می په څرگند واړه پوهیږی
 او باطن می دجمله غیبو خبر شو
 به تحقیق به تر کماله ورسپړی
 چه په دالار یی دزړه په پښو سفر شو (۳)
 په رښتیا می درښتینو پسر وی کړه
 اوس می ځکه په رښتیا یو کس رهبر شو (۴)
 ددی هسی بی بها حا صل دپاره
 دکامل دپښی تلی دطال لب سر شو

- ۱- همیش او کتابخانی په نسخو کی د(دا) په ځای «خپل» دی .
- ۲- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (په یقین له غیره خویه په حذرشو)
- ۳- دهمیش په نسخه کی «په پښو سفر» په ځای (په پښی خبر) دی .
- ۴- دهمیش په نسخه کی دابیت داسی دی (په رښتیایی درښتینو پیروی کړه) - اوس می ځکه په رښتینو کښی سرور شو او د کتابخانی په نسخه کی د«په رښتیا یو کس» په ځای «په رښتینو کی» دی.

پير مرده يی له نفسه حیات مومی
 ددرویش دصحبیت هسی رنگ اشرشو
 دمعا اهل په دا ژو ندون پوهیږی
 دصورت دعالیم فهم پر بصر (۱) شو
 تل تر تله به حیات وی رنگ یی نشته
 چهله هسی رنگ ژو ندو نه بهرورشو
 هر سپری له خپله بخته (۲) بهره مومی
 دازل قسمت دهر چا مقدر شو
 ای میرزا له پا کو پا که وینا وایه
 دمخلص کلام خالص دی معتبر شو
 دخپل یار مهر دی ولی په زړه سپو شو
 وسکه زړه (۳) دی دسو خته په مینه موپشو
 پر بلبل چه نو بهار وغوړیدلی
 دخزان دلمبو مخ پری با ندی جوړشو
 دوصال په خوښی خر نگ تسله وی
 په هجران کښی له جمله هو سه بوپشو
 که دلو علاج یی نه کړی و بهرزی
 دژوندون زراعت ور سیده پر وې شو
 ښه دمو نه په هر چا کښی په شماره دی
 بی بهامر نفس په نفس خوې شو
 لکه یخ دسپو زور سره تړلی
 چه گرمی پری باندي زیاته شوه نچوړشو
 دوحدت په یگا نگي کی شماره چیری
 دکثرت په حساب تیر ترلک وکړو شو
 دعارف نظر تر دواړو کو نووخت
 ددوبین نظر کو تاه وځکه ووې شو

-
- ۱- دهیښ په نسخه کی (بصر) او په نورو کښی (بشر) دی .
 - ۲- دکتا بخانی دنسخی د«بخت» په خای په نورو کی «نقل» دی .
 - ۳- دهمیش په نسخه اودکندهار او په قلمی نسخه کی (ځکه زړه) دی .

د تحقیق له فهمه لیری وهر کوره

چه گومان یی پر یقین با نندی مروړ شو

چه بی رنگ یی د باور په سترگو گوری (۱)

دمخلص له دله مخوه کل از وړ شو

پاک روښان (۲) لکه چه دی هسی به تل وی

او میرزا په اروا خوان په صورت زوړ شو

لکه عشق می رهنمون شو به اشنا پسی می یون شو

چه می یار په نظر کښیووت له جهمانه می زړه ستون شو

محبت یو زور ور دی چه هوښیار عاشق (۳) مجنون شو

چه دسترگو پیر وی کلا کل خوراک یی د زړه خون شو

ددیدن لذت بسی حده واره غم دیار بیلتون شو

لور په لور غمو نه را غله دغه زړه می مین تون شو

خو یی زیرمه د علاج کړم لا بتر باندی افزون شو

د بنادی بیلک (۴) غم دی هسی دور دیگر گون شو

دغه زړه به څه خوښی کلا چه اختیار ځنی بیرون شو

د فراق اوښی را زور شوی داسپین مخ می په گلگون شو

دهجران په تجر به کښی

دمیرزا کلام مو زون شو

دغه کلک ویل حبا به داو بو پرمخ کر یا به (۵)

که مدام په کښی جار وزی څوک دی نه وړی له گر دابه

دهیجا غرض در نشته واره چار دی بی صوا به

۱- دلرغونی نسخی دامصرع په نوروکی (چه بی رنگ یی دبی رنگ په سترگو وکوت)

۲- دکندهار او په قلمی نسخه کی د «روښان» په ځای «الله» دی.

۳- په قلمی او دکندهار په نسخه کی د «عاشق» په ځای «عاقول» دی .

۴- دلرغونی ، همیش او د کتابخانی د «بیلک» په ځای په نوروکی (پیک) دی .

چه غالباً به (بیلکه) وی دکندهار په نسخه کی «فاصله» معنا ورته لیکلی ده .

۵- په قلمی نسخه کی د (کریاب) په ځای «گرداب» دی .

چه راتله دی په تعجیل دی هسی درو می په شتا به
 هیش افزون تر قاعده نه شی څه صفت کړی له دریاه به
 غوږنی وویل ای کلکله کلک دی وویل بی حجا به
 په غفلت دی عمر تیر کړ لا بیدار نه یی له خوا به
 له مقصوده خبر نه شو ی کل گفتار دی بی حسا به
 که وځان وته نظر کړی پرو رش دی له آبه
 ته دنوح پسر په زړه کړه پسو بیل شوله اصحابه (۱)
 ددر یاب قدر دی هیر کړ سوز دی برخه شو کذا به
 چه داور طلبگار درشی ژر دی یو سی بی خوا به
 اتش در ست په تا بلیږی په تا غوښی شی کبا به
 که دانا یی خواب را کړه ستا نصیب دی څو غذا به
 دمیر زا گفتار رموز دی
 چه معنایی په خو با به
 هر چه ووینی یکتا محبوب خود رایه
 ښه آرام زړه به یی و خوځی له خایه
 سر تر پایه څپه مهر و محبت شوه
 بیا وځانته دمهر ویو رهنما یه
 دجمال جلوه یی زیا ته ده له نمره (۲)
 په بنایست کښی دا یوه اوز می همتا یه
 مخ په مخ یی واړه رنگ له رنگه ویوست
 په سایه یی دولت رانیوله همایه (۳)

۱- دایت د کتابخانی په نیمگړی او دهمیش په نسخو کی نشته .

۲- د کتابخانی نسخی د (نمر) په خای (ورغ) لیکلی ده .

۳- دهمیش نسخه دایتونه نه لری او د کتابخانی په نسخه کی د (رانیو) په خای
 (راپیرود) دی او په لرغونی نسخه کی (بیا په سایه دولت راپردله همایه).

پخپل ناز دنياز له اهلله مستغني ده
 دا بي نياز د بي نيازو دلر با يه (۱)
 په غفلت له غافلا نو په پرده شوه
 په خلوت دخلو تيا نو راز افشا يــــه
 له فقير سره د فقر په جا مه کښي
 بيا يي حکم تر اعلى تحت ثرا يه
 توري زلفي يي انفا س د مسيحا کړي
 په ښه بوي يي عطار ستون کړ له ختايه
 عاقلان له خپله عقله ييگا نه شو
 دا نشمندودين دنيا کړه باندي با يه
 دا خود رنگه شاه په کو مه ژبه ستا يم
 د صفت لايق يي نه وينم بي خدا يه
 اي مير زا له غامو خا صواشنايي کړه
 وهر (۲) يار ته دخپل يار خبري وا يه
 نسبي چه مدد غوا پي له نسبه
 دنسب مدد دي نه نغوت له سببه (۳)
 په حيات چه دنیکانو نغو ته نه کا
 په آخربه نا اميد شي بي حسبه (۴)
 کم دليل تر نابيناو لا بتردي
 چه له ورځي قدر نه وينی له شېبه
 ځکه ډير سپري ياد شوي دي په همج
 چه غا فل بر ځای ولاړ دي بي طلبه
 خود پر ست له خپله ذات خبر نه شو
 د غنم مستي شوه زيا ته له غښه

-
- ۱- په ځينو نسخو کې دامصرع داسې ده: (دابی نياز دنياز منو دلر بایه).
 - ۲- د کتابغاني په نسخه کې د(وهر) په ځای (بیاو) دی .
 - ۳- دامصرع په قلمي او دکندهار په نسخو کې (دنسب مدد مه نغوره له نسبه).
 - ۴- دهميش په نسخه کې داسې ده (په آخربه يي اميد شي بي حسبه)

نصيحت دمرد گانو لایق نه دی
 واودووته ویل شی بی اد به
 په ظاهر صورت آدم په شما ره ډیر دی
 دمعنا میراث یی نشته بی لقبه
 دمولا له نزد یکی خبر نه دی
 بی او بودزو ندون طمع که له کبه
 خلك واپه دخالق په هستی هست دی
 دصفات چا مه په ذات ده مر تبه
 دا نایان بهد دانا په چارخوښیری (۱)
 چه ثابت وی په خلور واپه مذ هبه
 ومیر زا ته دگویا په ژبه وایی (۲)
 داپښتو وینا را غلی له عر به
 غافل مه شه ددی دور له آشو به
 دا شریف عقل دی پا خوه له خو به
 که په نفس اماره دی بری بیاموند
 ستا په نزد فتحه دغه ده لویه سوبه
 په زازی په عا جزی یی ایمن مشه
 هر خوسر پورته کوی با ندی یی کو به
 ته فرصت دپا ځیدو وده ورمه کړه
 په وینا که ډیر ډیر وایی توبه توبه
 له اوله په خلقت وتا نژ دی دی
 لکه گل وخار چه دی له یوه چو به
 که اختیار دی دیدن په تزکیه شی
 دکو ښښ په اور یی وچ کړه له نلوبه (۳)

۱- دهمیش دنسخی سره سم ولیکل شو په قلمی نسخه کی دامصرع داسی ده (دانایان
 په دانایی چاری خوښیری).

۲- دهمیش اودکتابخانی دښیری نسخو سره سم ولیکل شو په نوروکی (میرزاگوری
 چه په خه ژبه گویدای).

۳- دکتابخانی نیمگړی اودههمیش په نسخوکی (نلوب) په قلمی نسخه کی (لښویه) دی.

دصورت په چنگري دزړه صافی ده
 په خربښت به زیاته نه کړی بی زهو به
 دمر دانو کار له نفسه سره جنگ دی
 دهلك په دود یی مه غواړه په لو به
 په نیمگړی طلب شه لره نا زبړی
 چه له نمره ور تللی نشی تر سپرو به
 دو حدت په در یاب واپه جهان پوب دی
 دکثرت قافله نه شوه پری خړوبه (۱)
 ای میر زا دجا هلا نو په دود مشه
 چه په هسی طلب ننگ کا له خاځروبه
 چه کامل محبت ور شی ترقلوبه
 په محب کښی خپله مینه شی محبوبه (۲)
 په وږمی اثر اختیار ور ختخه یوسی
 چه د عشق په زور یی پوهه شی مغلو به
 ترو پخپله مدعا یی گرزوینه
 هر راکب چه قوت را نیو له مر کو به
 د عذاب اود راحت تر پوهه تیر شو
 ترو طاعت گناه سا قط شی له مجذوبه
 هیڅ له خانه خبر نه دی غیب وایی (۳)
 چه له هر صوته سماع کا بی اسلو به
 بیگا نه وو خپلو (۴) طمع ځنی پریکړه
 دهنر یو بنسټنه څوک کا له معیو به

۱- د کتابخانی د نیمگړی اودهیمیش دنسوخو دامصرع په قلمی اودکندهار په چاپ کی (دغفلت ترو ونه څښویو څخوبه).

۲- په قلمی نسخه کی دامصرع داسی ده (په محبت کی خپله مینه شی محبوبه) اود کتابخانی بشپړه نسخه کی د «محب» په ځای (محبت) دی .

۳- دکندهار او قلمی نسخه : (چه په هیڅ خبر نه دی غیب یی دادی) .

۴- دهمیش په نسخه کی د (ووخپلو) په ځای «دخپلو» دی .

دیوا نه عیب پر یشان کا هنر (۱) جمع
 خلقه دلی بینا هوری محجو به
 حاسدان یی له حسده لیدا ی نه شی
 دیوسف له قدره چا زده بی یعقو به
 اصل اصل خوی به خوی سره گه پیری
 دهر قامنا سبت شی له منسو به
 صفات هیخ کله له ذاته نه بیلیری
 خای په خای حکم درب دی له مر بویه
 په هر خه کنبی ایا تونه دمولا دی
 ومیرزاو ته جلوه کا بی مکتوبه
 چه په شپه په کوخه گر خی بی تقریبه (۲)
 تهد کوردغله هتیا ت اوسه نقیبه
 ددنیا په جنجال ختر نگ خودنما ی یی (۳)
 بنی ددین خبری زده کړه له خطیبه
 یو زمان دیار له یاده غا فل مشه
 تل په فکر خاطر ژغوره له رقیبه
 او په پته په زاری یی ثنا وایه
 په حرمت یی حاضر او سه له ادیبه
 وحا ضرو ته په کوم عقل ناری کړی
 چه تر میان دنه بسوه شته نه جر یبه
 «نحن اقرب الیه» در ته وایی
 دی ترخان و خان اقرب گنه قر یبه
 په حیات صورت شمیر لی له مرده یی
 ای نادانه له دانا یی بی نصیبه
 دم په دم له خپله ذا ته لری وخی
 په وطن کنبی اشنا نه مو می غر یبه

۱- په لرغونی نسخه کی د «هنر» په خای «سره» دی .

۲- په قلمی ، دکندهار او دهمیش په نسخو کی «چه په شپه په کوخه نه خی بی رقیبه»

۳- دهمیش په نسخه کی دابیت داسی دی (ددنیا په جنجال خه بدنمای شوی) .

ته اول دمحببت په نغو ته راغلی
 اوس دی محبت حجاب شو له حبیبه
 محبوبا له یاره راز په تنهایی کا
 دوه روځه مینه دی عیب شوه لیبیه
 که هر څو ناری وهی پر بله گزری
 ددی رنځ علاج دی نشته بی طیبیه
 په حاجت (۱) دطیبیا نو طلب وکړه
 چه خبردی ددارو وله تر کیبیه
 یو په یو بی له مزاجه خبردار شو
 دخوراکفا یده بی نشته بی تر تیبیه
 هر قدم دکاملانو پر قدم زده
 دربښتینی وینا مه گنه تکز بیه
 که رښتیا دگل په مینه یگانه یی
 دمیرزا په اواز (۲) وینی شه عندلیبه
 هر طالب چه نقد ور وې ترصرایه
 نا سره مهر وپیژا ند له صا په
 تر ظاهر یی وبا طن ته نظر پر یو وت
 خلقه یی په څړه دیدن کړه ما په
 ځینی ځینی دغفلت په خوب اوده دی
 ډیر وډیری دگو مان په مرگ خراپه
 مرد گا نو څخه عقل علم نشته
 پر اودوبا ندی غږ و کړه ته نا څا په

۱- دهمیش په نسخه کی د(حاجت) په ځای «حیات» دی .

۲- په قلمی نسخه کی د(آواز) په ځای «ویل» دی.

چه داهسی شان اواز یی په غوږ کنبیوت
 دسامع زهگۍ یی درست خلاص که له پا په
 ددانا نصیحت هسی رنگ دارودی
 چه ضعیف مزاج یی وچار یوست له تاپه
 معرفت دولی غیب و کرامت دی
 داشیوه نه په ریا شی نه په لا په
 واپه ملک دملکوت ور خرگندیری
 چه خبرشی دتو حید له لویه چا په
 دپیټا اسم به ها له په کمال راشی
 چه د بنوپه کرتوت وریشی تر با په (۱)
 که رښتینی اختیار یواند یښی ډیری
 اس یلک زنگ نیلی خوبنیری له سخاپه (۲)
 ای میرزا قدم ډیر په قدم کنبیر ده
 پر غلطه لار سود نه وی بی له ټا په
 له دی خپله حاله څه وایم وچاته
 چه دزړه مینه له چا ده پر چا زیا ته
 دا زما محبت واپه پخپل یارشو
 اوس دیار محبت وچار ووت وما ته
 له دی خپلی رضا هسی رنگ فانی شوم
 چه نفی معنا می را وپه تر اثباته
 کل ذری می ونظرته آیینی شوی
 په هر څه کنبی یو اشنا وینم مخ را ته
 مهتر خضر وما هسی او به را کړی
 دسکندرملکو نه وینم بی مرا ته
 چه گو مان دکوه طور په لمبه وسو
 د«ارنی» ناره یی اروم وموسی ته (۳)

-
- ۱- دکندهار نسخه: داپټ اسم به هاله په کمال راشی
 چه دی درست وجود برنورشی هر پرتاپه
 ۲- دکتابخانی بشپړه نسخه د«سخاب» په ځای (سجاپ) دی .
 ۳- دکندهار اوپه قلمی نسخو کی «څه گومان به یی ددید کړی طوری وسو- لن ترا...»

په نیستی کښی دهستی معناوینم
 دا باقی مخ یی خر گند که وفنا ته
 دا بی مثله زړه می جام لکه دجم شو
 پکښی وینم او وه زمکی سما وا ته
 دگو مان دویی می لری کړه له میانه
 له فانی منز له را غلم وبقا ته
 کل صفات می دصفات په خویی کښی پرینبوه (۱)

اود ذات اصل می ورغی تر ذا ته
 پر مسکین دمستحق حکم نه وینی (۲)
 دا فقیر میرزا یی خلاص کړ له زکا ته

زده څه وایم و تا ته (۳)	ای زما په دم حیا ته
زه مدام له تا سره ییم	لور په لور گوری وچا ته
په غفلت یی له ما لیری	اند یښنی څه کوی پرا ته
د صورت معنا نه وینی	نه یی بست له سو منا ته
په بد خوی تر حیوان کم یی	په بزرگی تر پر ښتو زیا ته
تر ښهر گ و تا نژ دی یم	ته په زړه نه گوری را ته
دگو مان په ساړه یخ شوی	خوی دی بیل شو له فرا ته
زه دی هر څو پور ته بو لم	ته بتر درو می په کښا ته
گومان جال دربان دی پریووت (۴)	ته یی بیل کړی له خپل ذاته
غیر وجود له میا نه وا خله	ایمان خلاص کړه له زکا ته
یو وحدت دی تجلی کا	که را ووزی له قنا ته
ته فانی خپله هستی کړه	صفات وړک گڼه بی ذا ته
وجود شرک دی ته پری سوزی	یو ځل ووځه وفنا ته

۱- په قلمی اودکندهار په نسخو کی (داصفات می دصفاتو آینه شوه)

۲- په قلمی او دکندهار په نسخو کی (....، حکمونه نه وی)

۳- دهمیش په نسخه کی (د(تاته) په ځای «چاته» دی .

۴- دکندهار او په قلمی نسخو کی «دگومان دجال شوی لاندی .

ته زما په روح ژوندی یی ای په خپل گو مان اموا ته
دمیر زا گو مان فانی شو
اوس په ما گو ری وما ته

شاه تر تانژ دی و تا ته (۱) بل روح مه درو مه بی را ته
وهر لورو ته چه گو رم دا حضوره ده مخ را ته
نه زما نه یی له پته نه یی مینه شی پی ما ته
کل عالم یی په نظر کنبی دا هم بی رو حه حیا ته
که په دادید ن دی زپه دی حقا نی مینه کړه زیا ته
با قی مینه حقیقی ده صحبت مه کړه له اموا ته
دحرص خانگو نه مات کړه مخالف شه وهوا ته
په قضا دخدای صا برشه را ضی او سه وقضا ته
چه په کړه یی راضی نه شی ترو امید لری وچا ته
که په دادی باور نه شی حدیث را وپه له آیا ته

دمیر زا عمل دغه دی

چه له ما وای یی وما ته

خبر زده کړه نن دو خته دایمان له با قی رخته
دحا صل وقت دی دا دی که یاری دی شی له بخته
ددنیا وفا یی نشته په طلب هر گو ره سخته
دقا رون گنجو نه شه شول سلیمان پا خید له تخته
دا هار غرمه پسی ده (۲) تکیه شو نسی ویخته
په صراط به څه رنگه درو می اوس حیران شوی وېر زخته
هر خو لوړه شوه غو قی په هوا با ندی وڅخته
ته د چا په هستی هست یی فهم وکړه ونفخته
میر زا واره او زو نه
واړه دا (۳) وایی یك لخته

۱- داشعر دکتابخانی له نیمگړی نسخی څخه واخیستل شو په نوروکی نشته .

۲- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده «داهار غارمه پسی دی »

۳- دهمیش په نسخه کی (در) دی اود کتابخانی په بشپړه نسخه کی د (دا) په ځای

پټنگ پټ په رموز وويل وشام ته
 چه زه ستا کر شمو در وستم ودام ته
 لکه تاجه د عشق لمبی (۱) پر تندی کښيښوی
 د خاصانولار دی وښو وه وعام ته
 خلو تیان یی وبازار وته خپار دکړه
 د حجری رو ښنا یی وخته وبام ته
 ومشتاق ته یی له لیری جلوه وکړه
 د پخوالی خو ند یی وستا یه وخام ته
 وبل اوروته یی هسی ر نـگ رجوع شوه
 لکه مخ چه زړه تسلیم کا واصنام ته
 په اختیار دمحبت پر لمبه پریووت
 دانیمگری ذات یی ورو و پو تمام ته
 د ازاد نا مه پر ده باندی صحیح شوه
 د صورت له کفره ووت واسلام ته
 یخ گو مان دمعر فت په نمرشو ویلی
 له وقتی راخته راغی و دوام ته
 تل هوس یی په هوس باندی زیا تیری
 د تشو یش له ملکه تیر شو و ارام ته
 بی قوت فقیر که سو ځی عشق یی نار شو
 تا پر څه خپسر نیو لی و نا کام ته
 پا کیزه دعار فانو په زړه پر یمشت
 دمیر زا په نظر ډیر گوری وجام ته (۲)

۱- قلمی اودکندهار نسخه د(لمبی) په ځای «داغ» دی .

۲- د کتابځانی دبشپړی اودهمیش دنسخی په اساس نقل شو په قلمی اودکندهار په

نسخه کی دابیت داسی دی :

(پاکیزه دعارفانو دزړه میاشت- دمیرزا په نظر ځیرگوره وجام ته)

شمع وويل عجب ولاړ له ماوڅه ته
 دا شيرين اشنا زما چه ډير جهته
 دغه يار زما معنا (۱) زه يې صورت وم
 اوس يې ياره لکه تش بکس يې بهته (۲)
 دا زما وداني تل دده په ذات وه
 زه يې بنسټ ياسته وم دی می مهته
 دخپل يار صفت په کومه ژبه وایم
 چه تر واپوڅوږو خوږدی نوم يې شمته
 زه مدام ديار په وصل قيمتي وم
 داشنا په پيو ستون زما ونهته
 دهجران له درده اور را باندی بل شو
 په فراق کښی مجال نه لرم دمهته
 سو زنده ډيوه زما په سربلیری
 چه په تاوویی ویلی کیرم بهت بهته
 له هستی به دفنا په قدم دروم
 دا وجودتوره نیاہ شی دځان کمته (۳)
 نه فریاد کړم په دستور دمظلومانو
 نه شیوه دخپل هنر کړم په دا سهته
 داور پښتی په دود نه غللم رڼا ته
 نه دا ستا په هیبت سپک تښتم له دهته
 ای میرزا په حقیقت پوښتنه وکړه
 چه له کومه ملکه تله شی چیری رهته

۱- دهمیش اودکتابځانی د بشپړی نسخی «معنه» په ځای په قلمی اودکندهار په نسخوکی
 (ماغزه) دی .

۲- دهمیش اودکتابځانی دبشپړی نسخود (لکه تش بکس) په ځای په قلمی اودکندهار په
 نسخوکی «زه تش پوست شوم» دی .

۳- دکتابځانی دبشپړی او دهمیش دنسخو په اساس نقل شو ، په قلمی اودکندهار په
 نسخوکی دامسرع داسی ده : «داوجود دتوتیاده دځان کمته»

ای ددین په ښایسته چارو کی لټه
 دمعنا په فهم کم، په صورت غټه
 په ظاهر جامه فقیر په خوی بخیله
 لکه نغښتی په ایرو تازه سکرو ټه
 ته چه اوس دریا ضت په تاو پوخ نه شوی
 دجحیم پرېت به ستړی شی له نټه (۱)
 دا بند گی چه ته په رسم و په ریا کړی
 خپل عادت څه عبادت گڼی چغمټه (۲)
 دا سپری دسپری هوښ دپاره ښه دی (۳)
 نه ناپوه چه خپسریات وینی په خټه
 په څړه لاره څړه تیریدل گران دی
 په داهسی لار به څه وړی درنه څټه
 پسو خوښ په حیوانی کښی فراغت یی
 خدای دی واخله دپنجاب نا دا نه چټه
 دا پنځم اصل دی وغواړه چه څه دی
 دا صورت یوه جامه په څلور پټه
 رو حانی محبوب که غواړی لیری مه څه
 په طلب ددی څلور عنصر له کټه
 همیشه تر دا څلور څا دردلاندی
 یگانه محبوب له تا سره (۴) لټ پټه

-
- ۱- د کتابخانی د بشپړی اود همیشه د نسخو په اساس نقل شو په قلمی اود کندهار په نسخو کی د (نه شوی) په ځای (نه شی) په لرغونی نسخه کی د (بټ) په ځای تېښت دی او په قلمی اود کندهار په نسخو کی د (بټ) اود (مټ) په ځای (سټ) دی
 - ۲- د کتابخانی په بشپړه نسخه کی (جغمټ) په قلمی او د کندهار په نسخو کی (شین غټ)

دی .

- ۳- د همیشه په نسخه کی د (داسپری) په ځای (ښه سپری) دی .
- ۴- د کتابخانی په بشپړه نسخه کی د (تاسره) په ځای (یاره سره) دی .

دعارف چه دباطن ستر گى بينا شوى
 په هر څه كښى تل محبوب ويني پر كټه
 دكثرت بازار يى روغ كړلون لون
 تل سودايى داشنا (۱) دزړه له هټه
 اى ميرزا كلام ثابت پر مقامات كړه

لكه سم غشى دښه استاذ بى وټه
 محبوب نه ده له تا پټه
 ته پخپله خپل حجاب شوى
 دگومان په لار كښى هټه (۲)
 چه پر ځمكه تو منه پريوزى
 يوځل وركه شى سا پټه
 پا كيزه له شش جهته
 څو وځان ته گو رى رټه
 كه دا ووينى نيك بخت يى
 په خو شكى كښى سخته غټه
 دا نه چيرى زر غو نيرى
 ته څر گند يى دا غا يبه
 بورا سپك پر گلو گرزى
 ستا په خير ده كټه مټه
 لمبه زر تر واښه پر يو زى
 تر بار لاندى شوى گو نكټه
 زړه ژوندى په محبت وى
 په ځنډ سوزى لنده سټه (۳)
 جى جى خو دى بى لو يټه

ميرزا شرط دعشق با زى

پتنك درست كړى له ډيو ټه

پر غافل با ندى دسود سوداشوه تروټه

چه بند گى يى په ريا خبره جوټه

هره چار چه داخلاص له مخه نه وى

ددانا په نظر تل وى سوټ بو ټه

۱- دكتابخانى په بشپړه نسخه كې د«اشنا» په ځاى (عارف) دى .

۲- لرغونى نسخه د(هټ) په ځاى (بټ) دى .

۳- دكتابخانى په بشپړه نسخه كې دامصرع داسى ده : (په زار سوزى پرېړه سټه)

که هر خو یی تود وی بیلوده شی
 دپندارلینده بی غوړو ده بی موټه (۱)
 په لښکر دتو کل یی طمع زور شوه
 دایمان بدرگه راغله گټه گوټه (۲)
 په ارمان به دواړه لاس پر بله موړی
 چه خنا س یی کړه ددین سر ما یه لو ټه
 دخوښیه ، له راحتې بی نصیب شه
 نوی نوی غم یی تل په ورو خو غوټه (۳)
 چه په هسی لوی در یاب کی ویلی نه شی
 دمنکر زپ گوټی کانی دی نه لوټه
 که ظاهر په صورت لوی په همت کمی
 خدای دی واخله داوږو دخاورو هو ټه
 دمجاز په ترکیب خر نگه ښایسته یی
 ولی هسی بی مزی ښایسته پوټه (۴)
 که جامه دی دانسان په خوی بدل یی
 له باوره دگو مان په لوری ټو ټه
 ای میر زا سپی هغه بللی بویه
 هر چهنی دوحدت پیاله کړه گوټه

۱- دهمیش او دکتا بغانی د بشپړی نسخو سره سم ولیکل شو په قلمی اود کندهار په
 نسخو کی داسی دی :

(که هر خوی تودوی بلودی به نه شی - دپندارلینده بی وه بی غوړو موټه)

۲- دهمیش او دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی د (ټپه گوټه) په ځای (کټه گوټه) دی .

۳- دکتا بغانی اودهمیش د نسخو له مخی نقل شو په چاپی اود کندهار په نسخه کی د ابیت
 داسی دی :

(دخوښی بی له راحتې بی نصیب شو- نوی نوی غم یی تل پر ورځ غوټه)

۴- دکتا بغانی په بشپړه او دهمیش په نسخو کی دامصرع داسی ده (بله موی بی مژه
 ښایسته پوټه)

په هستی کښی می گومان و
 واپه بود زما نا بود و
 دا وینا به څوک باور کا
 چه په دا لاری روان شو
 مقصود یو دی که یی وینی
 چه یی مینه حقیقی شو ه
 سود دغه دی که باور کړی
 هم له دی فانی طلبه
 تل باقی به هغه کس شی
 پسند ه نر دغه دی
 محمود ذوق کړله ایا زه
 دشا هد اخلاص پوره شو
 دعاشق زړگی شهید دی (۴)
 او س منصور په کل عالم شو
 منصور یو له یوه وایی
 درموز اسرار وگوره (۵)
 کل صفت کاندی له حاله
 چه له مرگه پخوا ومړی
 چه فانی یی خپل صفات کړ
 دبد نفس علاج دغه دی
 بیا می نه مونده ای غوڅه
 اوس می بود (۱) مونده ای غوڅه
 چه دزپه په پښی سفر کا
 ده مقصود مونده ای غوڅه
 دا یو زپه او ډیری مینی
 حق یی سود مونده ای غوڅه
 چه خپل خواست وکامل ورکړی
 ده خلود مونده ای غوڅه
 چه په ښه خویونه بس شی (۲)
 چه محمود مونده ای غوڅه
 دا یاز (۳) دزپه له را زه
 دمشهود مونده ای غوڅه
 سیوری نه لری تجربید دی
 دهجنود مونده ای غوڅه
 خاند حال په ژبه ستایی
 چنگ وعود مونده ای غوڅه
 ددی هسی حال دلالة
 خان یی زود مونده ای غوڅه (۶)
 دو باره یی خان حیات کړ
 چه دا و د مونده ای غوڅه

۱- دهمیش په نسخه کی د (بود) په ځای (زود) دی .

۲- په لرغونی نسخه کی (چی یی خپل خویونه بس شی) او دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی (چه یی خپله خوڼه پس شی)

۳- دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی د (ایاز) په ځای (باور) دی .

۴- دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی (دعارف بزرگی شهید دی)

۵- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (درموز اخلاص پوره شو) او دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی (درموز اسرار پوره شو)

۶- په قلمی او دکندهار په نسخه کی د (زود) په ځای (ژر) دی .

مقصود نه دی له چا گو ښی مشرک ځان دوړا ندی ښی
 دمیر زا گو مان فا نی شو
 جود موجود مونده ای غو ته
 دا نسته طواف له څه ملک الحاجه
 وسکه خلاص شی په دنیا ددین له باجه (۱)
 په همت دی داسفر په ځان اختیار کړ
 ای دعام تو حید داهل دسر تا جه
 نور ته طمع ددنیا له هیچامه کړه
 چه په دین دی خلقی تاو تا محتاجه (۲)
 ته دا ډیر حاصل په لږه بهلولوری
 چه تازه پسرلی دی نه شی بی روا جه
 دڅپه کوټی دیدن در بانندی فرض دی
 دڅښتن اشنا یی نه ده له احتیاجه
 چه حاذق طبیب حضور دی دارو نه کړی
 در پو هیږم زنج بد تر کړی له علا جه
 لوی طبیب دهر بیمار په حال بو هیږی
 که یی ته څه واقف نه یی له مزا جه
 دمرشد نغو ته رو ښا نه ده له ورځی
 دخپل خوی تار یکی زیاته ده له دا جه
 که د رسم جامه سپینه کړی به څه شی
 دخو رنگ دی څرگند یری له زجاجه (۳)

۱- دکتابعانی په بشپړه اود همیش په نسخوکی دامصرع داسی ده : (اوس که خلاص شوی په دنیا ددین له باجه)

۲- دهمیش اودکتابعانی په بشپړه نسخوکی دابیت داسی دی:

(نوره طمع ددنیا له هیچا مه کړه چه پردی خلقه تاوته محتاجه)

۳- دکتابعانی دپشپړو او دهمیش دنسخو مصرع په قلمی اودکندهار په نسخوکی پدی ډول ده : (دخو دغه رنگ دی به دی بیل شی له زجاجه)

که خبر یی دا معنا را تـه ووايه (۱)
 چـه حضرت خـه قدر راوړ له معراجـه
 واپه عیب و هنر خپل پخپله گوری
 دمیر زا چراغ رو ښان شو له سرا جه
 په ژوندون که دی رضا ده بی لالچه
 دغه صافه سینه خلاصه کړه له غچه
 په غفلت دی خاطر خر نـگه ځنـگل شو
 شیطانی وسوسې کنی ، سپر ه ، ر چه
 نگران زړگی دی یو ، اند یښنی ډیری
 دژوندون وعده دی لـږه ډیره تـچـه
 رو حانی میلمه عزیز دی ښه یی گوره
 دملوک لایقت نه لـری خـمچـه
 بده طمع دستر گت خوړو په دود ښوری (۲)
 ته په ښه توکل خلاص کړه دوی له لچـه
 دا شریر کبر بدل په کهتری کړه
 دغرور توره دی کنښیا سه په تـچـه
 په مثال دنرمی لښتی خمیده شه
 نه پخپله رضا سختـه گر گه وچـه
 دپنځو گوتو عجب سره دعوه وه
 چه په کهتری اقراره شوه کچـه (۳)
 دصورت په کمینی کښی درجه ده
 دنگین لایقت ور غی وخچـه
 په ظاهر کښی دباطن ونداره کړه
 دیقین په اصل لوی په گو مان کچه
 ای میرزا دیگانگی لویی و گوره
 ای میرزا دیگا نگی لویی و گوره

۱- دهمېش په نسخه کې دابیت داسی دی (که خبروی داوینا راته ووايه)

۲- لرغونی نسخه «پدغه دسترگمی خوړی،»

۳- دهمېش له نسخې نقل شو په قلمی او دلاهور په نسخه کې (،، اقرار شوه داکمجه)

چه په هسی ترو ږمی درومی په کوڅه
دنا سوت کوڅه هر گور ده ښوڅه، ښوڅه (۱)
دغفلت په خمار مست پر بله گرزی
چیری نه چه پښه دی کښیوزی په کړ هوڅه (۲)
په جزا دخپل عمل دی باور نه شی
نابیره (۳) پلا به در شی بو څه بو څه
لکه طفل سرو لمبو تله هوسیږی
هسی لوی حریص دسرو زرو په خو څه (۴)
په حساب دسیم وزرو هوسیږی
لکه، وړ کی دزړه سود کا ندی په مو څه
که ناگاه په مجبت به و بله ورشی
بیا ناگاه یی سره جنگ شی تر نکو څه
ای میرزا ستاری عین دانایی ده
دحجاب خبره ولی وایی لو څه

که خبر شی له صا حه	له دی حقیقی مفتا حه
صور تو نه یی کښتی کړه	محبو با په کښی ملا حه
نوی جنگ یی تنسته کړ	څه غرض یی له اصلا حه
لور په لوری غشی (۵) ولی	ددی سترگی له مسما حه
له اوبا ا نه ویر یی	خو نر یزی یی کړه مبا حه

- ۱- دکتا بغانی په بشپړه اود همیش د نسغو سره سم نقل شو په قلمی اود کندهار په نسخه د (په کوڅه) په ځای (کوڅه کوڅه) اود (ده ښوڅه، ښوڅه) په ځای (سوڅه، سوڅه) دی، ددریمي (کوڅه) په ځای دهمیش په نسخه کی (بازار) دی.
- ۲- لرغونی نسخه د (کړهوڅه) په ځای (کړدوڅه) دی.
- ۳- دهمیش په نسخه کی د (نابیره) په ځای (نابو هیره) دی د کتابغانی په بشپړه کی (نابوره) دی.
- ۴- دهمیش په نسخه کی داییت داسی دی: (لکه تلپ دسرو لمبوته ټپیږی،،،،، وغوڅه) او دکتا بغانی په بشپړه نسخه کی (لکه تلف چه سړی پښی ورته پښی،،،،، خوڅه) دی.
- ۵- په لرغونی اود همیش په نسخه کی د (غشی) په ځای (اوکی) دی.

چه په مرگ معنوی و مړې اوس ژوندی که بی اروا حه
 دمیر زا رموز به وینـی
 چه خبر وی له دی را حه
 چه په زړه نصیحت کښینی له نصوحه
 دم په دم به بهره مو می له فتو حه
 دبا طن غیبه ډیوه به پی شی به (۱)
 درموز معنا به بیا مو می مشروحه
 دعارف نظر تر دوا ږو کو نو تیر دی
 دتوحیدروښنا پی زیا ته ده له یوحه
 رسیده کا مل ددوا ږو کونونمر (۲) دی
 چه ددین ددنیا چار ده پری وضو حه
 چه باور پی ددانا په ږو هه وشو
 دایمان ترلی لار پی کړه مفتو حه
 یو زمان به له خو ښی خا لی نه شی
 چه مدام پی سری کار شی له صبو حه
 فرعه هیڅکله بی اصله نه پاییری
 دمدا ح جدایی نشته له معد وحه
 منکران پی دطوفان په اوبو ډوب کړه
 چه د درد نوحه خر گنده شوه له نو حه
 کار دیده به د رنځور په حال پوهیری
 ناز پروردروغ شه زده له مجرو حه
 په تلوار چه لاس وپښی پر بل وهینه
 دهستی قوت به درومی له مذ بو حه
 دمیر زا ژو ندون په وصل داشنا دی
 دصورت استو گه څه کیږی بی رو حه

۱- دهیش په نسخه کی (دباطن دغیب) دی .

۲- دهیش په نسخه کی دنمر په خای (میر) دی .

هر نا پوه چه ددانا په کار کاوڅه (۱)
 په خپل خوی دی بینوا له هره سڅه
 لور دلوری اند یېښی پر ی غلبه شوی
 عجب نرم زړه یی پر یوست پر بنځه
 د زحمت له مخه تور پر بله واوښت
 د فساد تاثیر یی زیات وینم تر زڅه
 ډیر ارزو یی لور په لور خېله څکویه
 در ست تمام یی رگ وپلی شوی لکه نڅه
 اوس د نفس اماره په کو می کښیووت
 ناز پر ورکو کړی به څوک کا ځینی چڅه
 نا بینا مرید به لاس پر بله مړی
 دریغه دریغه مدد نه کړی مشا یڅه
 نا تمام که د صورت په لوی لوی دی
 په معنا کښی اشیانی مرغی په پڅه
 شیرین عمر په هرزه در څڅه درومی
 لکه دوچه نیسی اخلی له سپنځه (۲)
 هیڅ محبوب له معر فته خبر نه دی
 خام شوده د شریعت پر مقام تڅه
 ای میرزا پر معر فت ذره ذره شه
 په ذره کښی عارف نه وینی بی مخه

- ۱- دامصرع د کتابخانې له بشپړی اود همیش له نسخو نقل شوه په قلمی اود کندهار په
 نسخه کی داسی ده : (هرناپوه دی ددانا په چارکه رڅه)
 ۲- د همیش په نسخه کی د ابیت داسی دی : (شرین عمر دم په دم درڅنی درومی- لکه دوچه
 نوی اخله له پنځه)

ای په خوی له مؤ منانو سره ستوخه
 په پندار کښی خمیره په مثال پو خه
 لکه پیاز خړه پوستو نه سره نغښتی
 لاېتر په تش رسمونو کښی تر بوخه
 دانسان له اصل ونسله خبر نه شوی
 اوس دی سر له لوری وچ، شوی لکه لوخه
 له عا دته عبادت لره نه درومی
 په پاخه اتام کښی اوم لکه شمو خه
 پسو عمر بیهوده در څخه درومی
 دمقصود طلب دی نه وکړ شيو خه
 د دنیا په مینه څرنگه فراغت یی
 له باوره وگومان وټه منسو خه (۱)
 کامل نمر دمعرفت په جهان وخت
 بیهوده دخپل گومان په سپاره (۲) خو خه
 حق محیط له تا سره تر تاچار پیر دی
 په دریاب کښی په گومان وچه کلوخه
 ته یوځل که دباطن سترگی کړی روڼی
 یو جمال دی لور په لور وټا ته مو خه
 دگومان بلغم دی کلک په زړگی ونښت
 ته یوځله دباور په زور وټو خه
 که دوهم خبره وکا زی له غوږه (۳)
 هر اوازدر ته گواهی لی رخ له رو خه
 که دا نایی اشارت در لره بس دی
 تر دازیات وټا ته څه وایم مملو خه
 ای میرزا له یوه یو یگا نه وایی
 په وحدت کښی ددوم وینا منسو خه

۱- دهمیش په نسخه کی (دمنسوخه) په ځای (مستوخ) اود کندهار اوپه قلمی نسخو کی (ستوخ) دی .

۲- د (سپاره) په ځای دهمیش په نسخه کی (سپاره) دکندهار په نسخه کی (سپاره) اوپه قلمی نسخه کی (ساره) دی .

۳- په قلمی نسخه کی داسی ده : (که دوهم خبرو کا زی له غوږو ته)

خبره زده کړه دا نشمنده
 عار فان دنور ډیوی دی
 که دی داخراج رو بنان شو
 لمر ختلی پر افلاک دی
 چه یی دا ډیوه شوه بله
 اصل بندیی نا پوهی وه (۲)
 کل حساب له یوه یو دی
 چوپا هر څو رنگا رنگ وی
 په هیڅ دود به جدا نه شی
 عجب مرگ له مرگه غوا پی
 ددی مرگ عجب تلخی ده
 ققنس هرڅو مړی ایری شی
 زر د پلار په منزل را شه
 چه زنده شی پس له مرگه

ددا نش له سر بلنده (۱)
 زړه پری بل کړه مستمنده
 پټ به نه وی بی څر گنده
 دا ډیوه تر حد بلنده
 روح یی خلاص له هره بنده
 سر یی وکینس له کمنده
 یو یی وپیژاند له چنده
 زیب یی نه وی بی مړ ونده
 که واصل شوی بی پیونده (۳)
 اور یی ور وړ تر سپنده
 خونددی را نیوه له قنده

ورک به نه اوسی تر انده
 ای دپاک سپی (۴) فرزنده
 غم پری نشته بی اننده

دوحدت پیا له دی نو ش کړه
 ای میرزا په حال خور سنده

نن طلب کړه زما جنده
 ته گدای دولا یت یی
 دوا په کو نه دهغه دی
 ددوو کونو کښیده کا
 نیا تات کری پر ځمکه
 شمس قمر دده ډیوی دی

بنه طلب په ډیره تنده
 شاه دد وو کو نو میر منده
 چه یی دا محبوب بیا منده
 دقد رت په لاس یی ستنده
 ځای پر ځای وا له ،کنده
 آسمان گرځنده میچنده

۱- دکتا بځانی په بشپړه اودهیمیش په نسخوکی دا مصرع داسی ده (ددا نشه له سر بنده) او
 په لرغونی نسخه کی (ددا نش له سپی بنده)

۲- دهمیش په نسخه کی (اصل بنه په لاپوهی و)

۳- دهمیش اودکتا بځانی په بشپړه نسخه کی د(که) په ځای (اوس) دی په لرغونی نسخه کی
 (اوس واصل شه بی ونده)

۵- دهمیش په نسخه کی د (سپری) په ځای (صفی) دی. او په لرغونی نسخه کی (رسول) دی،

نادا نانو باقی سود له لا سه ورويست
 دفاني خوښی یو څو ورځی معدو ده
 ددانا دوړا ندی لهو ولعب شه دی
 دهلك تر فهمه سره لمبه كو كوده
 نا تمام اهل تر اوسه په كښی سوزی
 دغم اورچه افرو خته شو له نمر و ده
 داخلاص په عالم ولی دخل نه كا
 دمعنا په زور یی لاس دی له جنو ده
 مدام نغو ته دښیگڼی سر مایه ده (۱)
 دنیکخوانصیحت تل نغو ږه مسعو ده
 د میرزا چه داخلاص حلقه په غوږه موه
 دایاز په دودی ذوق دی له محمود ه
 شیرین یاز په خوب وده مه شه ترڅنډه
 چه نفس می یی په یاد پوری دی گڼه
 ښه دیدن یی حیاتی دی زه پری پام
 په حجاب می دژوندون وسپه شی لنډه
 داشنا بیلتون می مرگ معنوی دی
 لکه نیوردتازه کښت وا له كا خنډه (۳)
 دهستی نوم به څو با ندی باقی وی
 ددریاب اوبه چه وگر زی له ډنډه
 په هر وخت چه د تالاب او به شی کمی
 پر ما هی بانندی داخل صورت شی پڼه
 دصفات استوگه چیری شی بی ذاته
 یخ ږلی واوره نه پا یی بی ټنډه

-
- ۱- د بشپړی اودهیمش د (سرمایه) په ځای په قلمی اودکندهار په نسخو کی (بی شیوه) دی.
 ۲- دامسری د کتابغانی له بشپړی اودهیمش له نسخو او له خرستوماتی واخیستل شو.
 په قلمی اودکندهار په نسخوداسی ده :

(شرین یار په خوب وده شو ښه ایرنډه)

- ۲- د کتابغانی په بشپړه نسخه کی د (خنډ) په ځای (ژغڼم) دی .

چه دا هسی باقی خان ورڅخه پاڅی
 دفنا په څور به رغړی لکه کنډه (۱)
 چه خراغ دمعر فت په کښی بل نه وی
 دا صورت توره تیاره خالی گور نه
 په ظاهر لباس که هر څو بڼایسته وی
 کم دلیل لکه بی باره ونه شننه
 په دا حال به دنفس اشنا پوهیږی
 چه په اورباندی اگر سیڅی یا جنیه (۲)
 ای میرزا که غیرو جود له میانه واخلي
 ووحدت وته څر گنده لار ده مننه

حیاتی زما دځان یی	ای تر ځان پر ما لذ یڼه
ته هستی دکل جهان یی	تر جهان پر ما لذیڼه
وهر چا پی رسید لی	هر چا نه یی پیژاند لی
دایمان ځای دی نیو لی	تر ایمان پر ما لذ یڼه
دجنت دیدن به څه وی	چه دا ستا دیدن یی نه وی
ستا ار زو می زپگی روی	تر جنان پر ما لذ یڼه
دجنان صفت به څو کړم	چه ته نه یی نور پسو کړم
تابلبل په رنگ و بو کړم	تر بستان پر ما لذیڼه (۳)
بوستان زپه دعا بدا نو	بڼه جنت دزا هدا نو
او دیدن دبی نشا نو	تر نشان پر ما لذیڼه (۴)
ته بيمثله بی پايان یی	تحقیق شوی بی گو مان یی

۳- دهمیش اود کتابخانی په بشپړه نسخه کې د (رغړی) په ځای (درومی) دی او په لرغونی نسخه کې (په هروختی داهسی باقی خان دفناء څوړ ته)

۲- دهمیش اود بشپړی نسخی د (نفس آشنا) اود (اگر) په ځای په قلمی اود کندهار په نسخو کې (هرناپوه سپری اود کړی) دی دهمیش د (جنیه) په ځای په بشپړه نسخه کې (کنډه) دی.
 ۳- په قلمی اود کندهار په نسخو کې داسی ده : دجنان صفت زه څو کړم - چه ته نه یی نوری څه کړم - دبلبل په رنگ ناره کړم)

۴- د کتابخانی اود همیش له نسخو واخلستل شو دا کړی په قلمی اود کندهار په نسخو کې

نشته .

په هستی دهر چا کان یی تر هر کان پر ما لذ یذہ
 بیا ژوندون دکل عالم یی دهمه ژوند یو د م یی
 معرفت ددی آدم یی تر عرفان پر ما لذ یذہ (۱)
 د جمله هستی وکان یی رسید لی خان په خان یی
 چیری پت چیری عیان یی تر عیان پر ما لذ یذہ
 یو اواز دی په خوشا نه دی محیط دی بی نشا نه
 بی نشا نه له هر شا نه تر هر شان پر ما لذ یذہ
 بی نشان یی په هر شان کښی پسو پت یی په عیان کښی
 معنا ته یی په بیان کښی تر بیان پر ما لذ یذہ
 زه به څه وایم له چانه (۲) یو صفت دی له وحدانه

میرزا نه پای یی بی خان نه

ای تر خان پر ما لذ یذہ

دفلک له چپ رفتارہ

چه ترغوب می تیروی دغم کوکاره (۳)

ما په حضور ډیره نښیوه کړه

اوس حساب شوم دهند وا نو له کتاره

د رو بنان دکـــور سروروی

دافغان دسر دستاره

اول می نه پیژ اندی ځکه بیل شوم

دوحدت له نو بهارہ

۱- داکړی دهمیش او کتابخانې له بشپړونښو سره سمه ولیکله شوه.

۲- دچانه په ځای په قلمی نسخه کې- (خانه) دی .

۳- داشعر له لرغونې نسخې او د کتابخانې له بشپړې نسخې واخستل شو. په لرغونې

نسخه کې د (کوکاره) په ځای (گفتاره) دی .

بقا یت دشهادت دی مبار کدشه
 چه دا هسی سر بازی دی کړه اختیا ره
 تا چه له فانی سرا په (۱) کوچ کړ
 په ما دی رڼا ورځ کړ له شب تا ره
 په عرش کبسی حوری گهی په ژړا دی
 پښتني به سره څه وایی شاه سوا ره
 په مغول په پښتا نه به هنگامه وی
 څه شوی څه شوی دقادر ښایسته پلاره (۲)
 د میر زا دزړه ار مـــــان شوه
 داحداد غنی (۳) باد شاه دمخ ننداره
 ای په ځان له خپله ځا نه بی خبره
 ته معناله معنا وغواړه بشره
 دایمان له رو ښنا یی یی خبرزده کړه
 دا دکفر تیا ره یو سه تر سحره
 له گناهه وطاعت وته روان شه
 دغه لار ده بی اندو هه بی خطره
 دا خفی ذکر خراج دحقیقت دی
 دکامل له لاسه بله دیوه دره
 که خراج دمعر فت دی په زړه بل شی
 دژوندون لذت به مومی سر دسره

- ۱- دکتابخانی په بشپړه نسخه کېد(سرای) په ځای (دنیا) ده .
- ۲- د«قادر» نه مطلب (عبدالقادر) دی چه د(احداد) اود «بی بی لایي» زوی، دشیخ عمر
 نمسی اود «بی بی شمسو» له لاری دبايزيدروښان کړوسی دی . ده دخپل پلار دقاتل مغولی
 (ظفر) پوځ په خیبر پوځه ټوټه کړ. داوخت دشاهجهان دتخت نشینی لومړی
 کال ؤ .
- ۴- «احداد» په لرغوني نسخه کې «احد» لیکل شوی اودکتابخانی بشپړه نسخه (غنی)
 نه لری . احداد له شپږو میاشتو محاصره وروسته په (۱۰۳۵ هـ ، ق) کال کې په لوگره
 کې مغولی پوځونو وواژه.

عارفان ددواړو گو نښونداره کا
 شو پرک په تیاره گر زی بی نظره
 نا بیتا می دنیا یست له حاله څه زده
 داوازمعنا به څه غواړی له کره
 یو په یو به دهر قوم په ژبه پوه شی
 که دز په غوږ دی شنوا کړ مبصره
 دصفت په غید دو نه غلط مشه
 اود ذات اصل تر ذاته پو ری وره
 فاصلان له خپل وجوده په عذاب دی (۱)
 دفناویرم پری څه شی له ضرره (۲)
 هر واصل چه له فانی خو په فانی شی
 دبقامعنا یی را وپه مقرر ره
 دکثرت په انبو هی کښی به سفر کا
 دوحده په دیدن را غی تر حضره
 دا میوه چه پخپل بڼاخ پوری بڅه شوه
 دکما له لکوه (۳) یی وکړه مختصره
 که هر خو دی په لو یی نهایت نشته
 پخپل ځان کښی دی تمام وینم شجره
 له اوله دی بنیاد له ما زرغون شو
 دمقصود چار دی پرما شوه مؤ خیره
 دشجر له لوری هسی ځواب وشو
 چه تارنگ وڅو ند له چا موندنه ثمره
 له یوی میوی یو ه ونه پید اشی
 اومیوه یی کال په کال شی مقرر ره

۱- د کتابخانې په نسخه کې (فاسدان له خپله خوږه په عذاب دی.)

۲- دهمیش دنسخې سره سم ولیکله شو، او په قلمی نسخه کې دامصرع داسی ده :
 ددفانی ویره به څه شی له ضرره

۳- د کتابخانې په نسخه کې د (دعوه) په ځای «وعده» دی .

ترو دلی و ته خواب دو نی بهدی (۱)
 که ویناددی میوی ده معتبره
 او بی مغزه هیخ غله نه زرغونیری
 خوداتخم غله نه کپی مقشره
 دتفر پخپل صا حب پو ری عزت دی
 دصاحب صا حبی نه شی بی نفره
 دمیرزا خبره وغوا په په زپه کی
 که د زپه تخته دی نه ده مکدره
 دا زما خبره و تفر په ای وروره
 ته یوخلی دکان بوت ونه و گو ره (۲)
 بند پر بند کړه وږه ده سرتراپه
 پیچ پر پیچ گره گره ده لور دلسوره
 نه یی ولی نه یی پانی نه گلو نه
 دغه هسی نه میوه لری نه سیو ره
 بر همن چه وصورت و ته نظر کړ
 لایقت یی نور څه نه لیده بی او ره
 کم دلیل له حقیقته خبر نه دی
 دمجاز پر باندی شپه شوه تکه تو ره
 چه داروح دجبر وت په مقام راغی
 په کامل کبسی یی ناره وکړه په زو ره
 چه یو خل له خوا به پاڅه ننداره کړه
 دغفلت دپاره نه زو وی له موره (۳)
 ددی روح له رو بنسنا یی خبر نه شوی
 ای دزپه په غوږو کون په سترگو کوره

۱- دهمیش او لرغونی نسخی دامصرع دکندهار اوپه قلمی نسخه کی :

(تعدونی خواب ښه بولی ای یاره)

۲- د«کان بوت» په ځای په نورونسخوکی (کالیوت) دی .

۳- دهمیش په نسخه کی د«پاڅه ننداره کړه» په ځای «پاڅی ننداره کړی» اود (زووی) په ځای

(زوولی) دی .

ته زما په هستی هست په ماکلام کړی
 بیهوده دی دگو مان اند یښه نوره
 هر عارف چه دصورت له خویه ومې
 په معناکی خپسر خلاص وینی له پوره (۱)
 ای میر زا په زړه هو س کړه تل تر تله
 چه په خپله محبو با دی شوه غمخوره

دبی نیازه شا له زو ر ه	خوځ به خه وایی ای وروره (۲)
عجب کیل کا ندی سر تو ره	دکثرت پر با زار را غله
خلفه سیخی بی او ره	لږ پر تو یی دمخ و شو
لار یی بند کړه لور دلو ره	په تعجیل طا لبان بو لسی
بیا فرمان کا چه ما گوره	مخ یی پټ کړه له غا فله
غافل خه زده له بیو ره (۳)	دی پخپله خپل حجاب شو
دامید غله سمسوره (۴)	دگو مان په لو مه کښیو وت
دا فردا وعدی ته گو ره	پرون تیر شون او ده (۵) دی
هم په خپله شوه غمخو ره	دعارف نوم یی سعید کړ
لمر یی وغوړید پر سیوره	چه د زړه سترگی یی ور کړی
دی بنده دی چار یی نوره	تل دیدن کا بی جهته
خلاص به نه شی له پیغو ره (۶)	چه له شا سره آشنا شی

میرزا وخت دنو بهار دی
 تل در حم او ره پری وو ره

۱- د کتابخانه اوهمیش د نسخود «خپسر» په غای د (خپل سر) اود «ومې» په غای
 (ووخې) دی .

۲- په لرغونی نسخه اودهمیش په نسخه کی د(ای وروره) په غای (په زوره) دی .
 ۳- دامصرع د کتابخانه اوهمیش په نسخو کښی داسی ده (ناپوهه غه زده له بی دوره) او
 په نورو کی (پیغوره) دی .

۴- دهمیش اود کتابخانه د نسخو دامصرع په نورو کی داسی ده (دمیدی غلی سمسوره)
 ۵- د کتابخانه اوهمیش په نسخو کی د(اوده) په غای (هوی) دی .
 ۶- د کتابخانه اوهمیش د نسخو دامصرع په نورو کی (خلاص به شی اوس له پیغوره) دی .

چه تهر یف یی شی له زوره
 ددنیسه تشو تشو ره
 زینت واپه فرا مو ش کپه
 څه بهرام څه یی له گوره
 نوش یی نیش دار ویی زهر
 دبیلتون تلخی یی نور
 لور په لوری دا خبر کا (۲)
 هم چه وزیر یی له مور
 عا قبت به ځینی پند کړی
 سنا پخوا پیری وگوره
 په خون نه ده مړه شوی
 بیا (۴) ولاړه ده سر توره
 نوی نور (۵) عاشقان بولی
 پسی غغلی لور دلو ره
 په حیات دمر گ لایق شی
 دهلك مینه له او ره
 قرازی به یی نه مو می
 در پسی به درو می سیوره
 په مقصود پسی و کوزه
 زه و تا ته وایسم ور وره

دا ترڅه شراب با یده دی
 مگر یو زما ن پخښو (۱) شم
 دسنا قی له میو نوش کپه
 چه سلیمان له تخته پریوت
 څه امید کړی په دا دهر
 په طلب کښی یی ډیر غم دی
 ورځ په ورځ پرښتی سفرکا
 عمارت به کل خراب شی
 هر څو زړه په دنیا بند کړی
 که په دا دی با ور نه شی
 دنیا نا وی (۳) زړه شوی
 مقتولان یی ځان کندن کا
 څو یی مړه پرا ته پر غو لی
 چه دزړه ستر گمی یی نشته
 هر سړی چه پر عاشق شی
 په خصلت (۶) یی نه پوهیږم
 په دنیا پسی څو درو می
 که ته مخ په نمر و نیسی
 دنیکخواه خبره نفور
 کم دلیل په غور کا نه دی

- ۱- دهمیش او کتابخانه په نسخو کی د (پخښو) په ځای (بی غم) دی.
- ۲- دهمیش او کتابخانه له نسخو نقل شو په نورو کی د (سفر) په ځای (خبر) او د خبر په ځای (مدر) دی.
- ۳- د کتابخانه په نسخه کی د (نوی) په ځای (نه ده) دی.
- ۴- کتابخانه دهمیش د (بیا) په ځای په نورو کی (دا) دی. همیش د (دا) په ځای د (بیا) اخیستی دی.
- ۵- دهمیش او کتابخانه د نسخو د «نوی نور» په ځای په نورو کی (دا لانور) دی.
- ۶- دهمیش په نسخه کی د (خصلت) په ځای عمل اخیستی دی.

میرزا وخت دی آخرین دی په قسمت (۱) سفله کمین دی
 ددی دهر فتنه ډیره
 له بدا نو خپسر ژغوره
 چه وماته نصیحت وایي په زوره (۲)
 تر دازیاته چار به نه وی بله نوره
 داشنا په مینه خان جهان بنده مه (۳)
 نه چه خان سا تم له ننگه ، له پیغوره
 دستی نامه پر ما باندی صحیح شوه
 خلقی را ته ټو لیری لور دلوره
 دا شیرین اشنا زما دسر داوڼ و
 چه پر ما باندی ډیوه وه دده سیوره
 اوس به خو دیگا نه ودوستی کړم
 دخپل یار په مینه مسته وم هر گوره
 زه مدام دیار په مینه ښایسته وم
 اوس نیمگری کښیده یم بی انخوره
 نورانی چتر یی زما له سره پریوت
 په ویران ښهر کښی پاتی شوم سرتوره
 تر اشنا پوری می کل عیبه هنر وو
 اوس به خو گرزم له خپلی مینی چوره
 له خپل یار سره سوختن رالره به دی
 نه په تاوچه دهجران سو خم بی اوره
 که ته زړه پر ما سیخی له ما پخښو شه (۴)
 که تیره اختیار دخو ښ دی راته گوره

-
- ۱- د کتابخانی (قسمت) په ځای په نورو کی «قیمت» دی .
 - ۲- د کتابخانی نسخه (بېسوده نصیحت خوا یی به زوده.)
 - ۳- لرغونی نسخه «د ښښم» په ځای (سیزم) دی .
 - ۴- د کتابخانی د نسخی دامصرع همیشه داسی اخیستی ده ، (که دی زړه پیر ما سیزئ پرکناره شه) او په نورو نسخو کی هم (کنار) دی .

دهجران تر ژوندون مر گټرالره به دی
ښه علاج دخلا صیدو کړم له دی پوره

په اول (۱) می دقسمت بخره دغه وه

آخر ین میراث می دا مو نده له موره

ای میرزا دجا رو توفکر می مه کړه

پر تمام اختیار و تلی یم له کوره

ای مدام وما حضو ره	ته نا ظر زه دی منظو ره
که وما و ته و گوری	سر به ویني له نوره
زه تر تاو تا نژدی یم	بیا له تا په تا مستوره
دیقین په تخت جلوه کړم	دگو مان له زړه مهجو ره
په غافل با ندی تیاره شوه	په دا نور خلقه پوره
خو دا شک دی باور نه شی	خلاص به نه شی له ضروره
په کثرت کښی تار په تارشوی	ته دما بڅخه له ما دوره
له دی حا له خبر نه وی	نا امید شوی له غوره
ښه اثر دیگا نگی	چه غسل شی له زنبوره (۲)
دپو لاد له یك جهته	میان ارسی شو مخ بی گوره
ته پاد شاه دولا یت یی	دهلك کلي مز دوره
دنسب پو ښتنه نه شته	چه اواز و شی له صوره
کامل کاشف الا رواح دی	هم خبر دی له قبوره
ددر ویش خبری در دی	نن یی موج کړ له صدوره

میرزا مدح دذاکر (۳) کا

ذاکر نه دی بی مذ کوره

دذاکر چه محبت شو له مذکور (۴)

په دا ذکر یی پر ده شوه له زړه دوره

دگو مان حجاب یی لیری شو دوړاندی

حقیقی محبوب یی ولیده حضو ره

۱- همیشه داوول په خای ازل اخیستی دی.

۲- دامصرع دکتابغاني اوهمیش له نسخوولیکله شوه په قلمي اودکندهار په نسخوکی داسی ده: «لکه غسل چه له زنبوره».

۳- دکتابغاني په نسخه کی د(ذاکر) په خای (کامل) دی .

۴- دههمیش په نسخه کی د(مذکور) په خای (ذکور) دی .

دا بی حده بی حساب به بنایسته ده
 تل بی ذوق دی له هوسه له سرو ره
 دجمال جلوه بی زیاته ده له ورځی
 او دازلفی بی رواج (۱) وپی له دیجوره
 هر نظر بی دمعنا نا وکسی ولی
 سپین مړندی دبا ور دی کنبلی تو ره
 له يك رنگ سره بی ذوق و تماشاه ده
 دا دو رنگ په خواری خوار په زړه مغروره (۲)
 که یو خل په سادگی خپسر څرگند کا
 په بنایست بی نه پری شته نه بی حو ره
 چه له هسی محبو با بی اشنایی شوه
 دخپل شکر حق بی بیا مو ند له شکوره
 کل لذت بی دخنډا په اجر بیاموند
 یو عجب قصر بی خپل شوبی قصوره (۳)
 دگو مان جامه بی واره په اور کنبیښوه
 دامان علاج بی وکړ له نشو ره
 کل هوس بی داشنا په غم بدل کړ
 دیار غم بی رهبری وکړه تر صو ره
 چه د تن له فانی خو په خان فانی کا
 واصلان به ورته وواپی معذو ره (۴)
 په وحدت کنبی ددو یم خبره نه وی
 دمیرزا اصل دپاک رو ښان له نوره (۵)

-
- ۱- په لرغونی نسخه کی «رواج» په ځای (راج) دی .
 - ۲- په لرغونی او دهمیش او کتابخانسی په نسخو کی دامصرع داسی ده (دادوتا په لوی سپرکاله مزدوره) او د کتابخانسی په نسخه کی د (مزدور) په ځای (ژور) دی .
 - ۳- دهمیش په نسخه کی د ابیت داسی دی (کل لذت بی دخنډا په اجر ورکه - بدعجب قصر بی خپل شو بی قصوره)
 - ۴- دکندهار او په قلمی نسخه کی (واصلان به بی اوس و بولی ذی نوره)
 - ۵- دهمیش او په لرغونی نسخو کی د ابیت داسی دی: (په وحدت کی ددویم خبره نشته - دمیرزا اصل دپاک میان له نوره) .

په بار بار می پر خپل یارشی مینه ډیره (۱)
 داشنامینه تر کل جهان را تیره
 دیار یاد بله ډیوه په زړه بلیری
 د صورت کرده پر ده با ندی چو پیره
 د ظاهر د باطن خو نه تفا وت دی
 دریاشیوه بنا یسته لری برسیره
 توره شپه په رڼا ورځ پو ری جار وزی
 له میوی سره اغزی لری دا بیــــره
 حق باطل وبله نژ دی خبله جدا دی
 د پیری پیژاند گلی بویه له میره (۲)
 په یوه خاطر ددوو مینو ځای نه شی
 چه یوه پر باندی پریملی بله هیره (۳)
 دهجران اند یبښنی هیڅ راڅخه نه وی
 دخپل یار په وصل هسی وم دلیــــره
 اوس می هر زمان دبل زمان قاتل شو
 دالطیف نفس تیره دی له شمشیره
 ترو به څه لره دتیر عمرارمان کړم
 چه اول می فکر ونه کړ شوه تیره (۴)
 له یوه پوری می یار سیڅی، بل خلک
 زه لانه یم دخپل یار په مینه سیره
 ای میرزا رو ښان پر هر لوری جلوه کا
 تبریزی آفتاب را وخوت له منیره (۵)

۱- داشعر دهیښ په نسخه کی نشته.

- ۲- دلرغونی او د کتابخانی دنسخی د (پیژاند گلی بویه له میره) په نورو نسخو کی (پیژاند په کلی یا به میره) دی. او په لرغونی نسخه کی د (پیری) په ځای «سری» دی.
- ۳- د کتابخانی د (پرباندی راشی) په ځای په نورو نسخو کی (شی پرغالبه ...) دی،
- ۴- دامصرع د کتابخانی په نسخه کی (چه اول فکرمی نه وکړ شو یوه) دی.
- ۵- دنورونسخو د (روښان) په ځای د کتابخانی په نسخه کی «خضر» دی او د کتابخانی دنسخی د (منیر) په ځای په نورو کی (بونیر) دی.

که یی وو ینی په ځیره	دا ددواړو کو نو میړه
په وحدت کښی یگا نه ده	بی شر یکه بی نظیره
کثر تی لښکر یی جوړ کړ	که پاد شاه گهی و زیره
داژ غرو په دهر کښت ده	هم دهر حیوان اهیږه
چه نظر می په محبوب شو	زړه می ووت له تدیږه
نور عالم په خپله لار ځی	زه یی بیل کړم له بهیږه
داستاد کلام رښتیا دی	صحبت نه دی بی تاثیر (۱)
چه د عشق په لومه کښی ووت	بند یی سخت دی له ځنځیره
په دا بند کښی آزاد ی کا	دخود بین خو دی تغیره
محببت دده زندان شی	زړه یی لوی کاله سریره (۲)
څو ځوانان یی رسیده کړل	کل ځوانی ده له دی پیږه
خلک طمع له پاد شاه کا	پاد شاه خوا ست کا له فقیږه

میرزا امن هغه بیا موند

چه هوا یی کړه اسیره

دامستی دی له انګورده یا له تاږه (۳)

چه وتی نه شی دخپل عادت له باږه

خو عادت په عبادت مبدل نکړی

حقیقی محبوب به نه مو می ولاړه (۴)

که په دا وینا دی قتی با ورنه شی (۵)

په جهان کښی تجربه کړه ویی غواړه

۱- د کتابخانې په بشپړه نسخه کې (داستادخبره پند کړه - دنیانده بی تاثیر)

۲- د کتابخانې ددواړو اود همیش د نسغودایت په نوروکې پدی ډول دی :

(محببت چه یی زندان وی- زړه به یی پری شی له سریره)

۳- د کتابخانې او دهمیش له نسغونقل شو په نوروکې (د تاږ) په ځای «ناږ» دی .

۴- د کتابخانې اوهمیش د نسغو (ولاړه) په ځای په نوروکې (ای ویاړه) دی اودکندهار

په نسخه کې «ویاږ» ته د (عینالک) معنایکل شوی ده .

۵- (د باورنه شی) په ځای د کتابخانې اوهمیش نسغو «قطعی با ورنه شی» لیکلی دی
(قتی - قطعی)

په طلب یی تر دیدنه پوری ورشه
 په خالی نیت به دی نه شی خلاصه غاړه
 ای حاجی له پټه بخته سیالۍ مه کړه
 چه دکور میرمن ونه وینی مه ویاړه (۱)
 که په رسم درسمیو پیر وی کړی
 درپوهیږم خپله چار به کړی بیگاړه (۲)
 که ریا دی دا خلاص پر مینه پریملی (۳)
 ترو ښا دی در څخه کوچ شوه پسی ژاړه
 د جلیل کعبه په تا کښی ده سازلی
 د غفلت په خوی دی خوشی (۴) کړه ویجاړه
 یو عجب دینا یی شرم څه شو
 د زړه دانایی څه شوه چیرته ولاړه (۵)
 چه په حال له حقیقته خبر نه شوی
 دمجاز مسله پټه کړه و یی نغاړه (۶)
 یخ که هر څو مناره پر بله یاس کړی
 په ډیر ډیر ترتیب که ورشی تر اهاړه
 دا جامه دعا ریت به دی تل نه وی
 د خا سی لمن به څو ځکوی له جاړه

- ۱- د ابیت همیشه داسی اخیستی دی «حاجی له پټه بخته سیالی مه کړه»
 (خودکور میرمن ونه وینی مه ویاړه) په نورو نسخو کی د (مه ویاړه) په ځای (تل ژاړه) دی د کتابخانې په نسخه کی «مه ویاړه» دی .
- ۲- همیشه د ابیت داسی اخیستی دی: (که په رسم و رسمپوسی روی کړی- درپوهیږم خپله چار به کړی بیگاړه) د کتابخانې په نسخه کی هم (بیگاړه) دی او په نورو کی «ویجاړه» دی .
- ۳- د همیشه او کتابخانې د نسخو د (پریملی) په ځای په نورو کی «پریوخی» دی .
- ۴- د «خوشی» په ځای همیشه (خوښه) اخیستی ده .
- ۵- د امصرع کتابخانې او د همیشه نسخو داسی اخیستی ده (یو عجب د بینایی یی شرم څه شو).
- ۶- د ابیت د همیشه او کتابخانې په نسخو کی داسی دی (چه په حال له حقیقته خبر نه شوی- دمجاز پوزی تپی کړه ویی نغاړه)

ای میرزا له مرگه وړا نندی مرگ دغه دڅی
که دا خپله رضا وویشي پر واپه (۱)

اوس له حقه التماس کړه	ته نسیه سودا په لاس کړه
دغفلت له خوبه پاڅه	دحق یاد په هر انفا س کړه
شک ثاني کړه له زړه لیری	او یقین با ندی اسا س کړه
دثواب عمل دی دا دی	ته نفی فا نی لبا س کړه
دگو مان حجاب محکم شو	نن یی غوڅ په دا الما س کړه
که دروح ازا دی غواړی	اوس بندی نفسک (۲) خناس کړه
چه اختیار دی له دسته	نن رښتیا له کذب په س کړه
لکه تله دی په لاس شوه	نیک وېد وېله قیا س کړه
مقصود دردی په در یاب کی	غواصی یی بی وسواس کړه (۳)
خوپه عامه بندگی ویاړی (۴)	چار دخضر ودالیا س کړه

د میرزا کلام صحیح دی

پس روی دحق شناس کړه

عینی عدل پخپل ځان کړه	اواره فانی ایوان کړه
د«لا» توره دی درواخله	ته پری غوڅ غیر گو مان کړه
اول وار دراجفه دی (۵)	ترو د«لا» غونډی ویران کړه
چه ژو ندی به واپه ومړی	آخر محو پر ښتگان کړه
چه هیش غیر به پا ته نه شی	ترو وځان وته فر مان کړه
یو مالک ددغی ورځی	قراری په لامکان کړه
متابع یی را دغه دی	بیا ژو ندی پیری انسان کړه

- ۱- دکتا بغانی او همیش (دویشی) په ځای په نوډو نسخو کی (کښیردی) دی .
- ۲- د«نفسک» په ځای دهیمش نسخه «نفس و» اخیستی دی .
- ۳- دکتا بغانی نسخه (خپل دلیل پسې غواص کړه) دی .
- ۴- دکندهار او په قلمی نسخه کی : «که ته خاص بندگی غواړی» دی .
- ۵- لرغونی نسخه (اول دارو دا جیفه دی).

هرچه ودري اشتاتاً (۱) خپل عمل ور ته غيان كړه
 او س دی وخت دتفحصدی نيك وېدی په میزان كړه
 چه گناه دی پری ز یا تیری هغه فكر په زندان كړه

دمیر زا کلام رښتیا دی

را شه نغو ته دفر قان كړه

که خبر شی دمحبوب له پټه راز

یوزمان به خالی نه شی له نیا زه (۲)

شاه په ذات کښی یگا نه دی بی شریکه

په صفات کښی یی ئنا په خو الفا زه (۳)

حقیقت یی دکا مل په نظر ورکړ (۴)

کثر تی عالم دفتر دی له مجاز

معرفت دذات بی حده لوی در یاب دی (۵)

چه نشان یی لیدای نه شی بی اوا زه

دا نشمند ویی پایان مو ندلی نه دی

عالمان یی خبر نه دی له آغاز

چه هر موج یی بی حسا به خونریزی کا

او خپه یی گوښی گوښی جان گدا زه

که ته لافه درندی کړی پهرښتیا (۶)

په داهسی دریاب کښیو زه بی جها زه

۱- دامصرع همیشه داسی اخیستی ده (هرچه ودري اشتات) خودا آیت ته اشاره ده
 چه «اشتاتاً لیروا اعمالهم ط» په نورو نسخو کی (ودري) «درومی» دی .

۲- دکتابخانی اودهمیش په نسخو کی (نیاز) په خای «نماز» دی.

۳- دکتابخانی اودهمیش په نسخه کی «شاه» کلمه نشته اود (الفازه) په خای
 (انگازه) دی .

۴- دهمیش او کتابخانی په نسخو کی «ورکړ» په خای (کښیښو) دی.

۵- دهمیش او کتابخانی په نسخو کی دامصرع داسی ده :

(خپسری بی حده لوی دریاب کا)

۶- دهمیش او کتابخانی په نسخو کی «ته که رښتیا لاف کړی درندی»

کمین شرط دعا شقی یی خودغه دی (۱)
چه اول قدم له ځا نه شی بی نیسا زه

څو قطعی په خپل ځان با زی و نه کړی (۲)
په سودا به دیدن نه مو می بـزا زه

په رفتن کښی له نشیبه ناچاری ده
که سالک یی ویره مه کړه له فرا زه

په داخام هوس به وصل روزی نه کړی
چه بورا غوندی هر ځای گر زی غمازه

دا همای له خپله خو یه قیمتی دی
دازار تعلیم به څه اخلی له بازه (۳)

او محمود په صورت ډیره کمینی کړه
چه حاصل یی معرفت شو له ایسا زه

کم دلیل چه دجلیل طواف و نه کړ
بی دیدنه بیارته را غی له حجازه

که مقصود یی دخپل مخ ننداره نه وای
دانسان جامه یی څه لره کـپره سا زه

کلیات به دباطن په ستر گو گوری
که خبرشی دمعنا له ښه پر وازه (۴)

دافقیر میرزا قانع پخپل قسمت دی
دعاشق بخره مدام له سوز و سا زه

۱- دهمیش او کتابخانی په نسخوکی (کښه دعاشقی شرط دغه دی)

۲- دکندهار او په قلمی نسخه کی: (خواول ترخپله مراده ته تیر نه شی) دی .

۳- دهمیش په نسخه کی دابیت داسی دی: (همای له خپله خو په قیمتی شو - دآزار تعلیم

به نه اخلی له بازه)

۴- دهمیش او کتابخانی په نسخوکی (کلیات به دباطن په سترگو وینی

که خبرشی له دی حقیقی پروازه)

کامرانی کپی پر جهان گردن فرازه
 همتناکه، دلاور بلند پر وازه
 خود پسنده، خود پر سته خود نمایه
 شهنسواره، هو سنا که بی انداز
 بختو ره، دو لتمنده اوخیرکه
 گردن کشته، کبر جنبه بی نیا زه
 تل بیباکه، بی تکلیفه بی وفاده
 هنرمنده اختیار ی ده جان گداز ه
 شیوه گره خنده رویه طربناکه
 طلبکاره نا قرار ه خپ ه آ زه
 دمجاز دکار وانو نو پری گذردی
 لکه ار ته بی یه یا جها زه
 ددخول اود خروج حساب یی نشته
 لکه سرای د لویی لاری بی در وازه
 تل بی ننگه، بی نا موسه، بی حجاب
 قابو چینه، آز موده، زبان درازه (۱)
 زیاتی بویه، درو غجنبه، وعیبجنبه
 دهمجنسو تر نظر ده نیک اوا زه
 پر کم اصلو خر بنبت هیچکله ساز نه دی
 له مستی بدعتی کا ندی آغا زه (۲)
 نارینه و میراث را نیوه له بنځو
 له ناکامه ددی هم ورسره سا زه (۳)
 پنبنتی په بی عقلی ور خرگند پری
 چه په هسی رنگ بدعت نه دی پروازه

-
- ۱- دهمیش او کتابخانه په نسخو کی داسی ده: (قابوچنه، ازموده زبان درازه)
 ۲- دایت دهمیش او د کتابخانه د نسخو سره سم ولیکل شو په قلمی اودکندهار په
 نسخو کی داسی دی :
 (پرکم اصل خر بنبت هیچ کله نه تیار پری- په مستی په بدعتی یی کړه اغازه)
 ۳- دهمیش په نسخه کی (نارینه ددوی میراث د بنځو رانیو- له نا کامه دوی هم شو
 سره سازه)

له زیاتی طریبه، عیشته بی بهره دی
هغه چاره به ضرور کا چه (۱) جوا زه
که په چایی بدگو مان دبدوووشی
په ناموس یی میندی خویندی شی غمازه (۲)
له ناکامه ساده چاره په ادب کا
نه دلال، نه مشتری دی نه بزا زه
اولیا په جهان خکه نه بنیکاریزی
تفاوت دپاک وکوم دی له بینمازه (۳)
دبد بویو بد بویی به پته نه شی
که په ډیر لباس یی نغاپی لکه پیازه
چه ازاده په بازار کښی اموخته وی
که په تخت بانندی یی کښینوی نارازه
دا میرزا یی له نظره ډیر ویریزی
چه پوښلی سترگی گریزی لکه بازه
زه دی تل وینم زما سا قی دلسوزه
چه دشیی رڼادی زیاته ده له روزه
دصورت عالم که هر خوښایسته دی
دمعنازیایی زیاته ده هندوزه
عار فان دی پخپل علم ښایسته کړه
او ددم تنه دهر زنده په پـــو زه
ددنیا توانگر وا په گدا یان دی
ای غنی دمعرفت گوهر اندو زه (۴)

- ۱- دهمیش په نسخه کی «چه» په خای (په) دی .
- ۲- دکتابخانی اوهمیش دنسغو سره سم نقل شو په نورو نسخو کی داسی دی :
(که په خای یی څه گومان دبدو وشی - په ناموس خوږی بنده شی له غمازه)
دهمیش په نسخه د (بدگومان) په خای (شک گومان) دی .
- ۳- دهمیش نسخه (اولیا په جهان خکه خرگندیزی - تفاوت له پاکه کوم دی له بی نمازه)
- ۴- دکندهار او قلمی نسخه: (ددنیا توانگر گداي ددواړو کونو - دا خبره کړه ته پند حکمت
اندوزه)

ته به بار دامانت زغملای نه‌شی (۱)
 دصلاح په لار څه څه نو آمو زه
 بی محنته به راحت له لاسه نه‌کړی
 دڅربښت‌واژه دی ویلی کړه له غو زه
 اوښ وری دخپل همت په قدراخلی
 دخوراک‌قوت یی قیا س بویه له څو زه
 لوی کامل ددواړو کو نو پهلوان دی
 په مددی قا فله تر ځایه بو زه
 که صراط پر کم دلیلو توره‌شپه دی
 دمر شد دلیل ډیوه گنه افروزه
 چه دا هسی برابر پر نښانه‌خی
 دمیر زاغشی ډیر کامل له لو زه
 عنایت دلوی پادشاه‌راباندی وشو
 دمیرزا په خاطر نوی شوی نو رو زه
 سا معان چه سماع کاندی له قبوزه
 دساقی‌بیا لی خبر کړل له رمو زه
 منقلب دناز په سیوری فراغت‌دی
 بی سا پی‌برهنه (۲) خبر دی له تمو زه
 چه د عشق په مثال اور پری‌باندی بل شمی (۳)
 تر نا مده‌زپگی یی تل خیرتی ډډو زه
 وچ لرگی تمام دسوو دپاره‌ښه دی
 په رضاشی تانده نر مه لښته کوزه

۱- دهمیش اودکتابخانی دنسغو دامصرع په‌نوروکی (چه دی بار دامانت دی قبول‌کړی)

۲- دکتابخانی اودهمیش دنسغو د(برهنه) په‌ځای په‌نورو کی «خلک» دی.

۳- دهمیش اوکتابخانی دنسغو دامصرع په‌نورو کی داسی ده: (چه د عشق توده لمبه

ورباندی راشی .)

گمان گر چه هنر درست په‌لینده ټول که
 په بلودی اول وازمی بی توزه (۱)
 هر خو لوی تریناک باز په‌لومه کښیوزی
 په قیمت‌یی سیالی چیری شی له چوزه
 که سفر دطر یقت دی لا بدی‌دی (۲)
 په‌تعجیل دطبیعت له‌سرا په‌ووزه
 که عادت پر عامو عین عبادت‌دی
 دا شیوه‌ده پر خا صا نو لایجو زه
 هره چار له خپله وخته سره‌زیب کا
 دځوانی‌هنر به نه شی له عجو زه
 نه زمری په ډیر قوت ترسپړی‌به دی
 نه سپړی په کبر زیات شی دی له یوزه
 ای میرزا تکیه دخدای په معرفت کړه
 دمولا معرفت کنزدی له کنوزه
 زه عجب یم له عابده سحرخیزه
 چه‌ددین‌لقمه یی نه وی بی پر هیوزه
 میخانه یی لکه عین بتخا نه‌شوه
 حریفان‌یی‌لیده له شی له ستیزه
 وساقی وته یی قهر په څه‌شان‌که
 چه گرمی‌یی ده داور تر لمبی تیوزه
 دمطرب اواز پرده باندی نوحه‌وی
 صرا حی به عداوت لکه خو نر یسوزه

-
- ۱- دکندهار په‌نسخه کی معشی (بلودی) ته‌د «انداختن تیر بطرف نشستن» معنی ودرگیری
 او (توز) ته‌یی داسی لیکلی دی: «پام درخت‌است که پوست آن بکها نها پیچیدوبربالای
 آن‌روغن دهند» دلایت په‌قلمی نسخه‌کی داسی دی.
 «کمانگر چه هنر درست په‌لینده ټول‌کا» په هرسو به‌یی دی واز مویی بی‌توزه»
 ۲- دهمیش په نسخه کی د «لابدی دی» په‌ځای «له ابدوی» دی.

دسماح پر اهل خُنبِگلده ضرور وو
 چه لوده یی علاج نهو بی گر یزه
 له بازاره وگلزار وته ستا نهشوه
 خپلسی چاری په خلوت کی کړی انگیزه
 له قضا عابد و باغ وته روان شو
 دبستان هوایی یاده شوه گل ریزه (۱)
 عجایب شیرین (۲) اواز یی په غونډ کنبیووت
 چه د عشق ناره یی وکړه درد آ میزه
 په لومړی اثر له عقله بیگا نه شو
 دولاړې ندو کی څه دی له کار یزه
 له نفاقه و اخلاص وته روان شو
 دریاجامه یی ور وړه تر رنگر یزه
 که بهنه یی دباغبان تر بیت نه وای
 دغه دومری فیض به چاوپ له پا لیزه
 رسیده درو یش هغه بللی بویه
 چه په دا حیات خبر له رستخیزه
 ای میرزا هستی حجاب دی دخود بینو (۳)
 وکا مل وته نیستی کړه دست آو یزه

- ۱- دهمیش اوکتابغانی په بشپړونسوګوکی د«گلریزه» په ځای «گل ییزه» دی .
- ۲- دهمیش اوکتابغانی په بشپړونسوګوکی د«شرین» په ځای «حزین» دی .
- ۳- دامصرع دکتابغانی او همیش دنسغوسره سم ولیکله شوه په قلمی اودکندهار په نسخه کی داسی ده :

(ایمرزا هستی حجاب اوخود بینو ده)

ستا گه ویره شی په ځان کښی له مواسه
 تل وږه ته پهر دار شه له وسواسه
 ملا دنوس په میر خی و تپه استواره (۱)
 په نرمی به سود یو نسی له خنا سه
 تر غمناکه ژوندون مرگ درلره به دی
 چه په کور کښی پخښو (۲) نه شوی له هراسه
 په زاری په عاجزی یی غلط مشه
 یو زمان ته زړه غافل مه کړه له با سه
 په دا جنگ یی ویدیا و ته حصار کړه
 د پریشان خاطر له ملکه یی وبا سه
 په اختیار دپا خیدو فر ستورمه کړه (۳)
 په نفی اثبات یی وله له انفاسه
 نا تمامو غین دعین په دودو کښی
 د گومان نقطه یی وا چوه له قیاسه
 دمجاز محبت پول د حقیقت دی
 دیقین په دیدن ووزه له لبا سه
 دباور په لینده هسی کمز ورمشه
 چه نظردی وتی نه شی له پلا سه
 په تمام فهم وځان و تله گوره
 چه په تاکی نور څه هم شته بی حواسه
 دعارف خبری واړه نصیحت دی
 که د زړه په غوږ یی وا وری حق شناسه
 او ریده و عبا رت و ته بیدار کړه
 کل رموزی په معنی پسی جار باسه (۴)

۱- د کتابغانی اود همیش دنسغو دامصرع په نوروکی (ته دنفس و نامرادی ته تړه ملا)

۲- د کتابغانی او دهمیش دنسغو د(پخښو) په ځای په نوروکی (خوشوقت) دی .

۳- دهمیش اود کتابغانی دنسغو دابیت په نوروکی داسی دی :

(ته| اختیار دپاخیدو وده ورمه کړه)

۴- دهمیش نسخه دابیت نه لری .

ای میرزا آب حیات ذی په ظلمت گنبی
 مهتر خضر خبر دardی له الیا سه (۱)
 دفقیر خبره ونغـوږه ای کسه
 ته په داحیات خبر شه لـه نفسه
 که له دی شیرینه دمه خبردارشی .
 دژو ندون لذت به مو می یو په لسه
 چه مدام دی له دایمه سریکارشی
 هم دغه فایده دی تل تر تلـه بـسه
 که په دا حضور له خانه خبر نه شوی
 په معنا کنبی ته یی کم له کمه خسه
 په دافکر مدام زړه له غیر وژغوره
 یوزمان یی خالی مه کړه له عسسه (۲)
 هر نعمت به دی بی شکه په خای در شی (۳)
 که یی ژغوری له میړ یو، له مگسه
 قناعت به دی هاله په زړه قرار شی
 چه یـک لخته حرص را نسی له نسه
 خپل زړېم، (۴) دی عجب باغ په میوه پوردی
 ته یی خلاص کړه له دغه نیژ دی کر گسه
 حق تر تاوته نیژدی دی که باور کړی
 ته دا خپله معنا و غواړه بی کسه (۵)
 د صورت په صفت ولـی غلطیږی
 له اوله مراد آواز دی لـه جر سه
 دهوا څنگونه مات کړه لـه پروازه
 هم وزړه ته پهر دار شه له وسو سه

۱- همیش: «مهتر خضر پری خبردی له الیا سه»

۲- دابیت دهیش په نسخه کی نشته.

۳- دامصرع همیش داسی اخیستی ده: (نیامت به دی بیشکه په زاړه شی)

۴- دهیش په نسخه کی د«خپل زړېم» په خای (هویه زړه) لیکل شوی دی .

۵- دامصرع همیش داسی اخیستی ده: (تهو دمعنی ته نه گوری بیکسه)

ته گومان دمحببت پر لمبه کنبیرده
 په داخوی به یگانه شی له قفسه (۱)
 دا رضا که درضا ومقام ورکړی (۲)
 ستانوده به ها له ورشی تر هو سه
 کل جهان به ستا له مخه مرغزار شی
 ته بهار د ولایت یی دهند و سه (۳)
 چه عارف دنز دیکي مقصود بیا موند
 په یقین به لیری نه ځی له جو سه
 هر گدای چه همنشین شی له مسکینه
 په شری به یی گرو را پیرو دله اطلسه (۴)
 دا میرزا پخپله څه دی چه څه وایی
 د وحدت تو تی اواز کاله قفسه
 زه دی تل وینم زما د زړه انیسه
 کل حیات می ستا د ذکر له تقدیسه
 پر مشتاق باندی دی هسی زیری وکړی
 چه هدهد پر سلیمان کړی له بلقیسه
 که د اوسپنی اختیار دفعل نشته
 په کشش یی څه مجال له مقنا طیسه

۱- د کتابخانې دنسخې سره سم نقل شو په نورو نسخو کی دمحببت په ځای «معرفت» اود «قفس» په ځای قفس دی. او دهیښ په نسخه کی د (ته) په ځای «که» اود (به یگانه) په ځای «یگانه» دی.

۲- د کندهار اوقلمی نسخه : (که رضا خپله دده ورضا ورکړی)

۳- د کندهار په نسخه کی محشی «هندوس» ته د (برسات) معنا ورکړی ده .

۴- دلرغونی اود کتابخانې اود هیښ له نسخو سره سم نقل شو په نورو کی د (له)

مسکینه) په ځای «له شرفه» او ورپسی مصرع داسی ده :

په شری به مېرو یوسی له اطلسه او هیښ «په شری مېرو...» دی.

دقلبي خوى به درست ورڅخه پاڅي
 دكيميا نظر چه وريشي تر سيسه (۱)
 دگو مان له حجا بونو به فارغ شي
 وباور و ته چه ووزي له قميسه (۲)
 دعارف نظر تردواپو كو نو تير شو
 دهر چامعنا يي وليده تجنيسه
 نن دروح ورو بښا يي و ته پرواز كړه
 د صورت په بند به خو اوسي خسيسه (۳)
 عاقلان به د بڼو طمع ځيني پري كا
 شهزاده چه همنشين شي له سنيسه
 ملايك به په خدمت در لره درشي
 كه د پلار په مقام ودری رئيسه
 بڼه خياط چه جا مه جوړه پر قد سگني
 داميرا شو رسيد لي له ادريسه
 تل تر تله ميرزا عيد دي مبارك شه (۴)
 چه دنور جامه دي واغو سته نفيسه
 كه اشنا شي له ساده ساقي مهو شه
 دتو حيدپيا له به در كاندی بي غشه

۱- د کتابغاني اود هميش دنسغو سره سم وليکل شو په قلمي اود کندهار په نسخو کي
 د «قلبي» په ځای «کلفي» اود (سييس) په ځای «ميس» ليکل شوی دی اود کتابغاني په نسخه
 کي د (نظر) په ځای (هنر) دی .

۲- د هميش په نسخه کي د «قميس» په ځای (تلييس) دی .

۳- د هميش په نسخه کي د (نن) په ځای (ته) اود (خسييس) په ځای «خييس» دی .

د کتابغاني په نسخه کي د «خييس» په ځای (خنييس) دی

(۴) د کتابغاني نسخه : «ميرزا داميرزا يي دي مبارك شه»

به مستی کبني به له غیبـواـ از واورى
 دگومانـورى دى وا چوه بار کـشه
 دا کلی عالم دخداى په هستى هست دى
 هم کثرت یـوه جا مه ده منقشه
 دگو مان دسپرو زور درباندى وشو
 لکه یـخ ددى لطیفى او بور شه (۱)
 دیوازی زړه مى یو محبت بس دى
 ددانانـد یـبنـه نـوى مشو شه
 اتفاق په یگا نگى دى با وروکړه
 په یوه وجود کى زید و عمر مه شه (۲)
 ښه راحت دقرارى به دى خپل شى
 که پریشان خاطر دى رانیسى له اشـه (۳)
 که دشرک له بده چرکه خلاصى غواړى
 په یقین دریاضـت په اور کـبـنى یشـه
 له صور ته و معنا و ته نظر کړه
 دسید (۴) مرتبه راغله تر حبشه
 کا ملان کا د فقیر په نامـه فخر
 اوس ممنون په دغه هسى مر تبه شه

- ۱- دهميش اود کتابخانې له نسخې وليکل شو په نورو نسخو کې «لکه یخ چهو لطیفو اوبو ورشه» دى .
- ۲- د کتابخانې په نسخه کې (اتفاق پرېگانه دى که باورکړى - په یوه وجود شریک زیدو عمر شو)
- ۳- دهميش له نسخې سره سم وليکل شو په نورو نسخو کې د «اش» په ځای (له نشه) دى چه د کندهار په نسخو کې د (مغلوب عقل) معنا ورته لیکل شوى اود کتابخانې په نسخه کې «له خشه» دى.
- ۵- د «سید» په ځای د کتابخانې په نسخه کې (رسیده) دى .

چه تل بحث دلدن پکنبی جاروخی
 ددی هسی مدرسی و مدرسه شه (۱)
 باوری دخپل باور په نظرگوره (۲)
 ته ایمان دایما ندارو در جـه شه
 په ساده جا مه بی شکه قلندری
 دریاخرقه دی واچوه خړه شه (۳)
 دعمل نامه به هر چا لره ورشی
 دقریش تفا وت څه دی له حبشه
 ای میرزا دولایت نښان دغه دی
 چه کشف صورت روښان کابی آتسه (۴)
 که مدام دی له باقی عالمه (۵) بویه
 ای میرزا (۶) دمسکینانو په تپه شه
 چه لیده شی دنا سوت خلقه پینه (۷)
 له مولایه غفلت گرژی کم اند یینه
 ددنیا په چاری پوه ترا نده تیره
 څه ددین په طلب نه پو هیږی هیښه
 کم همت دمزدورانو مز دو ری گا
 خپله چاری همگی نا تمام پر یینه (۸)

-
- ۱- دهمیش له نسخی واخیستل شو په نورو کی نشته .
 - ۲- ددغه بیت لومړی مصرع دکتابخانی او همیش نسخو داسی اخیستی ده (ته باور دخپل باور په نظر گوره)
 - ۳- دابیت دهمیش نسخه نه لری.
 - ۴- دهمیش په نسخه کی «د نښان» په ځای (اسان) دی اود کتابخانی په نسخه کی دابیت نشته .
 - ۵- دهمیش په نسخه کی «دعالم» په ځای (راحت) دی .
 - ۶- دهمیش په نسخه کی «ای میرزا» په ځای په یقین دی .
 - ۷- دهمیش په نسخه کی «پیش» په ځای (پښ) او دکندهار او په قلمی نسخه کی «پښه» دی .
 - ۸- دابیت دهمیش په نسخه کی داسی دی: (بی وفا په تش غمونو پسی ولاړ شه هو ی خپلی چاری ناتامه)

کل همت (۱) یی په مجاز پوری تړلی
 دلبا سر زیبا یی زیا ته شوه له ځینښه
 په ریایی دطا عت تخم تیار کړي
 په پندار یی دښوری ځمکه کړه کینښه (۲)
 تن پر ست په ډیر حرص په خټه گه شو
 پسو خوښ په کښی جاروزی لکه مینښه (۳)
 لکه مچ پخپله مینه پسی کښیووت
 په نفاق به وتی چیری شی له سرینښه
 دلیوه دغا فل هو مره تفا وتدی
 لکه یوچه په غاښ کابل په نینښه (۴)
 درنخور زړگی علاج په قناعت دی
 ده دا طمع پلټه پر با ندی کښینښه
 کم دلیل به خوب په څو په بیغمی کا
 چه دا هسی پر یشا نی پری با ندی پینښه
 غیر غیر محبت زهر قاتل دی
 ای میرزا دزړه پمړ وښه ویی زبښه (۵)
 چه سینه کا دغیرت له زنگه خلاصه
 په کیمیا هنر به زر شی له رصا صه
 دگو مان غبار به درست له میانه پاخی
 ترو لطیف به حجاب نه وی له غوا صه
 همیشه به عجب مخ په مخ کی وینی
 په باور کښی پرده نه شی له خوا صه
 په نظر به د معنی قدر اندازشی
 چه صفت به یی کم نه وی له و قاصه

-
- ۱- دکتا بغانی په نسخه کی «کم همت» او په نورو کی «کل همت» دی
 ۲- دهمیش په نسخه کی (دښوری ځمکه کړه کینښه) په ځای (دښوره زمکه کر کینښه)

د ی .

- ۳- دهمیش اولرغونی نسخه : (دحرص په ډیره ډیره خټه گم شو - په څه خوښ ، ،)
 ۴- دهمیش او دکتا بغانی په نسخه کی لکه (یوی په غاښ بل په نینښه) ، (لینښه) دی .
 ۵- دهمیش او دکتا بغانی په نسخه کی «ای مرزا دزړه پیروشه ویی زبښه»

لور په لور به دبیدارو زړو نه ولی
 په هیشخود به ویره نه کا له قصا صه
 مخلصان به د نفاق له خو یه ووخی (۱)
 چه ژوند ونیې باقی نه وی بی اخلا صه
 بنی بنیادی به یی دغم پرغولی پریملی (۲)
 کل اشیا به وی دده په ذوق رقا صه
 ترو به شی تخلقوا با خلاق الله
 چه کرده یی به دا خوی شی اختصا صه
 ددنیا د آخرت اهل به پریز دی
 په قطار به ودی له خاص الخا صه
 ترو قرار به له قراره سره ورشی
 هر چه وریشی ترهسی رنگ مناصه (۳)
 په ظاهر به د باطن په چار پو هیزی
 دمیر زا وینا پښتو معنا یی خاصه
 هر طالب چه فیض غواپی له فیاضه
 له نور چادی خپسر پریکابی مقراضه (۴)
 پیر کامل به وده هسی تلقین ورکا
 چه به خلاص شی دغفلتو له امراضه (۵)
 داندوه په خای به صبر مقیمی شی
 په زغمل کا امن مومی له اعراضه (۶)

- ۱- دهمیش په نسخه کی (له خویه ووخی) په خای (خوبونه وژنی) دی .
- ۲- دهمیش اود کتابخانی په نسخو کی «پریملی» دی چه سم ښکاری په نورو نسخو کی (پرولی) دی .
- ۳- دهمیش په نسخه کی د لومړی «ورشی» په خای «تله شی» دی او د دوهم «وری شی» په خای «وربه شی» دی او د کتابخانی د لومړی خای «ورشی» په خای «اوسی» دی .
- ۴- دهمیش په نسخه کی د «غواپی» په خای (بیاموند) اود نورو چاری په خای «له زورو چایی» دی .
- ۵- همیش: (پیر کامل می وده هسی تلقین ورکړه- چه شو دغفلتونو له امراضه)
- ۶- همیش: (داندوه په خای که صبر مقیم پریملی- هر مومن به امن مومی له اعراضه)

هسي زړه به پاکيزه تر ملکوتوی
 په ښایست به ښا یسته وی له ریاضه
 هر کلام به دکلام په معنا وایي
 دمیرزا په دود یی صاف زړه له بیا ضه
 که خوښی دریا ضت مو می ریاضه!
 زړه به خلاص کړی دخناس له عوارضه (۱)
 تل مدام به دی خراغ په خاطر بل شی
 که په فکر کښی دایم او سی خایضه
 ذاکران چه نن په لاله نفی شوه
 الا الله یی هم بیاو موند له عارضه (۲)
 نوری غیر اند یښنی خنی فانی شوی
 چه ذکر فیض یی بیا مو ند له فایضه
 دنا قص عالم په رسم غلط مشه
 که امید کړی دکامل له فوایضه
 عاقلان چه بی مرشده قدم نه بږدی
 په باربار یی احتیاط (۳) شی له ناقضه
 مشر کان تر نااشنا پوړی شیوه کا
 دریاهل خجل دی له حایضه
 به ظاهر علم دا دانا نا زیږی
 چه خبروی دباطن له فرا یضه
 دنادان زړه گوټی حکم درباطدی
 چه یوه اندیښنه ځی بله قابضه (۴)
 دشهسوار نامه په دهه باندی صحیح شوه
 چه د عشق براق یی وتیځه له رایضه
 ای میرزا داخپل آشنا په نظر راوپه
 که دی شته د حقیقت له عرایضه

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی د «عوارضه» په ځای (عوایضه) دی .
 - ۲- دهمیش په نسخه کی «ذکران چه په دالاله نفی شوه» هم دالاله یی کوټ ګه له عایضه
 - ۳- دهمیش په نسخه کی د(احتیاط) په ځای (احتیاطی) دی .
 - ۴- دهمیش او کتابخانی په نسخو کی د(قابضه) په ځای په نورو کی (فایضه) دی .

ددنیا په طلب خو گر زی طامعه
 له مقصوده دی د طامعه شوه ما نعه
 د حرص لمبه یی لا ترا ور بد تره
 خو خو راکی زیاتوی هومره جایعه (۱)
 هر زمان یی نوی نوی غم زیاتیری
 د خوښی یی ذوق یی را نیوله طامعه (۲)
 وهر چا ته گوښی گو ښی کرشمه کا
 کل عالم یی مشتری دی دا با یعه
 نه شدد پخپل پندار په جنت گه شو
 نه قارون ځنی مو ند لی منافع
 عبادت یی د نفاق له امله پټ کړ
 دعا دت نامه یی کښیښوده شا رع
 پر دا عامه لاری لویه لومه کښیښوه
 هیڅ دانا ځنی خلاص نه شو بی قا نعه
 ایما ندار په قناعت با ندی قرار شو
 چه پر یشان خاطر یی ورو تر جا معه
 دز ویشان به سر تر پایه منورشی
 چه دز په همت ور شی تر را فعه
 هر چه خپسر یی فانی کړ کل به مومی
 دغه پند دی له قدیمه مزار عه (۳)
 منفعت به یی وږیرو و ته ورشی
 په حاجت چه فایده موند شی له نافع
 هر نفس د دواړو کونو ننداره کا
 په معنا کښی گړندی دی (۴) له لا معه

-
- ۱- دهمیش اود کتابخانی په نسخه کی (جایعه) په نورو کی (جامعه) دی .
 - ۲- دهمیش اود کتابخانی په نسخه کی د (طامع) په ځای (تابه) دی .
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (هرچه جزو یی فانی کړه کل به مومی دغه پند دی، منافع)
 - ۴- دهمیش په نسخه کی د «دی» په ځای (خی) دی .

دباطن په قدم تل پر با ندی گړزی
 که هر خودی عرش بلند کر سی وا سعه
 یخ گومان یی دتوحید په نمرشی ویلی
 هیڅ ویل کرده یی نه دی بی صانعه (۱)
 دانا خوښی به هسی رنگ بیان شی
 چه معنایی ومعنا وته را جعه
 که سجده دخدای ولوری وته فرض ده
 دکا مل په لوری وگرزه را کعه (۲)
 دمیرزا واسطه څو وینی په میان کښی
 دگو یا په آواز فهم کړه سا معه
 دهر زړه مثال پتی وینم دزرعه
 ځینو ځینو عرش الله کړ ځینو مرغه
 عارفان په معرفت با ندی قرار شول
 ملوکان (۳) کا دلزت په طلب سرغه
 دیقین په دیدن غیر فکر ناشی
 دهوس په نفو ته چیری اوسی ورغه
 دکثرت محبت یو جز دوحده دی
 په تحقیق یی اصل ذات دی صفات فرغه
 ای میرزا زړه (۴) به دی څرنگ اشنا پیری
 له پنځو عیبو چه یولوی په شرغه
 دعارف نښان څرگند دی لکه شمعه
 رهنمای او سر بلند دی لکه شمعه

-
- ۱- دهمیش نسخه په لومړی مصرع کی د(بی) په ځای (دی) د «شی» په ځای «شو»
 او د کتابخانې نې په نسخه کی «صانع» په ځای «مانع» دی . اود کندهار او
 قلمی نسخه (نافع) دی .
 - ۲- دهمیش په لومړی مصرع کی د «لوری وته» په ځای (وامروته) او په دویمه مصرع کی د
 (راکم) په ځای «راجع» دی .
 - ۳- د کتابخانې اود همیش دنسغو د «ملوکان» په ځای په نورو کی (هلکان) دی .
 - ۴- د «زړه» په ځای د کتابخانې په نسخه کی «ژر» دی .

په هر دم بی مثله اور با ندی بلیری
 پخپل ځای باندی پابند دی لکه شمعـه
 پر ساده څیره یی گرمی اوښی درو می
 بیا په سوزگداز خر سندن دی لکه شمعـه
 هر زمان یی نوی نوی سرپر کیږی
 بیا یی په دنوی سرلاند دی لکه شمعـه (۱)
 دعر فان وعده یی ورو سته ترسره
 دا پوره وفاداشنا اند دی لکه شمعـه (۲)
 له فانی سرایه لیر دی پر باقی ملی (۳)
 له نقصانه په کمال پوری بند دی لکه شمعـه
 دا د فقر جا مه سکینتی په فقیر ده (۴)
 چه تمام بدن سر و تیغ ته چند دی لکه شمعـه
 مو توا قبل ان تمو توا پری پوهیږی
 چه ځکلی یی دمرگ دیبا لی خوند دی لکه شمعـه
 عاشقان لکه پتنگ با ندی پریو زی
 چه دا هسی تجله، مخ یی کمند دی لکه شمعـه
 په کوم کوم علاج به زړه ځینی ساته شی
 چه دیدن یی دنظر لینده کمند دی لکه شمعـه
 دافقیر میرزا ثنا دمیاروښان کا (۵)
 چه دانش یی دکل علم سر بلند دی لکه شمعـه

- ۱- دهمیش په نسخه کی د پهدانوی سړی لاتازه اند دی لکه شمع.
- ۲- قلمی اودکندهار نسخه (دآشنا په وفا اند) دی او دهمیش په نسخه کی د«وفا» په ځای «وعده» ده.
- دکندهار نسخی محشی «اند» ته «دشوق، ذوق، عیش» معنا لیکلی ده.
- ۳- دکنابخانی اود همیش له نسخو ولیکل شوپه نورو کی د«ملی» په ځای «ځملي» دی.
- ۴- دهمیش په نسخه کی دا د فقر خرقي سکینتی پرفقیر دی (
- ۵- دلرغونی او دهمیش له نسخو نقل شو په نورو نسخو کی (دافقیر مرزا ثنا دپاک الله کا) دی .

که د شفاعت امید کړی له شفيعه
 دمر شد په نغو ته چار به وی مطيعه
 ونيگنو و ته امر په تعجيل دی
 په دا هسی طلب بیره (۱) کړه سر يعه
 عبادت پر نابیناو مشقت دی
 اشنا یان می خپله چار که بی تصد يعه
 مخلصان یی له تکلیفه فراغت شوه
 کل وینا یی پر کرده با ندی تقطيعه (۲)
 دهر چا رجوع وا صل و ته کیری
 کل مزه له خپله تخم شی بد يعه
 کم دلیل عالم به څه طمع دینوکا
 چه اکثر فعل یی بد، وینا شنيعه
 تل عذاب یی په عذاب با ندی زیاتیری
 چه نفاق کا له دانا او له سميعه
 دزپگی پر کنبت یی حرص د توقع دی
 سیرا ب کیری له خریفه شی ربيعه
 قناعت د فقیرانو مسکنست دی
 چه پریشان دلیل یی ور شی تر جميعه
 دعارف دزپه نظر ور رسیدلی
 که هر څودی عرش، بلند کرسی وسیعه
 په میرزا دکا ملا نوعنايت شو
 چه کلام یی مختصر معنا رفيعه
 زه چه ډیر ډیر محبت کړم له ایا غه
 دخو بنی (۳) بوی راغی تر دما غه

۱- دهمیش او کتابخانه د نسخو د «بیره» په ځای په نوروکی (سیر) دی .

۲- دهمیش د «شوه» په ځای (دی) او د (وینا) په ځای (دنیا) لیکلی دی .

۳- دهمیش په نسخه کی «دی» په ځای (می) دی.

دا زما دماغ یی هسی معطر کره
 چه بلبل یی (۱) دیوانه شو له سراغه
 عند لیب چه هسی ډیر ډیر فریاد کاندی
 داشنا خبر یی بیا مو نده له باغه
 لکه باغ چه په گلونو بیا یسته دی
 دبلبل په زړه یی کنبیښوه هومره داغه (۲)
 عار فان دزړه په حال خبله خبر شول
 له یوی ډیوی یی بل کره خو خراغه
 چه ډیوه دمعرفت شوه باندي بله
 دهمای اصل یی گوښی کر (۳) له زاعه
 عجب خوږ له محبته ور پیدا شول
 په دا درد کنبی یی خبر کر له فراغه
 دمحبوب عنا یت گوره نوی نوی
 وعا شق ته مخ په مخ شو بی قناغه (۴)
 چه عا شق له معشو قی سره ملیا شی
 پرده نورخه باری نشته بی بلاغه (۵)
 محبت یی پر دا عقل غلبه شی
 ددانش ویره یی نه شی له ایاغه (۶)
 په میرزا دخپلی مینی نو بهار شو
 په بهار کنبی تماشا کا ندی له راغه

-
- ۱- همیش : «می».
 - ۲- دهمیش په نسخه کی (دبلبل په زړه یی بل کره خو چراغه)
 - ۳- همیش د «گوښی کر» په خای (ویژاند) دی .
 - ۴- دهمیش په نسخه کی (دمحبوب عنایت گوری په ژوی ومحبت ته ...)
 - ۵- دهمیش په نسخه کی په لومړی مصرع کی د «شی» په خای (شو) او دویمه داسی ده (په ریار یی نورخه نه شته بی بلاغه)
 - ۶- دکتابخانی او دهمیش په نسخه کی د «ایاغ» په خای (الفاغ) دی.

دکامل مکمل وی حمی—داو صافه (۱)
 په تلقین یی زنګ زده سینه شی صافه (۲)
 پر گو مان باندی ده هسی اړه کنبینبوه
 چه صورت یی لیده نه شی بی شکا فه
 عجب صور (۳) دی دمعنا په عالم پو که
 دپو نبی مجال به څه وی له ندا فه
 دا بی مثله زړه رو بڼا نه آینه شوه
 نن ده وکنبه ددوو کو نو له غلا فه
 په عارف باندی می هسی رڼاورځ (۴) شوه
 لکه نمرچه وخیژی له کوه قا فه
 په هر لور چه دمعنا په نظرگوری
 عام و خاص ورځرگند یزی خو اوصافه (۵)
 هر یو اصل به خپل اصل ته راستون کا
 په داوړځ خطا یی نشته له صرافه
 و هر چاو ته به خپل عمل رسیږی
 ترو هوری به نور څه نه وی بی انصافه
 نه به هیڅ ذره حساب تر حساب کموی
 باری نه به هیڅ نښان وی له (۶) اسرافه
 هر چه مغز داخلا ص ورسره نه وی
 دمغروړ په ځان بلاشی خپله لا فه (۷)

-
- ۱- لرغونی او دکتابخانې نسخه «وی» نه لری .
 - ۲- همیش د (بی) په ځای (دی) اود «شی» په ځای «کړه» دی .
 - ۳- د(صور) په ځای دکندهار په نسخه کی «صورت» دی
 - ۴- همیش : د(ورځ) په ځای «زور» دی.
 - ۵- همیش د (اوصاف) په ځای «اصناف» دی .
 - ۶- د«له» په ځای (بی) دی .
 - ۷- همیش (درزدوز خان) ... دی اود کتابخانې په نسخه کی د «مغروړ» په ځای (زورور) دی .

په اول چه دی اختیا ره کمینی کړه (۱)
 دتاوانوری دی سپک دی بوزیا با فه
 په دنیا که هر څو لوی شی لویی مه کړه
 که دی بویه دبزر گا نو له الطافه
 داستاد په خدمت سم لکه الفشه
 دپندار کجی دی لیری کړه له کافه
 په اخلاص دمخلصا نو پیکانه شه
 اودویی کړه ودو بین وته معافه
 ای میرزا دزړه یقین تر ځایه ور وږه
 تل دوتا اند یښنه مه کړه اختلافه
 که دی زده شی دخپل اصل له شرفه (۲)
 واپه چاربه تر شر یفو کړی اشر فه
 که خاصه درونه بیا مومی له کانه
 دطلب لاس به کوتاه کړی له خذفه
 بی کامله به مقصود له لاسه نه کړی
 لکه در چه مونده نه شی بی صدفه
 قیمتی عقل دی پا څوه سپی شه
 دغفلت په خوی حیوان یی نا خلفه
 په ارمان به دواړه لاس پر بله موزی
 که دا ښه خوانی دی هسی کړه تلفه
 دغه نن ساعت در څخه غنیمت دی
 دپرون اند یښنه واپه ده سلفه
 په هیڅ دود به یی له لاسه کړلی نه شی
 لکه تیرچه په اختیار ووخی (۳) له کفه

۱- په نورو نسخو کی «له اوله که دی...» د کتابخانی او همیش دنسخی سره سم ولیکل شو.

۲- دکندهار په قلمی نسخه کی د «زده» په ځای (زړه) دی او دهمیش په نسخه کی (که خبرشی دخپل ...،) دی،

۳- دهمیش په نسخه کی د «ووخی» په ځای (والوزی) دی.

دظلمت له عذابونه به دی خلاص کا
 که تهور شی د درو یشو تر کنفه
 دکامل دنظر هسی رنگت تاثیر دی
 چه لوی لوی غرو نه بی ویلی شی له تفه
 داحد دبی حدی لو یسی وگوره
 ددیدن حجاب یی وا خست له طر فـه
 کل عالم دیگانه په هستی هستی دی
 پخپل خو ی به هر یوشی له خپله صفه (۱)
 دوحدت توتی په کومه ژبه وایی
 په هرځای دده ثنا له چنگ و د فـه
 ومیرزا یی دباورناوکی ورکړل
 هیڅ گوزار یی خطا نه ځی له هدفه
 وعر فان ته رسیدۀ عقل شریفه
 عاشقا ندی بیا یسته کړه له تشر یفه
 عجب رنگ دی دبیرنگ په نظر کنبیووت
 دوصال په هوا وا لو تی ضعیفه
 بڼه پتنګ چه وبل اور وته پرواز کا
 پر سوزانه لمبه پر یوت بی ردیفه
 دانسته په محبت پسی (۲) روان شو
 دصورت حجاب یی وا خست له کشفه
 په اختیار می دیدن تراختیار تیر شو
 ددیدن حصار یی نشته له لطیفه (۳)
 چه دا فهم و محبت وبله ورشی
 توره شپه یی رڼا ورځ شی له تا لیفه
 درو بڼان (۴) ثنا په کومه ژ به وایم
 هر اوازیی دلالت دی له تعریفه

۱- دهمیش په نسخه کی (په خپل کړه به شی هم یوله خپله صفه)

۲- دهمیش په نسخه کی «پسی» او په نورو کی (باندي) دی .

۳- دهمیش نسخه دابیت نه لری.

۴- دکتا بغانی نسخه : «مولا»

ذميه يي په نظر حميده کيږي
 د صحبت اثري تير دی (۱) له توصيفه
 په څار به زړگي درحم ائرنه وي
 لوی همت يي مدد گار دی له نحيفه
 ددو بين دا خپل قوت د ځان بلا شو
 د گومان په رنگ يي واخيست له ضعيفه (۲)
 په معنی به د معنی اهل پوهيږي
 درسميوسر کار دی له تصحيفه
 نا دانی پر نادا نانو با نندی بار شوه
 دانا يانوخپله زیر مه کړه خفیفه (۳)
 دنفاق خرقه يي درسته په اورکښيښوه
 داخلاص جامه يي واغو سته ظریفه
 تل هوس يي پر هوس باندي زیاتيري
 داخلاص عالم يي ويو ست له تکلیفه
 مخلصان يي تر ابد حلقه بگوش دی
 ښه وینايي تل تر تله دی منیفه
 المدام يي له مدامه سره ذوق دی
 یو عجب حریف يي بیا موند له حریفه
 واشنا ته داشنا په ژبه وايي
 ښه معنی يي له معنی سره لفیفه
 په امید به بی طاعته نه نازيري
 بی گناه به ویره نه کا له تخو یفه
 رسیده فکر اوړه دښه بهارشو
 بی بهاگوهر يي اوړی له تصنیفه

- ۱- دهميش اودکتابخاني په نسخوكي د(تيردي) په ځای «تلوی» دی.
- ۲- په لرغوني نسخه كي (دگومان پارسنگ يي واخيست له اصيفه) او هميش د(ددوينو خپل قوت په ځان بالاشي - دگومان سپك بار يي واخيست له ضعيفه)
- ۳- دهميش او دكتابخاني دنسخودامصرع په نورو كي (دانايان دی خپله زيرمه كړي ضعيفه) دی .

عام و خاص کا دم سکین په نامه فخر
 چه ویل کرده یی دواړه ده حنیفه
 د کیمیا نفس یی هسی رنگ تاثیر دی
 چه میرزا یی فقیری کا له تصریفه
 دازل قسمت ویشلی لـــه میثا قه
 مستحق لره ور درو می استحقا قه
 فانی سرای دبقا یی مزر عه ده
 دهر چانصیب لیده شی له اخلا قه
 لور په لور دمینی دام دی غوړیدلی (۱)
 بی حساب زړو نه نسبی اشتیا قه
 محبوبا له غا فلانو بی نیا زی کا
 پر مشتاقو تر مشتاقو ده مشتاقه
 خه عجب بی مثل بی رنگه تنسته ده
 ارزو مندی وبله را څکول اشوا قه
 کل گرانی په همتنا کوا سانی ده
 سهل چار په کم همت با ندی وی شا قه
 شو پرک د نمر دیدن سهلا ی نه شی
 تل په توره شپه هو س کا له محافه
 ظا لمان له سمی لاری جاروتلی
 دفر مان عمل به نه کیږی له عا قه
 کبر جن له خپله کبره خواری مومی
 لکه سپی چه لیو نی شی له خنا قه
 کم دلیل دتش پندار په سیوری وچ شو
 اوس دحلم نر می مه غواړه له قا قه (۲)
 لکه تاند دنو له زوره تا زه کیږی (۳)
 هسی وچ نتیجه مومی له چقما قه

-
- ۱- دهمیش نسخی د(غوړیدلی) په ځای (غوړولی) لیکلی دی .
 - ۲- دکتا بغانی اود همیش دنسخی سره سم نقل شو په نورو کی د (وچ شو) په ځای «درومی» اود «حلم» په ځای «علم» دی په ځینی نسخو کی د «پندار» په ځای «گومان» دی.
 - ۳- همیش اود کتا بغانی په نسخه کی (لکه تازه ونه وی له زوره تازه کیږی .

دیوه کافر بچه په مر ضاسوخی (۱)
 دصنعان دطاعت ډیره طمطراقه
 دین دنیا دی په مثال سره دوی خویندی (۲)
 چه یوه یی په عقد کښی بله طلاقه
 ددی دوو وگړو صلحه به ونه شی (۳)
 چه رضایی گو ښی گو ښی ،مینه طاقه
 څه عجب په یوه کور کښی هم خانه دی
 له یوه سره وصال له بل فرا قه
 مخلصان له دواړو کو نوفرغت دی
 چه دیدن یی روزی شوی له رزا قه
 دریا خرغه یی درسته په او رکښیښوه
 په اخلاص کښی ذره (۴) نه وی له نفاقه
 په وحدت کښی ددویم حاکمی نه وی
 پیدا یش دواړو خلقو له خلا قه
 دیوه تر یوه زیا ته شماره نشته
 دی (۵) فقیر میرزا حساب یی کړی باقه
 دعارف قوت چه وریشی ترخرغه (۶)
 په اخلاص به پا کیزه ووزی له زر قه
 د دنیا ، د آخرت حجاب چه واخلی
 ددوو کونوبار به وا چوی له فر قه

-
- ۱- همیش: «په مرضا سوخی» په خای (په بیانه وسو) دی او په لرغونی اود کتابخانی په نسخه کی «په بهاسو» دی .
 - ۲- دهمیش اود کتابخانی په نسخه کی (ددیو وگړو صلحه به څه شی) اود کتابخانی په نسخه کی (ددیو وگړو صلح به پسو شی) دی.
 - ۳- دهمیش اود کتابخانی په نسخه کی (دین دنیا می په مثال دی سره خویندی)
 - ۴- همیش د «ذره» په خای «ډه» دی.
 - ۵- همیش د (دی) په خای «د» دی.
 - ۶- دهمیش په نسخه کی د «وریشی» په خای (ورشی) دی .

چه خرگند و غیب هیخ ورخخه نه وی
 تروپر خه باندی به و یرکړی له سرقه (۱)
 دماهی له اوبو هیخ اندیننه نه شی
 سمندر خه (۲) پروانه لری له حر قه
 و عارف وته تمام جهان میدان شو
 چه نظریی گړ ندی درو می له بر قه
 پر جنوب او پر شمال یی قدم کښینو
 په یوه نفس له غربه خی تر شر قه
 د کثرت قافله هر خودانبوه ده
 د وحدت په در یاب واپه وینم غر قه
 یگانه قرار (۳) وهر چا رسیدلی
 له هر چا سره تر مغزه دی تر عرقه
 ای میرزا ظاهر عالم که لوی، هلك دی
 په هستی کښی برابر وینه بی فرقه (۴)
 نا بینا که هر خو ډیر خی بی رفیق
 پخپل قیاس به خبر نه شی له طریق
 هر خو لاس و پښی وهی پر بله گزی
 د گومان سا لك به خو خی تر تحقیقه
 چه عالم ور ته حیران حصار ولاړ دی
 تر حدویاته خلقه په کښی غر یقه
 کم دلیلو دباور او بازی نه زده
 بیادشك گرداب هر گوره دی عمیق (۵)
 دظلم جهول سزا ده خلاص به نه شی
 چه پرمسر دجهل بار وړی بی شفیق

۱- همیش: «دخړه ویره پری څه کیږی له سرقه»

۲- دهمیش د«خه» په ځای په نوروکی «بی» دی .

۳- دهمیش اود کتابخانی دنسغو «قرار» په نوروکی (اقرّب) دی .

۴- د کتابخانی دنسغی سره سم ولیکل شو په نوروکی د (لوی هلك) په ځای «تهلكه» اود همیش په نسخه کی دابیت داسی دی :

«ای مرزا ظاهر، باطن که لوی هلك دی- په هستی کی برابر دی نه بی فرقه»

۵- دهمیش اود کتابخانی په نسخه کی «کم دلیل چه دباور آب بازی نه زدم بیا د شك

زمهر پر یی له سر دی پیداشوی
 او گرمی یی ترجحیم ده لا حر یقه
 ترو په گور او په قیا مت به یی حال څه وی (۱)
 چه خوشی شوه په حیات دده تضیق
 دا سفر به بی مر شده کړلای نه شی
 بیادپیره فا یده نشته بی تصد یقه
 پر خلیل دعنا یت معجزه گوره
 چه په اور سلا مت ولاړ له منجنیق
 داخلص داهل ځای پر علیین دی
 دبنده سیالی به خوشی له عتیقه (۲)
 دکامل دصحبت هسی رنگت تاثیر دی
 چه بنده یی آزادی کا له تر فیکه (۳)
 ته هارون په دغه خپله پو هه مشه
 دشفیق په چار به ور شی تر شفیق (۴)
 هر پانده درنا ورځی قدر څه زده
 دصدیق له قدره چا زده بی صد یقه
 کل عالم دیوه خدای په هستی هست دی
 مسلمان له اصله یودی خو فر یقه
 ای میرزا له اهله اهل فایده مو می
 دا پښتو وینا ساده معنا دقیق

۱- دهمیش په نسخه کی د «به یی حال څه وی» په ځای (بی حاله څه دی)

۲- دکتا بځانی نسخه دایت نه لری.

۳- دهمیش او دکتا بځانی په نسخو کی د «تر فیق» په ځای (توفیق) دی .

۴- دکتا بځانی او دهمیش د نسخو د «هارون» په ځای «حارص» دی او دکتا بځانی په نسخه کی دواړه ځایه (شفیق) دهمیش په نسخه کی لومړی ځای «شفیق» او دویم ځای (شفیق) او په نورو نسخو کی بالعکس دی .

ای مسکینه دل هلا که
هر چه غیر یی فا نی کړه
با قی یو دی په هر څه کښی
تما شا کا ندی پخپله
که ردا له مخه وا خلی
ثنا ختم شوه دلی ته
دلو لاک معنا و گو ره
ژواک دهر چا په یوه دی
یو بی با که زور ور دی
ادراک پاس په عبادت شو
به دا درک له غیرو پا که (۱)
دا فا نی نوم به بقا که
لون لون تما شا که
داعنصر پر مخ ردا (۲) که
ملک به لا ندی تر ثنا که
چه یی وویل لو لا که
کل حساب ووت له ژوا که
دیکتا چار ده بی با که
چار یی نه دی بی ادرا که
بنده نه دی چه خطا که

روح پاد شاه دهر صورت دی

ځکه حکم پر میر زا که

له اوله چه یی پرله میو جام که

او ساقی یی له دی مستو ستر گو وام که
گویا قصد یی دعا شق په خاطر وشو

دخو بانو دفتنو زلفی یی دام که

چه هر چیری په جهان دردوبلاوه

بالکلیه یی وبله ور وړه عشق یی نام که

چه د عشق اثر پـــــــری وشو

خو بځندا یی پر حرام که

له اوله یی سو زا نه ډیوه راوړه

دغه اور یی (۳) پر عا شق با ندی سلام که

ودان ځای پــــا تــــه نه و

چه ویران زړه یی مقام که

دچمن گلو نه ډیر دی لون لون

دزړه داغ یی پر لاله بانندی انعام (۴) که

۱- (د مسکین دله هلاکه- په داورک له غیرو پا که)

۲- همیش د «ردا» په ځای (روا) دی .

۳- دهمیش اوکتا بغا نی په نسخو کی د «دغه اور» په ځای (نن یی) دی .

۴- همیش د «انعام» په ځای «اعلام» دی.

چه دا هسی رنگ د عشق په لمبو وسو
 په داتاو کښی دی له کل غمه ارام که
 چه تر دا از مینبت تیـرشو
 کل نعمتی پر هغه باندی تمام که (۱)
 او هر څوک چه روزه یی شوه له غیرو (۲)
 بنایسته دیدن یی اجر د صیام که
 پخپل اختیار یی راز په ژبه راوړ
 دا فقیر میرزا یی ولی په بد نام که
 یگانه محبوبا ولی دی سر تور که
 دا آرامه خلک دی واپه شرا شور که (۳)
 لکه تاجه غو نچه زلفی کړی پریشانی
 د عاشق خاطر دی هسی پسی خپور که
 دنیا یست لښکر دی ټول درسره ویوست
 اول تاخت دی دعا شق دزپه په کور که
 په اختیار (۴) د ملاحت دی جهان ونیو
 دا تمام حسن دی خپل دی که دی پور که
 پر هغو باندی به څرنگ کړای وی
 چه په پوری دی دخپلی مینی اور که
 چه د ناز پلو دی و نیوه دوړاندی
 په عاشق دی دو باره محبت زور که
 و عالم دی بنا یست ور که لون لون
 بیادی خپل بنایست دکل بنایست انځور که
 یو عجب حکمت دی و که دلی باندی
 چه هر رنگ له یوه رنگه نوم یی نور که

-
- ۱- دهمیش اود کتابغاني دنسغو سره سم وليکل شو په نورو نسخو کي (هر احد چه دی تر دا از موبینت تیرشی) ښه نعمت به...،
 - ۲- د کتابغاني او دهمیش په نسخو کي (چه روژه یی شوه له غیرو)
 - ۳- همیش «د آرام خلک دی واپه شرو شور که»
 - ۴- دهمیش په نسخه کي د «په اختیار» په ځای (اتفاق) دی .

دا بينا ستر گي دى وينى بى جهته
 داسلام قوت يى کل پر يوه لور که
 دگو مان حجاب دى ليرى کړه له مخه
 چه تنهادى له تنها سره بيور (۱) که
 ملامت پر سلا متوباندى نه وى
 محبت يى ومير زاوته پيغور که
 دغفلت له رنځه ولى نه کړى کرکه
 اى عجب په صورت لوى په زړه هلکه
 لور په لورى دهو س په نغوته خغلى
 دا خالى گومان دى دروند ، په يقين سپکه
 ددى ځان دسود وزيانه فارغتي
 کل مقصوددى په بيديا شو، پسى ورکه
 دا لیده اوریده واپه نصيحتدى
 چه دزړه فهم دى نه وى څوک دى څکه
 ته يو ځل په امرو نهى نظرو کړه
 عارفان چه وپو هيرى هسى کړه که
 سا معان چه د اواز په رموز پوه شول
 هميشه دزړه په غوړو اور يده که
 هر عاشق چه تر محبو به ور سيري
 په يقين به نور بيلتون ځينى ونه که
 که يو ځله معنوى قيا مت پرې راشي
 دگومان غرونه به لوى، هلك واپه که
 يو بيحد به دبېحد په ستر گه گورى
 هم وده ته کاته به هم په ده که (۲)
 ترو جهان به قاف تر قافه يوميدان شى
 لوپژور به برابر کا ندى په ځمکه

۱- «ديور» کلمه دهميش له نسخى واخستله شوه په نورو دواړو نسخو کي (يولور) دى .

۲- هميش (چه دالوبى نظر پروا ده عالم وکه)

کل عالم به ورته ودری اشتاناً (۱)
 ترو هرڅوک به وخیل اصل ته کاږه که
 ښه اختیار یی تن په تن باندی ویشلی
 بیل په بیل به دهر چا د صورت کړه که (۲)
 مسکینان له واړو بدو قرار شوی
 دمیر زا قوت له کومه چه به ښه که

باور لیری دی (۳) له شکه	دمحیط در یاب سمکه
ته په کوم قوت جار وزی	دلطف مزی را م چکه (۴)
احمد یو دی له احد	که دمیم رشحه کړه حکه (۵)
ددو وستر گو نظر یو دی	ستا ارسی ده مشتر که
نمر ختلی په جهان دی	پسو پټ له شو پر که
سجده څو کړی بی حصوره	دنا سوت کښی ملا چرگکه
یو له هر چا سره یو دی	حساب تیر تر کروړ ولکه
حباب ژر په اوبه مات شی	اور حساب غوا پی له ککه
یو باقی ژوندون به مو می	د فنا دخو ند په څکه
که دی دالذت تر خوله شی	ځای دی پاس دی له ملکه
خلیفه دکل عالم یی	چه معراج دی نهه فلکه
داجهان په تا لیده شی	دلید و نیو مرد مکه (۶)
دا دښتو سا ده خبری	خوند یی زیات دی له نمکه
دمیرزا په مخ قدم ږدی	
پیر رو ښا ن دحق عینکه (۷)	

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی «اشتانه» په ځای «آشنانه» دی .
 - ۲- همیش : (ښه اختیار یی تن په تن پسو ویشلی- بیلابیل به دارواح و صورت کړه که)
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (د باور لری دی) په ځای «باور لسی» .
 - ۴- دهمیش په نسخه کی (ته په کوم هنر جاروزی - دلطف مزی رام چکه) .
 - ۵- دهمیش په نسخه کی «د حکه» په ځای «چکه» دی .
 - ۶- دهمیش «د لیونه یو مرد مکه»
 - ۷- دهمیش او په لرغونی نسخه کی (دمیرزا په مخ قدم ږده- ای د حقیقت عینکه)

نن می ولیده ولا په
 په اخلاص یی خپسر جوړ کړ
 یو عجب یی سپین جمال دی
 خال یی لون لون زیب کا
 دوی وروځی تکی تو ری
 لکه او ږ می وی نری
 دواړه سترگی یی ډیوی کړی
 او باڼو یی نا وک کړی
 بیا یی ننه کړه په پوزه
 لکه شسته دما هیا نو
 دواړه لب یی کتو ری کړ
 یو یی چاه زنخدا ن دی
 چه دشاه په زندان کښی ووت
 دی مجنون که چه څه وکړی (۵)
 څه عجب یی سپینی گوتی
 او پلو په منځ نیو لسی
 محبو با دزړونو ښکار کا
 پر وحشی چه گذار وکه
 هرغل غلا په توره شپه کړی
 له هیچا یی ویره نه شی
 دمیر زا زړه یی تالا کړ

محبوبا په پښو با ریکه (۱)
 او س وجنگ ته تیاری که
 پری یی دام دزلف یښی
 پسو ډیر ډیر مکاری که (۲)
 پری دپاسه وسمه کړی
 کر شمی یی دلبری که
 دغه کسی یی څو ونه
 په گذار دوی په تهوری که (۳)
 تری وتلی ځنځیرو نه
 اوس دزړو گر فتاری که
 غاښ یی دردی گوښی گوښی
 بیا په ژبه رهبری که (۴)
 هیڅ علاج یی پا ته نه شو
 هره چار په هو ښیاری که
 پری دپاسه سره نو کونه
 په کا ته کښی طرا ری که
 نن را ووته له کو ره
 ترو به څرنگ قرا ری که
 چه دا پیر دار اوده وی (۶)
 شها لوټ په بیداری که
 له ازا ره نه ویر یږی
 لا بتره یی سزا ده
 چه له شاه سره یاری که

- ۱- دهمیش په نسخه کی د (پښو) په ځای (څو) دی .
- ۲- دهمیش په نسخه کی «حال یی لونی که، عالم په ډیره مکاری که»
- ۳- دهمیش په نسخه کی «او باڼه یی تاو کی کړم هرگوزار پر بیسواری که»
- ۴- همیش: د «دی» په ځای «که» اود «رهبری» په ځای (امیری) دی .
- ۵- همیش: «که مجنون وی ځاڅکړی».
- ۶- دهمیش په نسخه کی «چا به غلا په توره شپه کړه چه یی پیردار اوده وی»

چه حسد کا ندی له بینوا بی بر گه
 همیشه به یی زړه ډک دغم له گر گه (۱)
 په دنیا په آخرت کښی به بدرنگ شی
 لکه اوښ چه خار بنتی وو زی له ور گه
 جاو دان به له ښادی بی نصیب شی
 غم اندوه به یی رخنه که دزړه تر گه
 هغه کس به تر ابد و لاړ نه شی
 هر چه پریوزی د فقیر دزړه له ار گه
 د وصال راحت به هیڅ ورڅخه نه وی
 دهجران په اور به سوزی لکه (۲) گر گه
 دده ځان به دخپل ځان په ځان بلا شی
 عجب لټ په لټ به و او پری بگر گه بگر گه (۳)
 دراحت ژو ندون به هیڅ ورڅخه نه وی
 تل عذاب به یی باقی وی پس له مر گه (۴)
 بیسوده دی و قتال و ته سر کښیښو
 چه هر گزی غشی نه لگی بی تخر گه
 ای میر زا اخر به گل له ښاخه بیل کا
 تیره خار چه هم نشین شی له صد بر گه
 ظاهر بین چه و فایی غوا پی له ځکه
 د دوران ولی هر گوره دی لگلکه (۵)
 قافله یی عجب ښه ښا یسته راغله
 پر منزل باندی مقام نه که بی تگه

۱- همیشه: «همیشه به یی زړه ډک وی لدغه مرگه» او لرغونی نسخه (نه غرگه) دی .

۲- په لرغونی او همیشه په نسخو کی د (لکه) په ځای «نمده» دی.

۳- په قلمی اود کندهار نسخه «غرگه غرگه»

۴- همیشه: «د ژوندون رمق به هیڅ ورڅخه نه وی- تل عذاب ،،،،،»

۵- د کندهار او په قلمی نسخه کی د «ولی» په ځای «واله» اود «لگلک» په ځای (الک) دی.

دحباب په مناره باندي به کښيني (۱)
 چه دبارقوت يي طمع وي له ځگه
 دهوا په زور به واپه تار په تارشې
 دنفس تا نسته سسته ده شلگه
 ښه ژوندون يي په نفس پوري تړلي
 په اومه سپنې اټکل کوي له رگه
 که هر څو پخپل اختيار باندي قادر دي
 وقد رت و ته لاس نه رسي بي تگه (۲)
 په داهسي لاز به څښکله تنهاځي
 چه په هيڅ قدم يي لار نه ده بي تگه
 يو شيطان ور ته له څنگه بغلي دي
 لايي ترس دي له نيژدې بخیله سکه
 دغفلت په خوب وده پا خيداي نه شي
 وتو ره و ته هوس لري له مگه (۳)
 حقيقت ته به هيڅ رنگ رسيداي نه شي
 کم دليل په عقل کم دي له لگلگه
 اي ميرزا محيط له هيچا ليري نه دي
 وهر چا و ته نژدي دي له ښار گه
 پرون مي وپو بنته لاله (۴)
 په زړه باندي مي کشف شو څو مثال
 چه دکل جهان ما يي
 له تامي په خاطر دي څو سوا له
 چه اول زند گا ني ددنيا ځه دي
 ويل يي چه ډير خوب دي يا خيا له

-
- ۱- لرغوني نسخه (دمناره) په ځای (نواره) دی .
 - ۲- لرغوني او دهميش نسخه «وقدرت و ته به لاسه دي ، بي تگه» دهميش نسخه «دبي تگه» په ځای (بي تگه) دی .
 - ۳- دهميش نسخه (وتوري ته هوس لري له مگه) قلمي اود کندهار نسخه (وتوان و ته هوس لري له لگه)
 - ۴- دانظم دکتابخاني له بشپړي نسخې څخه واخيستل شو.

ما ويل ددنیا بحث په څه دی
 ويل يی گرفتاری ده بيهوده له قیل و قاله
 ما ويل نفسک به په څه رامشی
 ويل يی منگر ور کړی څو گو شما له
 ما ويل مثال ددنیا څه دی
 ويل يو زړه ده په مخ يی بينی يو څو خاله
 ما ويل ددغو له حاله وايه
 ويل يی غم يی خوړ دن دی څو ملا له
 ما ويل دظالما نو اصل څه دی
 ويل يی يو ليوه په څو اشکا له
 ما ويل چه کتخدای شی حال يی څه وی
 ويل يی هوس لږه اندوهه څو کا له
 راشه ای ميرزا ثنابخدای کړه
 چه باقی به جاويدان وی بی زوا له
 داشنا په خوږ خرا به دلته ده
 څو کدی کوم علاج په چا کا کله کله
 ته پخپله دخپل ځان په ویرانی وی
 چه پرسر دی دغم تیغ وز له زله (۱)
 محبت ودانه مينه ویرانوینه
 ته وځان ته اشارت کړه کله کله
 بنی بنادی دی وغا فلو وته پرینوی
 اوس دغم پر غو لی راغلی مله مله
 دقتالو صف پرتا باندی چا رپیر دی (۲)
 لور په لور هسی نا ری چه وله وله

۱- دهميش په نسخه کې «چه په سردی دغم تیغه ځله ځله»

۳- هميش: (د قتال و سر پرتا چوپیسر شوی)

خالی خای می پاته نه شو پر وجود (۱)
 چه لیده شی سپین خدنگ تر تله تله (۲)
 چه په قصد وهسی جنگ و ته هوس کړی
 اول خپله خونریزی کړه پله پله (۳)
 چه له هسی خوازه عمره ناراضی شوی
 ترو و مرگ و ته هو س کړه زغله زغله
 له پریشانو اند یښنو پریوه لور شه
 تل دوتا اند یښنه مه کړه بله بله (۴)
 سل سل کم همته هیڅ دی که باور کړی
 یو تنه باور یی زیات له سله سله
 ای میرزا پخپل اختیار له خایه پاڅه
 دونه همت اند یښنه مه کړه بله بله (۵)
 که دی زده شی ددی مینی له منزله
 اشنا یی به له چانه کړی تل تر تله
 که هر څو دی و بهار و ته هوس دی
 دخزان له حا له وپو بنته بلبله
 چه منزل دی دسیلاب په منځ کی کښیښووت
 هر قدم په فهم زده په لوړه مله (۶)
 چه خاطر دی دهوا ونغو تی ورکړ
 دهلك په دود د بام تر سره ځغله
 په جهان تر اشنا یی خوا زه څه نشته
 دهجران تلخی یی زیاته یو په سله

-
- ۱- لومړی مصرع دهمیش په نسخه کی داسی ده «خالی خای دیوستن پاتونه شی»
 - ۲- په قلمی اود کندهار په نسخو کی (د ښو غشی دی هسی ووریده شی تله تله)
 - ۳- همیش: د «قصد» په خای «مقصد اود» په پله «په خای (پس له بله) دی»
 - ۴- د همیش له نسخی نقل شو په نورو کی «چه آخرشی د ټه کړلو ډله ډله»
 - ۵- همیش (ای میرزا پخپل اختیار تر ځانه تیر شه- چه آخر سبه دی نه شی ډله ډله)
 - ۶- دهمیش د نسخی د «مله» په خای په نورو کی «تله» دی .

سنگر یزی په میوه دارو ونوووری
 ددی غم له باره خلا صه ده دا وله
 رنگ وبوی داشنا یی ورسره وو
 دشمشادد چندن لاری یی و وهله
 نور تاوان دهیچا هیڅ ورپاته نه و
 خپل هنری د پنبوبندشو په تړله (۱)
 دا خود رای فلك دچا په رضانه دی
 لږ په مراد دځینو ور شی کله کله
 افرین ددرو یشانو په دلیل شه
 چه دنیا یی درو غجنه وبلله
 حقیقت به ودانا وته څر گندشی
 چه په زړه یی دحق مینه وکر له
 هغه کس چه د کامل څراغروښان که
 دروښان روښنا یی ور غله تر دله
 ای میرزاخپل مقدار خبری وایه
 ښه وینا دشیپي ډیوه دور ځی تله

نن به وکړم څو کلا مه	دمحسوب له بزر که نا مه
چه یی نوم په کار یاد نه شی	هغه چار شی نا تما مه
په وحدت یی خبر وا خست	دکثر ت له سر انجا مه
په لاهوت کښی یی جلوه کړه	نا سوت ډک شو له اوهامه
دالست پیاله یی را کړه	دازل له مسته جا مه
دا جرعه دحقیقت ده	په غافل با ندی حرا مه
غافل خوښ شوپه غفلت کی	بی بهره دی له مدا مه
چه یی داپیاله ونه څښه	جاو دان شی بی ارا مه
کم دلیل حقیقت نه زده	کل کوښښ یی بی مقا مه
له دانشه بی نصیب شو	عقل غواړی له انعا مه
که انسان یی می به نوش کړی	وصلت نشته بی دوا مه

۱- لرغونی اودهمیش په نسخه کی (خپل هنر ددواړو ولی وورژله)

دا سفر به هغه وکــا چه په زړه درومی بیگا مه
 هر چه دا رفتن یی بیا موند دانا درو می تر قوا مه
 که د شاه په کیل دی زړه دی لیری نه دی ستا له گرا مه
 له عاشق سره کنار شوه نن را کو زه شوه له بامه
 دا مونده په نور څه نه شی مگر ور شی تر اما مه
 چه زرشل کاله یی وشو ه داند وه وعده تما مه
 داتناب پریکړای نه شی پیو سته شو تر قیا مه
 نن میرزا په پښتو کړی
 کل صفت له الف لامه

په سو(۱) ډیر یی د دنیا پریشانه غمه
 په هر زړه دی وریځ مښتی ده محکمه
 دا خوږ عمر په سړیو باندی تریخ شو
 دصحت غزلی دی ونیوه المـــــه
 دخران دلمبو تاو تر عا لم وخوت
 دزیغه دریغه دبهار سپره شبنمه
 لور دلوری اند بښنی په زړمخر خیری
 خوځ خبر نه دی د فکر له مر همه
 دا لذت شهوت په خلکو باندی خوږ شو
 ځکه هیرشوی د حیات شیرین دمه
 یو بی مثله له هر چا سره محیط دی
 نا اشنا ماهی خبر نه دی له یمـــــه
 به وصال به ډیر قومونه په فرمان وای
 که چازده وای حقیقی لویی خاتمه
 دجهان نښانی واپه دی په ځان کښی
 په پادشاه پوری ساتلی (۲) یی حشمه
 دا صورت په مثال بنار زړه یی تخت دی
 معرفت لکه عیسی ، عقل مر یمـــــه

۱- دهمیش نسخه (په څو) دکندهار او قلمی نسخه (څه شان)

۲- دکندهار او په قلمی نسخه کی «ساتلی» په ځای «تړلی» دی .

دسکندر دآیینی ننداره چاکړه

دا جهان په جام کښی چا لیده بی جمه

ای میرزا په عمل علم تفاوت دی

دبی حد هستی له هر چا سره سمه

له دی بی وفا صمه	زړه پسو وفا یی غواړی
ځان به نه مو می بی غمه	څو دغه هنر در څخه
په خندا کښی به وژاړی	چه هو س له دنیا غواړی
گهی زیبا ته گهی کمه	ددی اصل له بنا دی
ورځ په ورځ به حال بتر که	هغه زړه چه اختیار وړ که
هسی پاته شو له جمه	چه قارون یی پرځای پرېښو
او طالب یی په عذاب دی	ددنیا مثال سراب دی
په غم ولاړ له دی عالمه	چه په راغله یی هوس که
او بازار یی ویرانه دی	دنیا سرای ددیوا نه دی
ځینی تله دی دم تر دمه	قرا ری پری با ندی نشته
خرگند عیب پسو پټ دی	منځ یی وینه څپه خپ دی
چه گر فتار یی دی په تمه	له اندو هه به خلاص نشی
هر عمل په طرا ری کا	تل فریب و مکا ری کا
رهبری (۲) کا له آدمه	لکه لون (۱) د غنمو
پکښی دام دملا مت دی	کل اشیا ددی زینت دی
ترو بنا دی پری مسلمه	چه له دی غمه ازاد شو
سود وزیان له خپلی مینی	که په دا نظر یی وینسی
ورځ رو بنا نه لار ده سمه	دمر شد خبره پند کړه
دگو مان اوړه فنا کړه	ته دزړه سترگی بینا کړه
کسی تور دی له قلمه	دمعنا مثال لیده دی
څه صفت کا دغه مړی	قلم گری سر پر یکړی
ډیر ډیر فیض له رقمه	دا ستاد له لاسه روغ شو
د کا مل په امر ژوی	میرزا خپل خوږونه سوی
چه له مرگه پخوا و مری	
جسم اسم له اعظمه	

۱- دهمیش نسخه «لونی» .

۲- دهمیش نسخه د «رهبری» په ځای «دهزنی» دی .

دجهان له حاله څه وایم ترکومه
 دهستی صفت به څو کړم له معدو مه
 ددنيا ناوی بی حده بڼا یسته ده
 که یی خوا بڼی وفا یی لری له زومه
 یو افسون یی پر جمله عا لم کښی پوکړ
 چه باطن واړه مجهول، ظاهر معلو مه
 چه هر څوک یی ددانش په نظر گوری
 دنادان تر فهم بڼه له بڼو محرو مه
 همیشه ددی دنیا وفا یی نسته
 کم دلیل د عقل قیا س که له نجو مه
 دغافل داخپل غفلت په ځان بلا شو
 وخران وته پناه وړی له سمو مه
 داخلاص اثر یی هیڅ په زړگی نسته
 په تحقیق عبا دت غواړی له رسو مه
 دمشر کو دباور ستر گۍ پندی دی
 چه د فهم دیدن بیل کا له مو هو مه
 بد گومان یی همیشه دزړه کاهښ شو
 په حیات صورت به خلاص نه شی له پومه
 په تاریکه شپه ارمان کا ندی دورځی
 اوروښانه ورځ بد له که په شو مه
 دمیرزا خبری لږ معنایی ډیره
 بینایی چه ده په کسی کښی مکتو مه
 دا شیرین اشنا چه ډیر ډیر یادومه
 په دا بزرگ نامه یی سود دزړگی کړمه
 له دی هسی یار به څر نگ صوری کړم
 چه په زړه دصبر نخښی نه وینم
 همیشه یی په دا فکر درمانده یم
 چه ددی علاج به څه کړم څوک پو ښتمه

ددیدن په هوس درست له پردی ووت
 دابی رنگه زړه په کوم ځنځیر تېر مه
 مگر زلفی دخو بانو یی په مخ دام کړم
 اوڅا لونه یی دانی په کښی پاشمه (۱)
 د عالم هنر به واره پری تمام کړم
 که سرکښ خاطر په غیږ کی ونیسمه
 سر تر پایه په هوا باندی پریشان شو
 چه اثری په هیڅ لوری نه مو ممه
 په اشنا پسی له شش جهته ووت
 زه له شش جهته ځنځیر ووز مه
 هیڅ خبری په هیڅ لوری موندنه شی
 له طلبه نه کښینم نه پسی ځممه
 د صورت حیات یی زړه د زړگی روح دی
 تروبی زړه بی رو چه ځنځیرله پا یمه
 یو رمق می له ژوندونه پا ته نه شو
 بی خبر له ځانه لاس وپښی وهممه
 دغه مرگ می تر ژوندون رالږه به دی
 چه دخپل اشنا په مینه ځان ښند مه
 نن میرزا په تر لوجود هسی گواهی لی
 چه له دی هستی نیست شوم هست به شمه
 بی وفا محنت به څو څکوی تر کومه
 په امید د سحر گری دنیا زو ممه
 دا خالی طمع دی وږی ده فریاد کا
 د حرص خوله یی تر هنده ده تر رو ممه
 د زینت لذت یی ځای په ځای دانه که
 اود ځمکی مخ یی ونیوه په لو مه
 هر سپری چه دهوس په حلقه کښی ووت
 دم په دم یی پری کوی له مرزو بو مه

۱- دهمیش په نسخه کی «اوڅا لونه یی دانه پری وکړمه»

واپه بود یی دنا بود په اجرورکړ
 دهستی هنر غوا پی له معدو مه
 هیڅ اثر دفرا غت ور پاته نه شو
 زپه یی ډک دی دغو نو له هجو مه
 په ریا دخلکو نمری رنگوینه
 ددروغو بوی یی تل خیژی له خو مه
 بد خارښت یی په نادانوباندی خور که
 دانا یان خپسر سا تی له هسی پو مه
 عار فان له وهم وفهم لری راغله
 دو همیوسر یکار دی له مو هو مه
 ظا لمان له خپله ظلمه په عذاب دی
 همیشه درحیم رحم له مر خو مه
 دهر چا عمل په نیت پوری ټولی
 هر سړی له خپله نیته بخړه مو مه
 نی شکر له خپله اصله خوږه مومی
 دتلخی اثر یی نه ځی له زقو مه (۱)
 در ښتیا خبر ی قدر په چاکم دی
 دمیر زاصورت خرگند معنا مکتومه
 بله مه وای دهجران تیـــره خارونه (۲)
 چه همیشه په خوږو زړو کا پر ها رو نه
 وسکه غم دحیات یی سر مایه دی
 په هر چا باندی روغ کړی باز رو نه
 که پر ځینو باندی ور شی کله کله
 دفقیر په زړه پرا ته دی انبا رو نه

۱- دهمیش په نسخه کی «دتلخی اثر یی زیری له زقومه»

۲- په قلمی اودکندهار په دواړو نسخو کی (بولوی می) اودهمیش په نسخه کی «بدی میوی دی

دکتا بغانی په نسخه کی «بل موی» لیکل شوی دی .

غم اندوه دی لور دلوری غلبه شوه
 عجب خولی را لگوی لکه ما رو نه
 په دنیا کښی چه بنیاد داشنایی کا
 جدا یی پری باندی تل کا نا تا رو نه
 پر باڼو یی لویی لویی او ښی درومی
 لکه درچه وپی په تور تا رو نه
 ما وی زه به حصا ری دصبر و کریم (۱)
 گرمواو ښو می را ما ت کره حصا رو نه
 چه جرس می له فراقه ناره و کره
 پردیسو زلمیو و تړل با رو نه
 دمپرو یو کپی لاری لور په لوری
 لکه په گن انبوه کښی و شلیزی ها رو نه
 چه خاطر می په اشنا پسی کوښښ کا
 لکه مست قطار څکوی په مها رو نه
 چه دا هسی پریشانی در باندی زور شوه
 ای میرزا وسکه دی ډیر کره ازا رو نه
 دنو سک پسر وی ولی کپی نادانه
 په نادان پسی به ورشی تر زندا نه
 نتیجه به پښیما نی له دی ځای یو سی
 که په مینه همنشین شی له بدا نه
 ترو هاله که ارمان کپی فایده به نه وی
 چه دپلک په قوت ورشی تر سندانه
 اوس له نفسه سره جنگ درلره به دی
 نه چه بخره (۲) می خواری شی جاودانه
 بی زواله باد شاهی به دی روزی شی
 که داهسی بری یوسی له میدان (۲)

۱- لرغونی نسخه (ماوی زه به کوپ دصبر روغ کریم)

۲- دایت دهمیش له نسخی نقل شو په نورو نسخو کی نشته .

به دا هسی غلیم څه لره سرفه کړی
 چه په واک یی دیار مینه شی ودا نه
 هر زمان پخپل اختیار با ندی قادر یی
 که ووقت وته بیدار اوسی کار وا نه
 له فانی جهان تله دی دم تر دمه
 دمهلت طمع به خو کړی له گر دا نه
 د صفات جامه په ذات دمه مرتبه
 له عد دمه به بیل نه شی عدد دا نه
 دخبری په معنا هغه پوهیږی
 چه یی فهم رسید لی تر نا دا نه (۱)
 ای میرزا که هرڅو ډیر لونه ویل شی
 کل صفت دی له یوازی همه دانه
 بڼه پتنگ چه ډیوه ولیده روښانه
 دی لیدوی پته مینه کړه عیا نه
 جینا یی په رو بڼا یی بانندی شیده شوه
 دخپل ځان خبر یی بیا مو نده له ځانه
 له هوسه وهوس وته روان شو
 د صورت حجاب یی وا چاوه له میا نه
 پسو مرگ یی د وصال دپاره وغوښت (۲)
 تر ژوندون شوه جدا یی پر بانندی گرا نه
 له فنا په فنا هسی رنگ خونبیری
 لکه سخت بندی چه خلاص شی له زندانه
 چه رضا یی داشنا په رضا کښیښوه
 ترو گرانی تر اسا نی شوه پری اسا نه
 له فنا تر بقا یی یی پوری راغی
 دکمال ویره یی نه شی له نقصا نه

۱- دهمیش نسخه یی نه لری.

۲- دهمیش په نسخه کی د (وغوښت) په ځای «واخیست» دی .

معرفت یی تر توحیده پوری ورووست
 دایمان پر ملک یی نشته بی ایما نه
 په خاطر یی تل تر تله نور بهارشو
 دگلزار اندوه یی نه شی له خزا نه
 هر زمان یی دمعنا په ستر گوگوری
 په هر څه کښی شته نښان له بی نښا نه

دا میرزایی دخپل زړه په رڼا پوه کړ (۱)
 ته همه یی په همه کښی همه دا نه

لر غونی یی هم اوسنه (۲)	هم تازه یی هم ریمنه
که زړه شی گهی خوا نه	بیا ساده یی مکر جنه
په خوازه کی دی تر څه دی	له ښو بد ، پر بد مینه
عجب لیری نژدی بو لی	چه نژدی وی بیخ یی کنه
صورت شهید ورڅرگند کړی	خوی دی څرخ شی ، لکه ستنه
چه نهال شو ستا له لاسه	بیا یی ولی وور ژنه
که څوک زړه وتا ته در کا	ته یی را څکوی پر غنه
عالم تاله لاری ویو ست	دگنډ هیر ښا یسته ونه
چه هوس له دنیا غوا ږی	تل پر ځی دغم ریڅنه
بد گون یی تا نسته کړ	کینه قهر پر ی پینه (۳)
په خوله څر نگه استاد شو	ورځ به ورځ کادا او هنه (۴)
شیطان ټکی در ونه دی	دی په زړه کښی کا وهنه
زوی وپلار سره دښنه کا	میندی لو فی لکه ښه

۱- لرغونی نسخه «د امیرزایی درموزیه مثال پوه که»

۲- دهمیش په نسخه کی (لر غونی نه یی اوسن).

۳- لرغونی نسخه «کینه قهر یی پیرنه»

۴- دهمیش او د کتابخانې د نسخو نقل شو دهمیش په نسخه کی د (او هنه) په ځای

«اودنه» دی . په نورو نسخو کی داسی دی «ظاهر څرنگه ارامه» دی .

رو بښان غر شو ددوو کونو دغافل ستر گي لځنه
 مير زا وایي حال دغه دی
 که څوک زیان کا یا گټنه
 دبلبل چه اشنا یی شوه له سمنه
 ددی گل په مینه راغی تر چمنه
 دا تمام صورت دزپه په رضا درومی
 اود زپه سفر دستر گو له وز نه
 که هر څو په حجا بونو کښی دی نغبتی
 ددین په مینه ووت له بد نه
 په هوس یی دملکو نو پادشاهی کړه
 دنظر په نغو ته ولاړ شو له وطنه
 اختیار یی دپتنگ تر فهمه ښه شو
 چه په بله لمبه پریو ووت له چمنه
 داشنا محبت زور پری باندي وکړ
 دغه اورپری ښا یسته شو له گلشنه
 چه دا هسی شها دتور څخه مومی
 وښا دی وته به ښه ځی له شیو نه (۱)
 په باور کښی له جمله اختیاره ووت
 له مرده ورسره پروت دی بی کفنه
 او صورت یی دیوسف بوی یی دمشکو
 اود عشق لوگی یی ځی له پیر هنه
 کل عالم یی له دی بویه معطر کړ
 دعطاروزپه یی وا خست له ختنه
 او ظاهر یی په باطن پرور ده کړی
 په هرڅه کښی تماشا که له سجنه (۲)

۱- دهمیش په نسخه کی (شیون) او په نورو نسخو کی «شونه» دی .

۲- دکتاغانی او همیش دسخو د«سجن» په ځای په نورو کی (جینه) دی .

معر فت له محبته ور پيدا شو

دبزرگی خلعت یی زیب که له قر نه
دا مر زا وینا په خامه ژبه وایی

او معنا پر عار فانو معینه

نورو سر سره څه شینه	لکه علم وهستی (۱) دینه
سر له نوره پیژا نده شی	نور بی سره نه پا یینه
مینه نه شی بی دید نه	دیدن ښه ایسی په مینه
عشق په عقل ښا یسته دی	عقل بی عشقه مه وینه
باطن واړه په ظا هر کښی	هر ظا هر باطن لرینه
معر فت دی تر تو حیده	عبادت دی تر یقینه
هر چه واړه یگانه کا (۲)	پاس پر تخت به وخیژینه
دی مسجود دملا یك شو	خلافه پر ده ښا یینه
چه په اسم اعظم پوه دی	ځان له ځانه پیژنینه
دخپل زړه پر تخته کښل که	بی کرام الکاتبینه

میر زا مدح دکا مل کا

چه یی دا فهم رسینه

د اسلام گرو هه (۲) متینه	را پیدا شوی له یمینه
دیسار لښکر یی مات کړ	تل دفتح له جبیننه
چه گومان له میا نه ووت	ملک دی وساته یقینه
پاد شاه حکم په عالم کا	هیڅ ځای نه وی بی امینه
عقل تله حقیقه دی	دلی چار په کښی تلینه (۴)
روح له حقه خلیفه دی	پا یتخت لره به ځینه
له نور چا سره نه اوسی	چه څوک نه وی دی به وینه
رنګ یی چا لید لی نه دی	یو بی رنګه رنګه لرینه
له نیاز منو بی نیا زی کا	دبی نیاز وناز سپینه

-
- ۱- د کتابخانې په نسخه کې د (هستی) په ځای (هسی) دی .
 - ۲- د کتابخانې په نسخه کې «هرچه دواړه» دی .
 - ۳- د کتابخانې په نسخه کې د (گروه) په ځای (کرده) دی .
 - ۴- دهیښ په نسخه کې (دلی چار) په ځای «ویل چاری» دی .

دچا قهر یی هنر که دچا عیب کا خپله مینه
 ځینی دین په دنیا پیړی څوک دنیا غواړی له دینه
 ځینی گله شی بی ویلو څوک که وایی نه به شینه (۱)

میر زا بد پرېنو نه وایی
 نه څوک وژنی بی سکینه

نن زما پر خپل اشنا شی ډیره مینه
 وا ډه دوک له خپلی مینی را رسینه
 که گهی دزپه په ملک کنبی یاد شاهي کړم
 گهی غم زاته لښکر شی ودرینه
 ننه دیدن لکه باران په تا زه کیږم

جدا یی په مثال اور په ما لگینه
 په تحم ل زما خراب خاطر ورسپړی
 او که آه کړم ډیر عالم به وسو زینه
 محبت خبری گرمی تر لمبه دی
 کا تیان به یی په کو مو گوتو کنبینه

چه قلم په دا لمبه کی لو غړن شی
 تروباریک کاغذ به یی څښکله سپینه
 یکباره به قراری له خلکو پاخی
 که دزپه شعله تر ژبی تیره شینه

دعشق اور می یو په یو تر عالم پریووت
 په محل به یی څوک څه حصار وینه (۲)
 هغه راز چه په خلوت کنبی پوشیده و
 په بازار عالم دغه خبری کړی یینه

۱- دهمیش او دکتابخانی دنسغو داییت په نورو نسغوکی داسی دی (ځینی گلهشی بی ویلو څوک نه وایی بی پوښتنه).

۲- دکتابخانی په نسخه کی داییت داسی دی :
 (دعشق اورمی یو په یو تر عالم پریووت - په محفل به یی څوک چه حصار وینه)

او قسمت یی دهر چا جدا جدا کړ
 لاس و پښی په خپل مقصود پسی وهینه
 او میرزا په برهان پور کښی ننداره کړه
 له اصلی وطنه راغی بیا به ځینه
 که دزړه د حال خبر شی ته مسکینه
 ای له یار سره همدرد ده همنشیننه
 دمعا اصل دی هم پسی وغواړه
 په صورت یی تر همه عالم مېښنه
 بد گومان دی دیقین په کسی کښی ووت
 چه دا یو یوازی دوه وینی دو بیننه
 دبی فهمه سپری هسی رنگ سزاده
 چه دزړه تخته یی توره سترگی سپینه
 داشنا له ساده گی نا اشنا شو
 د کثرت جامی یی واغو سستی رنگینه
 چه تمام وجود دی عین کسی نه شی
 ددی یار مخ به په کومو سترگو وینه
 محبت دی وهر چا ته رهنما کړ
 دهر چا دزړه (۱) دارو شوه خپله مینه
 چه هر څو ددی پخپل ځان پسی ستانه کړه
 ای د کفر په ځان کفره د دین دیننه
 وهر چا وته دی خپله رضا کښیښوه
 حق په حق و مسلمان هندو امینه
 په زنا رتسبیح دی راڅکول دوی دواړه
 ته همیش یی په داخپله چا ر متینه (۲)
 معرفت دی د بندیانو آزادی ده
 دمیرزا دزړه تکیه، دهر سر بالینه

۱- دهمیش دنسخی «دزړه» په ځای په نورو کی «زهر» دی .

۲- دهمیش په نسخه کی دابیت نشته .

پوونده ومزارع ته وکړه سانه (۱)
 دزړه ذکر دی پټی شو پوله پانه
 دحضور زمان له ذوقه خبر نه شوی
 تل دگا نده په غم لبنلی ای انجا نه
 دحرص طمع دی څه ډیر اوږده ده
 چه په ځمکه کښی ورسته کړی غټه داڼه
 که حریص دزیرو زرو په تخت کښینی
 دقانع تر فېمه کټ ښه دی بی با نه
 دغه بخت د بختور په حسا ب نه دی
 زنا ردار که ور ته ډیر وایی گلیا نه
 ښه دهقان عجب ځواب په صواب ورکړ
 چه پخته کلام دی ووايه سنجانه (۲)
 دمعنا په حقیقت یی نظر وکړه
 ورغستلی وینا مه کړه ښه یی وای نه (۳)
 حق باطل یی په تحقیق وځبله بیل کړه
 ددی عقل په غلبیل کښی یی وچا نه
 په پریشان خاطر به چیری فراغت کړی
 شپه وورخ ده په بار گیر با ندی پلا نه
 تفاوت دنژ دی لیرو اندیښنودی (۴)
 کل په بادپوری تکیه دی څه یی کا نه
 څو دجهل په خوینو کښی محکم یی
 دمیرزا وینا به څه اړوی پټانه

۱- همیش «پوونده ومزارع ته وی کړسانه» دکندهار په نسخه کی «سانه» ته (خبره) لیکل شوی ده .

۲- لرغونی نسخه د (سنجانه) په ځای (سوجانه) دی .

۳- همیش د(واڼه) په ځای «داڼه» دی اود «ورغستلی» په ځای (درغستلی) دی .

۴- دهمیش په نسخه کی «تفاوت دنیکو بدو وکړای نه شی» .

ډير منت لرم له هسي بڼه بڼيکڼه
 چه مي بيا موند طريقت حريف جوگڼه (۱)
 په ادب مي دتوحيد پو بڼتنه وکړه
 په رموزي نښان راکړي له پتنه—
 تيره لور دالا الله يي را په لاس کړي
 چه په داته (۲) غير الله له زړه و سکنه
 خو له خاره له خا شاکه خالي نه شي
 به پته گلو نه نه کړي ما لڼه
 درنگر يز هنر به هاله پري خرگند شي
 چه کوره جامه يي پريمنځي دونه (۳)
 دذاکر خاطر له غيرو پاکيزه شو
 چه په هر نفس يي ذوق شي له سجنه
 الا الله پا کيزه تخم دو حدت دی
 ته يي کړه اوس (۴) دباور په اوبوپنه
 دمشقاق ژو ندون په وصل داشنا دی
 دحيات حيا تي نه شي بي جيو نه
 نيك وېد وېله نژدې خېله جدا دی
 له ميوي سره اغزي لري کر گڼه
 دغه لوی نوم يي دهر نا مه مصدر کړي
 که هيڅ نوم يي بيرون نه دی له انگنه
 اي ميرزا که يي دخوي بهتري نه وي (۵)
 دسيد تفاوت خه دی له با بڼه

۱- (جوگڼه) دکتا بڼاني او دهميش په نسخو کي همداسي ده او په نورو نسخو کي «جگڼه» ده دکندهار په نسخه کي د (سيدقوم وبلند رتبه دعرفان وعشق) معنا ورته ليکلي شوي ده دکتا بڼاني په نسخه کي د (بڼکڼه) په ځای «شکوڼ» دی .

۲- دکتا بڼاني په نسخه کي (چه مدام)...،

۳- دکتا بڼاني په نسخه کي «چه کوره ختري» دی او په لرغوني نسخه کي (خزدي) دی .

۴- دکتا بڼاني په نسخه کي «يگانه».

۵- دکتا بڼاني په نسخه کي «اي ميرزا که نيك عمل درخفه نه وي»

که راووزی دنا سوت له توره بڼه
 په ساده جامه به بیا مومی ما لڼه (۱)
 ملکوت یی دپا کا نو کښلی هار که
 جبروت یی درو حانو سپا گڼه
 او لاهوت یی معرفت دعارفانو
 چه هیڅوک یی خبر نه دی له پرینه
 تل په ذات شپا یوه ده بسیجه
 په هرلور یی دصفات انبو هی گڼه
 یو عجب ښایسته منی یی پیل
 چه هزارویک یی لپاته کړینه (۲)
 همیشه تر دا څلور څادر دلاندي
 عجب (۳) ذوق و تما شا کا له سجنه
 باد شا هان یی تر ابد حلقه بگوش وی
 درو یشان که زړ و نه کړی د عشق کهنه (۴)
 پر سپین مخ یی توری زلفی جار وتلی
 د ښا مارو سر یکار وی له چند نه (۵)
 چه له هسی محبو بایې اشنایی شوه
 د دښمنو ورسره صلح بی بند نه
 دیوانه له خپله عقله بیگا نه (۶) شو
 په دریاب با ندی قدم ز دی بی پتنه
 د فقیر میرزا په کسی قدم کښیږده
 داشنا دمعنوی سترگو انجنه

- ۱- دکندهار په نسخه کی «مالن» معنا (دغیرالله نه دزبه پاکونکی) لیکلی دی.
- ۲- دکندهار په نسخه کی (مړین) ته «ژیور» معنی لیکل شوی ، ښاید «گاه» سره ربط لری .
- ۳- د کتابغاني په نسخه کی «عجب» په ځای (پسو) دی .
- ۴- دکندهار نسخی د «گرهڼه» مخفف بللی دی .
- ۵- دابیت دهمیش نسخه نه لری .
- ۶- دهمیش په نسخه کی د (بیگاهه) په ځای (یگاهه) دی .

خو ژوندون دی دی په سه (۱) تر بنارگ و تا نژ دی دی
 دغه تگ دزپه په پنبو دی خو دی سترگی بینا نه شی
 دحرص په خوږ لیچن یی فقیر خپله فقیری کا
 زنبور شهید خزا نه کا چه لویی په دنیا غوا پی
 چه رضا یی خپله نه وی له یوه چه دووم غوا پی
 دپرون وعده دی نن وه پس له مرگه به پنبیمان شی
 مقصود وغوا په ابله ته غلط درو می له ره
 دا خلاص لار ده کو ته نه به نمر وینی نه مه
 تشس پندار در با ندی په سود وزیان دی له باد شه
 که در پاته شوه لاله زه خان به ورولی تر چه (۲)
 تخت هلك دی له منه (۳) دوه به ورشی تر ده (۴)
 نن دی پا ته شوه تر گه سود به نه وی له وه وه

ستا دسود خبره دا ده

چه میرزا کره مو جه

یو عجب عزت به بیا مو می عالا

چه طلب کا دبا طن له فضلا

د کا مل دتلین هسی رنگ تاثیر دی

چه نابودو غیر یی محوه شی په لا

دخناس له وسو سی به بی زړه خلاص وی

چه دایم په ذکر وفکر شی ملا

په نفی به له کل غیرو پا کیزه شی

چه اثبات په لاله کا تو لا

عرش الله وهسی زړه وته ویل شی

چه مدام دمرفت په نور جلا

د صورت دا هل فهم نه رسی پی

چه خرگند له غیو وا یی عقلا

۱- دهمیش په نسخه کی د «په سه» په ځای «په څه» دی .

۲- په لرغونی اونیمگری نسخی کی «بیایی ویره وی له څه»

۳- په کندهار او قلمی نسخه کی : تحت هلك لره لومه .

۴- دهمیش او په نیمگری نسخه کی (دوه به وریشنی ترده) په ځای «له یوه ورشی ترده»

هر زمان به یی پر لوح محفوظوینی
 قام پر قام قا لو ابلو او هم بلا
 خینی خینی ذوق وشوق بنهیی دیدن کا
 خوک داوسی مما کا نوا عملا
 یو په یو به وفایی خنی بیامومی
 هر چه او سی مما کا نوا اعمالا
 ظاهر بین عالم به خرنکه باورکا
 چه په اور په اوبه درو می بدلا
 ای میرزا خبری واپه لاس په لاس دی
 چه هوری دوری یی غواپی جهلا
 دهجران له دوکه تا وهسی په زپه خنی
 لکه باد له مخه اور په وچ وابنه خنی (۱)
 دفرق دلمبو هسی رنگه تاثیر دی
 چه له مخه یی سوپه آه گر می او به خنی
 له دی هسی رنخ علاج به خوک پسو کا
 چه دزپه وینی روا نی تر لیمه خنی
 دواپه کسی یی په وینه کنسی دویپی
 سپینی او بنی لویی لویی پر باپه خنی (۲)
 په دا هسی حال به صبر خوک په خو کا
 چه داهسی شیرین عمر په کاته خنی (۳)
 یو عجب فراق په ستر گوباندی پینس شو
 اوس دا ونبو خه ارمان کا چه لیده خنی
 له قسمته لا چا ری ده علاج نشته
 په ناکام لکه تناء بر ییننا، اوره خنی

-
- ۱- دابیت دکتابخانی اود همیشه له نسخوسره سم نقل شو په قلمی اودکندهار په نسخه
 کی داسی دی «دهجران له دوکی هسی تاوله زپه خنی»
 ۲- دهمیش په نسخه کی د (روپی روپی) په خای «لویی لویی» دی دکندهار اوپه قلمی
 نسخه کی دلویی - لویی په خای روپی روپی دی .
 ۳- دکندهار او له قلمی نسخی واخستل شو.

ددی خپلی مینی پنډه (۱) پری بانندی پر یو و ت
 که صورت یی روا نیږی زړه یی نه ځی
 مړی ایری داور (۲) له درده شوی فارغی
 تل داور دلو گی بحث په سکاره ځی
 اوس یی (۳) پر دمحبت په ډیوه وسو
 بی وزرو مرغه څو درو می په څه ځی
 بی دیداره را حت نه غوا پی رښتنی
 عا شقان به وبهشت و ته سا په (۴) ځی
 چه ددین د دنیا بار له سره واخلی
 مخلصان به سکو نت لره ها له ځی
 څو وصال دخپل اهل روزی نه شی

دمیرزا ترستونی کل خواږه ترخه ځی
 اواز واړه دو هاب دی
 په هر لور چه نظر وکړم
 که در حم یا عتاب دی
 دمولی چنگ و رباب دی
 بیا وده و ته مآ ب دی
 پسو بی مثله طنا ب دی (۵)
 درست جهان یی احاطه کړ
 مخلوقات چه څر گندیږی
 یو عجب لطیف در یاب دی
 هم ددی دریاب حباب دی
 بیا ددی در یاب حجاب دی
 ناسوت نه دی بی لا هو ته (۶)
 نوم یی یخ شو اصل آب دی

- ۱- دهمیش په نسخه کی د«پنډ» په ځای «بند» دی .
- ۲- دکندهار ، قلمی اودهمیش په نسخو کی د«اور» په ځای (واړه) دی .
- ۳- دهمیش په نسخه کی د«اوس یی» په ځای (چه می) دی .
- ۴- همیش: د«ساړه» په ځای (څاړه) دی.
- ۵- دهمیش اودکتابخانی دابیت په نورو کی (تر ټوله مخلوق وتلی- یو بی مثله لوی طناب دی)
- ۶- دهمیش دنسخی ددی مصرع په ځای په نورو کی (ناسوت نه دی بی لا هوت) دی .

په کثرت کښې تار په تارشوه اور اوبه باد و تـراب دی
 ویدونې (۱) اروید و نی گه سرود گمې مضراب دی
 په څلور عنصر دپا سه کبریاى لوى جناب دی (۲)
 هم پر دا جناب ختلى اوس دمعر فت افتاب دی
 دا افتاب په هر چا بریښي ددوین گو مان نقاب دی
 بی نصیب شو له را حته دده ځان په ځان عذاب دی
 دغبار په تیاره کښیو وت باران نه لری سحاب دی
 خود پرست په خودی بندشو څه بنده، څه یی حساب دی
 که ته نیست شی هست به مومی که سا تل یی دا ځواب دی
 هرچه دا ځواب یی بیا موند ترو ددی عالم ار با ب دی
 مختصر کلام می ووی حرف یی څه وینی کتاب دی
 تل باده دمحبت خو ری هر خو شیخ شی زړه یی شاب دی
 میرزا ډیر وایی په لږ کښی
 ډیر په لږ کښی انتخاب دی (۳)

ددی مستی شها زلفی تار په تار دی
 غوړیدلی لکه سیو ری په رخسار دی
 هر وینسته یی گو ښی گوښی کمند روغ کړ
 خوری (۴) شوی دزخمی زړو نو په ښکار دی
 پر هغو زړونو به څرنگ قراری وی
 چه څکولی یی دمیڼی په مهار دی
 چه له هسی خپله ځایه شوبی ځایه
 داستوگی ملک یی کوم دی چه قرار دی
 چه ددی محبوب په مینه دیوانه شوه
 اوس وتلی له تسبیح وله زنار دی

-
- ۱- دهمیش د «ویدونې» په ځای په نورو نسخو کی د «بی دینو» دی.
 - ۲- دهمیش په نسخه کی «یاد کبریا جناب دی» او د کتابخانې په نسخه کی «یو د کبریا جناب دی».
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (میرزا لږ دی په لږ کی - لږ په لږ کښی انتخاب دی)
 - ۴- د کتابخانې او دهمیش په نسخو کی د (خوری) په ځای په نورو کی (نن سپور) دی.

واړه چپاری خپله مینه شوه دوړاندی
 اوبی مینی له جمله کار و بی کا ردی (۱)
 په خلوت په میخا نه کښی بی خای نه شی
 نه په مینه دمسلم نه دکفار دی
 له دی هسی مستی څنگه احتیاطی کړم (۲)
 چه کاته یی وویشتو وته تیار دی
 ښایسته صورت یی ونه دچندن کړه
 دا گیسوتری پر یوتلی لکه مار دی
 چه داهسی رنگ دیدن وته هوس کړی
 دجهان غمونه واړه پر انبار دی
 همیشه دعا شق زړه باندی ورتیری
 دمحبوب کاته لمبی، سترگی انکار دی
 نن یی بیاد خپل جمال دیوه کړه بله
 عا شقان لکه پتنگ تر جارو زار دی
 عند لیب دعا شقی نا مه ویلی (۳)
 په ثنایی خبر زړو نه مو سیقار دی
 دغه سترگی یی کنول کسی بورا شول
 او کاته لکه هستی صاحب اختیار دی (۴)

۱- دهمیش دنسخی دابیت په نورو نسخو کی داسی دی «تر واړه چاروبی مینه شوه دوړاندی - په دامینه» او دکتابخانی په نسخه کی «خپله مینه» ده .

۲- دهمیش په نسخه کی د«مستی» په خای (خوه) او په گلشن روه کی «شپا» دی .

او دکتابخانی په نسخه کی «له دی هسی خوپه څه رنگ حیاتی کړم» دی .

۳- دهمیش او دکتابخانی په نسخو کی د(ویلی) په خای (یوړه) دی .

۴- دلته دلرغونی او دهمیش دنسخو سره سم نقل شو په قلمی اود کندهار په نسخه کی دابیت داسی دی :

(دغه کسی تیز شراب سترگی پیالی دی- په نظر سره یی مست صاحب اختیار دی)
 او دکتابخانی په نسخه کی :

(دغه سترگی یی بوواکسی گلونه - او کاته یی لکه صاحب اختیار دی)
 (هستی) ته همیش دبلې نسخی په حواله (هوسی) لیکلی ده .

دواړه وروځی یی لیندی باڼه یی غشی
 واشناته یی نیولی په گو زار دی
 مخلصان په دواړو کونو آزادی کا
 دمحبوب وښه دیدن وته حصار دی
 تر دغه خوبنی به زیاته خوبنی څه وی
 چه هر دمی ونظر ته انتظار دی
 دا کثرت یی په وحدت با ندی ارهت کړ
 او راتله ور تله دهرچا پخپل وار دی
 وهر چاو ته یی خپله پوهه کښیښوه
 دهر چالیده دهم په مقدار دی

ای میرزا ته داملالی سترگی وینه (۱)

چه مدام دیار لسمیتی په خمار دی

پیر کا مل درحم وور دی	ووریدلی لورپه لور دی (۲)
درست جهان یی ښایسته کړ	بیا دکل ښایست انخوردی (۳)
معرفت ځنی پیدا شو	عشق د عقل پلار ومور دی
زنګ یی لیری کړ له دله	فهم نور محبت اور دی
ایری سکور له یوه اصله	یقین سپین شو گومان توردی
فقیر بله ډیوه وړینه	د فانی اختیار لا نور دی
له هر چا سره یکتا شو	علم وحلم هسی زور دی (۴)
یو دریاب دی یوه ځمکه	گنی خوږ شو زقوم شور دی
دا سپری له یوه پشته	عارف وینی غافل (۵) کوردی
هر چه دا معنا نه وینی	روح یی مړ صورت یی گوردی

میرزا مدحه دکا مل کا
 ونا قص و ته پیغور دی

۱- دکتابغانی او دهمیش په نسخه کی «مرزادی داملالی سترگی وینی»

۲- دهمیش په نسخه کی (پرکاملو رحم ووردی - ووریدلی په هر لور دی.)

۳- دهمیش په نسخه کی «کل» په «ځای» (گل) دی .

۴- دهمیش په نسخه کی «حلم» په «ځای» «حکم» دی اود کتابغانی په نسخه کی (دعلم حکم

هسی زوردی)

۵- دهمیش په نسخه کی (دغافل) په «ځای» «محبوب» دی .

رښتيني عشق ددواړه جهان مير دی (۱)
 هرچه کل عالم يې لاندی تر نظير دی
 په هر لور چه دده منځ شو
 په هغه زړگی يې کړی خپل بهير دی
 مينه په هيچا کښی منع نه ده
 تر نظري لکه ځوان وی هسی پير دی
 مست شپا وټه په سيل
 د صبح نسيم هميش په مېنک امير دی (۲)
 شپا چه هم نشينه شوه له گله
 پر عاشق باندی بابل اندوه لشکير دی (۳)
 جلیا له خپله لا سه آتش بل کړی
 نن يې پر زړه (داغ) ايښی د فقير دی
 فقير له دی غمه فارغ نه شی
 چه نو نو ساعت پير وير دی
 په داهسی حال به څر نگه قرار شی
 چه يک لخته د زړه ملک ځنی تفسير دی
 مکان يې هسی داستو گي پاتی نه شو
 په ناکام يې وغيرت و ته تدبير دی
 (په) هسی سفر تله شی له ضروره
 عا قبت دهر چا خپل وطن کشمير دی
 بی بها دده دیدن (و) په بهاشو
 په هر څه يې په دا پټ عیبو نو څير دی
 (و) پټنگ چه وبل اور ته هوس کا
 په هر دم يې په خندا کی د ځان وير دی
 فقير مير زا به و مری ستا له دوکه
 بیا به وایي له قسمته يې تقدیر دی

۱- د اشعر د کتابغاني له بشپړی نسخی واخیستل شو په نورو کی نشته.

۲- عبر .

۳- لښکر.

دهمخلص بنده هميش پرڅښتن ناز دى
 پرڅښتن باندې مخلص بنده اياز دى
 كه خطايې دسړې په بڅره كښيښوه
 تر قيامته پورې ور دتو بسى واز دى
 زه چه هسې په اميد په ويره اوسم
 په دا كوركښي راسره بدخواه (۱) غمزدى
 نا خدا به خوب پسو په بسى غمى كا
 يوبى حده لوى درياب زبون جهاز دى
 دپساره حساب يې څوك ويلای نه شي
 نه د هيچا پراوړدو دليل جواز دى (۲)
 حد پايان به يې څوك چر ته پسې غواړي
 چه يې عقل تمام شوى په آغا ز دى
 چه په هر زمان مې ويره شى له موجه
 داميدلاس مې نيولى په از باز دى
 دكامل يوه بې حده لورنه اشوه (۳)
 دباورلاسي يې په هر لوري دراز دى
 وهر چاونه نارې وهى په زوره
 دنك بختو رهنماي دغه اواز دى
 په تحقيق يې منزل وړې تر مقصوده
 چه اول يې قدم يښى په مجاز دى
 كه تمام دمحببت په اور وسوځي
 بې گومان له هسې سوزه سره ساز دى
 فقيران چه د دوو كو نو پروانه كا
 دصورت په كميني كښي يې اعزاز دى
 اى ميرزا وصال په رسم مونده نه شي
 تر گومان وا ته دخپل صورت گداز دى

-
- ۱- دهميش د نسخې د (بدخوا) په ځاى په نورو نسخو كې «نيكخوا» دى.
 - ۲- دهميش په نسخه كې د (پساره حساب به يې څوك موندلى نه شي - نه يې پر اوړده دليل جواز دى).
 - ۳- دهميش په نسخه كې نه شته او په لرغونې نسخه كې «كامل پيرديعه دى» مېاني شو دى.

چه دهر زړگی کړاس (۱) دی
 په هر چا کښی یی ځای ساز کړ
 چه وسواس یی وسینې ته
 چه له حقه په غفلت شی
 تل په غیرو مشغو لیږی
 هغه زړه چه اشنا نه وی
 دریا کرل ریبیل کــا
 دبا وړ دا نه یی نشته
 دمقصود طلب دی بو یه
 که ناگاه له لاسه وا وړی
 سپړی درست په هغه لوری
 غافل ځان په خپله هیر کړ
 دمیرزا حجاب یی غوڅ کړ
 دکامل تلقین الماس دی

دی فقیر ویلی حال دی
 یو صورت څلور یی حاله (۳)
 هر زمان سره دعوه کا
 یو نادان دی بل بدی کا
 کل هجران یی دی له کفره
 څوک طاعت او څوک گناه کا
 یو کلام یوه معنا ده
 هم په کسی کی دیدن شو
 خود بایع او مشتری شی
 تمام شیخ دمجا لس شو (۴)
 درنځور دزړه طیب شی
 کامل نمر دمعر فت شو
 دا دحقیقت ار سا ل دی
 گوښی گوښی یی احوال دی
 په دا کور کښی یی جنجال دی
 یو ناقص اوبل کمال دی
 په اسلام کی یی وصال دی
 گه ثواب گهی وبال دی
 یویی خوی شویو مثال دی
 بیا له مخه سره خال دی
 بیا متاع او هم دلال دی -
 بیا سرود کا هم قوال دی
 دخیره ستر گو کحال دی
 دا جهان پری مالا مال دی

۱- لرغونی نسخه (گراس) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی د (خراس) په ځای «خناس» دی .

۳- دهمیش په نسخه کی (یو صورت څلورعالمه).

۴- دکتا بځانی اوهمیش او نیمگړی نسخوکی دامصرع داسی ده (تمام شمع دمجلس شو)

دتو حید ډیوه شوه بله څه تیاره څه یی مجال دی
 دمیرزا گومان یی وسو
 اور له مړو ایرو محال دی
 هر سپری می د دنیا په چار عاقل دی
 چه سپری پر سپری کیږی عقل بل دی
 دهغی وینا (۱) معنی دلی سازیږی
 چه سل سل نادان په هیڅ ، دانا په سل دی
 چه اول هلك پیدا شی شیدی روی
 اوله نوره سود وزیانه لاه عقل دی
 په هر چا کښی دی خلـو رجنسه د عقل
 صحیح شو ی دا گفتار په دلا یل دی
 دشیطان دانش عذاب دی که با ور کړی (۲)
 چه یی نفوږی بدلیوه دتور ځنگل دی
 دهر خوی دپاره یو اشا رت بس دی
 په گیاهو کی اغزی شو یا سور مل دی
 چه دنفس په خوی نادان دی که یی وینی
 تر دوابی لایتر گڼه جا هل دی
 کم دلیل سپری له رسمه مقصود غواړی
 چه طلب دمقصود نه کا نا قا بل دی
 اود زړه داهل مینه په طاعتوی
 چه امید یی دجنت دښه منزل دی
 په خیرات په حسنات پسی کونښن کا
 دی پخپله وخیل ځان ته محاصـل دی
 نا تمام په دغه هسی خوی باله شی
 چه قانع په دغه هومره لږ حاصل دی
 ددانا دانایی تله هم څراغ شوه
 چه کل حق یی جدا کړی له باطل دی

۱- دکتابغنی د «وینا» په ځای په نورو کی (جهان) دی .

۲- په لرغونی اود کتابغنی په نسخه کی (دشیطان دانش زیانکار شو که باور کړی)

واپه عقل مسلم شی دلسی باندی
 چه د روح په نغو ته چار کاندی کامل دی
 اوس مدام په ذکر و فکر مشغولیری
 دزړه شوقی له دیداره تل تر تل دی
 چه عارف تخلقوا با خلاقی شی
 د صورت صفتی در ست زهر قا تل دی
 چه داهسی دگومان له خو یه ووت
 رسیده درویش کا مل هم مکمل دی
 په میرزا یی دمعنا یت وکړ
 دنا قص عالم نظریه آب و گل دی
 چه آدم صفی دی نوم دی
 په ذات له چا یی اصل دکوم دی
 سر تر پا یه خپه حکمتی
 تمام وجود دی علم نجوم دی
 که هر خو ته یی باقی به نه یی
 که یوخل نیست شی هستی معدوم دی (۱)
 په گومان هست یی په هستی مست یی
 دانش دی نشته عقل دی اوم دی

۱- د کتابغانی او همیش د نسغو د «معدوم» په خای په نورو نسخو کی (معلوم) دی .

عقل به څه کړی چه وینس یی نه کړی
 وجوددی غوړ دی په سا په موم دی
 لطیف لطیف دی حجاب یی نشته
 کثیف حجابشو په ځان محر و دی
 دځان حجاب یی له ځا نه پاڅه
 چه هست یی نیست شو هغه معصوم دی
 ژوندون که غوا پی په مرگی و مره
 درحیم رحم په دا مر حو م دی
 په مینه یو شه دوم بسو کړی (۱)
 دوی بلاده شر کت یی شو م دی
 مقصود حضور دی نسیا په څه کړی
 مجهول به زیان شی حاصل معلوم دی (۲)
 عارف ذره دی د نمر په مخ کنبی
 میرزا یی رنگ کړوښان یی خوم دی (۳)
 دهغو می چه دعشق په لوری وودی
 هر زمان په زمان تاخت پر باندی نو دی
 په هغو زړونو به څرنگه قواری وی
 چه لیدلی یی د شاه دمخ پر تـو دی
 که اول یی په جلو خپسر څرگند کړی
 اوس یی بیاد وړاندی کړی لـې پلو دی
 سا لکان یی دهجران په تاو پاڅه کړه
 اوس یی گوره استعداد ورته دلو دی
 دا باڼه یی گو ښی گو ښی ناوکی کړه
 اوا برو یی په څکو لی لینده خو دی
 اند ښینه دحیا تی یی واسطه ده
 چه له مرگه پخوا و مری څه یی هو دی

۱- د کتابخانه دنسخی «بسو کړی» په ځای په نور وکی «په څه کړی» دی .

۲- د کتابخانه په نسخه کی (مجهول به زیات شی حاصل معلوم دی)

۳- د همیش دنسخی دا مصرع په نور وکی داسی ده (مرزا چه رنگ شو کامل یی خوم دی)

چه له دی شیرینه ځانه یی زړه واخست
 ترو جهان یی دهمت په نظر جو دی
 حقیقی محبوب څه نه دی له تالری
 بیسوده دی خپل گومان دوړا ندی کودی
 دا عارف چه دفنا په مقام راغی
 کل عالم پرده الف شو پسی دو دی
 محبت له دواړو کسو زده کړه بویه
 چه ظاهر خبله جدا، نظر یی یو دی
 دا میرزا چه لری نه ځی له وطنه
 وسکه زړه یی دمحبوب په جمال گرو دی
 دا پر یشان خاطر می تللی په پره دی
 واره قصدی دمحبوب په بڼه (۱) بشره دی
 که هر خویی ټولوم را نه ټولیری
 داشنا په محبت ذره ذره دی
 جدا یی یی له جمله عالمه وکړه
 یو یوازی دیار مهر ور سره دی
 چه په هسی جمال مینه نهالوینه (۲)
 مدام غم ددغی ونی ثمره دی
 کل اندوه یی تر هو سه (۳) پوری ور ووست
 او سوتلی داشراک تر خطرله دی
 جمعیت یی داخلا ص پرمینه وشو (۴)
 پر کم فهمو دغه کلی کفره دی
 هر طالب چه تر تو حیده پوری راغی
 په توحید کښی بدی نشته ښو لره دی (۵)

۱- لرغونی نسخه (بڼه) نه لری .

۲- دهمیش کتابخانې ۱ و نیمگړی نسخو سره سم نقل شو په نودوکی (چه دابڼه جماله مینه نهال وینه) دی .

۳- د کتابخانې ، همیش او په نیمگړی نسخو کی د (هوس) په ځای «دی حد» دی .

۴- په ځینو نسخو کی د (وشو) په ځای «پریمیش» دی .

۵- د کتابخانې نسخه: «سوال رویه دی».

په دا هسی هنر خلك پو ری خاندی
 دعا شق په نظر خلك مسخره دی
 كل عالم پخپله بخره هوسیری
 دهر چا تر فهمه خپل هنر كره دی
 په تحقیق دی پر ایمان با ندی ویری
 چه هر صبح وشام یی رسم روز مړه دی
 منافق له پټه شرکه وتی نهشی
 درست امیددده په نفس اینبی اره دی (۱)
 دایم عمر په غفلت کښی تیروینه
 دگناه په خوی کښی ومړی فجره دی
 په ژوندون چه له ژوندونه خبر نه وی
 په ژوند یودغه بنسټر مقبره دی
 په هر گور کښی تر قیا مته غذا بیږی
 چه گومان یی پر یقین با ندی اره دی
 او تسبیح یی تراندی ده دتگوانو
 بیا مسواک یی بی وزرو قر قره دی (۲)
 دمیرزا په ویناڅکه نه پوهیږی
 چه مدام په نا قبول طاعت غزه دی
 هر سالک چه دسلوک په لار کښی سم مړی
 چه دحقیقت دینی پر صنم مړی
 دغه عقل چه پر عشق با ندی شیدا شو
 د عرب په مینه گو ره چه عجم مړی

۱- د کتابخانی اوپه نیمگړی نسخو کی (په نفس اوپه تره) دی دهیښ په نسخه کی
 په نفس یا په «نیره» دی.

دکندهار چاپی نسخه «نفس وپه شره» دی قلمی نسخه (په نفس وشره) دی. په لرغونی
 نسخه کی «په نفس دشره» دی.

۲- دهیښ کتابخانی اونیمگړی نسخو «بی وزرو» په خای په نورو کی «بی آوازه» اود
 کتابخانی په نسخه کی د «او تسبیح» په خای (تور تسبیح) دی.

حیاتی به تر ابدہ ارزو نہ کا
 عا شقان چہ لہ محبوب سرہ محرم مری
 تر دغہ بنادی به زیاتہ بنادی خہ وی
 چہ پلہ هسی محبت کبسی دم په دم مری
 معرفت یی دعارف دزپہ خراغ کړی
 دتوحید دیوہ چہ بلہ شوه تورتم مری
 بد گومان دنابیناو رنځو ری ده
 چہ صحت ورلره ور یشی الم مری
 ذوق وشوق یی داندوه پلہ غولی پریمشت
 چہ بنادی یی په کمال شوه اوس یی غم مری
 عنایت دمسیحا ور سرہ مل شو
 په افسون یی گہی مار گہی لپم مری
 واپہ چاری یی په امر پوره کیری
 بدخواهان یی له دښنو سرہ در هم مری
 دا لف یگا نگي بز ر گسی گوره
 چہ دویي ددرست عالم یی په رقم مری (۱)
 خدایی خوی دمخلصا نسو حیاتی دی
 لکه کب چہ یو زمان بیرون له یم مری
 مشر کان دځان په سیوری فراغت کا
 چہ دا یو یوا زی وو ینی دو وم مری
 ذات صفات یی همیشه په یو حال دی
 دفقیر میرزا خویونه زیات وکم مری
 دعاشق له حاله خہ پو بنستی وگری
 دبی حد دلاری قیا س نه دی چا کسپی
 په دا هسی غم به ولی مبتلاوم
 که خاطر می د نظر له نفو تی رغری
 پر هغو باندی به خرنکه قراری وی
 هرچه زپه یی دمحبوب کر شمو وړی

محبت یی دخراب خاطر زنجیر کم
 دیدن په زور یی را څکاوه دا پـړی
 یو عجب دمینی حال پری برابر شو
 بی دید نه نا قرار په طلب سـتـړی
 بی اختیاره دا اختیار تـلا شـکـوینه
 له دی مرگه دژو ندون هو س کا مـړی
 چه میوه په کما لیت له ونـی پـړیو زی
 په خوښی له ځمکی سر پور ته کا زی
 دا حباب له اوبو روغ په اوبومات شی
 د سیلاب په مخ کښی تنبتی نیـز وـړی
 کم دلیل له خپله بخته مشوش دی
 دا هوایی گر زوی لکه خـسـړی
 دمعنی په معنی یو یو کس پوهیږی
 په څړه لاری سفر کا څړه وړی (۱)
 ای میرزا وآیینی و ته نظر کړه
 د پولاد په میان کښی نه وی اوسپن خړی

دکا مل تر قلم ووری	دهما یی ددو لت سپو ری
هغه زړه له غمه خلاص دی	چه پری کښیناسته داتوری
دا سیاهی مثال عینک شو	کل معنی تر پوری گو ری
عجب تور حر فو نه گوره	رهبری کا لکه ستو ری
ستو ری کل پر یوه مخ دی	که پریشان دی لور په لوری
هغه کس به غلط نه شی (۲)	چه له نهی خپسر زغو ری
پر یوه اواز له شو قـه	عام و خا ص وبله ښو ری
د هر چا عمل گوا هی لی	څوک ثنا کا ځینی زو ری
دا جهان په نعمت پوردی	په خواری کی (۳) دی وچ موری

- ۱- د کتابخانې په نسخه کی د (یو یوکس) په ځای (لوی دانا) اود همیش په نسخه کی د (څړه وړی) په ځای (څړه سپړی) دی .
- ۲- په لرغونی او د کتابخانې په نسخه کی (هغه به له امره غلط نه شی) .
- ۳- د کتابخانې نیمگری اود همیش له نسخې نقل شو ، د همیش په نسخه کی (په خواری کیږی) دی . په نورو نسخو کی (په خواری کښی) دی .

بخت هیچا پیرو دی نه دی نه یی څوک په بها پلو ری

میرزا نن په قلم را وړه

دازل د قسمت غوری

دا بلبل چه ډیر ویر یزی زړه یی موج کا نه سپیری
گل دحسن با زار جوړ کړ په تعجیل ترده تیریږی
نه قدرت لری نه صبر عجب کښنبووت نه خلاصیری
محبت بی مثله جال شو لا علاج په کښی تپیږی
دازل قسمت وگوړه نه به زیات شی نه کمیری
از مویښت یی په ځان تیرکړ چه واصل شی نه بیلیری
چه له ځانه امید واخلي نور پر څه باندي ویریږی
دمقصود دیدن یی وشو عارفان دی ډیر (۱) ویریږی

میرزا خوښ دی خوښ به اوسی

هر چه شوی هغه کیږی

زړه می په خپل یار پسی خوږیږی

نن می په بار بار اشنا یاد یږی

که هر خو کړم ډیره مینه

دست وپای می نه رسیږی

کلم دلیلو څی څه زده

چه پر خوږ خاطر تیر یږی

محبت بی مثله اورشی

دعا شق په زړه بلیږی

د هجران عما زی اوښی

چه پرمخ با ندي بهیږی

دا دراز ډیـوه شو بله

په محفل کښی نه پتیږی (۲)

دعشق درد څه هسی نه دی

چه حکیم پری وپو هیږی

۱- د کتابغانی په قلمی ، دهمیش اود نیمگړی نسخو د (ډیر) په ځای په نوروکی

(نه) دی .

۲- د کتابغانی په نسخه کی نشته.

نه علاج نه یی در مانشته
 په دارو به نه رغیښ یی
 طبیبان شوه بسی علاجه
 خوګو ښښس کا بتر کیږی
 دا بیلتون دزهرو ګو تښی
 درنڅورتس خلق تیر یی
 په تقدیر می دا ساعتدی
 چه خپل یار له ما بیلید یی
 هر ه بخره از لیده
 په قسمت به ور سیږی
 نن میرزا تیاری و کړه
 و وطن ته روا نیږی (۱)
 تل می زړه په دا فکرو نومشغو لیږی
 چه سپړی له حقه و لی نه ویر یږی
 د مولا طلب یی تر لک کړی
 په غفلت کښی شیرین عمر دی تیر یږی
 دنیا سرای دغا فلافو
 چه هرگز په عارفانو نه سا زیږی
 ددی اصل دی لکه بدو
 دبدکار پر مخ تیر یږی
 او س که دور د اخسرشو
 درسول خبری قتی (۲) صحیح کیږی
 چه امید کا دښیګر یی
 روخ په روخ بدی زیا تیږی
 که پا رسا په فلک بر (۳) شی
 چه وچاته یی ظلم نه (۴) رسیږی

۱- دکتابغانی اودهمیش په نسخوکی (وطن و نه ساختیږی).

۲- «قطعی».

۳- نیمګړی نسخه د«بر» په ځای (و) دی .

۴- دکندهار په نسخه کی د«نه» په ځای (و) دی .

حرمت به یی څو کم کا
 ښه عمل یی تر بد خوی پو ری پتیر ی (۱)
 که اوا ز دظلم واروی
 بیاله ظلمه یی تر هیږ ی
 رنگا رنگ نعمت و رواخلي
 په تعجیل به یی ومخ ته روا نیږ ی
 زیات کو ښښی به په هغه کا
 چه دده په زړه قبلیر ی
 هم به ځای وده ښه سازکا
 په حرمت به لور دلوری ور ټو لیر ی
 که هر څو نعمت پر یوان کا
 ظا لم زړه پری نه مږ یږ ی
 بی حر مته افز و نی شی
 که زاری کا و قهر یږ ی
 دمظلوم روزگار مشکل شو
 مگر خدای پری و رحمیر ی
 د شاها نو عدل کم شو
 زیات عالم په ظلم کښی څور یږ ی (۲)
 د سپا هیا نو خوی دا ورشو
 درعیت په زړه بلیږ ی
 جهان ډک شو له ستمه
 دعا دل حکم به کله و چلیږ ی
 میرزا ښه کړه څو دی توان شی
 وهر چاو ته به خپل عمل رسیږ ی

۱- په نیمگړی نسخه کی (شاه یی خوی پوری شرمیر ی)

۲- دکندهار په نسخه کی (زیات عالم قلم خوښیر ی)

لکه ابر په بهار شی (۱)

چه را یاد دیار دیدار شی

یوه نریه پرځه او ری

څه عجبه ننډا ره دمر غزار شی

خوله پسته تر گل سوزا نه

گل صد برگه کوتاه و تار په تارشی

زړه می په یار پسی کوشش کا

لکه اوبه چه په خرڅ لگی تار په تارشی

زما بڼه وه ستا نه طمع

چه گه گهی می په زړه ځنی ازارشی

دوی (یی) تو ری عجب سترگی

کشکی دعا شق دزړه زناړ شی

دروغ له هیچا مه کړه

یوه روځ به ددرو غو څښتن خوار شی

د جهان کا فران ډیـردی

او زماله کلمه گو کا فره ډار شی

یو گو زار یی په ماوکړ

یوه روځ به می په کار شی

ما په جهان ډیر گلو نه بوی کړه

اوس می په دا خپلو گلو ډار شی

د فقیر میرزا صورت د بڼې توتی دی

که هر څو یی بڼه ساتی له تابه ولاړ شی

که دی مینه دکا مل په ملاقات شی

ستا پر زړه به حقیقی محبت زیات شی

ودولت به دی په سیوری پسی گزی

که پرتاددرو یشا نو التفات شی

دا صورت په مثال قبر، زړه لحد دی

په لحد کی مرده روح به دی حیات شی

تابه عقل نو رانی له خو به ویښ کا

ستا به حل ددواړو کونو مشکلات شی

په هر دم به له محبوبه مشغوليری
 او قدم به دی ثابت پر مقامات شی
 او اول به په نیستی هستی نفی کړی (۱)
 په اخر به دانفی واپه اثبات شی
 ترو حاله به په اخلاص قبول په حق شی
 ذمیمه به دی بدل په محمولات شی (۲)
 نیک وېد به دی په خان کښی در ښکاره شی
 په معنا به دی داخل وجود مرآت شی
 که رسم حجاب لیری کړی له مخه
 المدام په ترک وجو به صلوات شی (۳)
 کل عالم (۴) به ستا له فیضه بهر مومی
 لکه هندچه ښایسته په برسات شی
 که یو ځل په عنایت راته وگوری
 په فقیر میرزا به کشف وکړا مات شی
 چه زما گهی نظر پر داصفات شی
 دصفات استوگه څرنگه بی ذات شی
 داوبو دیگا نکي نوم در یا بدی
 چه لږلږ ځنی بیلیري قطرات شی
 په بار بار به می دیار ثناوېله
 په ادب می له شرطو ډیر احتیاط شی (۵)
 یو می زړه په خاموشی کښی نه سپیری
 که دژبی جلب نسیم یو یی زیات شی
 دصورت دارواح خوی سره دعوه کا
 دغه زړه گهی نفی گهی اثبات شی

۱- دهمیش په نسخه کی د (نفی) په ځای (ثانی) دی .

۲- دایتونه دهمیش په نسخه کی نشته .

۳- دهمیش په نسخه د (به صلوات) په ځای (حالات) دی .

۴- دهمیش په نسخه کی د (کل عالم) په ځای (کلیات) دی .

۵- همیش: «په ادب می دشرطونو ډیر متیات شی».

دزپه حال دسړی (۱) پټدی له عالمه
 دا گفتار به یی په حال با ندی برا ت شی
 دهر چا عقل داصل متا بع دی
 لکه ښاخ و خپلو ولیوو ته مات شی
 په تحقیق مسلمان کس بللی بویه
 چه ایمان یی برقرار تن یی زکات شی
 معرفت څه دمجاز رو ښنایی نه ده (۲)
 چه حجاب یی په دیوار او په قنات شی
 پیر کامل دتو حید نمر په جهان وخوت
 یخ که هرڅو ډیر محکم وی خوبه مات شی
 چه قسمت یی دمیرزا تریقین ورووست
 چه هیڅوک به یی نه کم کانه به زیات شی
 که په رحم دی پر ما با ندی نظر شی
 توره شپه به می بد له په سحر شی
 په دا زړه می عجا یب داغو نه ښی
 که دا یار په هسی حال له ما خبر شی
 په دا زخم ملهم مه زده همنشین
 کشکی لارا باندی زیات دغه اثر شی
 دغه داغ چه می خوږیږی په تازه یم
 ډیر هار په رغیدو می حال بتر شی
 که په غم پسی دی غلغم له مات ښتی
 چه یی قصد د کمو لو کریم شجر (۲) شی
 یو زمان که دزپه حال په ژبه راوړم
 هر یو حر فبه یی دهر دیوان دفتر شی

۱- دهمیش نسخی «دزپه حال دسړی» په ځای په نورو نسخو کی (او قلوب دسړو)

راغلی دی .

۲- دهمیش په نسخه کی (حقیقت څه دمجازی رو ښنایی نه ده) .

۳- دهمیش نسخی د «شجر» په ځای «بخر» لیکلی دی .

په طالب باندې می‌سخ دی تل تر تله (۱)
 چه هر دم‌پی په مقصود پسی سفر شی
 خراب دل می بی دیدنه صبر نه کا
 په طلب‌پی شش جهت را ته کمر شی
 نه‌مکان نه‌پی جهت شته نه‌پی لوری
 دغه هسی دید به خنبکل میسر شی (۲)
 کل اشیا دحقیقت په ژبه‌وایی
 یو صفت دیوه حرف دی مکرر شی
 که هر څوک دخپل هو س په مینه تللی
 او میرزا دی لـــه‌دیداره بهره ور شی
 که قرار دی په زپه ذکر دمذکور شی
 نا پو هی به‌دی بدله په شعور شی
 په دا سر به دی دسر ډیووه‌شی بله
 خلقه به‌درثر گند په‌دغه نور شی
 چه نه رنگ نه پی مکان شته نه‌پی لوری
 هسی مخ به‌په آخر درته حضور شی
 هغه زپه چه دگو مان په‌تیاره‌چک و
 یکباره به‌دایمان په رڼا پور شی
 یو په یو به دلی واپه دخرگندکا
 هغه کره چه په‌آخر درته حضور شی (۳)
 دلا هوت دیگا نگي سیوری نشته
 که ناسوت می‌دکثرت په‌پا پو گور شی (۴)

-
- ۱- د همیشه په نسخه کی داسی دی: (پرطالب باندې می‌مخ دی تل تر تله)
 دکندهار اوپه قلمی نسخه‌کی د(سخ) په‌خای سختی دی .
 ۲- دهمیش نسخی - (چه داهسی دیدن خنبکله میسر شی) دی.
 ۳- دهمیش په نسخه‌کی (هغه کره چه په‌آخر ددور صورشی)
 ۴- دکتابخانی دنسخی سره سم ولیکل شو دهمیش په نسخه‌کی د(سیوری) په‌خای (لوری)
 دی اوپه نورو نسخو کی داسی دی :
 (دلا هوت یگانه‌گی به سایه نه‌شی) اود (گور) په‌خای (پور) دی .

لکه ذات په هر صفت کښی تجله کا
 له عارفه به په کوم حجاب مستور شی
 هغه زړه چه دیدار په خوښی مست شی
 څه پروا به یی د حورو د قصور شی
 که مجاز د حقیقت له مخه واخلی
 بی گومان به سری لمبی دکوه طور شی
 که رموز دمعر فت له حا له وکړم
 هغه تیرگناه به مدحه دمنصور شی
 د غفلت په اند یننو کښی به نه اوسی
 چه میرزا غو ندی په هسی حال مسرور شی
 نن زما پخپل اشنا محبت ډیر شی
 واپه دوکله خپلی مینی را بر سیر شی
 بی له یاره نور هوس پر ماحرام دی
 اوس په څه به می بل غم وزړه ته تیر شی
 که اشنا زما دیدن دی په لیمه کښی
 تور باڼه یی پهر دار لکه سپنگیر (۱) شی
 دغه ذکر می څراغ په خا طربل شی
 دایقین لکه پانوس ترده (۲) چاپیر شی
 مخلصان چه باطن په علم پوه شوه
 په ظاهر یی څه حاجت په زور زیر شی
 په هر لور چه باور په سترگو گورم
 دا کلی اشیا زما دیار په څیر شی
 بی له یاره می نور هیڅ په خاطر نشته
 هر زمان چه اشنا یاد کړم ځان می هیر شی
 کم دلیل به یی دسر په سترگو گوری
 دمعنادیدن باریک دی په بل پیر شی

۱- دهمیش د (سپنگیر) په ځای په نورو نسخو کی (شېگیر) اود کتابخانی په نسخه کی

(سپنگیر) او په لرغونی نسخه کی (چشی به څیر) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی د (ترده) په ځای (تردل) دی .

چه خښتن له شش جهته منزهدی
 بیګانه دلسی خلیپری دښمن زیر شی (۱)
 عاز فان ددواړو کونو نندا ره کا
 هر خواب می دی لیدلی ملک دلیر شی (۲)
 دمیر زا خبری نرمی تر اوبه دی
 او تیری په ظالمانو تر شمشیر شی
 هر ساعت چه په تا دیرشی (۳)
 مقام نه لری به تیر شی
 هوی (۴) دور دگر گو ن دی
 په زمانیی چاری واره په بل پیر شی
 گهی تلخ گهی شیرین دی
 کله خوږ لکه نبات کله گند ییر شی
 که بیګه دی که خوله ډکه له شکرو
 او سباح یی تر خوږو نه زهر دیر شی
 په کونښن به تر قسمته زیات رانه وپی (۵)
 که څوک تیر تر سمر قند یا تر اجمیر شی
 شاه گدای فقیر پساد شاه کا
 دازل یخره به هر چا لره ویر شی
 خدای به خوار هغه کسا ن کړی
 چه یی مال د دنیا یاد حق به یی هییر شی
 دنیا لذت فانی دی
 څوک به څښکله پری سییر شی
 خصا لت یی دی له بدو
 له اوله ودروغ وته دلیر شی

۱- په لرغونی او دهمیش په نسخه کې «زیر» په ځای (میر) دی .

۲- دهمیش په نسخه کې (پر خواب یی د لیدلی ملک دلیر شی)

۳- دهمیش نسخه د انظم نه لری د کتابخانې په نسخه کې «دیر» او په نورو کې «ډیر» دی.

۴- د اصل نسخې د «هو» او د کتابخانې د نسخې د «هوی» په نورو دواړو «کون» دی.

۵- د کتابخانې د نسخې د ابیت په نورو کې (په کونښن یی تر قسمته زیات یاران وپی)

يو ځل چه پوه شى په دروغويي (۱)
 دکذاب ويل اکثره تير وبيړ شى
 په لباس يى عامى خلك نه پوهيږي
 او عارف ته يى پنهاني عيب برسپړ شى
 هر چه مينه په نابود وبا ندى وکا
 روښان زړه يى ترزنگو نو لاندې زير شى
 قناعت به يى په زړه قراړى نه کا
 هغه زړه چه دحرص په سورو گير شى
 په هوډ به لهدى قيده وتسى نشى
 بيا نجات به يى دخپل صبر شمشير شى
 چه د صبر توره نه لرى په لاس کښي
 تجربه به دنوفل پاد شاه په څير شى
 دميرزا وينا خوشبو په تر گلو نو
 پر غافل با ندى خارونه دسنگير شى
 داشناى جفا تر کوم وفا په کل شى
 چه دا هسى تلخى تلخورى خوږ به بلل شى
 دعاقل فکر تمام په مقام راغى
 چه په لوى اميد هوس کا غم کرل شى
 ددى يار غشى به څوک وڅکوينه
 چه نفس په نفس زوى تر زړگى تل شى
 محبت په مثل دى تازه سکروټه
 داسوزانه اور به څرنگه سمل شى
 اود خام قوت له کوم طاقت يى څه وي
 چه داهسى گرم اور په څه زغممل شى
 دسوزان له درده چا زده چه حال څه دى
 دساره آه په لمبه يى نور سيڅل شى
 که طلب دښادى څوک کا غم به تل وږى
 دغه خوى دى په جفا وفا مو ندل شى
 دچنپن دخو شېبويى صفت به څو کړم
 دگنه په گنده بوى سره رږل شى

۴- دکتابخانه د نسخى دابيت په نوروکي (نه يوځله چه خطايى په دروغو) .

بلا ټول دمچبا نو بځـره راغله
 هم په قسم قسم ټول پر دوی نازل شی
 دغمو یی پیری هسی پر دوی راغلی
 چه یوه ځنې کو چیرې نازل بلل شی
 چه د خپل رضا طالب شی غم به مومی
 په کوم عقل به په خسو رود تپل شی
 که مختاره کمینی کړی لوی به شینه
 که بندی کړی دا نفسک روح به دی خپل شی
 دا د حال بیان مشکل اخبار به یی څوک کا
 مگر فضل دمو لی چه د میرزا په ژب ویل شی
 داشنا یی جفا ترکومه وفا به کل شی (۱)
 که دا هسی تلخی تل وی خواږه بلل شی
 دعا قلانو فکر تمام تر مقام ورغی
 چه په لوی امید هو س که دغم کرل شی
 دیار دیادو غشی بی مثله څوک وینی
 په نفس می نوی نوی تر زړگی تلل شی
 محبت می په مثال عین تازه سکروپ شو
 دغه سوزان سکروپ څه رنگ په زړه سهل شی
 اود خامو قوت له کوم طاقت یی څه لری
 دغه هسی گرمی په سوی (۲) زړگی زغمل شی
 دسوی له درده چا زده چه حال یی څه دی
 په ساړه آه یی لمبه په نورو زړونو ویشل شی
 که طلب دنیادی ته کړی غمونه ومنه
 دا یی خوی دی وفا په ډیره جفا مو نـدل شی

- ۱- دغه شعر تکراراً ونيول شو . لومړی ډول یی د لرغونی ، دهمیش ، نیمگړی اود کتابخانې د نسخو سره په لږ توپیر سمون لری او دویم ډول یی دکندهار اودقلمی نسخی سره .
 ۲- دهمیش په نسخه کی «پسولی» اود کتابخانې او نیمگړی نسخی (په سوی) دی .

دچنهن دونی دېوی صفت تر کومه کړم
 دهنر پر گناه پرکند پر کند ور ژل شی (۱)
 بلا یی درسته دمحبیا نو په یخړه کنبینېوه
 قسمت په قسمت به واورو باندی نازل شی
 دغمونو پره هسی ور با ندی ورغلی
 چه یوه یی پری باندی ملی خرگنده بل شی (۲)
 چه گوښی گوښی خپله رضا که ارام نه مومی
 په کوم حکمت به د محیط لار په خاشاک تپل شی
 چه کمینی که په تن اختیاره لویی به بیا مومی
 تل دروځ آزادی دتن په بند کی گټل شی
 له هسی حاله خبر گرانه معنی خوځوا یی (۳)
 آسانی چیری چه دمرزا په ژبه ویل شی
 که یوځل دمحببت عجب با ران شی (۴)
 دغه پټ ښایست به رنگ په رنگ عیان شی
 باد به بوی ددغه زړه وړی لون لون (۵)
 هغه زور عالم به سر له سره ځوان شی
 ار غوان به عقیق جام وسمن ورکه
 چه نرگس وشقا یق ته نگران شی
 بنفشه به تفرج کا په خاطر کښی
 اود بوی په عمل مینه دریحان شی
 دا لاله به دزړه داغ پر پانی راوړی (۶)
 او نگاه به له حسر ته ځان په ځان شی

-
- ۱- د نیمگړی اود کتابخانې دنسځو (دونی له بوی) دی او دهمیش په نسخه کی (ونی) دی. په نیمگړی نسخه (پرکند، پرکند دی)
 - ۲- د کتابخانې اونیمگړی نسځو د «ملی» دهمیش په نسخه کی «بلی» دی او «پره» په ځای د کتابخانې په نسخه کی «ویر» دی.
 - ۳- د کتابخانې اونیمگړی نسځو د «وایی» په ځای دهمیش په نسخه کی (وینی) دی.
 - ۴- دهمیش په نسخه کی (که یوځلی پری دمحببت باران شی) اود کتابخانې نسخه (عجب) نه لری.
 - ۵- دهمیش په نسخه کی (باد به بوی مری له کافورو لون لون).
 - ۶- د کتابخانې اودهمیش دنسځو د «پانی» په ځای په نوروکی «خاطر» دی.

پر بلبل چه دهجران غمو نه تیر شی
 په دیدن به دگلو نو پر فغان شی
 داچه زه په گل ومل کړم ډیره مینه
 سر له سره اند یبښه می له خزان شی
 په شعبان کښی ته پیاله له لاسه مه ږده
 بیا وعده به یی تر عید درمضان شی
 ددی نن ورځی امید په گانده (۱) مه کړه
 بیاد تیر ساعت څو ځه لره ضمان شی
 هر یو گل چه پر دالار را غی و باغ ته
 دغه هسی به پر بله لار روان شی
 نن ساعت چه دی په لاس دی ښه یی گوره (۲)
 بیسوده به دی پر تیر ساعت ارمان شی
 دپتنگ اختر دغه دی چه یی وکه (۳)
 په طلب کی به دی ډیر هسی قربان شی
 دا میرزا په جهان ستا په رضا راغی
 په رخصت به دی له دی سرایه روان شی
 که یو ځل دا یگا نه محبو ب وگوری
 په یقین به قلم را څکوی پر نوری
 دغه گپ ی وږی وروځی یی لیندی دی
 اوس یی تاو ته تو بری دی سترگی توری (۴)
 بیا اوبه له محبته ور کوینه
 دغه تور رانجه یی زهر کړه پری پوری (۵)

-
- ۱- د کتابغا نی اودهمیش دنسوخود «گانده» په ځای په نورو نسخو کی (پگاه) دی .
 - ۲- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی (اوس چه نن دی دغه عمر پخپل لاس دی).
 - ۳- دهمیش په نسخه کی (پتنگ اختیار پوره شوچه یی وینی) .
 - ۴- دهمیش اود کتابغانی په نسخو کی د مصرع داسی ده (اوس یی تاب تو بری سترگی دی داتوری) .
 - ۵- د کتابغانی اودهمیش دنسوخو دابیت داسی دی (دغه سپین بازوی سیند دی ته یی گوری).

بښايسته باڼه (۱) يې غشي دڅنگ دی
 تر دا سختوزپو به ووی پوری ووی
 دا نازک نظر به څرنگه تری تیری (۲)
 چه چاپیرباڼه یی ستنی دی سمسوری
 ترو به ته لهسی خوږو خبردارشی (۳)
 چه آرام دی نه په نمر شی نه په سیوری
 یکباره به قراری در څخه پاخی
 ددی دردناری به کپی پر بل به ښوری
 دبی نیازو پر خاطر به اثر نه کا
 که داوښکو پرځای در وگو هر اوری
 عجب زړه یی له تا یووې په ځای پرینوی (۴)
 اوس یی پیردیر غمخواری وکړه غم خوری
 به ناکام په فراغت در لره درشی (۵)
 ترو چه هیڅ درڅخه نه وی څه به ژغوری
 دخو دی پرده که ته له مخه واخلی
 دمجاز غوږ به کاڼه کپی سترگی کوری
 چه هاله دی لور په لوری غړولی (۶)
 یکباره به یی وخیل ځان ته کپی نسکوری
 دمیرزا قدر به هاله در څرگند شی
 که اشنا ته داشنا په نظر گوری

-
- ۱- دلرغونی اود کتابخانی دنسخی «باڼه» په ځای په نوروکی (دیدن) دی .
 - ۲- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (دنازک خاطر به څرنگه تری تیری) اود کتابخانی په نسخه کی (تر نازک نظر به څرنگه تیری).
 - ۳- دهمیش په نسخه کی دامصرع داسی ده (په ناکام به فراغت درلره درشی)
 - ۴- دهمیش اود کتابخانی دنسخو دامصرع په نوروکی (چه زړه دی له ماوپی تش گوگلیم)
 - ۵- د کتابخانی او همیش دنسخو دامصرع په نوروکی (چه له ټولو فراغت درله حاصل شو).
 - ۶- دهمیش اود کتابخانی د «غړولی» په ځای په نوروکی (اړولی) دی .

ددی نن ورځی امید چه په فردا وړی (۱)
 همیشه به دغه (۲) دروند وری په شا وړی
 کل اختیار دنیکو وبدو دی په لاس دی
 هر چه او س در سره وړی هغه به راوړی (۳)
 په دا هسی عاقلی کښی بی غمی کړی
 چه مرده روح دی په وخت د مسیحا وړی
 پر خاطر دی د غفلت رنځو نه پیر شول
 حقیقی طبیب راغلی که دوا وړی
 که تر هسی کاملانو پوری ورشی
 دین دنیا به د نیکا نو له دعا وړی
 پیر کامل به و تا هسی تلقین در کړی
 چه په هر نفس د دوو کو نو بهیا وړی
 چه دا هسی حاصل بیا مو می په کور کی
 بیپوده منت (۴) به ولی دنور چا وړی
 دگو مان له تاریکی به دی خلاص کا
 و باور ته که ته مینه په رښتیا وړی
 دا نفی به دی فنا وعا لم در کړی
 د اثبات قدم به عین وبقا وړی
 که یو ځل تخلقوا با خلاقی شی
 د جهان چاری به واپه په رضا وړی
 دمیرزا په شیر به حقه گواهی ولی
 دنوحید خراغ رو ښا ن دی که رڼا وړی (۵)

۱- د (وړی) په ځای دهمیش په نسخه کی (وری) اخیستی دی .

۲- د کتابخانی دنسخی د (به دغه) په ځای په نورو نسخو کی «دعذاب» دی .

۳- د کتابخانی اودهمیش دنسخو د «راوړی» په ځای په نورو کی (بیا وړی) دی .

۴- د کتابخانی او همیش دنسخو د (منت) په ځای په نورو کی (نفوته) ده .

۵- په قلمی اود کندهار په نسخه کی «رڼا» په ځای (ضیا) ده .

په اخلاص که دکامل خبره پند کړی
 په نفی به د اثبات (۱) قدر خر گند کړی
 که دا فکر دی د ذکر پهره دار شی
 دغه نفس به د پټ اثبات کمند کړی
 امنیت به دی هاله په زړه قرار شی (۲)
 که خاطره له جمله پروازو بند کړی
 ستا به غیر اندیښنی له دله پاخی
 که دا یادته له دیدن سره پیو ند کړی
 په هر لور به یو بی مثله دریاب وینی
 د حیات او به دی دا، که ته یی خوند کړی
 یو ژوندون به جاودان درلره درشی
 همیشه به دخپل زړه په حال انند کړی
 پر داسر به دی دسر ډیوه شی بله
 عا شقان به پر دغه ډیوه سپند کړی
 محبت به دی د عقل پیرو ی کا
 که دا عقل ته د عشق په رضا بند کړی
 او قوت به دی هر دم پسی زیاتیری
 چه علاج یی په داهسی شان گلغند کړی
 هر صورت به دسیرت په نظر وینی (۳)
 چه مقصود له واره یو له یوه چند کړی
 ای میرزا ظاهر باطن به در خرگند شی
 که سنگین گو مان تر پښو، یقین بلند کړی

- ۱- د کتابخانی په نسخه کې د (اثبات) په ځای «اسلام» دی .
 - ۲- په زړه قرار شی په ځای د کتابخانی او همیش نسخو (وزړه ته ورشی) لیکلی دی .
 - ۳- د کتابخانی او همیش له نسخو سره سم نقل شو په قلمی اود کندهار په نسخو کی
- دا مصرع داسی ده :
- (هر صورت به ته دسر په نظر وینی)

چه هردم وهري چاري ته هوس كړي (۱)
دمقصود چاري به واپه تروخت پس كړي
شیرین عمر دم په دم درڅخه درو می
كه د زړه دغوږو فهم په جرس كړي
ددی عمر حلاوت به در څرگندشي
نداره كه د ژوندون په هر نفس كړي
بده طمع دى به ځان پسې څكو ينه
بيپوده نفوته به ولى دوسو س كړي
استعداد دهری چاری در سره دی
د سیمرغ په تا بیا زیرمه دمگس كړي (۲)
كل مقصود به دمعنی وتا څرگند شي (۳)
كه له غیروپا كیزه دزړه جو س كړي
دایم یاد به دی هاله په زړه قرار شي
كه یقین ته پهر دار لكه عسس كړي
تش گومان دی دمجاز په مخ كښی بند شو
دباور په زور به مات دغه قفس كړي
په هر لور به د حیات او به ووينی
هر زمان به په زمزم دزړه او دس كړي
خزانه دقناعت به دی په لاس شي
دا شپي به ته بدله په اطلس كړي (۴)
ای میرزا كه دی دروځ آزادی بویه
دا صورت به دكامل دانگي خس كړي

-
- ۱- دكتابخانی په نسخه کی (ته چه هردم و هرچاوته هوس كړي) دی دهیښ نسخه دابیت نه لری اودكتابخانی په نسخه کی «بیپوده نفوته به ولى دوسوس كړي» دی.
 - ۲- دامصرع دكتابخانی اوهمیش له نسخو واخیستل شوه په نورو کی (ای سیمرغه په څه زیرمه دمگس كړي) دی .
 - ۳- دامصرع دكتابخانی اوهمیش له نسخو واخیستل شوه (مقصود به په معنی دتاخرگندشي)
 - ۴- دهیښ نسخه دابیت نه لری دكتابخانی دنسخی دامصرع په نورو کی داسی ده :
(دا شپي به ته شرینه تراطلس كړي)

په رښتيا که په مقصود پسې مزل کړي
 اوپوا زې يو اخلاص در سره مل کړي
 که ته اوس له بدو چارو وجاروژي
 هغه کړې بد به هم په ښه بدل کړي
 دغه زړه دی په مثال د آينې دی
 که له غيرواند پينښو يې ته صقل کړي
 حقيقت به داشيا و تا څر گندشي
 که څراغ دمعر فت پري باندې بل کړي
 نيك وېد به دخپل ځان پخپله ويني
 ترو هاله به هره چار پخپل محل کړي
 په باطن به له با طنو سره اوسي
 او ظاهربه له ظاهرو سره دل کړي
 عارفان به خپل مقصود په تاکبني ويني
 په اشنا به ځان شيرين تر داعسل کړي (۱)
 دادوستي به ودوستانو و ته وروپي
 اودښني به له دښنو سره مل کړي (۲)
 په داهسي حکمت څرنگ پوهيدلي
 چه مصري له نيشکره ونای له نل کړي
 يوه مرغی په هاکی په دم ژوندی شي
 بيایي وينی له صور ته به وتل کړي (۳)
 هر سپي ده پراختيار با ندي قادر کړي
 هر چه لافي د قدرت کا لاس به يې شل کړي
 له اوله داجهان دغه يــــی چاري
 چه له چاسره نيکي له چا ذلل کړي

۱- دهميش او کتابخاني دنسغو سره سم وليکل شو په قلمي اود کندهار په نسخو کې دا
 مصرع داسي ده : (ناشنا پر ځان شرين دوی ترعسل کړي)

۲- دابيت دکتابخاني او هميش دنسغوڅخه داسي اخيست شوی دی (دادوستي به ودوستانو
 وته ورکړی- اودښني به له دښنو سره اورل کړي) (د اورل) په ځای په لرغوني نسخه کې (ارل)
 دی .

۳- دکندهار او قلمي نسخه (مرغی گوره چې يې ها ژوندوی په دم شو) .

معرفت دی دمیرزا په بخره کښینو
داد بدو چاری واپه په ازل کړی (۱)
په هوس به ډیر ناکام وته وخیژی
چه له فهمه و او هام وته وخیژی
مگر علم دقیقین در څخه نشته
چه خاص له خایه (۲) عام وته وخیژی
له لطیفه دی کثیف پر منځ حجاب شو
چه له دی صبحه وشام وته وخیژی
د ریا په عمل څرنگه تکیه کړی
ددانی په هوس دام و ته وخیژی
د کامل په لور به وگرزی راکه
که (۳) دمعرفت و با م وته وخیژی
ملا مت دخلا یق په خدای قبول دی
په داکفر به اسلام وته وخیژی
له عاده به خبر په عبادت شی (۴)
له مقامه به مقام وته وخیژی
تل بنادی به پر تازه با ندی (۵) تازه کړی
له وختی به ودوام وته وخیژی
له نفاقه به اخلاص وته روان شی
دم په دم به ومدام وته وخیژی
دجلیل کعبه به ووینی په کور کښی (۶)
که په زړه دجم و جام وته وخیژی

-
- ۱- دامصرع همیش داسی اخیستی ده: (داده چاری دواړه په ازل کړی)
 - ۲- دهیمیش اودکتا بغانی په نسخو کی (له خایه) په خای (تایا) دی .
 - ۳- دهیمیش او بشپیری نسخی سره سم نقل شو په قلمی اودکندهار په نسخه کی د (معرفت) نه تر مخه (ته اوس) هم شته چیزیات ښکاری .
 - ۴- دهیمیش اودکتا بغانی دنسخو سره سم نقل شو په نورو نسخو کی د (عادت) په خای (عبادت) اود «عبادت» په خای (عبدیت) دی.
 - ۵- دکتا بغانی اوهیمیش دنسخو د لومړی «تازه» په خای په نورو کی «بنادی» ده.
 - ۶- دکتا بغانی نسخه : « دخلیل کعبه په کور کی ده سازلی» .

ای میرزا اول آخر به در خر گند شی
 له تشو یشه به ارام و ته و خیر ی
 دگو مان په قوت هر شو پورته خیری
 عا قبت به بیا دشگو په دود ریږ ی
 دشیرین عمر بنیاد یی پر بادینیی
 که هر خو هډونه کلکه خبله لو یږی (۱)
 یو عجب حکمت دلی و ته لیده شی
 که اصلی قوت کمیری غوښی کیری
 لوی وری دامانت در با ندی یښی
 که قدم له خایه نه اخلی غو لیږی (۲)
 ددانا په نفو ته ولی جمع نه شوی
 په نا پوه پسی غږ یږی لکه ویږی (۳)
 مگر بخل دی په حلم با ندی زور شو
 وجحیم و ته تیار شوی لکه ایږی (۴)
 دسپ یو له صحبتنه دی بلا شوه
 و ملخو ته ورو درو می پر له لیږی
 په بزر گانو باندی ولی اهانت کړی
 مه کړه لار به دی شی بنده و به پیږی (۵)
 چیری نه چه مخ لمن به الوده کړی
 چه وبا دوته تو کی و لوړ ته میږی

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی د (خبله لویږی) په خای (گڼی پلي ویږی) اود کتابخانی په نسخه کی «گڼی بی لویږه» دی .
 - ۲- لرغونی اود کتابخانی نسخه (که قدم له خایه واخلی و به غولیری) دی .
 - ۳- دکندهار په نسخه کی (ویږی) ته د (خربوژی پیروقی بوقی) معنا لیکل شوی ده .
 - ۴- دهمیش او د کتابخانی د «ایږی» په خای په نورو کی (غلیری) دی .
 - ۵- دکندهار او په قلمی نسخه کی: (تل ولېو لعب ته هوسیزی)
 - ۶- د کتابخانی په نسخه کی دامصرع داسی ده (چیری لاریه دی شی بنده و به پیږی) اود همیش په نسخه کی هم «و به پیږی» دکندهار په نسخه کی (و پتیریی) او په قلمی نسخه کی (وته تیری) دی .

په افسوس دی تللی عمر نه راگرزی
 که دی اوښکی دباران په دود او ر پری (۱)
 ومیرزا وته اوس څه وایی نا دانه
 چه په ځان څه عمل کړی هغه به کیری
 دکمال په حقیقت به ورسیری
 که د عشق په در سنه پوهه وپو هیږی
 که نظر دی دمحبوب په جمال پریملی
 په دیدن به ځنی گو ښی نه پا یری
 له هجرانه به وصال وته روان شی
 په وصلت به په هستی کښی نه پو هیږی
 هر نفس به له وجوده قدم اخلی
 له دی هسی ښه ژو ندونه به تر هیږی
 وپتنگ وته په دا عمل پیغور کړی
 چه جداله یاره څر نگ توا نیږی
 خپل صورت در باندي څر نگه لک دی
 دپیوی په میان کی ولی نه څا ئیری (۲)
 ښا یسته لمبه به پاس پر تندي واخلی
 تروپه میان به دخپل اهل ودر ین ی
 که خدا ژړا دی دوا په یگانه کړل
 په داهسی رنگ سو ختن کی به ور یتیری (۳)
 هرزمان به دی له تنه سر پری کیری
 بیا په نوی سر به لا تازه بلیږی (۴)

-
- ۱- دابیت دکتابخانی په نسخه کی «په افسوس به تللی عمر نه ستیری - که دوس په دود پری وروړی میری» دی .
 ۲- دامصرع دهمیش اودکتابخانی له نسخی نقل شوه په قلمی کی (که په میان داهل وعیال، نه ودریری) دی .
 ۳- دکتابخانی اودهمیش دنسوخو سره سم نقل شو په نورو کی (په داهسی رنگ مقام باندي به څیری) .
 ۴- دکتابخانی دښیری او دهمیش دنسوخو سره سم نقل شو په قلمی اود کندهار په نسخه کی دابیت داسی دی :
 هرزمان به یی له تنه سر پری کیری- بیا به نوی سر تازه پری زرغونیری

پا کیزه له خپله عقله بـــمجدوب شی
 هر زمان به په ژړا کښی هو سپر ی
 دمیرزا په دود بـــه چیری خاموشی کړی
 چه د حال په ژبه هر چیری وییری
 دل ازاره خوی دی ونیـــوه دیری
 چی په ظلم دمظلومو زړو نه کوږی
 پسو سخت دی دستم په منگول راکښی (۱)
 په کینه یی هر زمان پر بله مـــیری
 تل تر تله به خلاص نه شی له عذابه
 چی سینی دمظلومو ما نو ځنی خو ټی
 چی اوږه یی دمظلوم په وینه واخښه
 په هغوشوی جا ودانه ښا دی زو ټی
 نا صبور که پاد شاهی دکل جهان کا
 حر صناک زړه به یی خلاص نه شی له لوږی
 دژو ندون په تیریده یی نظر نه دی
 پسو دیری خزا نی پر باندی لږ ی
 په غفلت یی خاطر څر نگه ځنگل شو
 اندیښنی پری مؤ کلی لکه سپر ی
 کل مدار یی دغلو لو په هنردی
 دسباق (۲) په سیو ری گری لکه مری
 ای میرزا نظر لـــه عیبه پر هنر کړه
 بی وفا اند یښنی مه کړه واپه پری
 که یو ځل دخدای عشقه هم خانه شی (۳)
 یو په یو به له عالمه بیگا نه شی

۱- د بشپړې او همیش د نسخو د امسری په قلمی او دکندهار په نسخو کی داسی ده:

«خه ډیر زپونه یی دستم په منگول وکښه»

۲- د کتابخانی په بشپړه او د همیش په نسخو کی «سباق» ، دعامی کتابخانی په نسخه

کی (سیاق) او په نورو نسخو کی «دیوار» دی.

۳- د کتابخانی د نسخی د امصرع په نورو کی داسی ده (که د زړه دخدای له عشقه هم خانه شی)

له هستی به نیستی لـره ورشی (۱)
 په دا نیست به له کل هسته یگا نه شی
 دکمال عقل به واره تا څخه وی
 په نظر به له کل هسته یگا نه شی
 دتهمت غشی به واره پر تاوړی
 ترو به ته د خا صو عا مو نښا نه شی
 دزړه حال به له نااهله خلکو واخلی
 همیشه به لکه گنج په ویرانه شی
 دغه خپله ودانی به ویرا نه کړی
 بیابه ته د کل ویرا نو ودا نه شی
 که دی ځان پر دا سو زانه لمبه کښیښو
 په دا درد (۲) به جانگدا زه پر وانه شی
 یو شراب حقیقی به دی ترخولی شی
 تل (۳) به مست په دغه مسته مستا نه شی
 په هیڅ دود به ددوه کو نو پروانه کړی
 که توا نگر دقنا عت په خزا نه شی
 ته باران به در حمت پر عالم ووړی
 هم به تخم پر جهان دا نه دا نه شی
 ددی حال اهل به ستا له حاله وایی
 په رښتیا به د رښتینو افسا نه شی
 په ویل به وویو نکو ادب ورکړی
 ترو به زیب دووړو چنگک و ترا نه شی (۴)
 که گویا دی دگویا په ثنا کښیوزی
 دمیرزا په دود به یاد په زمانه شی
 چه ته هسی مستغنی په گلوملی
 دریدی په وفا څر نک پو هید لی

۱- په لرغونی اود کتابخانی په نسخه کی «له هسته به نیستی درلره درشی- په دانیت به..»

۲- لرغونی نسخه د(درد) په ځای «دود» دی.

۳- دکندهار او قلمی نسخه د «تل» په ځای (بل) دی .

۴- دهمیش په نسخه کی (دوویو نکو ادب) په ځای د «ویلو خواب» اود واپرو په ځای (دواړه)

محبت دی له هر چا سره آغاز کړي
 لور په لور دی تانستی ونبیلو لی
 دزړگی پټی دی خر ننگ مختصر دی
 اوتا پسودا هو مړه مینی پری کر لی
 ښه تکیه دی دبی نیاز په عهد وکړه
 او په باد دی دزړه ولی وټې لی
 که شیرین اشنا دی کوچ درخه وکا
 دفراق ناری به کړی پسی به خغلی
 چه د هسی لاله زار تما شه نه کړی
 دخزا ن په لمبو و سو غی بلبلی
 بار یکی بهد نظر در لره درشی
 چه دیار ښانه وی پو ری ښلی (۱)
 دم بهدم چه دوصال آواز په آه کړی
 دهجران اوښی به کښیا سی په تلی
 دغفلت خوب به ته څو په بیغمی کړی
 چه سحر جر س دتلو نا ری وهلی
 دا غونچه چه له اوله تار په تارشوه
 په رموز یی دبیلتون وینا ویلی (۲)
 نن میرزا دمحبت پرمینه ومیشت (۳)
 په ازل یی دا بدی بخری ویشلی
 نن می دا شها لیدلی
 په یقین می پیژ ند لی
 دوا په زلفی یی کړی لومی
 پرسپین مخ یی غوړ ولی

۱- دهمیش دنسخی نقل شو په نوروکی (چه هرچیری دیار ښه پری مښلی)

۲- دهمیش په نسخه کی د (وینا ویلی) په ځای «ناری وهلی» دی .

۳- د (ویمشت) په ځای په قلمی کی (میشت) او دهمیش په نسخه کی «پریمشت» دی .

خال یی لو مه (۱) کړعالمه
 قا فله یی پری نیو لی
 د جلا دی (۲) شهــــــــــــــــامینه
 دهر چا په ز په کر لی
 چه له شاه یی اشنا یی شوه
 زپه یی در ست وکینس له ولی
 په تهمت دخو نریزی
 په اخلاص یی ملا تر لی (۳)
 دمر غی ونه یی رنگــــــــکړه
 دخزان په او بو وللی
 له زعفران نه یی رنگ و اخست
 بیپه وینو پر وهلی (۴)
 نن یی بیا خمار په سردی
 ومظلوم ته قهر ولی (۵)
 څوک یی تاب سهلای نه شی
 چه یی وینی تو یو لی (۶)
 له ازا ره نه ویریزی
 خلقه یی دی وژ لی

- ۱- دهمیش په نسخه کی (لون) په نورو کی «لومی» دی . دکتا بغانی په نسخه کی (لونی) دی .
- ۲- دهمیش دنسخی «دجلات» په ځای په نورو نسخو کی (جلا) دی دلته دکتا بغانی دنسخی سره سم ولیکل شو .
- ۳- دغه بیت دهمیش اود کتا بغانی له نسخو واخیستل شو په نورو کی نشته . د«تهمت» په ځای دهمیش په نسخه کی (نیت) دی .
- ۴- دهمیش اود کتا بغانی په نسخو کی د(پروهلې) په ځای (فوخ وهلی) دی .
- ۵- دهمیش اود کتا بغانی په نسخو کی دابیت نه شته څهارد (خ) په زیرد(خادر ، پرونی) معنی عربی کلمه ده .
- ۶- په لرغونی نسخه کی د«تویولی» په ځای (جوړولی) دی .

پر عا شق شوه ——— رابره
 تقدیر توره وکښلی
 په هیچا به مننه شی
 دمیرزا په قصداغلی
 چه دعام و حال می ولیده په ولی
 غافلان لکه ژوندی په مړو شمیر لسی
 دغه مرگ می د صورت اودمعنادی
 دمرده وهدیری دخلکو کلسی
 چه په دا حیات له ذاته خبر نه شوی
 هرحیوان څه انسان نه دی چا بللی (۱)
 دهغو به ورځ په ورځ خوا ری زیا تیږی
 چه خنا سپخپله نغو ته کښی وژ لسی
 دگومان په دریا بونو لاهوکیږی
 دگرداب په مخ کښی گری لکه خلی
 له مجازه یی بساط دی غوړ و لسی
 ناسو تیږی باندی تیار دی سواره پلسی
 اماره او لوامه په کښی سطرنج کا
 دا لښکری به فرمان وبله خغلی
 نو کران یی په شدت وجنگ ته ساز کړه
 بیا ولسی یی خپل خو یو نه پری ویشلی
 بد گومان لکه لینده غیرت یی ژی
 کم دلیل دهر زمان وبله ولسی
 نا مشروع وینا ددوی په مثال غشی
 پرقبضه باندی یی کښیښو جوړ یی ولی (۲)

۱- دهمیش په نسخه کی دابیت نشته اود کندهار په نسخه کی (چمدقال د حال خبری

چانیولی)

۲- دکتابخانی او په قلمی نسخو کی همداسی ده دهمیش په نسخه کی (پرقبضه باندی کیښود

جوړولی) اود کندهار په نسخه کی (پرقبضه باندی یی کی ښوولی) .

دغه قهر یی قوت لینده څکوپنه
 اوریده یی گدا رو نه تر ختلی
 بد اواز په زړه پر هار وکابی مثله
 پر اندوه دی دسپری شیطان خند لی
 وېد یو ته یی څر نگه تلواردی
 له بنیگنهی قرا ری کپری لکه خلی
 او دا زړه دهر چا ځای دی ددارو (۱)
 ددا روپه ځای یی زهر دی کر لی
 دنو سک عالم یی زور په زړگی وکا
 اود روح په ملک یی گوښی شیطان ملی (۲)
 که قامونه په جهان کښی تار په تار دی
 فقیرا نو پخپل ځان کښی دی پیر لی (۳)
 دمسکین سره دهیچا سیا لی نه شی
 چه یی کړه تر تلی وړا ندی دی تللی
 ای میرزا و خپل صورت و ته نظر کړه
 امرو نهی پرهر چا باندی راغلی (۴)
 داشنا په اشنایی می دی سوگند وی
 که (۵) ناحق می زړه په بد چارو خر سند وی

- ۱- په قلمی نسخه کی د «دارو» په ځای (کمرلو) دی .
- ۲- د کتابخانی اود همیش دنسخی د «ملی» په ځای په نورو کی «خملی» دی .
- ۳- د لرغونی نسخی د (پیرلی) په ځای په نورو کی (پیژندلی) دی .
- ۴- د همیش دنسخی په حاشیه کی همداسی دی او په متن کی «چه دا امر نهی بار په سپری لښلی» او لرغونی نسخه «امر نهی په هرچاندی لښلی» دی .
- ۵- د کتابخانی او د همیش دنسخو د «که» په ځای په نورو کی «چه» دی .

هر چه سمه لار پرېږ دی پرکړه درومی
 تر گردن یی پر یو تلی دا کمند وی (۱)
 دشیر ین دیدن قیمت به هغه مومی
 چه دی بند دجدا یی یی په پیوند وی (۲)
 ظالمان (۳) چه له ازاره و یره نه کا
 همیشه دی دهجران په اور سپند وی
 چه داهسی دگو مان په نغو ته کښیو وت (۴)
 دحاسد به نور په کوم هنر اند وی
 چه د نام و ننگ شیوه په بی رهی کا
 کم دلیل عالم دلاندی تر الو ند وی (۵)
 جاهلان دی په مثال دستری زرکی
 چه یی سر په وانه پټ (۶) لم یی څرگندوی
 خود پرست به له عذابه نه خلاصیږی
 که ظاهر په صورت خلاص روح به یی بندوی
 هر ناپوه چه ناحق شرم په ځان ولینس
 دوز گا روخوشا مند به یی ریشخند وی
 کم دلیل له نا پوهی په عذاب دی
 ددانابه ددانا خبری پند وی
 دعارف له ژبی هسی میوه وژی
 چه خاصیت یی ددا رو لذت یی قند وی
 ای میرزا دکا ملانو وینا نغوږه
 چه یو یو کلام یی به تر سل سمند وی

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی (ترگردن دی پر یوتی دا کمند دی) .
 - ۲- دهمیش په نسخه کی «چه لیدلی یی دجدا یی خوندوی» دکتابخانی په نسخه کی هم
 - دهمیش دنسخی په شان دی یوازی د (خوند) په ځای (پیوند) دی .
 - ۳- دهمیش په نسخه کی «ظالمانو» په ځای (ظالم زړه) دی .
 - ۴- دهمیش په نسخه کی «چه داهسی بدگو مان په عیب کښیښوت»
 - ۵- دابیت دهمیش په نسخه کی نشته.
 - ۶- دهمیش نسخه د «پټ» په ځای «کښ» دی.

اوس می بیا په دا خراب خاطر شو نوی
 داسنادلر غو نیو دا غو سکوی (۱)
 دغه تور زړه به می هسی بنایسته کا
 په اول بهار چه وټو کپړی سوی (۲)
 ددی عشق له تاوه هسی رنگ لویی ده (۳)
 په ظاهر دبا طن چار کا دغه لوی
 لکه مخ دخال وخطه سره زیب کا
 هسی سترگی بنا یسته په تور با نه و ی
 چه ددی اصل سیا هی ورڅخه پاخی
 رڼا ورځ به پر هغو ستر گو تیاره وی
 بی مثلی دواړو مثل وحیا تی ده
 اوبی ذاته دصفات استو گه نه وی
 زه همیشه دخپل اشنا په دیدن پایم
 دما هی حیا تی هومره څو اوبه وی
 دکثرت دوحدت څښکل (۴) تفاوت دی
 لکه یخ چه رنگ ونوم یی په سا په وی
 دخود بین له ویری حال ویلای نشم
 دا دخولی خبری نه دی زړه می چوی
 داشنا مینه زما په زړه لگیا شوه
 دا زما زړگی دروی په دود رو ی
 دخپل یار جدا یی هسی پر ما گرانه
 لکه روح چه له صورته په واته وی
 که له خپل اشنا قر با ن شم باک می نشته
 دا شیرین اشنا دی تل تر تله ژو ی

۱- د کتابخانې اودهمیش دنسغو دامصرع په نوروکي (د اشنا دلرغونی داغ خودبه یی
 ځکوی)

۲- دهمیش اود کتابخانې دنسغې د(سوی) په ځای په نوروکي (شوی) دی .

۳- دهمیش په نسخه کې (لوی ده) په ځای (خپلی) دی .

۴- دهمیش په نسخه کې د «څښکل» په ځای (هومره) دی .

ددی رنځ په آخر هسی رنځ پوهیږم
 چه بی نیازاشنا (۱) بهوی میرزا به نهوی
 ته چه سترگی غړوی په جهان لوا ښی (۲)
 (عاقبت) به یی دځان په لور کړی تا تی
 دوا په سترگی غړوه په هرلور گوره
 دمرگی په لار دی یون دی په حیا تی
 ... له دی مینځه خبرشه
 ... حلقی کړی برا تی
 به څه خیال په څه هو سرغولی
 چه یی لوړی مانی پا تی شوی میرا تی
 دهجران سیلی را وا لو ته عظیمه
 دچندون شیرینی خانگی یی کړی ما تی
 (په قسمت دی) میرزا صبرکړه صبور شه
 دازل بخری به نه شی کم وزیا تی
 که دعشق په میو مست له ځایه پاڅی
 نوربه هیڅ کله خلاص نه شی له دی ښاخ
 چه سیلاب دمحبت پری برابرشی
 زړه تمام کوڅ، کوڅی شی راڅی را څی
 که په حال تر اهل دلو پوری ورشی
 په خندا خندا به سوزی هم به څاڅی
 ددنیا را تله دی څرنگ په شتاب وو
 خوشی گوره په فریاد وپه غو غا څی

۱- دهمیش په نسخه کی د«آشنا» په ځای «عالم» دی.

۲- دغه غزل دهمیش له نسخې اخیستل شوی په نورو کی ونه ووندل شوه په قوسینوکی نیول شوی ځایونه اټکلی دی.

دقضا شاپره به ستا څنگو نه مات کا
 که ته هر څو پورته پورته په هوا څی
 دغه هسی رنگ سینی زنبورخانی دی
 معرفت لکه غسل زړو نه یی بیا څی (۱)
 که یوځل په محبت ور ته وگوری
 عاقبت به له دی هسی فانی پا څی
 ای میرزا که دی دغه خوښی روزی شی
 دلو گی په دود به پاس په لمبه نا څی
 مقیمی وطن دی کوم دی چه پرلار څی
 ای چه سم له خپله عمره نا قرار څی
 نا تمام عقل دی هسی رهبری کا
 چه خزانوته په مینه د بهار څی
 تفاوت دعین وغین کو لای نه شی
 په نقطه باندی چار پیر لکه پرکار څی
 دیقین څراغ دی نه راوړ دوړاندی
 دیدن قوت دی کم دی نا هوا ر څی
 په دنیا کښی اخرت ته غزیږی (۲)
 بیا له لاری یوسر بل سر لکه مار څی
 اند یښی دی په فکر ت بدلی نه کړی
 لکه اوښ په خود رایي کی بی مهار څی
 لوی وری دامانت در با ندی ایښی
 وجنتوته به لښلی په دا بار څی
 دوحده په بی حدی دی صبر نه شی
 دکثرت په رنگارنگ (۳) کښی تار په تار څی

۱- همیش: «معرفت لکه غسل دزړونو بیا څی».

۲- دکتابخانی او دهیش دنسغو سره سم ولیکل شو په نورو کی «په دنیا کښی اخرت څخه

څخیری» دی .

۳- همیش : «یگانگی».

ومقصود وته به ورسیدی نه شی
 څو دخپل خاطر په مینه کښی حصار ځی
 له اخلاصه ونفاق وته ما یل یی
 دیمین له لوری ځکه پر یسار ځی
 دمیرزا خبره نه نغوږی کم بخته
 په دا وخت دتو بی ولی گنهار ځی
 چه دا هسی رنگ په ناز وکرشمه ځی
 ته د چا په قوت ځی له چا سره ځی
 دصفات استو گه نه کیږی بی ذاته
 بی خبر ته د غفلت په توره شپه ځی
 له حیوانه سره څرنگ فراغت یی
 له انسانه په وحشت لکه غر څه ځی
 درحمت اثر دی نه وینم په زړه کښی
 بیپه ده دی وبله ټولی کړی ور یځی (۱)
 دگو مان په ساړه کلک یی لکه کانی
 دیقین له مخه تنبستی بځی بځی
 یا نادان په نادانی له اصل گوښی
 یا کم بخت له خپله بخته په کینه ځی
 په مقصود پسې به ور سیدی نه شی
 چه دا هسی دخنا س په وسو سه ځی
 عجب نمر دمعر فت په جهان بریبښی
 دپندو دسترگو څه فایده له رو ځی
 داصراط تر تیغ تیره ترشپې تا ریک دی
 په داساخته لار به څو په مظنه ځی (۲)

۱- دکندهار اوپه قلمی نسخه کی دامصرع «بیپه ده سره ټول شوی تش اوږه ځی» اوپه

لرغونی نسخه کی «بیپه ده دی ویلی ټول کړه دریځی»

۲- همیش: «مظلمه» اولرغونی نسخه «مظله».

پر دغه مقام به صبر و کړي نه شي
 که قدم په وړا ندي واخلې و به سو ځي
 دميرزا دوينه قدر به بيا مومي
 که دا خپله خر قه وا چوي څږه ځي (۱)
 په پښتو ژبه عجب دي دا خبري
 په صفت ديگا نه محبوب حا ضري
 د کثرت بازار يي جوړ کړلون لون
 په هر څه کې تما شا ده بازی گري
 د صفات نوم يي په هر چا باندې کينډو (۲)
 اود ذات يگانگي يسي زو رو ي
 په ازل يي قسمت بيا موند گونښي گونښي
 اوس ليده شي چيري وير چيري سند ري
 دعا شق خاطر يي پول کړ د بڼادي
 بيا گهي گهي پر ځي د غم يي پيړي (۳)
 جدايي مي په مثال زهر قاتل شوه
 د ديدن شير يني زياته تر شکر ي
 دهجران ناوکی هسي رنگه تيروي
 چه علاج يي نه په سپر شي نه په زغري
 پر مهجور به عمر څر نگه تير يري (۴)
 چه نژدې ليد لي يار شو ځني ليري
 هو سمناک يي له هوسه تماشا کا
 دخزان دو ني اور ځي په هتري (۵)

-
- ۱- دهميش نسخه (که درنه خر قه دي واچوي)
 - ۲- دکندهار او په قلمي نسخه کې (د صفت جلوه په هر چا باندې کيږي)
 - ۳- د «بي پيري» په ځای دهميش او کتابخانې په نسخو کې «پري» دي دکندهار په نسخه کې (بيري) ته محشي د «کاروان» معناليکلي ده.
 - ۴- هميش دامصرغ داسي اخيستي (دمهجور به زمان څرنگه تير يري)
 - ۵- د لږ غوني اودهميش او کتابخانې له نسخو داسي نقل شوه «دخزان دوني اورځي په هتري» او په نورو نسخو کې (دخزان دوني غم گني بهتري)

دفراف په ، رخی زیب دسترگو گوره
 بیا په تور باڼه چه ځانگی مر غلری
 ای میرزا دصبر اجر ددیدار شو
 چه دا هسی دهجران غمونه نغری
 که جهان دحقیقت په نظر—روینی
 سود وزیان دی دهر چاله خپلی مینی
 که لاهوت له سادگی بنایسته دی
 دناسوت جامی یی رو غی کړی رنگینی
 دانا یان په هر ظاهر کښی باطن گوری
 دجا هلوزپونه تور شو سترگی سپینی
 یو اصل داوبو دی ی—ودځمکی (۱)
 او میوی ځینی تر خی ځینی شیرینی
 دمشرك آینه یوه، مخونه دوه شوه
 دعارف سترگی هم دوی نه دی دویینی
 حقیقی محبوبه څرنگ دی صفت کړم
 چه اخری بخری را وپی او لین—
 نن یی ځان له سود وزیا نه فراغت کړ
 واپه امر امر وینم د مسکین—
 یو زمان هستی نیستی هستی هستی کا
 دفرمان چاری یی واپه دی متین—
 سا معان یی درموز په معناپوه کړه
 دواصلو ذات صفات دی له امینی
 سا لکان یی سکو نت لره روان کړه
 داول چاری یی واپه دی سپینی
 دمیر زا مخ می ومخ ته آینه کړ
 دبینا سترگو لیده دزړه په وینی (۲)

-
- ۱- دکتا بغانی په نسخه کی (یو اصل دباران بودز مکی) دی .
 ۲- دقلمی نسخی سره سم نقل شو دکتا بغانی او دهمیش په نسخو کی (دبینا سترگو لیده دزړه یقینی) او دکندهار په نسخه کی «دبینا سترگو لیده ده په وینی» دی .

کوم سحر گرو کړی په تاټوڼی (۱)
 چه داهسی یو فساد پر بله مو ښی
 که هر څو یی ټولوی ټو له به نه شی
 دا دنیا در څخه غو پیری ته یی چو ښی
 دڅلور عنصر وکت پر بله کښیووت
 دم په دم دوی ځبله خیزی ته یی بو ښی
 دهلك خو یو نه پر پرده که دانایی
 دکمال گواهان دی تیر شو زوی و لو ښی (۲)
 یکباره دنفس په نفو ته پسی ولاړی
 له څر بنښته دتند یو په دود پو ښی
 دخفی ذکر له ذوقه خبر نه شوی
 په غفلت کی دچار پایو په دود سو ښی
 رحمانی فکر دی نه وکړ دوخته
 اوس خنا س در څخه وکښس دزړه ټو ښی
 دغافل خاطر تمام اند یښنو و خوړ
 دوی دا هسی پوری نښتی لکه کو ښی (۳)
 په جهان دکم دلیلو پیټی دروندی
 چه دزړه په حال هم گونگ دی اوهم کوښی
 په هیڅ دود په یوه عقد نه کښیو زی
 دغه دین ودنیا خو یندی دی نه یوښی
 ای میرزا ظاهر باطن به ور څرگند وی
 په کامل به د معناسترگی کړی روښی
 ای عاجزه بنده مست په کوم اند شوی
 په اختیار د امانت په بار خورسند شو ی

۱- د کتابخانی اوهمیش دنسغو د«ټوڼی» په ځای په نوروکی (ټوڼی) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی دابیت نشته.

۳- د کتابخانی اوهمیش په نسخوکی (تل بی مثله پری لگیا دی لکه کوښی) د کتابخانی په نسخه کی (تل په مثل) دی

پخپل قصد دی عجب ظلم په ځان وکړ
 په څه (۱) جهل و خواری ته ارزو مند شو ی
 نور هر گز دخلاصیدو فکر دی مه کړه
 اوس چه بند دخپلی مینې په کمند شو ی
 ښه پا کان دملکوت دی پر ځای پرېښوه
 دناسوت په دغه تنگ با زار کښی بند شو ی
 دوحدت په قراری دی صبر نه کړي
 دکثرت په عددو کښی پیوند شو ی
 په آسمان کښی ته مسجود دملا یکی وی
 او په ځمکه د حیوان عالم (۲) ریشخند شوی
 دجنت جامه یی کل در څخه وکښه
 سر تر پای په تمام عیبو څر گند شوی
 دغفلت په تار یکی کښی دی ځان هیر کړي
 دقیق په اصل، یو په گومان چند شوی
 ته اول یوازی یو یگا نه خوښوی
 اوس پسو ذره ذره پر گند پر گند شو ی
 د با ران د اوبو اصل سره یو دی
 اوس نوولی چیری زهر چیری قند شو ی
 دمیر زا په وینا لږ (۳) عالم پوهیږی
 پر نادان با ندی گناه ددانا پند شوی
 څه دی زده چه دصفات په اصل څه وی
 یاد ذات اصل دی کوم دی چه پر ژوی
 ستا راتله ووپه اول له کومه ځایه
 بیا پس له دی دکوم مکان مر غه وی

۱- دهمیش په نسخه کی د (په څه) په ځای «په بد» اوپه نورو نسخو کی (له څه) دی .

۲- دهمیش په نسخه کی (اوپه زمکه دجمله حیوان)

۳- دهمیش دنسخی د(لږ) په ځای په نورو نسخو کی «ډیر» دی .

خو اول اخر په حال با نندی رانه وپی
 لکه ووړ کسی په تی پو ری پسی رو ی
 ددا نا په دانا یی باندی ویشی نه شوی
 دغفلت تر شجر (۱) لاندی شوی او ده و ی
 په خاطر دی دغفلت فکرو نه ډیر شوه
 اند ییننی په کبنی ځویری لکه زو ی (۲)
 دکثرت په ډیر حساب کبنی بیگانه شوی
 اوس وینته پر وینته یو څبله چووی
 بی وفا په تش رسمونو (۳) پسی ولاپی
 نور عالم که فراغت وی خوار به ته وی
 عجب نوم دی دحجاب خپسر کنبینو
 په هوا باندی چو پیر څړه او به وی
 که ذره چه دسا یی په میان کی بریښی
 که زلی یی په زور جمع دسا په وی
 په نیمگری صورت څه لره نازیږی
 که پر سیوری دی نمر در شی ته به نه وی
 پخپل شک دی خپسر سخت گانه ترکانی
 دقیقین په تاو کبنی وسوی لکه خوی
 له دی سوز دی یوبی حده عزت بیا موند
 ځای په ځای دینا یسته ستر گو رانجه وی
 دا قدسی جامه دی واغو سته روښانه
 دفقیر میرزا په کسی کبنی لیده وی
 تل قد یم یی تل تر تل یی
 دعاشق په زړه کر ل یی
 پر سپین مخ دی را خپری کړی
 تو ری زلفی غوړ ولی

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی د «شجر» په ځای په نوروکی (سجر) دی .
 ۲- دهمیش په نسخه کی د (غفلت) په ځای (گومان) اود «ځوین» په ځای (سوزی) دی په
 قلمی نسخه کی د (ځوین) په ځای «ځوین» دی.
 ۳- په لرغونی نسخه کی د (سمونو) په ځای «غمونو» دی .

په کا ته کښی دی کړی غوڅی
 دعا شق دزې گۍ ولسی
 یو زما ن می نه هیږیری
 زر غونډه زما پر دل یسی
 حد پا یان دی مو نده نه شی
 ترکلیات یی جار وتلسی
 د کثرت په کیل دی زپه و
 نن پر چار عنصر را غلی
 یو لطیف مزی دی روغ کړ
 خلقه دی پری پیلی
 را نژ دی تر ښار گړنو
 وهرچا یی رسید لی
 کم دلیل دی لیدای نه شی
 په گو مان ځنی پو ښلی
 اه او اوه پر هغه کس دی
 چه یی ته نه یی لید لی (۱)
 وا په ستادمخ خبری
 دا فقییر میرزا ویلی
 ذکر عین ځنکدن دی دژوندون یی (۲)
 هر نفس دانبیا ژوندون کیده دی له لیدون یی
 هره سا هه چه په غفلت د رڅخه درومی
 انبیا قتل کوی گر فتار په خون یی
 په داهسی ازما ینست چه ازمو ده شوی
 ځنکدن به خپل اسان کړی که مر دون یی
 دمعنا ذکر چراغ په زپه کښی بل کړی
 دغه ځان جهان به وینی په کړ ون یی
 خدای بی مثله پاک در یاب دکل هستی
 په قدرت یی فهم وکړه که په چو ن یی

۱- دابیت دهمیش نسخه نه لری .

۲- دانظم دکتا بغانی له بشپړی نسخی واخیستل شو.

هر اواز ثنا ثنا په بم وزیرکا
په تسبیح یی وپو هیږه په مضمون یی
په وصلت له هره اصله پیژندوی شوی
لکه اصل په خپل اصل پیو ستون یی
داسرار له پټه شرکه خبردارشه
په یقین دیوه پوه شه که سمون یی
په دار سم موجد ځنی ملحدشو
نا اشنادی خپل اشنا کړي نجو مون یی
دجهان نښانی واره دی په ځان کښی
دقد رت په آینه درون بیر ون یی
په سجین له سکو نته خبر دارشه
«تخلقوا با خلای» په حق زر غون یی
یو الله په زرو یو نامه باله شی
دکثرت په ملک پریشان دی نون یی نون یی
ای میرزا که د باطن سترگی بینا کړی
دقدس پر باغ انعام شوی بیرون یی
کوم امید په دا فانی ورا نه نړی
چه فرصت یی یو څو پهره څو کړی
دبی نیاز په عهد څښکله تکیه شی
چه زړه مینه په باد پو ری تر ی
سرا سر دایرو خلای دی رغیری (۱)
بیهوده د شگو پړی دی غړی
په ارزو پسی چه تلی سزادی داده
مینۍ پیری خلای کړی رنځر ی
اوږدی طمعی سمه لار درباندي بند کړه
لور په لوری درته کښیو لی اړی

۱- دهمیش په نسخه کی (سراسر دواورو خلای دی رغیری) اوپه نورو نسخو کی «د رغیری»
په ځای «روی» دی.

دعیال ځنځیر یی سخت پسه غاړه کنښووت
محبت یی وبله ه و یستی، کړی (۱)

دځوانی پسرلی یی څه ښکله تازه و
دپیری سپیل یی وچی کړی جړی

د قدرت له مخه رنگ پر بله اوږی
پسو تورویننه شو سپین لکه وږی

دانا پو هه مدام په اشا رتوی
دنادان ادب په قهر په چړی (۲)

په اوږو به دزمزم شی کله سپینه
چه په ذات او دلی تو ره وی شړی (۳)

په اول می توری بزیری ته هوس کړ
او سارمان کوم د ځیو و څړی (۴)

ای میرزا وینا څرگنده رښتیا وایه

څوگویا ژبه دی نه ده تتری (۵)

دا څه وخت شو د هو لی هندوان ټوله شو لولی (۶)
زه وتاسی و ته وا یسم ای د بر همن ټو لی
عقل کل در څخه وا لو ت چه ایام شو د هو لی
نارینه چه دیوانه شو ه هسی ښځی دی بهو لی (۷)

۱- دهمیش اودکتابخانی په نسخو کی د (محبت) په ځای په نورو نسخو کی «چه جو» دی.

۲- دهمیش په نسخه کی د «چړی» په ځای په نورو کی «چنړی» ده .

۳- دکتابخانی اودهمیش دنسخو سره سم نقل شو - په نورو نسخو کی د (اودلی) په ځای «دلی» دی .

۴- دهمیش په نسخه کی د «می په ځای» دی اودکوم په ځای (کوی) دی .

۵- دهمیش په نسخه کی د «تتری» په ځای «تړتري» ده .

۶- دکتابخانی ، همیش او په ننگری نسخو کی د ابیت نشته او «دهولی» دکندهار دنسخی محشی د «خوشوقتی او مستی په معناخیستی دی» .

۷- دکتابخانی ، همیش اونیمگری نسخو د (بهولی) په ځای په نورو کی «بولی» دی .

ع

بسم الله الرحمن الرحيم

ستاسی اصل دی له کومه	خان په کوم نا مه بو لې
خوله توپک ژبه ما شه ده	بد گفتار پکښی گو لـی
نا مشروع موازجه کړه (۱)	په دستا رو په جو لـی
بد خو یان تیره اغـزی دی	بد کاران لکه خو لـی
نا دان یو له بل څکو ینه	بی صر فی لکه پـو لـی
سړی خوی دی که باور کړی	دا صورت تشه ډو لـی
وخیل یار وته دی عشوه که	خپسر ساز که تن بولی (۲)

میرزا حال وایی نه عیب
که په زړه یی وتو لـی

-
- ۱- دهمیش په نسخه کی « نامشروع می ارغجه کړه » دی اود کتابخانی په نسخه کی « نامشروع راپوری الکجه کړه » دی اود کندهار په نسخه کی نامشروع په خان کړی پوری دی.
- ۲- دهمیش اونیمگری نسخی (وخیل یاروته عشوه که - خپسر ساز که تنبولی) اخیستی دی.

شمع او پټنگ

پټنگ وو يل:

زه چه ستا شمعی ټناکړم	تا عاشق پخپل رڼا کړم
سر بنند مه بی اختیاره	چه برپای د عشق سودا کړم
پټنگ ما بو لی با تسی	پر تا مینه زه رښتیا کړم
چه زړه ور وا ور ته ځمه	محبت وا په له تا کړم
داشنا له ډیری مینې	زه کشتن په ځان روا کړم
چه مقصود می ځان بازی ده	اوا ره فا نی هوا کړم
له طلبه نه جار وځم	څو شیرین صورت فنا کړم

کل مقصود می یو دیدن شو

دوا په کو نه پسی شا کړم

اوله تا می دا ما نه شی	چه زړه سوی دی په چانه شی (۱)
شمیدان دی بی حسا به	لا به څو فقیران مړه شی
که حجاب له مخه وا خلی	لور دلوره درخواره شی (۲)
محبت چه په زړه کښیوزی	ښه ځا نونه پری ترخه شی
دبا قی دیدن دپاره	د فنا پرلوری تله شی

۱- د ابیت دهمیش نسخه نه لری

۲- دهمیش او کتابخانې د «خواره» په ځای په ژوروکی (ستانه) دی .

چه پر تا خپسر فانی کا قرا ری به بی ها له شی
په سو ختن بی خوبنی ډیره لوی اختر دی چه پرده شی

دبی کس وژلی غسل

مگر سستا په او ښو (۱) وشی

شمع ووی بی و فـا دی	دا امید چه ستا پخوا دی
که دی خغا سته په شتاب ده	بیش و پس دی بی سپا دی
خه اند وه دمې صورت کړی	کل یقین دی ماسوا دی
دکامل طلب دی ترک کړی	زړه دی تللی په هوا دی
ته په خپله خوبنی درو می	غلط کړی دی پیشوا دی
هر چه بی رهبره گریزی	له مقصوده بینوا دی
زه چه هسی قیمتی شو م	دکا مل صحبت دوا دی

دشپید په وینه غسل

بل اود س پری نا روا دی

شمعی وویل:

زه چه تل دخان غربت کړم (۲)	دخپل زړه په محبت کړم (۳)
آسانی (۴) می په چانه شی	خان با زی په خپل صورت کړم
چه صحبت شی دپا کا نو	بخیل سوزکی بی حرمت کړم
پر خای و سوخم تما مه	بی اختیاره لوی همت کړم
او رز ما پر سر بلیږی	زه روښان تمام خلوت کړم
نه تاوان کړم له چا طمع	نه په چا باندی تهمت کړم

نام نښان می پاته نه شو

ترو اندوه دکوم امت (۵) کړم

۱- دکتابخانی اوپه نیمگړی نسخوکی د(اوبنو) په خای «وینو» دی .

۲- دکتابخانی په بشپړه اودهمیش په نسخوکی (شمعی وویل) نشته اوپه نوروکی دبیت سره یوځای لیکل شوی.

۳- دهمیش او نیمگړی نسخی دامصرع په نوروکی «اوداهسی خان سیزل په محبت کړم» دی.

۴- دهمیش په نسخه کی «احسانی» دی.

۵- دهمیش د(کوم امت) په خای په نورو نسخوکی «بهزه په خه» دی .

پتنگ وو یل پیو سته	تا پرځای وینم پای بسته
شمعی ډیردی خپسر خوښ کړ	لیو نی شوی یاکه مسته
څه دا هسی لوی دی ووی	کوم اختیار دی له دسته
درسته شپه په تاوان سو ځی	صباح پرو ته خواره خسته
لکه وخت دیگا هو ن شی	بیا دی اور لره که مر سته
هیڅ اختیار دی په لاس نشته	په گومان یی خود پرسته
څوک چه کاندی په تاو که	هیڅ اټکل نه کړی له وخته
زه که لاف کړم در نـدی	شیرین ځان سیڅم دقسته
منځ په منځ په اور کی سو زم	بیارته نه گو رم یک لخته

که اختیار دغه اختیار دی

ما په ځان و که هر و خته

شمعی پټ وویل په خوله کی	ته پتنگ څه یی په څه کی
وسکه پوخ نه یی لا اوم یی	ډیر غلط وایی داله (۱) کی
نه دلیل وا یی نه فهم	نه جهت لری په زړه کی (۲)
دباور سترگی دی نشته	څه اختیار غواړی په مړه کی
پس له مرگه فا یده نشته	نه یی سود شته په وه وه کی
عارف محوه شو یکباره	لکه څاڅکی په او به کی
په رضا یی چاری کیږی	هر چه یو شو په یوه کی
چه له مرگه پخوا ومړی	اوس فر مان که په هر څه کی

دمیر زا گفتار رموز دی

که دلیل لری په زړه کی

نسخه پنجم

دا پیغام دیغمبر دی	لکه شمع منور دی
پیدا کړی یی شجر دی	چه فانی ظا هر بشر دی
په فانی دی څه با وردی	

۱- د کتابخانې اود همیش د نسخو «ډیر غلط وایی داله کی» په ځای اولقمی نسخی (ډیر غلط یی په وله کی) دی .

۲- د کتابخانې په بشپړه او د همیش په نسخو کی د ابیتونه نشته .

له عا شقه یگا نه شو ه له قر یسه یگا نه شوه
په جهان کښی افسانه شوه دا دنیا کو تر خا نه شوه

د انسان مثال کو تر دی

دمحبت با ران و ور یږی شیر ین عمر دی کمیری
یاد گاری دی پا ته کیږی یو کښینی بل ولاړ یږی

دغه هسی رهگذر دی

له قیا مته نه ویر یږی چه دلی سم ودریږی (۱)
په دنیا به غذا بیږی اوآخر به تری تیر یږی
خه صفت دسیم وزردی

دچند نو په دود مینښ شه اود شهید په دود خینښ شه
دالف په دود سم کیښ شه دغفلت له خوبه وینښ شه
راختلی د عشق نمر دی (۲)

دا فانی دنیا ده تیـــره دفانی اندیښنه هیږه (۳)
په دریاب یی پل بر سیره یودعشق نامه یی ډیر ه
محیط شوی په هرهر دی (۴)

دا عالم دی په سو به کی (۵) لکه باد دی په قبه کی
گناه ریږی په توبه کښی له مسلمه په کعبه کښی
په کښت کښی له کافردی

له مشر که څخه ورا شه له دی ویری تبرا شه
په وحدت کی سر برا شه یگا نگي لره ته را شه
په دویی کښی دی خطردی

۱- دهمیش نسخه (چه دوه ورځی سم دریږی) اود کتابخانې په نسخه کی «چه دروځی ...»

۲- دهمیش نسخه د (کامل ختلی په وره نوردی)

۳- دهمیش په نسخه کی «دافانی» په خای دواړه خایه «دوفا» دی .

۴- د کتابخانې اود همیش په نسخه کی د (هرهر) په خای په نورو کی «درېدر» دی .

۵- د کندهار اود همیش د نسخو د (دا عالم دی) په خای په نورو کی «ددی دور» دی .

یو چند گاه خاوری انسان است که انسان دی روبران است
دصا لح عقل میزان است میرزا مرغ لا مکان است
یاد گار یی خای خیبر دی

پاتنی غزل

زه که یو خله اخلاص و تا ته درم (۱)
دا اخلاص به تر باوره پوری ورم
دغه وهم چه دشک په سا په کلک دی
په اخبه دتوحید په تناو شی گرم
لکه نمر دمعر فت په جهان وخت
دغه یخ به داوبو په دود شی نــــرم
له مجازه می قدم په حقیقت کړي
ددریاب په مخ کښی ولاړم ترم ترم
دغه هسی رنگ نیستی زما هستی ده (۲)
گڼه بل هنر می نشته نه یی لرم
دا حباب چه ددریاب په مخ کښی مات شو
او س او به له او بو خرنګه وامرم (۳)

۱- داغزل د«م» له ردیف څخه سپړو پاتنی شوی نوڅکه دلته راوپل شوه.

۲- دهمیش په نسخه کی دهستی په خای (نیستی) ده .

۳- دکندهار په نسخه کی «امر» ته (بیلی کړم) معنا لیکلی ده .

الغمامة

ترتیب و نگار

خبرفیل دوست

له یوه اصله را تله، هو ری ورتله دی
 داجهان دغه یی کار دغه یی درم (۱)
 گه گهی بهار خزان، خزان بهار شی
 دایو کنت گهی رییم گهی یی کرم
 دا سړی په علم و عقل بنایسته دی
 د حیوان هلو ماغزه شته گوشت وچرم
 چه په روح د دواړو کو نو آزادی کرم
 د صورت په کمینی می مونده برم (۲)
 د بدن کمینی هسی رنگ لویی ده (۳)
 چه مسکین کاد میرزا په نامه شرم

۱- دهمیش په نسخه کی «له یوه خایه رانله وبل ته تله دی. داجهان دغه اوبال دی دایو
 دهرم».

۲- دهمیش په نسخه کی د «برم» په خای کی (آباد) دی.

۳- د کتابخانی په نسخه کی د «بدن» په خای د «ددی تن» لیکلی دی.

«الف»

اوژہ «پ» وریدہ - وریخ.

اور پبنتی «پ» پتنگ.

انند «پ» خوشحالی ، آرام ، عیش.

اوری «پ» پسرلی .

اعبر «پ» ۱- غوبہ ۲- ہنکاری.

(دکندهار نسخہ = تدبیر کوونکی)

ارسی «ہ» شیشہ ، غمی.

انجان «پ» «ہ» خبر، آگاہ «ناجانہ = ناخبر»

پہ اردوکی «جاننہ - پوہہ»

ارگ : کلا ، حصار.

انجن «ہ» رانچہ ، کچل.

اوڑمہ «پ» میاشت.

اپی «پ» ۱- دام ۲- لپ.

اوریدہ «پ» غون، سامعہ.

اخذل «پ» غورہ کول، انتخابول.

ارگچہ «پ» کلچ، دورگہ «ہ» ارگچا = دیوی

مرکی خوشبویی نوم، گبوچ رنگونہ.

«پ»

بیتا «ہ» خوی، پسر.

برغو «پ» «ف» سورنی ، (اصلی «غبرگو»

بشتو ہنکاری).

برگت «پ» خرگند، ہنکارہ.

بور : غرنی چرگ.

بلینل «پ» پیچل.

بیور «پ» راز نیاز، مناجات.

بیلودل «پ» غزیدل.

باپ «پ» شپول.

بہت «ہ» چیر.

بگاڑ «پ» وران، خراب.

بہتواری «ہ» چیر خلہ.

بڑہ «پ» «ف» گناہ.

بوڑ «پ» ۱- نیمگری ، ناتوان ۲- مرور.

«پ»

پتن «پ» «ہ» گوڈر، ساحلی کلی، دسیند

پہ غاڑہ کلی، آبادی ، بندر.

پاپ «ہ» گناہ.

پل «پ» معاف.

پیاخہ «پ» ۱- دباگری، یاجوارو مری

۲- دگبینی پاتی خیری.

پار «پ» توان، طاقت.

پلاہ «پ» کتہ ، پالان.

پسو «پ» ہسی ، ہسی شان.

پند «پ» سفر، رحلت، تک.

پولی «پ» دشولو تاوگری وابنہ.

(ت)

تاپ: تاو، تپ.

ترو «پ» نو.

تج : تیکی، کاین، نیام (په هندی کی = تش، وړوکی سپک).

تاږ «پ» دکهچوری یو قسم شراب چی دهغی له کنده اخیستل کیږی.

تېزل «پ» توږل.

ترک «ف» پولادی خولی.

تروټ «پ» کوټه، ناقص، تاوانی.

ترنگو څه «پ» چیترو، شاگردی، تیندی، کودری (دکندهار دنسڅی محشی ورته = هغه گرد سولول شوی کودی چی ماشومان لوی بی کوی. لیکلی دی.)

(ت)

ټگل «پ» ځان په ټگی اچول.

ټیج کانه، اټاله.

ټنډل «پ» (دپ) په زورکی کله کول، محکمول «تډ» قوی، زور ور.

ټنډیا «ه» تهنډیخ، سرد، سوږ.

ټوټی «پ» جادو، تعویذ، کوچی، ټوټکه..

(ج)

جوني «ه» زوند، حیات.

(ج)

چوړا «پ» بنگری، مجری.

چوږ «پ» یوکلن باز.

چری «پ» جړی، نیلی.

(خ)

خشکل «پ» څرنګه، څه شکل.

څړه لار «پ» تنګه لار دپلیسو لار، هغه

لارچی یوازی پلي پری تلای شی.

خویدل «پ» نری درد کول.

څړی «پ» زلفی، اوربل.

خولی «پ» خولی، مجازاً اغزی.

(خ)

خمسور «پ» همراز.

خزری «پ» جامی، کالی.

خټ «پ» دڅاورو څلر.

خسړ «پ» خپل ځان.

(د)

داله «پ» دلته (د«ه» په زورکی).

درغستل «پ» غولول، تیرایستل.

داوڼ «پ» پرونی.

دهرم «ه» مذهب، انصاف.

دربیدل «پ» بیوتل، غورزیدل، په شک کی لوبدل.

دښنه «پ» دشمن.

ډیوټ «پ» چراغ دان.

(د)

رټ «پ» ۱- څرګند، ۲- دژبا کیفیت.

رنځری «پ» رنځوره.

راڅی راڅی «پ» ولی ولی، گراڅی گراڅی لغتی لغتی.

ربځنه (دبزنه، ریژنه) «پ» رینه، وینه.

ریمن «پ» خیرن، مجازاً هراوی، نیم ژوندی.

رامچک، رامچک «پ» لړی.

(ن)

زیرمه «پ» ۱- تدبیر ۲- ذخیره.

زلیچه (زلوچه) «پ» قالینه، قالینچه.

ژغړل «پ» ساتل، ژغورل.

ژوب (دژ) سکون ، د«و» زورکی
«پ» نابود، نشت.

(س)

سوټ بوټ «پ» بغ بوټ، دغصی په حالت
کی ناست.

سپیدل «پ» ۱- آرامیدل ۲- هضمیدل.
سجن «پ» ۱- معشوقه ۲- هغه خوځچی
دکومی پیغلی سره دواده اراده لری.

سازه «؟» په هندی دشریف شخص معنالی.
دکند څار دنسخی معنی ورته (خبر) لیکي.
سون «پ» سونیدل.

سوهاگني سهاگني «ه» هغه بنځه چه خاوند
بی ژوندی وی.

سرمل «پ» یو قسم اغزی دی.

سپنگیر «پ» سری، گروه یواغزن بوټی دی.
سکوی «پ» سوی، نیم سوی لرگی.
سازه «پ» خنډ.

(غ)

غوزیدل «پ» بنوئیدل ، غوزیدل.
غودی «پ» پچه قرعه مجازاً ازلی برخه.
(ک)

کان «پ» پښت (دعربی کان = معدن
په معنا نه دی.)

کک «پ» خسني ، خس.

کاهنې ، کهښت «پ» خارښت.

کهټ «پ» گروول.

کوول «پ» گروول.

کلیان «؟» دکندهار نسخه: بزرگ.

کا ښ «پ» کوه (دفعول لرغونی فوومه
لکه خواڼه.)

کرین : کرنی، یاگری.

کوکو «پ» ښکلی ، ښایسته.

کښی «پ» دکښت ساتونکی.

کنول «ه» دبرسنوی گل ، گل نیلوفر.

کیل «ه» راز، معاشرت.

(گ)

گرهوخ «پ» گراخه، کنده.

کپلی «پ» مغلول ، کپ.

گو «ه» ۱- شبحه ، وپانگه ۲- وینا، خبره.

گو ښ «پ» کونی ، یوډول خزنده.

گنده «پ» سبا - گپیخ.

(ل)

للون «پ» خیشاوه دهرزه بوټولیری کول، خوی.

لواتی «پ» پرانیستی (غا لباً دسترگو
صفت راخی.)

لهر: ویا له.

لویټ «پ» دیوه مرغه نوم دی چه دججی
نومی مرغه سره یوځای گرځی.

لښلی «پ» ۱- بارشوی ۲- کوچیدلی.

لم «پ» ۱- دنبه ۲- مجازالکی.

(م)

مغ «اوستا» زر دشتی روحانی.

موټ «پ» دسته، محافظ.

موخه «پ» نخښه ، ښه، هدف.

میور «ه» طاوس.

مواس «مفغن» شیطان.

میلیا «پ» وصال ، یوځای.

ملل «پ» ساکن کیدل ، قراریدل،

استوگی کیدل.

منی «پ» هار، امیل.

نتار، ناتار «پ» نتل، چپاؤ، تیرئی،
نینه «پ» دسترگی کسی.
نہال «پ» ودان، آباد.

(و)

ورم «پ» نصیحت، مشورہ.
وٹ «پ» عیب، نقصان،
وہوٹ : لوہنی، خپ.

وخجہ «پ» ۱- گوٹہ ۲- زورہ چونگی، پخوونی
ورگ «پ» دیوگال نہ تردد دیوگالو نوپہ عمر
کینی داوین بجی پہ خلوم کال بیا دورگہ وزی.
ورغستلی «پ» گوری، دلوکی، دل دل شوی
جوار یاغتم.

وسکہ «پ» خو، مگر، لکن.
ویپیدل «پ» ویاپیدل، نازیدل، فخرکول.
ولی کتل «پ» یوچول فال کتل لکھ دورغوی.
(ه)

هت «پ» هتی، دوکان.
هت «ه» ضد، یاغی، سرکین.
هوی «پ» هغه، هوغه.
هینش «پ» حیران.
هولی «ه» دهندوانو یوہ میلہ چہ پہ یوبل
باندی پکینی رنگونہ اجوی.
ییر «پ» کاروان دکندهار نسخی بہ حوالہ..

فالیہ «پ» ملیارہ، دگلو گرؤند گروہ
(دکندهار دنسخی معشی ورتہ «بزرگ» لیکلی دی)
«پہ» دنانیٹ و وو ستا پی دی لکھ

دوبہ، نایاہ:

موخہ «پ» مچہ (دکندهار دنسخی معشی
همدغه معنا ورتہ لیکلی ده)، پہ خینی پیتسنو
کی دبرخی معنا لری،
(ن)

نست : کونہ ہندوہ «دکندهار نسخہ»
نفوتہ «پ» لمسول، تلقین.
نروب، نلوبہ «پ» مایع، اوبلن.
نیلی «پ» اس.

نپ «پ» سخته نارامی، پہ بپ کی داورلہ تاوہ
دنیو حرکت.

نسی «پ» خنی.
نیوز «پ» سیلاب، نیز.
ناپی «پ» دخرہ آواز.
نوارہ «پ» یوچول بیسری (هندی
نواپا = یوچول گشتی).
ناپہ «پ» سوچہ، خالص.
(ن)
نہری «پ» جامی، کالی.

DEWAN
of
MIRZA KHAN ANSARI

Hushtu Academy

KABUL , AFGHANISTAN

1975 .

دولتی مطبعہ